T.C.

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

FÂZIL BAYRAKTAR'IN ESERLERİNDE HALK KÜLTÜRÜ UNSURLARI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

PERİHAN CALAY

DANIŞMAN

PROF. DR. EYÜP AKMAN

KASTAMONU 2019

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FÂZIL BAYRAKTAR'IN ESERLERİNDE HALK KÜLTÜRÜ UNSURLARI

PERİHAN CALAY

DANIŞMAN
PROF. DR. EYÜP AKMAN

KASTAMONU-2019

TEZ ONAYI

Perihan CALAY tarafından hazırlanan "**Fazıl Bayraktar'ın Eserlerinde Halk Kültürü Unsurları**" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde savunulmuş ve oy birliği / oy çokluğu ile Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman	Prof. Dr. Eyüp AKMAN Kastamonu Üniversitesi	.....
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Naciye YILDIZ Hacı Bayram Velî Üniversitesi	.....
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Ali Osman ABDURREZZAK Kastamonu Üniversitesi	.....

4../04/2019

Enstitü Müdürü Prof. Dr. Cevdet YAKUPOĞLU .....

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildirir ve taahhüt ederim.

İmza

Perihan CALAY

İÇİNDEKİLER

Sayfa

İÇİNDEKİLER i
ÖZET vi
ABSTRACT vii
ÖNSÖZ viii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ ix
GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

FÂZIL BAYRAKTAR'IN HAYATI ve ESERLERİ

1.1. FÂZIL BAYRAKTAR'IN HAYATI 4
1.1.1. Doğumu 4
1.1.2. Yetiştiği Ortam 5
1.1.3. Öğrenimi ve Meslek Hayatı 6
1.2. FÂZIL BAYRAKTAR'IN ESERLERİ 8
1.2.1. Hikâye Kitapları 9
1.2.1.1. K***adın parmağı hikâye kitabı*** 9
1.2.1.1.1. ***Kadın parmağı*** 9
1.2.1.1.2. ***Kızlarsarayı köyü'nün kadın sımalı erkekleri*** 11
1.2.1.1.3. ***Ahmedim ahmedim uyan ahmedim*** 12
1.2.1.1.4. ***Diğdik kuşu*** 14
1.2.1.1.5. ***Şekerli kahve*** 15
1.2.1.1.6. ***Babalar ve oğullar*** 17
1.2.1.1.7. ***Kapalı duran perdeler*** 19
1.2.1.1.8. ***Top ağacının dibindeki yatır*** 20
1.2.1.1.9. ***Bahar*** 22
1.2.1.1.10. ***Muska*** 23
1.2.1.1.11. ***Yüz akı*** 24

1.2.1.1.12. ***Kasabanın entellektüelleri*** 25
1.2.1.1.13. ***Temek karı*** 26
1.2.1.1.14. ***Kel memiş'in zevzekliği*** 27
1.2.1.1.15. ***Kayınanayı netmeli merdivenden itmeli*** 28
1.2.1.2. ***Bıngıldaklı çayır hikâye kitabı*** 29
1.2.1.2.1. ***Bıngıldaklı çayır*** 30
1.2.1.2.2. ***Aygıro'nun beyliği*** 31
1.2.1.2.3. ***Kıran girdi bozulduk*** 33
1.2.1.2.4. ***Halüsinasyon*** 34
1.2.1.2.5. ***Mortocu*** 35
1.2.1.2.6. **Simsar ağa** 36
1.2.1.2.7. ***Köşkölo'nun ayranı*** 37
1.2.1.2.8. ***Yağlı karalı yumurtalar*** 38
1.2.1.2.9. ***Karpuz tarlası cinayeti*** 39
1.2.1.2.10. ***Kaşatan*** 40
1.2.1.3. ***Bir kasabaya iki deli fazla hikâye kitabı*** 41
1.2.1.3.1. ***Bir kasabaya iki deli fazla*** 42
1.2.1.3.2. ***Seni seviyorum*** 43
1.2.1.3.3. ***Yüzbaşının kızı*** 44
1.2.1.3.4. ***Abaz diye bir köpek*** 45
1.2.1.3.5. ***Deli celal mi veli celal mi?*** 46
1.2.1.3.6. ***Adnan menderes'in portresi*** 47
1.2.1.3.7. ***Şakadan azma*** 48
1.2.1.3.8. ***Kuru fasulye*** 49
1.2.1.3.9. ***Teleferik macerası*** 49
1.2.1.3.10. ***Kıssadan hisse*** 51
1.2.1.3.11. ***Eşkiyalıktan memurluğa*** 52
1.2.1.3.12. ***Tekne ali'nin çolak kalma hikâyesi*** 53
1.2.1.3.13. ***Keramet*** 54

1.2.1.3.14. ***Postal*** 55
1.2.1.3.15. ***Gül kokulu çamaşırlar*** 55
1.2.1.3.16. ***Helali hoş olsun*** 56
1.2.1.4. ***Derin kar senesi hikâye kitabı*** 57
1.2.1.4.1. ***Derin kar senesi*** 57
1.2.1.4.2. ***Beydili oymağında bey düğünü*** 59
1.2.1.4.3. ***Üsteğmen'in avradı*** 61
1.2.1.4.4. ***Eğri ahmet*** 61
1.2.1.4.5. ***Dokuz necati*** 62
1.2.1.4.6. ***Süzeyli kel bekir'in şapka ile meydan güreşi*** 63
1.2.1.4.7. ***Patahmet'in hanı ve sızma ayvalık zeytinyağı hikâyesi*** 64
1.2.1.4.8. ***Yalanbölmez*** 65
1.2.1.4.9. ***Kundak*** 66
1.2.1.4.10. ***Volta*** 67
1.2.1.4.11. ***Pusu*** 68
1.2.1.5. ***Hikâyeler güldestesi*** 69
1.2.1.5.1. ***Meşin kırbaç şakladı*** 69
1.2.2. Şiir Kitapları 70
1.2.2.1. ***Harran ovasından mektuplar*** 70
1.2.2.2. ***Harran güzellemesi*** 71
1.2.2.3. ***Çeşitlemeler*** 71
1.2.2.4. ***Seçme araç şiirleri*** 71
1.2.2.5. ***Paşa pınarı*** 72
1.2.3. İnceleme Eserleri 72
1.2.3.1. ***Araç yöresinden fıkralar ve fıkramsı anlatımlar*** 72
1.2.3.2. ***Kastamonu yöresi deyim ve mânileri*** 72
1.2.3.3. ***Araçlı şehit ve gazi atalarımızın soy kütüğü*** 73
1.2.4. Mektupları 73

1.2.5. Gazete ve Dergi Yazıları 74

İKİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİ HİKÂYECİLİĞİ ve FÂZIL BAYRAKTAR'IN HİKÂYELERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

2.1.CUMHURİYET DÖNEMİ HİKÂYECİLİĞİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ.… 78

2.2. FÂZIL BAYRAKTAR'IN HİKÂYELERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ ... 88

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FÂZIL BAYRAKTAR'IN ESERLERİNDE HALK KÜLTÜRÜ

3.1. NESİR UNSURLAR 94

3.1.1. Geçiş Dönemleri 94

3.1.1.1. ***Evlenme*** 94

3.1.1.2. ***Ölüm*** 101

3.1.2. Halk Ekonomisi 102

3.1.3. Dayanışma ve Yardımlaşma 106

3.1.3.1. ***Komşuluk ve misafirperverlik*** 106

3.1.4. Halk Mimarisi 110

3.1.4.1. ***Konut çeşitleri-bölümleri*** 110

3.1.4.2. ***Hayata yardımcı yapılar*** 111

3.1.4.3. ***Konutlarda ve yardımcı yapılarda bölümler, süsleme*** 111

3.1.4.4. ***Konutların döşenmesi, kullanımı ve ev eşyaları*** 112

3.1.5. Halk Mutfağı 112

3.1.5.1. ***Mutfak araç ve gereçleri ve kullanımı*** 116

3.1.6. Giyim Kuşam 116

3.1.7. Oyun ve Eğlence 118

3.1.7.1. ***Yetişkinler arasında oynanan oyunlar*** 119

3.1.7.2. ***Çocuk oyunları*** 121

3.1.8. Halk İnanışları ve Dini İnançlar 122

3.1.8.1. *Kurban ve adak* 124
3.1.8.2. *Yatırlar, ziyaret yerleri ile ilgili inanışlar* 124
3.1.8.3. *Rüya tabiri* 125
3.1.8.4. *Muska yazma* 126

3.1.9. Efsane 127
3.1.10. Masal 128
3.1.11. Fıkralar 134
3.1.12. Kalıplaşmış İfadeler 135

3.1.12.1. *Deyimler ve atasözleri* 135
3.1.12.2. *Alkışlar* 140
3.1.12.3. *Kargışlar* 142
3.1.12.4. *Argo* 143
3.1.12.5. *Lakaplar* 145

3.1.13. Dil ve Anlatım 149

3.1.13.1. *Ağızlar* 149

3.2. NAZIM UNSURLAR 151

3.2.1. Mâni 152
3.2.2. Tekerleme 155
3.2.3. Bilmece 157
3.2.4. Türkü 158

SONUÇ 160
KAYNAKLAR 163
EKLER 167
ÖZGEÇMİŞ 177

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

FÂZIL BAYRAKTAR'IN ESERLERİNDE HALK KÜLTÜRÜNE AİT UNSURLAR

Perihan CALAY
Kastamonu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Eyüp AKMAN

Bu çalışmada günümüz şair ve yazarlarının önemli simalarından biri olan Fâzıl Bayraktar'ın bütün eserleri, gazete ve dergilerde yayımlanan tüm yazıları halk kültürü açısından incelenmiştir. Fâzıl Bayraktar, Anadolu'nun önemli Türk kültür başkentlerinden birisi olan Kastamonu'nun yetiştirdiği önemli şair, hikâyeci ve araştırmacılardan birisidir. Yazarın çocukluğu; Türk adetlerinin, gelenek ve göreneklerinin canlı şekilde yaşandığı bir ortamda geçmiştir. Fâzıl Bayraktar, askerlik mesleği sebebi ile Anadolu'yu bir uçtan bir uca gezmiştir. Yazar; yaşadığı, gezip gözlemlediği Anadolu coğrafyası ve Anadolu insanı ile iç içe bulunmuştur. Bayraktar, hikâyelerinde yaşadığı dönemin sosyal meselelerine yer vermiş, Anadolu insanının önemli sorunlarını ele almıştır. Fâzıl Bayraktar, farklı türlerde eserler yayımlayan çok yönlü bir yazardır. Yazar, yayımladığı birçok şiir, mektup, röportaj, gazete yazısı gibi eserlerin yanı sıra altmışa yakın hikâye yazarak günümüz hikâyecileri arasındaki yerini almıştır. Yazar, eserlerinde halk kültürüne duyduğu merakla birçok folklor unsuruna bilinçli olarak yer vermiştir. Bu yönüyle yazarın eserleri birer folklor malzemesi niteliğindedir.

Üç bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde; Fâzıl Bayraktar'ın hayatı ve eserlerinin tanıtımı yer almaktadır, ikinci bölümde; Cumhuriyet Dönemi hikâyeciliği ile Fâzıl Bayraktar'ın hikâyelerinin genel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir, üçüncü bölümde; yazarın hikâyelerinde tespit edilen halk bilimi ve halk edebiyatına ait unsurlar açıklamaları ve örnekleri verilerek tasnif edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Halk Bilimi, Şair, Yazar

2019, 192 Sayfa
Bilim Kodu:

ABSTRACT

Msc. Thesis

ELEMENTS BELONGING TO FOLK CULTURE İN FÂZIL BAYRAKTART'S WORK

Perihan CALAY
Kastamonu University
Institute of Social Sciences
Department of Turkish Language and Literature

Supervisor: Eyüp AKMAN

In this study, all the works of Fâzıl Bayraktar, one of the important figures of contemporary poets and writers, and all his writings published in newspapers and magazines were examined in terms of folk culture. Fâzıl Bayraktar is one of the important poets, storytellers and researchers grown in Kastamonu, one of the important Turkish cultural capitals of Anatolia. His childhood passed in an environment where Turkish customs, traditions and customs were alive. Due to his military profession, Fâzıl Bayraktar traveled to Anatolia from one end to the other. The author was intertwined with the Anatolian geography and the people of Anatolia he observed, lived and travelled. Bayraktar covered the social problems of the period in which he lived and discussed the important problems of Anatolian people. Fâzıl Bayraktar is a versatile writer who publishes different genres. Besides many works such as poetry, letters, interviews, newspaper articles, he has taken his place among today's story writers with about sixty stories. The author consciously included many folklore elements in his works with his curiosity for the folk culture.

In this respect, the works of the author are folklore materials. In the first part of the study consisting of three parts, life and works of Fâzıl Bayraktar have been presented. In the second part, giving information about the storytelling of the Republican Period and the general characteristics of Fâzıl Bayraktar's stories have been given. In the third chapter, the examples of folklore and folk literature, which were determined in the stories of the author, have been presented and classified as examples.

Key Words: Culture, Folklore, Poet, Author

2019, 192 Pages
Science Code:

ÖNSÖZ

Günümüz şair ve yazarları içerisinde son derece önemli bir konumda yer alan Fâzıl Bayraktar, 1928 yılında Araç'ta dünyaya gelmiştir. Fâzıl Bayraktar'ın yayımlanmış üç hikâye kitabı ve bütün hikâyelerini toplu olarak yayımladığı bir eseri, beş adet şiir kitabı, araştırma ve inceleme eserleri ile gazete ve dergilerde yayımlanmış yazıları vardır. Yazar, meslek olarak askerliği seçmiş ve mesleğinin getirdiği şartlar sebebi ile Anadolu'nun birçok coğrafyasını gezme şansı elde etmiştir. Bu sayede Bayraktar, Anadolu insanını derinlemesine tanıma imkânı bulmuştur. Yazar, meslek yaşamında gördüklerinden, yaşadıklarından memleketi Kastamonu ve çevresinde edindiği bilgilerden istifade etmiş ve büyük bir hikâye malzemesine sahip olmuştur. Realist bir sanat anlayışını benimseyen yazar, Anadolu köy ve kasaba hayatını ve Anadolu'da yaşayan insanların sorunlarını, eserlerinde gerçekçi bir tarzda yansıtmıştır.

Çalışmamızda yazara ait tüm eserler; hikâyeleri, şiirleri, mektupları, röportajları, gazete yazıları incelenmiştir. Ele aldığımız eserler halk kültürü ve edebiyatı açısından değerlendirildikten sonra tasnif edilerek otuz üç alt başlık altında verilmiştir. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; Fâzıl Bayraktar'ın hayatı ve eserlerinin tanıtımı yer almaktadır. İkinci bölümde; Cumhuriyet Dönemi Hikâyeciliği ile Fâzıl Bayraktar'ın hikâyelerinin genel özellikleri, üçüncü bölümde ise; yazarın eserlerinde tespit edilen halk kültürü unsurları Prof. Dr Sedat Veyis Örnek'in tasnifine ve Türk Folklor Arşiv Kılavuzu'nda yer alan tasnife göre belirlenerek alt başlıklara ayrılıp verilmiştir.

Çalışmanın her kademesinde kıymetli görüşleri ile bana yol gösterip yardımlarını esirgemeyen ve çalışmamı titizlikle takip eden değerli danışman hocam Prof. Dr. Eyüp AKMAN'a, görüşme taleplerimi geri çevirmeyerek çalışma için gerekli olan bilgilere ulaşmam konusunda her türlü yardımı sağlayan ve bu eseri satır satır okuyarak değerli görüşlerini paylaşan Fâzıl BAYRAKTAR'a teşekkürü bir borç bilirim.

Perihan CALAY

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

H.1	Kadın Parmağı
H.2	Bıngıldaklı Çayır
H.3	Kızlarsarayı Köyü'nün Kadın Sımalı Erkekleri
H.4	Ahmedim Ahmedim Uyan Ahmedim
H.5	Diğdik Kuşu
H.6	Şekerli Kahve
H.7	Babalar ve Oğullar
H.8	Kapalı Duran Perdeler
H.9	Top Ağacının Dibindeki Yatır
H.10	Bahar
H.11	Muska
H.12	Yüz Akı
H.13	Kasabanın Entellektüelleri
H.14	Temek Karı
H.15	Kel Memiş'in Zevzekliği
H.16	Kaynanayı Netmeli
H.17	Aygıro'nun Beyliği
H.18	Kıran Girdi Bozulduk
H.19	Halüsinasyon
H.20	Mortocu
H.21	Simsar Ağa
H.22	Köşkölo'nun Ayranı
H.23	Yağlı Karalı Yumurtalar
H.24	Karpuz Tarlası Cinayeti
H.25	Kaşatan
H.26	Bir Kasabaya İki Deli Fazla
H.27	Seni Seviyorum
H.28	Yüzbaşı'nın Kızı
H.29	Abaz Diye Bir Köpek
H.30	Deli Celal mi, Veli Celal mi?

H.31 Adnan Menderes'in Portresi
H.32 Şakadan Azma
H.33 Kuru Fasulye
H.34 Teleferik Macerası
H.35 Kıssadan Hisse
H.36 Eşkiyalıktan Memurluğa
H.37 Tekne Ali'nin Çolak Kalma Hikâyesi
H.38 Keramet
H.39 Postal
H.40 Gül Kokulu Çamaşırlar
H.41 Helali Hoş Olsun
H.42 Derin Kar Senesi
H.43 Beydili Oymağında Bey düğünü
H.44 Üsteğmenin Avradı
H.45 Dokuz Necati
H.46 Eğri Ahmet
H.47 Süzeyli Kel Bekir'in Şapka ile Meydan Güreşi
H.48 Patahmet'in Hanı ve Sızma Ayvalık Zeytinyağı
H.49 Yalanbölmez
H.50 Kundak
H.51 Pusu
H.52 Volta
H.53 Meşin Kırbaç Şakladı
Ş.1 Harran Ovasından Mektuplar
Ş.2 Harran Güzellemesi
Ş.3 Çeşitlemeler
Ş.4 Seçme Araç Şiirleri
Ş.5 Paşa Pınarı
M. Mektupları

GİRİŞ

Her toplumun, her milletin sahip olduğu dil, din, tarih, gelenekler görenekler ve dünya görüşü gibi kendisine ait olan kültürel değerleri vardır. Sahip olunan bu kültürel değerler hem yazılı hem de sözlü ortamda varlıklarını sürdürürler. Tarih boyunca farklı farklı medeniyetler ile iletişim içerisinde olmuş ve çeşitli coğrafyalarda kendine yer edinmiş olan Türk toplulukları sahip oldukları kültürel değerleri koruyabilmişlerdir.

"Kültür kelimesi geniş bir mana yapısına sahiptir. Edebiyat dışındaki bütün güzel sanatlar, resim, musiki, dans, heykel, mimari kültür sahasına girdiği gibi, güzel sanatların dışında insanoğlunun elinden çıkma eşya, yiyecek, içecek, elbise, silah, alet vesaire de kültür sahasına girer" (Kaplan, 2012).

Türk milleti farklı alanlarda sahip olduğu kültürel değerlerini geçmişten günümüze dek yaşamın birçok alanında koruyarak devam ettirmiş ve bu değerleri günümüze kadar uşaltırabilmiştir.

"Bireysel davranıştan aile yaşamına, ailenin sosyal hayattaki yerinden toplumsal yapı içindeki konumuna göre değişen ve zenginlik gösteren insana bağlı dünya görüşü kültürün temel unsurlarıdır" (Parlatır, Şahin, 2011).

Millî kültür, maddî ve manevî değerlerinin tümüdür. Yüzyıllar boyunca nesilden nesille aktarılarak gelen bu millî kültür, toplumları sahip oldukları değerler ile diğer toplumlardan ayırır.

"Halk bilimi ise halkın geleneğe bağlı maddi ve manevi kültürünü kendine özgü metotlarla derleyen, araştıran, sınıflandıran, çözümleyen ve halk kültürü üzerinde değerlendirmeler yapan bir bilimdir. Folklor biliminin amacı, halk kültürünü araştırıp değerlendirmekle toplumun sosyo-ekonomik dinamiklerini ortaya çıkarmak, milletin

kültür birliğini sağlamak, mahallî kültürü önce millî kültür sonra evrensel kültür hâline getirerek insanlığın ortak kültürüne katkıda bulunmaktır"(Tan, 1997).

Her millet yüzyıllar boyunca değişime uğramıştır, kendisini geliştirmiştir. Toplumların gelişmesine öncülük eden önemli şahsiyetler vardır. Fâzıl Bayraktar da bu Anadolu coğrafyasının ve Anadolu insanının değerini bilen; yazarlığı, şairliği, araştırmacı yönü ve sahip olduğu askerlik mesleği ile bu gelişime öncülük eden önemli bir şahsiyettir. Yazar, İkinci Dünya Savaşı'nın mahrumiyet yılarında yaşamış, dönemin yoksulluğuna, sosyal ve siyasal yapısına şahit olmuş ve bunları eserlerinde yansıtmıştır. Fâzıl Bayraktar, hikâyelerinde Anadolu insanının yaşadığı sorunları, toprak, işsizlik, kadere boyun eğme, devlet kurumuna duyulan saygı, askerlerin iş dünyaları, namus gibi konuları realist bir anlatımla gözler önüne sermiştir. Cumhuriyet döneminde yetişen birçok yazar gibi halk kültürü unsurlarını eserlerinde bilinçli olarak kullanmıştır.

Bayraktar, Türk kültürünün canlı bir şekilde devam ettiği bir ortamda büyümüştür. Mesleki yaşamı boyunca gözlemlediği Anadolu ve Anadolu insanını çok iyi tanımış ve gözlemlediği halk kültürü unsurları ile hikâyelerini içerik ve üslup yönüyle zenginleştirmiştir. Onun eserleri bu yönüyle birer folklor derlemesi niteliğindedir. Fâzıl Bayraktar'ın şiir kitapları, hikâye kitapları, gazete yazılarının yanı sıra Kastamonu folkloruna ait inceleme eserleri vardır. Bu eserleri ile yazar, Kastamonu'nun sahip olduğu zengin folkloru ile unutulmaya yüz tutmuş halk kültürü unsurlarını gelecek kuşakların ilgisine sunmuştur.

Çalışmanın amacı doğrultusunda kapsam ve sınırlılıklarına göre yazarın tüm eserleri ve yazıları incelenmiştir. Eserlerinin incelenmesinin ardından eserlerde yer alan halk kültürü unsurları Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek'in tasnifine ve Türk folklor arşiv kılavuzunda yer alan tasnife göre, tarama yöntemi ile tespit edilip örnekleri verilmiştir. Çalışmada yazarın dört şiir kitabı, elli üç hikâyesi, gazete yazıları, mektupları, Kastamonu folkloru ile ilgili inceleme ve araştırma kitapları incelenmiş ve bu eserlerdeki halk kültürü öğelerinin tamamına yer verilmiştir. Yazarın eserlerinde yer alan halk kültürü unsurları toplam otuz üç alt alt başlık altında sıralanmıştır.

Bayraktar'ın eserlerinde tespit edilen halk kültürü unsurları; halk ekonomisi, geçiş dönemleri, misafirperverlik, oyunlar, giyim-kuşam, halk mutfağı, halk inanışları, masal, atasözleri, deyimler, alkışlar ve kargışlar, kalıplaşmış ifadeler, tekerleme, efsane, türkü, fıkra, bilmece başlıkları altında açıklamaları ve eserlerdeki örnekleri ile birlikte verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

FÂZIL BAYRAKTAR'IN HAYATI ve ESERLERİ

1.1. FÂZIL BAYRAKTAR'IN HAYATI[1]

Araştırmanın bu kısmında Fâzıl Bayraktar'ın hayatı; doğumu, yetiştiği ortam ile öğrenimi ve meslek hayatı alt başlıkları altında incelenmiştir.

1.1.1. Doğumu

Fâzıl Bayraktar, nüfus kayıtlarına göre 1928 yılında Kastamonu Araç ilçesi Aksu (Dodla) köyünde dünyaya gelir. Köyünün asıl adı "Dodla" iken 1960 yılından sonra Araç'taki köy adlarının değişmesi ile "Aksu" olmuştur. Fâzıl Bayraktar'ın ailesi Orta Asya'dan göçüp Kastamonu'ya yerleşen 24 Oğuz Boyundan birisi olan Oğuz'un İğdir Boyuna mensuptur. Ailesi, Fâzıl Bayraktar'ın kendisinden önce dünyaya gelen ancak iki üç yaşlarında iken vefat eden kardeşinin adını Fâzıl Bayraktar'a verir, kardeşinin nüfus kâğıdını da Fâzıl Bayraktar'a geçirir. Ancak yazar, yaşıtlarından büyük göründüğü için babasına bu durumdan dolayı duyduğu üzüntüyü dile getirir. Babası da mahkeme kararı ile Fâzıl Bayraktar'ın yaşını biraz daha küçültür ve doğum tarihi kayıtlara 1928 olarak geçer. Fâzıl Bayraktar'ın kardeşleri Satı, Şükriye, Lütfiye, Hamit, Pakize ve Fâzıl'dır**.** İki ablası ve bir ağabeyi sağ kalır, diğer kardeşleri değişik zamanlarda vefat ederler (Tan, 2008).

Fâzıl Bayraktar'ın babası Mehmet Ali Efendi, annesi İğdir'in Düğemle köyünden Zehra Hanımdır. Ailesi varlıklı bir ailedir. Babası eğitimli, itibarlı bir insandır. Hayatı boyunca çiftçilik, kerestecilik, ormancılık, Araç'ta manifaturacılık, kahvecilik, berberlik, müezzinlik, imamlık gibi çeşitli işlerle uğraşmıştır. Köyde geniş arazileri, değirmenleri, hayvanları, vardır. Ancak yazarın babası alacaklarını toplayamayınca iflas eder ve

[1] Fâzıl Bayraktar'ın Hayatı; Nail Tan'ın "Araçlı Şair, Hikâyeci, Araştırmacı Fâzıl Bayraktar" adlı kitabından özetlenmiştir.

yazarın ailesi yoksul duruma düşer. Fâzıl Bayraktar, ailesinin varlıklı olduğu yılları hatırlamamaktadır. Yazar, ailesinin yoksulluk dönemlerinde yaşamıştır.

Fâzıl Bayraktar'ın eşi Müzeyyen Hanım 1931 yılında dünyaya gelir. Müzeyyen Hanım Araç'ın Kızılsaray Köyü'ndendir. Fâzıl Bayraktar, Müzeyyen Hanım ile görücü usulü evlenmiştir. Ailesi, evlenme çağı gelince Fâzıl Bayraktar'a birkaç tane kız gösterir. Yazar, ablasının kendisine gösterdiği öğretmen Şevket Bey'in kızı Müzeyyen Hanım'ı beğenir ve tamam der. Fâzıl Bayraktar ile Müzeyyen Hanım 1950 yılında nişanlanır ve 1952 yılında evlenirler. Müzeyyen Hanım, Fâzıl Bayraktar ile altmış beş yıllık evliliklerinde onun hep yanında olur, eşinin tayini nereye çıktıysa onunla beraber gider.

Fâzıl Bayraktar'ın iki çocuğu vardır. Oğlu Kılıçarslan Noyan, Ekim 1953'te Giresun'da doğar. Fâzıl Bayraktar, oğlu dünyaya geldiğinde Giresun'da teğmen olarak görev yapmaktadır. Kılıçarslan Noyan, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ni bitirir İngiltere'de mastır ve doktora eğitimini tamamlar. Şu anda öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Fâzıl Bayraktar'ın kızı Yıldız Bayraktar ise 1957 yılında Kastamonu Araç'ta dünyaya gelir. Fâzıl Bayraktar, İzmir'de eşi ve kızı ile birlikte yaşamını devam ettirmektedir.

1.1.2. Yetiştiği Ortam

Fâzıl Bayraktar, çocukluk ve gençlik döneminin bir bölümünü Kastamonu ili Araç ilçesinde, bir bölümünü kendi köyü olan Aksu Köyü'nde geçirir. Bayraktar'ın çocukluk yıllarının çoğunu geçirdiği Aksu Köyü o dönemlerde otuz hanelik yoksul bir dağ köyüdür. O zamanlar köyde elektrik yoktur. Gaz lambası, fener gibi aydınlatma araçları da köyde bulunmamaktadır. Çıra, o dönemde köyde kullanılan en yaygın, en pratik aydınlatma aracıdır. Odalarda bulunan geniş ocaklar evlerin hem ısınma hem de aydınlatmasını karşılamaktadır. Köyde, muhtar dâhil okuma yazma bilen hiç kimse yoktur. Yazar, kışları okumak için kasabadaki ilkokula gider, yazları ise zamanının çoğunu köyde geçirir. Fâzıl Bayraktar, yazları köyde tarlada, bostanda, ormanda çalışır ve hayvanları otlatır.

Fâzıl Bayraktar'ın çocukluk ve gençlik yılları İkinci Dünya Savaşı ve savaş sonrası döneme denk gelir. Bayraktar, savaşın getirmiş olduğu yokluk yıllarına şahit olmuştur. Yazar, tanığı olduğu o yıllardaki sosyal durumu Nail Tan ile yaptığı röportajında şu şekilde dile getirir:

> "İkinci Dünya Savaşı'nın mahrumiyet yılları. Savaş, sınırlarımıza gelip dayanmış. Kıtlık kol geziyor. Her şey karne ile. Fırından çeyrek ekmek alıyorsun, nüfus cüzdanına damga vuruyorlar. Haftada bir Araç'tan bir torba fırın çöreği gönderiyor babam, evde bayram ediyoruz" (Tan, 2008).

O yıllarda, kasabada ulaşım imkânları da şimdiki gibi değildir. Araç ile Kastamonu arasında ulaşım at arabaları ile sağlanır. Fâzıl Bayraktar, lise öğrenimi için Araç'tan Kastamonu'ya at arabası ile ya da yayan olarak gidip gelir. O zamanlar kasabada elektrik olmadığından vakit geçirecek farklı etkinlikler de yoktur. Bu sebeple, meddah, karagöz gibi oyunlar kasaba insanı için önemlidir. Ramazan ayında kasabaya tiyatro gurupları gelir. Bayraktar, karagöz ve meddah oyunlarını izlemeyi çok sever. Özelikle karagöz oyununu izlemeyi çok sevdiği için oyunun belli başlı tiplerini yapar ve evlerinin kullanılmayan odasında bir Karagöz perdesi kurar. Ara sıra mahallenin kadınlarına Karagöz oynatır. Yazarın meddah merakı Kastamonu'da okurken de devam eder. Arkadaşları ile beraber Kastamonu'da da meddah dinlemeye giderler.

1.1.3. Öğrenimi ve Meslek Hayatı

Fâzıl Bayraktar, ilkokulu Araç'ta üst katı okul, alt katı cezaevi olan bir ilkokulda okur. Yazar, başarılı bir öğrenci olarak 1940 yılında ilkokul eğitimini tamamlar. Fâzıl Bayraktar'ın ailesinin maddi durumu iyi olmadığından babası ilkokuldan sonra onu okutmak istemez. Babası, oğlunu karşısına alır ve durumlarının onu okutmaya uygun olmadığını, onu kunduracı veya bir terzinin yanına çıraklığa vermek istediğini dile getirir. Ancak Fâzıl Bayraktar, babasına okumak istediğini, eğer okutmazlarsa kaçıp gideceğini söyler. Bu sözlerini ve kararlı hâlini gören babası, öğretmenlerinin de desteği ile onu okutmaya razı olur ve yazarı Kastamonu Lisesi orta bölümü birinci sınıfına kaydettirir.

Kastamonu Lisesi Vali Abdurrahman Paşa tarafından 1885'te kurulmuştur. Tarihi lise binası halktan toplanan dokuz yüz altınla yaptırılmıştır. Lise, o dönemin eğitim standartlarına göre oldukça donanımlı bir okuldur. Fâzıl Bayraktar, 1946 yılında lise öğrenimini tamamlar. Fâzıl Bayraktar, lise eğitimi bittikten sonra çok yakın bir arkadaşının da ısrarı ile Gazi Eğitim Enstitüsüne girer. Ancak fizik, kimya, matematik gibi dersleri sevmediği için burada devam etmeyi istemez. Enstitüdeki matematik hocası kendisi ile beraber sekiz arkadaşını da sınavdan bırakınca matematik korkusu daha da ilerler.

Fâzıl Bayraktar, gazetelerde Kara Harp Okuluna öğrenci alınacağını duyunca sürenin dolmasına bir gün kala müracaat eder. Taşıdığı nitelikler de giriş şartlarına uygun olunca yapılan mülakat sonrasında okula kabul edilir. Harp okulunda da yüksek matematik, fizik dersleri görmeye başlayan yazar, matematikten kurtuluşu olmayacağını anlayınca da matematiği gerçekten öğrenmeye karar verir ve lisede matematik dersine giren hocasına durumu anlatır. Hocası kendisine önemli olanın çok çalışmak olduğunu dile getirir. Yazar, diğer derslere nasıl çalıştıysa matematiğe de öyle çalışır. Bayraktar, ona zor gelen en karmaşık problemleri bile kolayca çözer. Böylece yazarın artık matematik diye bir sorunu kalmaz.

Fâzıl Bayraktar üç yıl harp okulunda okur. Harp okulunda iki yıl okuduktan sonra kura ile sınıflar belirlenir. Derecesi iyi olanlar torba başına konur, onlara kuraya katılmadan sınıf seçme ayrıcalığı tanınır. Fâzıl Bayraktar da torba başı olarak kendi isteği ile jandarma sınıfına geçer. Üçüncü sınıfta teğmen rütbesi ile eğitim görür. Harp okulunda birinci taburun üçüncü bölüğündedir. Harp okulundaki eğitim çok disiplinlidir. Meslek kültürü ve manevi nitelikleri ile kusursuz bir asker yetiştirmek için sıkı bir eğitim verilen bir okuldur. Bu okulda kazandığı ruh yazarın meslek hayatında daha da başarılı olmasını sağlar.

Harp okulundan sonra 1951 yılında Çankırı'daki Piyade Atış okuluna gider. Okulun eğitim süresi bir yıldır. O yıllarda Amerikan eğitim sistemine geçilmiştir. Okulda gözlemci Amerikalı subaylar, Amerika'da eğitim görmüş Türk hocalar vardır. Silahlar

yeni, araç ve gereçler, eğitim metotları yenidir. Yazar, bir yıl içerisinde çok iyi eğitim alır. Bu eğitim onun dünya görüşünü de değiştirir. Orduya yeni giren modern silahların nasıl kullanıldığını, o silahları bizzat kullanarak öğrenir. Atış okulunda gördüğü bu zorlu eğitimin kazandırdığı bilgi ve pratikle meslek hayatında daha da başarılı olur. Gittiği birliklerde yeni başlayan Amerikan Eğitim sisteminde öncülük yapar.

Bayraktar, Piyade Atış okulundaki eğitimini tamamladıktan sonra kura ile Sivas'ın Zara ilçesi 36. Piyade alayında bölük komutanı olarak meslek hayatına adım atar. Fâzıl Bayraktar, Sivas'a giderken Ankara'nın doğusuna ilk defa geçmenin ve Anadolu bozkırını ilk defa görmenin heyecanını yaşar. Buradaki görevi bittikten sonra memleketine döner ve evlenir. Daha sonra Ankara'daki Jandarma Subay Okulunda bir yıl daha mesleki eğitim görür. Askerlik mesleğini, Anadolu'nun farklı bölgelerinde, çeşitli rütbelerle, başarılı bir şekilde devam ettiren yazar, 1984 yılında general rütbesi ile emekliye ayrılır (Tan, 2008).

Fâzıl Bayraktar'ın terfi ettiği tarihler şunlardır:

- 1953-1954: Giresun J. Er Eğt. Tb. 5. Bl. Komutanlığı
- 1953: Üsteğmenliğe terfi
- 1959: Yüzbaşılığa terfi
- 1965: Binbaşılığa terfi
- 1969: Yarbaylığa terfi
- 1973: Albaylığa terfi
- 1978-1980: Generalliğe terfi
- 1984: Emekliye ayrılış

1.2. FÂZIL BAYRAKTAR'IN ESERLERI

Bu başlık altında Fâzıl Bayraktar'ın; hikâye kitapları, şiir kitapları, araştırma ve inceleme eserleri, gazete yazıları ve mektupları incelenmiştir.

1.2.1. Hikâye Kitapları

1.2.1.1. *Kadın parmağı hikâye kitabı*

Fâzıl Bayraktar'ın yayınlanan ilk hikâye kitabıdır. Kitap, 1993 yılında İzmir Akademi Kitabevi tarafından yayımlanmıştır. Hikâye kitabının içerisinde on altı hikâye vardır. Bu hikâyeler "Kadın Parmağı", "Bıngıldaklı Çayır", "Kızlarsarayı Köyünün Kadın Sımalı Erkekleri", "Ahmedim Ahmedim Uyan Ahmedim", "Diğidik Kuşu", "Şekerli Kahve", "Babalar ve Oğullar", "Kapalı Duran Perdeler", "Top Ağacının Dibindeki Yatır", "Bahar", "Muska", "Yüz Akı", "Kasabanın Entellektüelleri", "Temek Karı", "Kel Memiş'in Zevzekliği" ve "Kaynanayı Netmeli" adlı hikâyelerdir.

1.2.1.1.1. *Kadın parmağı*

Yazarın hikâye kitabında yer alan ve kitaba da ismini veren ilk hikâyesidir. Fâzıl Bayraktar, hikâyede 1960'lı yıllarda görev yaptığı Emirdağ İlçesinde gözlemlediği gerçek bir olayı anlatır. Hikâyede anlatıcı olarak yazar vardır. Hikâyenin başkahramanı Şükrü Başçavuştur. Şükrü Başçavuş tekin olmayan her işte mutlaka bir kadın parmağı arar. Ramiz Alakanat, amcasının oğlunu öldürmekten idam cezasına çaptırılır. Şükrü Başçavuş, mahkeme salonunda Ramiz Alakanat'ın durumuna şahit olur ve onun tavırlarından suçsuz olduğunu düşünür. Bu cinayet olayında da bir kadın parmağı olabileceğini düşünüp olayı incelemeye başlar. Sonunda da cinayeti, Ramiz Alakanat'ın işlemediğini, cinayette bir kadın parmağı olduğunu görür.

Hikâyede asıl olay aslında Şükrü Başçavuşun her olayda bir kadın parmağı araması sonucunda adının "Kadın Parmağı" olarak anılması ve hikâyede yaşanan cinayet olayının altından da yine bir kadın parmağı çıkmasıdır. Yazar, hikâyede bazı olaylar ve kişiler üzerinden sosyal eleştiriler yapar. Hikâyenin başında Ağır Ceza Reisi Osman Bey, idam kararını Osmanlıca deyimlerle süslü bir şekilde okur. Ancak idam sözcüğüne gelene kadar kimse bir şey anlamaz. Burada yazar, Cumhuriyet sonrası dönemde

kullanılan dile bir tenkitte bulunur. Yine Şükrü Başçavuş'un her olayda bir kadın parmağı araması dönemin kadın figürüne getirilen bir eleştiridir.

Yazar, hikâyeyi gözlemci bir bakış açısı ile kaleme almıştır. Olaylara müdahale etmez, sadece dışarıdan gözlemler. Gördüklerini objektif bir şekilde anlatır.

Fâzıl Bayraktar'ın hikâyede kullandığı mekânlar gerçek mekânlardır. Hikâyedeki olayın geçtiği geniş mekân Emirdağ İlçesidir. Cinayet olayının geçtiği yer ise Karacasu Köyü'dür. Yazar, olaylar ve kişiler ile mekân arasında bağlantı kurar. Yazarın yaptığı mekân tasvirinden bu mahkeme salonunun bir taşrada olduğunu anlayabiliriz. Bayraktar, mahkeme salonunu tasvir ederken salonun her iki tarafının da yakınları ile dolu olduğundan, kirli elbise, ter, ayak, nefes kokusundan ve salonun boğucu, sıcak havasından bahseder.

Hikâyede yer alan kişiler yazarın hayatında gözlemlediği gerçek kişilerdir. Hikâye başkahramanı Şükrü Başçavuş'tur. Şükrü Başçavuş, devletin kanunlarının üstünlüğünü sağlamak için çalışan bir askerdir. Hikâyede yer alan bir diğer önemli kişi ise Nefiyle Gelindir. Yazar, Nefiyle Gelin üzerinden dönemin köylü kadın tipini anlatır. Nefiyle Gelin, şehirli kadınların bile bilmediği birçok konuyu bilir ve cesur bir kadındır.

Yazar, hikâyedeki kahramanları yaptığı gerçekçi betimlemeler ile anlatır. Yazar, yaptığı bu betimlemelerle olaya gerçeklik kazandırır. Hikâyede yazar, Ramiz Alakanat'ın idam kararı okunduktan sonraki durumunu şu şekilde tasvir eder;

> *"Adam, bir anda sekiz on yaş ihtiyarlamıştı sanki. Omuzları çökmüş, çehresi ölü marazlığına bürünmüştü. Gözlerinde, haksızlığa uğramış, suçsuz, günahsız bir insanın, asla taklidi mümkün olmayan mahzun bakışları okunuyordu".*

Hikâyede yer alan bir diğer mesele ise devletin kanunlarının önemidir. Şükrü Başçavuş, kimsenin devletin adaletine bir söz söylememesi için çalışan bir askerdir. Her zaman devletin kanunlarının adaletli bir şekilde tecelli etmeyeceğini, bu adaleti sağlayacak insanların var olması gerektiğini düşünen idealist bir asker tipidir. Hikâyede de masum

olduğuna inandığı bir kişi için davanın peşini bırakmaz ve adaletli bir şekilde olayın çözülmesini sağlar (Bayraktar, 1993).

1.2.1.1.2. *Kızlarsarayı köyü'nün kadın sımalı erkekleri*

Yazar, bu hikâyesinde Kızlarsarayı Köyü'nde erkeklerin ağır işlerde çalışmadıklarını ağır işleri genellikle kadınların yaptıklarını ve köye yeni atanan bir öğretmenin bu düzeni değiştirmek için giriştiği çabaları anlatır. Köyde erkeklerin yaptığı tek iş cuma günleri kasabadaki pazara gitmektir. Günlerden bir gün Balıkesir taraflarından köye atanan Bilal Öğretmen, muhtarın karısı Kaymakam Karı ile bir olur ve köydeki bu düzeni değiştirmeye çalışır.

Fâzıl Bayraktar, hikâyeye "sıma" ve "düğe" sözcüklerini açıklayarak başlar. "Sîma", sözlük karşılığı ile yüz, çehre anlamına gelen bir kelimedir. "düğe", buzağılıktan inekliğe geçmekte olan genç sığıra verilen addır. İki sözcüğün birleşiminden oluşan "düğe sımalı" deyimi halk dilinde yerini bulur, kadınsı görünümlü erkeklere verilen adlardan birisidir. Yazar, Kızlarsarayı Köyü'nün erkeklerini "düğe sımalı" erkekler olarak adlandırır.

Yazar, köyün düğe sımalı erkeklerini köy odasında iskambil oynayarak, bir ağacın gölgesinde uyuyarak, çomakla toprağı eşerek, mele taşı oynayarak, dedikodu ederek, tütün içerek gün boyu vakit öldüren erkekler olarak anlatır. Köyün erkekleri ağır işlerde yıpranmadıkları ve güneş görmedikleri için elleri yüzleri pırıl pırıldır ve içerisinde bulundukları bu durumdan memnundur. Köyde erkeklerin ağır işlerde çalışmaları ayıp sayılır.

Kızlarsarayı Köyü'nün kadınları erkeklerin yapması gereken köydeki ağır işleri yaparlar. Ayrıca çocuk bakımı, yemek, çamaşır işlerini hep kadınlar yapar. Köy kadınları kadere boyun eğen kadınlardır. Köyün erkekleri gibi kadınları da hâllerinden memnundur. Kaderimiz buymuş diyerek içinde bulundukları hâli kabullenirler. Türkü çağırır, mâni

söyler küçük şeylerden mutlu olurlar. Kendi dünyalarında kendi adetleri ile yaşayıp giden kadınlardır.

Köye Balıkesir dolaylarından atanan Bilal Öğretmen, köydeki var olan düzeni değiştiren önemli bir karakterdir. Bilal Öğretmen idealist bir memur tipidir. İçerisinde bulunduğu toplum düzenini değiştirmek ister. Bilal Öğretmen, evlidir ve iki çocuğu vardır. Okulun, yıllardan beri kullanılmayan lojmanını onarır, bahçesini temizler. Bilal Öğretmen doğrucu, adaletli bir memur tipidir. Bu özelliklerinden dolayı gittiği yerlerde fazla kalamamıştır. Köyün erkekleri onu, köyün rahatını bozacağını düşünerek, köyde istemezler.

Hikâyedeki önemli karakterlerden bir tanesi Muhtarın karısı Kaymakam Karı'dır. Kaymakam Karı köydeki diğer kadınlara benzemez. Temiz, akıllı, otoriter bir kadındır. Köy kadınları bu özelliklerinden dolayı ona "Kaymakam Karı" lakabını takar. Bilal Öğretmenin köydeki düzeni değiştirmesinde Kaymakam Karı'nın rolü büyüktür. O, Bilal Öğretmenin yanında olur. Bilal Öğretmenin çalışkanlığını gördükten sonra köy kadınlarını toplar ve köydeki işleri kadınların değil erkeklerin yapmasını söyler. Kadınlar, Kaymakam Karı'yı dinler ve artık köydeki ağır işleri yapmazlar (Bayraktar, 1993).

1.2.1.1.3. *Ahmedim ahmedim uyan ahmedim*

Yazar, bu hikâyesinde edebiyatımızda çok defa işlenen eşkıyalık konusuna yer vermiştir. Yazarın bu hikâyesinde anlattığı eşkıya tipi bilinen eşkıya tiplerine zıt karakterde olan, kendi zaaflarına yenik düşen bir eşkıya tipidir.

Hikâye, ismini romanın başkahramanı Eğri Ahmet'ten alır.[2] Hikâyenin ismi olan "Ahmedim Ahmedim Uyan Ahmedim" eşinin Eşkıya Ahmet'e duyduğu özlemi anlatır. Eğri Ahmet, köy ağasını vurarak dağa çıkar ama eşinin özlemine dayanamaz ve köye

[2] Eğri Ahmet hakkında ayrıntılı bilgi almak için bkz. Prof. Dr. Eyüp AKMAN "Meşhur Şaki Ovacıklı Eğri Ahmet ve Safranbolu'da Dayıoğlu İsyanı."

indiği bir gün jandarma tarafından yakalanır. Yazar, hikâyede Eğri Ahmet'in neden İsmail Ağa'yı vurduğuna dair bir bilgi vermez. Eğri Ahmet, devletin adaletini değil kendi adalet anlayışını uygular ve Hacı İsmail Ağa'yı vurur. Eğri Ahmet, eşinin özlemine yenik düşer ve yakalanır. Bu durumu da çaresiz bir şekilde hemen kabullenir. Eşkıya Eğri Ahmet, çevresinin yadırgayıcı tavırları karşısında sessiz kalan bir tiptir. Eğri Ahmet, jandarma tarafından yakalanınca kaderine razı olur ve bu duruma hiç itiraz etmez, verdiği özgürlük savaşına yenik düşer ve çaresizliğini üzülerek kabullenir.

Yazar, "Kadın Parmağı" hikâyesinde olduğu gibi bu hikâyede de kadını olumsuz bir şekilde gösterir. Hikâyede yer alan önemli kadın karakterlerden bir tanesi Azime Gelin'dir. Azime Gelin, kocasının yokluğunda bostanda çalışır, geceleri de bostana domuz gelmemesi için bostanı bekler. Azime Gelin, kimseye minnet etmez kocasının yokluğunda her işini kendisi yapar ancak arzuyu şehveti uçlarda yaşar, kocasına karşı duygu olarak sadık değildir. Ahlaka uygun hareket eder ama içindeki ihtiras duygusu ile hayaller kurar. Yaz gecelerinde kocasını o kadar çok özler ki köydeki Kâhya Kör İbram bile koynuna gelse sesini çıkarmayacağını anlatır.

Hikâyede olayın geçtiği zaman sıcak bir yaz gecesi, Azime Gelin'in bostanı beklemek için vadiye indiği bir gece gerçekleşir. Hikâyede mekân olarak olayın geçtiği köyün ismi verilmez. Hikâyede olayın geçtiği bostanın olduğu vadi ve Aladağ geniş mekân olarak kullanılmıştır.

Yazar, hayatı boyunca Anadolu insanını yakından gözlemlemiştir. Yazarın bu özelliğini hikâyenin girişinde köylülerin geçimlerini sağlamak için ektikleri bostanı gerçekçi bir şekilde tasvir etmesinde görülmektedir.

Hikâye, yazar anlatıcı bakış açısıyla yazılmıştır. Hikâyede köylülerin çalıştığı bostanı tasvirde, Azime Gelin'in iç dünyasında hissettiği duyguları aktarımda ve Eşkıya Eğri Ahmet'in çaresiz bir şekilde yakalanmasında bakış açısı yazarın kendisine aittir (Bayraktar, 1993).

1.2.1.1.4. *Diğdik kuşu*

Fâzıl Bayraktar, hikâyelerinde iyi bildiği yörenin insanının sorunlarını anlatır. Bu hikâyesinde de Anadolu'da kızların kaçırılması, tecavüze uğraması ve ailelerin bu durum karşısındaki tutumlarını ele almıştır. Yazar, hikâyede köyde iki erkek tarafından kaçırılan bir kızın namusunu korumak için onlara karşı verdiği mücadeleyi anlatır. Hikâyedeki kahramanlar ve yaşanan olaylar gerçektir. Yazar, hikâyenin başkahramanı olan kızın adını söylemez ve hikâyede ondan "kız" olarak bahseder.

Yazar, hikâyeye Diğdik kuşunu anlatarak başlar. Diğdik Kuşu hikâyede bir leitmotif örneğidir. Bu motif hikâyenin farklı bölümlerinde, çeşitli vesilelerle sürekli tekrarlanır. Diğdik kuşu, Anadolu'da kara haber getiren bir kuş olarak bilinir. Kız, diğdik kuşunun ötüşünden ürker. Diğdik kuşunun ötüşü ona hep gurbetteymiş hissi verir ve bu kuşun sesinin ona hayır getirmeyeceğine inanır. Kız, bir gün annesi ile bostana giderken yine diğdik kuşu öter ve kızın içini bir hüzün kaplar. Kız, diğdik kuşunun ötüşünden o kadar korkar ki bir daha ötmemesi için içinden dualar eder.

Hikâyede, iki kadın tipi vardır. Birisi kız bir diğeri de kızın anası Fadime Kadındır. İki kadın da cesur kadınlardır. Kız, namusunu korumak için canını ortaya koyan bir kişidir. Namusu söz konusu olduğunda Allah'tan canını almasını ister. Kızın annesi de kızının namusunu korumak için canını ortaya koyar. Kızı kaçırmak istediklerinde Fadime Kadın, karşılarında durur, kimseden korkmaz, kızını korumaya çalışır.

Hikâyede yer alan erkek kahramanlar ise Kara Satı'nın Ismayıl, Kitapsızların Rıza ve kızın babasıdır. Üç erkek tipi de olumsuz yönleri ile anlatılır. Kızın babası umursamaz bir tiptir. Umursamazlıklarla ailesini yokluğa mahkûm eder, kızının intiharının ardından da kızının ölümünü değil cesedini köye nasıl götüreceğini düşünür. Üç erkek tipi de iş güç tutmayan, orda burada dolaşan işsiz erkek tipleridir.

Yazar, hikâyenin iki yerinde namus konusundaki fikrini gösterir. Fadime Kadın, kızını kaçırmak isteyenlere kitapsızlar diye bağırır. Başçavuş, kızın namusunu korumak için

intihar ettiğini görünce "Şehit sayılsa yeridir" der. Yazar, hikâyede kadınların tarafındadır. Erkek kahramanlar mağdur kadının karşısında duran tiplerdir. Kızın canından vazgeçişi, üç erkeğin de umurunda olmaz.

Hikâyede, olayın geçtiği zaman bir günlük bir süredir. Zaman kavurucu bir yaz günü olarak geçer. Aziziye Dağı ve kız ile annesinin çalıştığı tarla geçmektedir. Genellikle hikâyelerinde geniş mekân tasvirleri yapan yazar, bu hikâyesinde mekân tasvirlerine daha az yer vermiştir (Bayraktar, 1993).

1.2.1.1.5. *Şekerli kahve*

Yazar, bu hikâyesinde mert bir delikanlı olan Mustafa'nın köyün ağasının yaptığı zorbalıklar karşısında verdiği mücadeleyi anlatır. Köyün ağası Karamaça Yakup Bey, Mustafa'nın hem babasını öldürür hem de o askerdeyken ağanın çocukları Mustafa'nın kız kardeşine tecavüz eder ve ellerinde kalan son geçim kaynaklarını da adaletsiz bir şekilde onlardan alır. Mustafa'nın hayatta sadece annesi Hasibe Kadın kalır. Mustafa, bütün bu olanlara dayanamaz ve askerden döndükten birkaç gün sonra babasından kalan silahla ağanın iki oğlunu köy kahvesinde öldürür.

Hikâyenin adının "Şekerli Kahve" olmasının sebebi köyde şekerli kahveyi yalnızca ağaların içebilmesindendir. Şekerli kahve, ağayı temsil eder ve köyde var olan sınıfsal farklılığın göstergesidir.

Hikâyede köy ağası ile köylü arasında bir sınıfsal çatışma vardır. Hikâyedeki ağa tipi, Karamaça Yakup Bey, olumsuz bir ağa tipidir. Köydeki egemen güç ağadır. Ağanın köylü üzerinde büyük bir otoritesi vardır. Köyde yaşayan insanlar hiçbir şekilde ağaya karşı gelmeye cesaret edemez. Ağa, Mustafa'nın ve annesinin ellerinde kalan son tarlalarını adaletsiz bir şekilde ellerinden alırken, tüm köylü ağanın lehine şahitlik eder.

Fâzıl Bayraktar, hikâyede on dört on beş yıllık bir zaman dilimini özetlemiştir. Yazar, geriye dönüş tekniği ile Mustafa'nın babasının öldürüldüğü zamana geçiş yapar. Asıl

olayın geçtiği zaman ise birkaç gün önce askerden gelen Mustafa'nın köydeki bir düğün gecesi ağanın iki oğlunu da öldürdüğü iki üç saatlik zaman dilimidir.

Hikâyenin başkahramanı Mustafa'dır. Mustafa, idealist bir tiptir. O, kahraman ve mert bir delikanlıdır. Askerden yeni gelmiştir ama içinde köyüne, annesine kavuşmanın sevinci ve huzuru yoktur. O, daha altı yaşındayken köyün ağası Mustafa'nın babasını öldürür. O günden sonra Mustafa, köy ağasına karşı büyük bir kin besler. On sekiz yaşında gönüllü olarak askere gider. Köylü, Mustafa'ya "Yetimoğlan'' takma adını verir. Mustafa, Yetimoğlan adının üzerinde bıraktığı aşağılık duygusundan kurtulmak için ağadan öcünü almak ister. Köy kahvesinde ağanın iki oğlunu öldürüp öcünü aldıktan sonra da yüreğindeki o eziklik ve aşağılık duygusu hemen kaybolur. Köy kahvesinde ağadan intikamını aldıktan sonra köyden çekip gider, onu bir daha gören olmaz. Hikâyenin sonunda Mustafa kazanmıştır.

Mustafa'nın annesi Hasibe Kadın, duyarsız bir tipidir. Yazar, kitapta yer alan diğer hikâyelerinde cesur, aktif kadın tiplerine yer vermiştir. Hasibe Kadın, ise bu kadın tiplerine zıt, pasif bir kadın tipidir. Hasibe Kadın'ın kızı tecavüze uğradıktan sonra intihar eder. Ama o, "Ağzıma mühür vurdum; namusumuzu dile, onurumuzu ele vermedim" deyip kimseye bir şey söylemez.

Yazar, kahramanların içerisinde bulundukları durumu anlatırken psikolojik tahliller yapar. Mustafa'nın annesi ile konuşurkenki durumunu şu şekilde tasvir eder:

> *"Mustafa, bağdaş değiştirip elindeki çomağı daha çabuk, daha derin yontmağa devam etti. Öfkeden sapsarı olan dudağının ucundaki bir kasın çıtır çıtır seğirdiğini hissediyor, ocağın yalazında parlayan dişleri, yüzüne gülüyormuş gibi bir anlam veriyordu."*

Hikâyede anlatılan olay gerçektir. Yazar, realist bir anlatım gerçekleştirmek için anlatımında yerel ifadeler kullanmıştır.

Yazar, anlatımında folklorik unsurlara da yer vermiştir. Fâzıl Bayraktar, hikâyenin sonuna köy halkının yetimoğlanın ardından yazdığı bir türküyü eklemiştir. Türkünün adı

“Yetimoğlan” türküsüdür. Bu türkü ezilen, sessiz kalan köylünün sesi gibidir. Köylü yetim oğlanın ardından yaktığı bu türküyle yaşananlar karşısında ellerinden bir şey gelmediğini, aralarından bir yetim oğlan çıkmadan düzeni değiştiremediklerini anlatır (Bayraktar, 1993).

1.2.1.1.6. *Babalar ve oğullar*

Fâzıl Bayraktar, meslek hayatı boyunca Anadolu’nun birçok yerinde görev yapmıştır. Yazar, Anadolu insanının karakterini ve yaşadığı sorunları iyi bilir. Yazar, bu hikâyesinde de Anadolu’nun önemli sorunlarından birisi olan terör konusunu ele alır. Hikâyede, yoksul bir dağ köyünün teröristler tarafından basılması sonucu gelişen olayları anlatılır. Hikâyenin geçtiği yer Hisarbeyli Köyü’dür. Yazar, bu köyü yetmiş iki hanelik bir dağ köyü olarak tasvir eder. Köyde yaşayan insanlar, ilçede var olan terör mensubu kişilerin bölgedeki varlıklarından rahatsız olur ama seslerini çıkaramazlar. Hisarbeyli Köyü’nü basan teröristler, köyün muhtarı Hacı Emir’in ailesini öldürür.

Hikâye, terör örgütü mensuplarının köye gelişi ile başlar. Örgüt, bütün köylüyü meydanda toplar. Yazar, köylünün bu durum karşısında yaşadığı korkuyu gerçekçi bir şekilde anlatıp, okuyucuya hissettirmiştir. Hikâyedeki köylüler, yaşadıkları bu korkunç olay karşısında sesini çıkaramaz. Altı kişiyi öldüren örgüt, hiçbir şey olmamış gibi duygusuz, telaşsız, slogan atarak köyden ayrılır. Pasif ve korkak olan köy halkı da kımıldamadan ve hiçbir şey söylemeden arkalarından bakakalırlar. Yazar, bu pasif ve korkak köylüyü garip ve can korkusuyla yaşayan insanlar olarak tasvir eder. Köylüler çaresizliği yoğun bir şekilde yaşar.

Hikâyenin başkahramanı Muhtar Hacı Emir, bir gün önce ilçeye gittiği için yaşanan bu korkunç katliamdan kurtulur. Hacı Emir, diğer köylülere göre, daha cesur bir insandır. O, köylüler gibi yaşanan durum karşısında pasif kalmaz ve yaşanılan vahşetin intikamını almaya yemin ederek örgütün yaşadığı mağarayı bulur. Yazar, muhtarın ailesini kaybetmesinden sonra yaşadığı değişimi fiziksel ve ruhsal olarak gerçekçi bir şekilde tasvir eder. Muhtarın şu sözleri yaşadığı ruhsal acıyı anlatır:

> *"Ateş düştüğü yeri yakar. Sen nereden bileceksin a beyim? Bu kadavranın içinde can var mı? Can varsa beyin var mı? Beyin varsa akıl kalmış mı? Bunları sormaktayım kendi kendime. Sabır kolay şey mi?"*

Yazar, hikâyesinde folklor ve sözlü edebiyat unsurlarından yararlanmıştır. Muhtar Hacı Emir, teröristleri bulduğu mağaranın hikâyesini çocukluğunda duyduğu bir efsane ile anlatır.

Hikâyede yazar, olayların arasında gerçekçi doğa tasvirleri yapar. Başçavuş ile muhtarın teröristleri bulmak için hazırlandıkları bölümde yazarın yaptığı doğa tasviri bunlardan birisidir:

> *"Bahçedeki dut ağacının tepe dallarında bir sürü serçe kuşu cıvıl cıvıl oynaşıyor, sabah serinliğinde özgürlüğün tadını çıkarıyorlardı".*

İlçede görevli Başçavuş Hurşid, baskından yirmi bir gün sonra Hacı Emir ile konuşur ve askerleri ile birlikte Hacı Emir'in bulduğu mağaraya gider. Başçavuşun yanına aldığı askerlerden bir tanesi cesur bir asker iken, bir diğeri içine kapanık, ürkek, pısırık bir askerdir. Başçavuş, askerleriyle beraber teröristlerin bulunduğu mağaraya gider ve hepsini öldürür. Mağarada öldürdüğü teröristlerden birinin İstanbul Hukuk Fakültesi'nde okuyan oğlu olduğunu görünce büyük bir üzüntüye kapılır.

Hikâyenin başlığı ile anlatılan olay arasındaki bağı hikâyenin en sonunda görüyoruz. Yazarın, asıl anlatmak istediği olay, baba ile oğul arasında yaşanan kuşak çatışmasıdır. Hurşid Başçavuş, milletini seven, sadık bir asker tipi iken, oğlu asker çocuğu olup, askeri terbiyeyle büyümesine rağmen kendi inancını yok sayar, dağa çıkar ve vatanına ihanet eder. Yazar bu şaşırtıcı sonla bize aynı aile içerisinde hem asker hem de terörist olabileceğini göstermektedir (Bayraktar, 1993).

1.2.1.1.7. *Kapalı duran perdeler*

Hikâyede, Hâkim Mehmet Ali Bey'in kasabanın ahlak anlayışına ters düşen kızı ile birlikte kasabaya gelmesi ve sonucunda gelişen olaylar anlatılır. Yazar, hikâyenin geçtiği yerin adını vermez, olayın geçtiği yerden yalnızca kasaba olarak bahseder. Hikâyede yer alan olaylar ve kişiler gerçektir. Hikâye, kahraman anlatıcının dilinden anlatılır. Yazar hem olayın içerisinde yer alan bir özne hem de anlatıcı konumunda olan bir kişidir. Fâzıl Bayraktar, yıllar önce yaşamış olduğu bir olayı hikâyeleştirmiştir ve kendisini de hikâye kahramanları arasına katarak olaylara müdahil olmuştur.

Hikâyenin başkahramanı, Hâkim Mehmet Ali Bey'in kızıdır. Yazar, kahramanın adını vermez kahramandan sadece "kız" olarak bahseder. Yazar, kızı son derece modern, güzel ve oynak bir kız olarak anlatır. Kızı fiziksel olarak tasvir etmez. Hâkim Bey'in kızı ahlakça düşük bir kızdır. Kız; balolara giden, bekâr erkeklerle dans eden, batı tarzı bir hayat yaşayan birisidir. O, kasabaya geldikten sonra kasabanın delikanlıları değişmeye başlar. Kızın yaşadığı evin penceresi Kunduracı Tevfik'in dükkânına bakar ve kasabanın gençleri kız kasabaya geldikten sonra bu dükkâna sık sık gelmeye başlar. Kız, kasabanın doğal yaşamına girer, kasabanın delikanlılarının gönüllerine renk getirir.

Hikâyedeki erkek kahramanlar ise kasabaya gelen bu kıza karşı zafiyet gösteren tiplerdir. Yazar; bu erkekleri deneyimsiz, ürkek, platonik hayallerle, mecnun gibi dolaşan erkekler olarak anlatır. Gece yarıları, kızın evinin önünde sevda şarkıları söyleyip serenat yaparlar. Kasabadaki bu genç erkekler arasında kıskançlıklar da meydana gelir.

Bu ürkek erkeklerin dışında daha yakışıklı ve meslek sahibi olan Baytar İsmail, onlardan farklıdır. Kıza kimse ulaşamazken kız Baytar İsmail'i seçer ve onunla görüşmeye başlar. Bunu duyan kasabadaki gençler kıskançlıklarından durumu hemen kızın babasına anlatırlar. Baytar İsmail, namus suçundan ceza evine atılır ama kız ile nikâhlanınca tutukluluk hali sona erer. Yazar, hikâyenin bu bölümünde zamanda atlamalar yapar. Yıllar sonra bir kasabaya atandıktan sonra yazarın arkadaşı olan Baytar İsmail de aynı

kasabaya tayin olur. Yazar, Baytar İsmail'in aradan yıllar geçtikten sonraki değişimini fiziksel olarak gerçekçi bir anlatımla şu şekilde tasvir eder:

> *"Üzüm gibi siyah bakımlı saçları ağarmış, yakışıklı çehresi buruşukluklarla bozulmuş, gözleri biraz daha çukura kaçmıştı. Derbeder kıyafeti ile düzensiz bir yaşantı sürdüğü kanısını uyandırıyordu".*

Baytar İsmail'in eşi bu yeni atandıkları kasabada da kasabanın ahlak anlayışına ters hareket eder ve bir gece evde bir subay ile yakalanır. Baytar İsmail ve eşi bu olaydan sonra yeni atandıkları kasabadan da sürülürler (Bayraktar, 1993).

1.2.1.1.8. *Top ağacının dibindeki yatır*

Fâzıl Bayraktar, hikâyede eskiden beri Anadolu'da yaygın olan yatırlara inanma anlayışını ironili bir şekilde anlatmıştır. Hikâyenin başkahramanı Hakimo'dur. Hakimo, şeyh sıfatı taşıyan bir adamın oğludur. Hakimo, güzel bir şekilde yaşayıp giderken yirmi dört yaşına geldiğinde aynı köyden Abdi Kıvrak ve Mustafa Kıvrak'ı öldürür. Hakimo, jandarma tarafından yakalanır ve cezaevine konulur. Ancak o, cezaevinden kaçar, dağa çıkar ve eşkıya olur. Suçsuz, günahsız insanları öldürür, haraç keser, en sonunda da jandarma tarafından yakalanıp öldürülür. Hakimo'nun cenazesi mezarlığa değil bir top ağacının dibine gömülür. Yıllar sonra insanlar orada bir yatır olduğunu düşünerek mezarın başında dua edip dilek dilerler. Suçsuz günahsız insanları öldüren, köylerde huzur bırakmayan bir eşkıya, bu olayla insanların ölüsünden medet umdukları bir evliyaya dönüşür.

Yazar, asıl olaya gelinceye kadar Siirt ve Hakkâri'den o bölgedeki dağlardan, akarsulardan bahseder. Siirt ve Hakkâri'nin nasıl oluştuğunu bir efsaneyle anlatır. Efsaneye göre, Tanrı yürüyen dağlarına nida eylemiş, yürüyen dağlar birden durmuşlar ve üst üste birden yığılmışlar böylece Siirt ve Hakkâri oluşmuştur.

Yazar, gerçeklik algısını vermek için buradaki dağları detaylarına inerek tasvir eder, bölgeye ait terimlerden, hastalıklardan, eşkıyaların özelliklerinden, askeri terim ve

birliklerden bahseder. Yazarın bunları iyi bilmesinin nedeni, o coğrafyayı yakından görmüş, o dağlarda uzun süre görev yapmış olması dolayısıyladır.

Hikâyede olayın geçtiği mekân Rehine Köyü'dür. Yazar, Rehine Köyü'nü gelip geçenlerin ürpererek baktığı kadersiz bir köy olarak anlatır. Rehine Köyü otuz beş hanelik bir köydür. Köyde yaşayanlar şeyhlik ağalık gibi feodal yapıdan kendini kurtaramamıştır. Cehalet içerisinde yaşayan insanların bulunduğu yoksul bir köydür. Yazar, köylünün cehaletini, köyde bulunan çay suyunu kullanamamalarını örnek vererek anlatır. Köylü, sadece çay suyunda yıkanır, onu kişisel ihtiyaçları için kullanır. Ama bir tarla sulamaz, bir bahçe yapmaz, toprağı ve suyu kullanmayı bilmez.

Hikâyede mekân köylünün kaderini belirleyen önemli unsurlardan birisidir. Yazar, yaşanılan coğrafyanın insan karakteri üzerindeki etkisini de göstermiştir. O bölgelerde, akarsuların göllerin ne kadar deli aktığını, dağların ihtişamını anlatır. O çevrede yetişen eşkıyaların da bölgedeki çaylar, akarsular gibi çılgın olduğunu söyler.

Yazar, hikâyenin bazı bölümlerinde okuyucuyla konuşuyormuş gibi okuyucuya soru sorar. Burada Ahmet Mithat efendinin hikâyelerinde kullandığı meddahlık geleneğini görebiliriz. Yazar okuyucuya "Bilir misiniz dağ tutulması derler, bir hastalık vardır?" diye soru sorup hastalığın ne olduğunu açıklar.

Yazarın hikâyesine "Top Ağacının Dibindeki Yatır'' ismini vermesi hikâyenin son kısmına dikkat çekmek içindir. Yazar, Anadolu'daki türbe ve yatır geleneği hakkında bize bir detay anlatmıştır. Anadolu insanı bir eşkıyadan bir evliya, bir yatır yaratmıştır. Anadolu'da insanların sorgulamadan, araştırmadan yalnız olan mezarları hemen yatır hâline dönüştürebildiğini, türbelerde kimlerin yattığını bilmediklerini anlatmıştır (Bayraktar, 1993).

1.2.1.1.9. *Bahar*

Bu hikâyede yazar, Anadolu köylüsünün hayvanlara karşı duyduğu sevgiyi konu edinmiştir. Anadolu köy insanı için hayvan çok önemlidir çünkü hayvanlar Anadolu insanı için hem bir geçim kaynağı hem de yalnızlıklarını gideren bir dosttur. Anadolu'da yaşayanlar için bu hayvan sevgisi sıradan bir hayvan sevgisi değildir, hayvanlara isim vermeleri, onları da kendileri gibi kabul etmelerindendir. Yazar, birçok hikâyesinde bu konuyu anlatır. Fâzıl Bayraktar, bu hikâyesinde de yaşlı bir kadının ineği ile arasındaki bağı anlatır.

Hikâyede yer alan kişiler gerçek kişilerdir. Hikâyenin başkahramanı, Aliye Kadının ineği Bahar'dır. Aliye Kadının Bahar ve Zemheri adında iki ineği vardır. Aliye Kadın Bahar'ı çok sever, ona karşı sevgisi ve tutumu bambaşkadır. Aliye Kadın, ineği Bahar'ı o kadar sever ki onun insandan tek farkının konuşmaması olduğunu düşünür. Bahar onun hem arkadaşı hem can yoldaşıdır.

Hikâyede, iki kadın tipi vardır. Birincisi Aliye Kadın'dır. Aliye Kadın, tertipli düzenli, temiz, görgülü bir kadındır. Aliye Kadın'ın ineğini emanet ettiği Safiye Kadın ise Aliye Kadın'ın tam tersi özellikleri olan bir kadın tipidir. En kötü özelliği de pis olmasıdır.

Hikâyede dikkati çeken en önemli unsurlardan bir tanesi, mekânın değişimi doğrultusunda farklılaşan, kahramanlardaki duygu değişimidir. Aliye Kadın, torununun doğumu için İzmir'e gider ve iki ineğini Safiye Kadına bırakır. Zemheri, hemen yeni mekânına uyum sağlar. Bahar ise bu yeni mekânı yadırgar. Bahar, bu yeni mekânda üstü başı pis bir şekilde, taş ve sopa ile hırpalanarak yaşar. Yazar; bu mekânı izbe, pislik içinde, asit kokulu bir hayvan hapishanesi olarak tasvir eder. Bahar, değişen bu durum karşısında günden güne zayıflar, tüyleri dökülmeye başlar, sütten kesilir, en sonunda da dayanamaz ve ölür (Bayraktar, 1993).

1.2.1.1.10. *Muska*

Fâzıl Bayraktar, bu hikâyesinde halk filozofu tipinde bir adam olan Kel Memiş'in yaşadığı düşündürücü ve komik bir olayı anlatır. Hikâyedeki kahramanlar, bu kitapta yer alan "Kel Memiş'in Zevzekliği" adlı hikâyedeki kahramanlar ile aynıdır. Yazar, "Kel Memiş'in Zevzekliği" hikâyesinde yer alan kahramanların yaşadığı bir başka olayı anlatmıştır. Kel Memiş'in arkadaşı Satı Bey'in karısı Zelfure Kadın, bir gün Kel Memiş'e ineği az süt verdiği için muska yazdırmaya gelir. Kel Memiş, Satı Bey yakın arkadaşı olduğu için ilk önce muska yazmak istemez. Yazmazsam ayıp olur, yazarsam arkadaşıma kalleşlik etmiş olurum diye düşünür. En sonunda küçük bir kâğıda bir şeyler yazıp verir ve Zelfure Kadın'dan kâğıdı açmamasını, ineğin boynuna asmasını ister. Zelfure Kadın, denileni yapar ama Satı Bey, muskayı görür ve çok sinirlenir; içini açıp bakar ve muskanın içerisine Kel Memiş'in dua değil komik birkaç cümle yazdığını görür.

Hikâyede iki erkek tipi vardır, Mınaylı Satı Bey ile Kel Memiş. İki erkek de karakter olarak birbirine benzer. İkisi de insanları güldüren, Karagöz ile Hacivat gibi birbirinden ayrı düşmeyen iki tiptir. Yazar, Kel Memiş'i nüktedan, ölüyü dirilten, ağlayanı güldüren, her sözü darbımesel olmuş halk filozofu tipinde bir adam olarak anlatır. Kel Memiş, arkadaşı Mınaylı Satı Bey'i o kadar sever ki Satı Bey'in karısı Zelfure Kadın, kendisine muska yazdırmaya geldiğinde ilk önce yazmak istemez ama arkadaşına da kalleşlik etmemek için muskayı yazar. Hikâye de dikkati çeken bir diğer unsur ise Kel Memiş'in arkadaşına verdiği değeri, Satı Bey ona vermez ve karısının elinde muskayı görür, Kel Memiş'e hakaret edip muskayı yırtıp atar.

Hikâye güldürücü bir sonla biter. Yazar hikâyede merak unsurunu canlı tutar. Okuyucu hikâyenin sonuna kadar Kel Memiş'in yaptığı muskada neler yazdığını görmez (Bayraktar, 1993).

1.2.1.1.11. *Yüz akı*

Fâzıl Bayraktar, bu hikâyesini Ömer Seyfettin'in aynı adlı hikâyesinden esinlenerek kaleme almıştır. Hikâyede, Haşim adlı bir çobanın köyün ağası Mehmet Ali Ağa'ya çoban durmasının ardından yaşanan olayları anlatır. Haşim, o köyden bu köye gönderilen, hiçbir köyde çoban olarak barınamamış bir insandır. Mehmet Ali Ağa, arayıp sormadan, nasıl bir insan olduğunu bilmeden koyun sürüsünü Haşim'e emanet eder. Ancak Haşim, çobanlığını yaptığı Mehmet Ali Ağa'nın tüm koyunlarını kaybeder.

Yazar, hikâyenin girişinde Haşim'i fiziksel olarak tasvir eder. Haşim'i karakaşlı, fırça gibi kara saçlı, esmer tenli, kirli pisli bir insan olarak anlatır. Haşim'in iyi bir çoban olmadığını, o köyden bu köye kovalandığını, köylülerin ona "Caba Haşim" lakabını taktıklarını söyler. Bunun nedeninin o köyde topraktan yapılma orta büyüklükteki güvece "caba" denildiğini, cabanın dışının hep isli, kapkara ve yağlı olduğunu, Haşim'in de cabaya benzediği için köylülerin ona çoban değil "Caba Haşim" dediklerini söyler.

Hikâyede olay ılık bir sonbahar günü Haşim'in Mehmet Ağa'nın koyunlarını, yaylaya çıkardığı zaman gerçekleşir. Haşim, ara sıra köye iner. Yanına yetecek kadar yiyecek alıp yaylaya geri döner. Mehmet Ali Ağa'nın yaylada olup bitenlerden hiç haberi olmaz. Haşim, ılık bir sonbahar günü köye iner ancak bütün koyunlar ölmüştür. Haşim, bir tekerleme söyleyerek bunu ağaya açıklar. Mehmet Ağa, olanları anlayınca önündeki yoğurt kâsesini öfke ile çobanın yüzüne fırlatır. Haşim, evden çıkarken ağanın karısı ile karşılaşır, ağanın karısı durumu sorunca bunu bir atasözü ile açıklar:

"Ne olacak A yenge. Hesabını doğru veren işte böyle yüzünün akı ile çıkar".

Hikâye'nin adının "Yüz Akı" olmasının sebebi hikâyenin sonunda yaşanan bu olay ile ilgilidir. Fâzıl Bayraktar, ironili ve düşündürücü bir sonla hikâyesini bitirir. Yazar, ne olursa olsun doğrunun söylenmesi gerektiğini, doğruyu söylemenin insanın yüzünü kara çıkarmayacağını, komik bir olayı hikâyeleştirerek bize göstermiştir (Bayraktar, 1993).

1.2.1.1.12. *Kasabanın entellektüelleri*

Fâzıl Bayraktar, bu hikâyesinde askerlik mesleğini devam ettirdiği yıllarda gözlemlediği memurlar arasındaki yozlaşma olgusunu anlatır. Yazar, olayın geçtiği kasabanın ismini vermez. Hikâyenin başkahramanları Kaymakam Rafet Bey ile Savcı Armağan Bey'dir. Hikâyede yazar, kahraman anlatıcı konumunda yer alır. Fâzıl Bayraktar, hikâyesine bu iki memurun arasındaki çatışmayla başlar. Bu çatışma her iki karakterin de birbirinin zıttı özelliklerden dolayıdır. Kaymakam idealist bir tiptir. Savcı ise yozlaşmış, devletin kanunlarına uymayan, zaaflarına yenik düşen bir tiptir. Savcı, devlete karşı sorumsuz davranır ve kendi keyfine göre hareket eder. Hikâye, kasabaya yeni bir savcının atanması ve onun memurlar arasındaki bu çatışmayı sona erdirmesiyle biter.

Savcı ile kaymakam arasındaki bu çatışmalar giderek artar, bu çatışma diğer memurları da etkiler. İlçede huzur kaçar. Dirlik, düzen bozulur. Memurlar gruplara ayrılır. Bir kısım memur, Kaymakam Rafet Bey'e yakınken, bir kısım memur da Savcı Armağan Bey'e yakın olur. Yazar kendisini etliye sütlüye karışmayan, hangi tarafta olduğu belli olmayan, tarafsız memurlar arasında gösterir.

Kaymakam Rafet Bey; genç, bilgili, dürüst bir idarecidir. Sanattan, edebiyattan anlar. Klasik Batı Müziği dinler. Şiirleri, öyküleri dergilerde yayımlanır. Güzel konuşur. Dedikodu yapmaz. İlçede sayılır ve sevilir. Savcı Armağan Bey ise politikacı bir akrabasının yardımı ile avukatlıktan savcılığa geçmiştir. Bilgisi, tecrübesi noksan, çok konuşan, kendini beğenmiş bir insandır. Dedikoduyu, memurlar arasındaki ayrılığı seven bir tiptir. Yazar, aslında içten içe Kaymakam Rafet Bey'i sever, ancak Savcı ile adli yönden bağlantısı vardır. Onunla iyi geçinmek zorunda olduğu için tarafsız görünmeye gayret eder.

Savcı, devlet ve kanun adamı olmasına rağmen bunlara tamamen aykırı hareket eden bir tiptir. Savcının her gece kadınlar koğuşunda genç bir kadınla yakınlaşması bu durumu açıkça gösterir. Hikâyede yer alan askerler genelde savcıdan korkan, ahlaksızlık karşısında bile seslerini çıkaramayan tiplerdir. Ancak, hikâyede görevini namusuyla

yerine getiren asker tipi de vardır. Kimsenin dile getiremediği, savcının yaptığı ahlaksızlığı görüp komutana haber veren Seyit Onbaşı böyle bir karakterdir. Seyit Onbaşı, uyanık, namuslu bir askerdir. Yazar, hikâyede kendisini tarafsız bir konumda gösterse de aslında Seyit Onbaşı'nın dilinden düşüncelerini yansıtır. Seyit Onbaşı, nöbetinde böyle bir kanunsuzluğa göz yumamayacağını söyler ve durumu hemen karakol komutanına bildirir.

Hikâyede yer alan kadın tipi ise düşmüş kadın tipidir. Güllü, genç bir kadındır. Hapse düşer ama orada bile rahat durmaz. Ancak hikâyede sadece savcı ile münasebeti dolayısı ile geçer ve neden hapse düştüğü, neden askerlerin kendisine düşmüş kadın olarak baktıkları anlatılmaz (Bayraktar, 1993).

1.2.1.1.13. *Temek karı*

Yazar, bu hikâyesinde Anadolu köy hayatında uzun yıllar yaygın olarak görülen ve bugün de sürdürülen isimlendirme geleneğini konu edinmiştir. Anadolu köylerinde çok eski zamanlardan kalma bir isimlendirme âdeti vardır. Tarihler ve insanlar kolay hatırlanması ve akılda uzun süre tutulması amacıyla ilginç isimlerle, tuhaf mecazlarla anılır. İnsanlara kolay hatırlanabilecek ve akılda tutulabilecek lakaplar vermek ayıp olamamasının yanında bir zorunluluk gibidir. O lakabın sahibi de onu kullanan köylü de bu durumdan rahatsız değildir.

Hikâye, bir olay hikâyesidir. Hikâyede anlatıcı olarak yazarın kendisi vardır. Yazar, kendi köyünde yaşanmış ve dedesinden dinlediği gerçek bir olayı hikâye etmiştir. Hikâyenin başkahramanı Habibe Kadın'dır. Habibe Kadın, gençliğinde çok küfürbaz, erkek gibi küfürlü konuşan bir kadındır. Habibe Kadın, Balkan Harbi'nde gelin olmuştur, yaşı yüze yakındır. Yazarın dedesi köyde sevilen ve bilge bir kişidir. Yazarın dedesi bir gün Habibe Kadın'ın kocasını karşısına alır ve karısının bir daha küfürlü konuşursa ağzına hayvan pisliği dolduracağını söyler. Ancak Habibe Kadın, küfürlü konuşmaya devam eder. Yazarın dedesi Habibe Kadın'ı bir gün yine küfürlü konuşurken

görür ve ağzına bir avuç manda pisliğini doldurur. Habibe Kadın'ın adı o günden sonra "Temek Karı" olarak kalır ve o günden sonra kimseye küfür etmez.

Hikâyede yer alan önemli tiplerden bir tanesi yazarın dedesi olan kişidir. Yazar, dedesinin ismini vermez. Fâzıl Bayraktar, Temek Karı'nın hikâyesini dedesinden dinlemiştir. Yazarın dedesi köyde yaşayan, uslu, sevip sayılan bir tiptir. Aşırı müdahalecidir, köyde yaşanan olaylara sürekli karışır. Başkasının karısına karışıp kızmaya bile korkmaz. Temek Karı'nın eşini sert bir dille uyarır.

Anadolu köylüsünde çoğu kişinin takma bir adı olur. Takma adlar bir olaya dayandırılarak ya da bir benzerlik dolayısı ile verilir. Bu adları kimin taktığı çoğu zaman bilinmez. Yazar, hikâyenin girişinde bu isimlendirme geleneğinden bahseder. Takma adların, Anadolu insanına kapağın tencereye oturur gibi şıp diye oturduğunu, anonimleştiğini, takma adı alan kişinin gerçek adının söylenmediğini, takma adı olmayan kişilerin ise ismi kısaltılarak söylendiğini anlatır. Günümüzde de bu durum çok farklı değildir. İnsanlar hâlâ komşularını, dostlarını lakaplarla anarlar. Belirli meslek gruplarında bile bu durum oldukça yaygındır (Bayraktar, 1993).

1.2.1.1.14. *Kel memiş'in zevzekliği*

Fâzıl Bayraktar, bu hikâyede, Karagöz ve Hacivat gibi sürekli birbirleri ile atışan iki kişinin hikâyesini anlatır. Yazar, hikâyedeki iki arkadaşın aralarındaki muhabbeti ve küçük tartışmaları tıpkı Hacivat ile Karagözde olduğu gibi mizahi bir anlatım ile ele almıştır.

Hikâyenin başkahramanları Mınaylı Satı Bey ve Kel Memiş'tir. Kel Memiş ile Satı Bey'in arasından su sızmaz, birbirlerinden ayrı düşmezler. Birlikte büyümüşlerdir. Okul arkadaşlığı, asker arkadaşlığı yapmışlardır. Kel Memiş ve Satı Bey karşılıklı atışmaları ile insanları güldürürler ve insanların iyi vakit geçirmelerini sağlarlar. Bir gün gönlü zengin ve misafirperver bir insan olan Satı Bey'e kasabadan misafirler gelir. Gelen misafirler, Kel Memiş ile Satı Bey'in kapışmalarını sağlamak için onları bir araya

getirirler. Ancak bu sefer Kel Memiş, Satı Bey'e yaptığı şakanın dozunu kaçırır ve Satı Bey, Kel Memiş'e çok kızar. Onu elindeki balta ile kovalar. Ama Kel Memiş, yine olayı tatlıya bağlayıp insanları güldürmeyi başarır.

Yazar, hikâyenin girişinde Mınaylı Satı Bey'den bahseder. Mınaylı Satı Bey'e neden bey denildiği belli değildir. Yazar, onun beyliğinin soydan gelme bir beylik olamayacağını çünkü babasının ve dedesinin bey olmadığını, ayrıca zengin de olmadığını, onun zenginliğinin gönül zenginliği olduğunu söyler. Satı Bey'in konukseverliği ve cömertliği dillere destandır. Geleni gideni eksik olmaz. Kasabadan gelen memurlar, doğruca Satı Bey'in evine inerler. Onun olağanüstü konukseverliği kasabalılarla sürdürdüğü dostça ilişkiler, ağzının güzel laf edişi, temiz ve tertipli bir adam oluşu dolayısıyla köylüler ona "bey" sıfatını layık görür.

Hikâyenin diğer başkahramanı Mınaylı Kel Memiştir. Mınaylı Kel Memiş'in ünü bütün kasabaya yayılmıştır. Kasabada onu tanımayan yoktur. Sözü, sohbeti, şakaları ile meclislerin aranan yüzüdür. Hayatın içerisinde var olan olumlu ve olumsuz bütün olayları hafife alır. İnsanları güldürmeyi iyi bilen bir tiptir. Kasabadan gelenler, Kel Memiş'in bu yönünü iyi bildikleri için yanlarına her gidişlerinde mutlaka onu bulup konuştururlar.

Hikâyede kendi halinde yaşayan Anadolu insanının köy hayatı içindeki eğlence anlayışını görmekteyiz. Eğlence ortamları, insanların kültürel kimliklerinin oluşmasında önemli bir unsurdur. Anadolu insanı, teknolojiden uzak yaşadığı dönemlerde hoş vakit geçirmek için bir araya gelir. Fâzıl Bayraktar'da bu hikâyesinde de o dönem eğlence anlayışını bize göstermektedir (Bayraktar, 1993).

1.2.1.1.15. *Kayınanayı netmeli merdivenden itmeli*

Fâzıl Bayraktar, kendi köyünde yaşayan ve folklorik araştırmalar için canlı bir kaynak olarak gördüğü Hatçe Kadın ile yaptığı konuşmaları hikâyeleştirmiştir. Yazar, hikâyenin giriş kısmında bize Hatçe Kadın'ı tanıtır. Hatçe Kadın, köydeki diğer kadınlardan

farklıdır. Yetmişli yaşlarda olmasına rağmen yaşını hiç göstermez. Kendini koyuvermemiş, dimdik duran sevimli, keyifli bir kadındır. Hatice Kadın'ın ağzı iyi laf yapar. Konuşurken kullandığı anekdotlar, özdeyişler mükemmeldir. Yazar, Hatice Kadın'ın halk bilimi araştırması yapmak isteyenler için bulunmaz canlı bir kaynak olduğunu ama değerini bilen kimsenin olmadığını söyler.

Fâzıl Bayraktar, bize Hatice Kadın'ı tanıttıktan sonra onun ile yaptığı konuşmaları anlatır. Bir yaz tatilinde, yazar köye gider ve Hatçe Kadın ile sohbet eder. Hatçe Kadın, başından geçen bazı komik ve düşündürücü olayları anlatır. Hatçe Kadın, gelin olduğu yıllarda her işi kendisinin yaptığını, tarla işlerinde çalışırken karşılıklı mâni söylediklerini anlatır. Fâzıl Bayraktar, bu mâni örneklerinden bazılarını hikâyesine koymuştur. Hatçe Kadın, yazara evliliğinde kaynanası ile yaşadığı olayları anlatır. Gündüz iş güçle uğraştığını, merhametsiz bir kaynanası ve kayınbabası olduğunu, iyi de yapsa kötü de yapsa azarlandığını ve dayak yediğini anlatır. Hatçe Kadın, başından geçen olayları anlatırken daha dün olmuşçasına en küçük ayrıntıları ile anlatır ve anlattıkça keyiflenir.

Fâzıl Bayraktar, hikâyede halk kültürü unsurlarına fazlaca yer vermiştir. Hatçe Kadın'a söylettiği mâniler hikâyede yer alır. Yazar, yöreye ait atasözlerine, deyimlere yöresel ifadelere yine Hatçe Kadın'ın ağzından yer vermiştir.

Yazar, Hatçe Kadın'a vaktiyle kayınvalidesinin ona yaptığını kendisinin gelinlerine yapıp yapmadığını sorar. Hatçe Kadın, hiçbir şeyin eski günlerde olduğu gibi olmadığını şimdiki gelin kaynana ilişkilerinin çok farklı olduğunu dile getirir. Hatçe Kadın, acı anılarla dolu olsa da uzak geçmişini özler (Bayraktar, 1993).

1.2.1.2. *Bıngıldaklı çayır hikâye kitabı*

Fâzıl Bayraktar'ın yayımlanan ikinci hikâye kitabıdır. Kitap, 1996 yılında İzmir Akademi Kitabevi tarafından yayımlanmıştır. Hikâye kitabının içerisinde on üç hikâye vardır. Bu hikâyeler; "Aygıro'nun Beyliği", "Kıran Girdi Bozulduk", "Bıngıldaklı

Çayır", "Kadın Parmağı", "Halüsinasyon", "Mortocu", "Simsar Ağa", "Köşkölo'nun Ayranı", "Yağlı Karalı Yumurtalar", "Babalar ve Oğullar", "Şekerli Kahve", "Karpuz Tarlası Cinayet", "Kaşatan" adlı hikâyelerdir.

1.2.1.2.1. *Bıngıldaklı çayır*

Bıngıldaklı Çayır hikâyesi, yazarın en başarılı hikâyelerinden birisidir. İkinci hikâye kitabına da adını veren hikâyede yazar, bütün varlığını ve ailesini kaybeden Hacı Mehmet Bey'in hayal kırıklıkları sonucunda hayatına son vermesini anlatır.

Hikâye, jandarma başçavuşunun Hacı Mehmet Bey'in evine gelmesi ile başlar. Hacı Mehmet Bey'in kızı Neslihan, Çakır Halit'in oğluna kaçar. Jandarma Başçavuşu bu sebeple Hacı Mehmet Bey'in evindedir. Jandarma Başçavuşu, kızın on sekiz yaşını doldurduğunu ve kendi rızası ile kaçtığını söylediği için bir şey yapamayacaklarını söyler. Ancak Hacı Mehmet Bey, bu durumu bir türlü kabul etmek istemez. Çünkü beylik töresine göre bey kızının bey oğlu ile evlenmesi gerekir. Hacı Mehmet Ağa, bir süre sonra kumar oynamaya başlar. Bereketli tarlalarını bir bir satar. Bir gün kumar oynarken sol tarafına inme iner. Karısı Nurcivan Hanım da onu Ormancı Selim ile aldatır. Tüm bu yaşanan olumsuz olaylar sonucunda Hacı Mehmet Ağa, kasabaya gidiyorum deyip atına binerek kendisini ortası bataklık olan Bıngıldaklı Çayır'a bırakır.

Hikâyenin başkahramanı Hacı Mehmet Ağa'dır. Hacı Mehmet Ağa'nın birçok tarlası vardır. Ancak hiçbirisini kendi alın teri ile elde etmez. Köydeki Hacı Ağa tipleri köyde yaşayan insanları ve gelen kişileri en güzel şekilde ağırlar. Hikâyede de eve gelen Jandarma Başçavuşuna da sofra arkadaşlığımızın da mı bir önemi yok deyip sitem eder. Hacı Mehmet Ağa'nın o dönemde köyde artık her hangi bir hükmü kalmaz. Elinde bulunan şecere defterine bakar ve sürekli jandarma başçavuşuna kendi beyliğinin önemli olduğunu söyler, ancak elindeki şecere defteri nasıl eskimiş ve hükmü kalmamışsa, artık onun beyliği de eskimiş ve hükmü kalmamıştır.

Hikâyenin adının Bıngıldaklı Çayır olmasının sebebi, Bıngıldaklı Çayır'ın ana mekânlardan birisi olması ve Hacı Mehmet Ağa'nın intihar ettiği yer olması sebebi iledir. Yazar, genellikle hikâyelerine geniş bir mekân tasviri ile başlar. Bu hikâyesinde ise mekân tasviri olarak yalnızca Bıngıldaklı Çayır tasvir edilmiştir. Bıngıldaklı Çayır, harmanlarla bostanların arasında göz alabildiğine uzanan bir çayırdır. Çayırın ortasında bıngıldak denilen bir yer vardır. Oraya insan da hayvan da yanaşamaz. Bıngıldağın orta yerinde çamurlu bir delik vardır. Bıngıldağın üzerine çıkıldığında basılan yer hemen batacakmış gibi bıngıl bıngıl oynar. Şimdiye kadar ortasındaki deliğe on metreden fazla yaklaşıp geri dönen olmamıştır.

Bıngıldaklı Çayır, yalnızca Hacı Mehmet Bey'i değil geçmişte pek çok canı almış ilginç bir mekândır. Yazar, Bıngıldaklı Çayır ile Hacı Mehmet Bey'in hayatını anlatıyor gibidir. Hacı Mehmet Bey'in, hayatında yaptığı yanlışlıklar sonucu yaşamı da kötü bir şekilde son bulmuştur. Bıngıldaklı Çayır, onu içine çekmiş, ölümüne sebep olmuştur (Bayraktar, 1996).

1.2.1.2.2. *Aygıro'nun beyliği*

Fâzıl Bayraktar, bu hikâyesinde feodal düzenin hâkim olduğu dönemlerden kalma şeyhlik, ağalık, beylik gibi sıfatların önemini yitirdiği bir zamanda hala "bey" olarak anılan iki insanın hikâyesini anlatır. Yazar, köyde "bey" olarak bilinen Aygıro ve Hacı Bey'in kişiliklerini karşılaştırarak köylerde insanların "bey" sıfatını nasıl aldıklarını gösterir.

Yazar, ilk olarak köyde büyük bir zenginlik yakalamış Aygıro'yu anlatır. Aygıro, Orman İşletmesi'nde cip şoförlüğü yaparken işten atılır, daha sonra müteahhitliğe başlar ve kısa sürede zengin olur. Aygıro, beylik sevdasında olan bir kişidir. Yazar, hikâyede Aygıro'nun nasıl zengin olduğuna dair bir bilgi vermez. Onun cip şoförlüğünden bu zenginliğe nasıl ulaştığını kimse bilmemektedir. Aygıro'nun gerçek adı Aziz'dir. Ancak kimse ona çok zengin olmasına rağmen Aziz Bey demez. Aygıro'nun üç eşi vardır. Onlar bile Aygıro'ya bey olarak hitap etmezler. Aygıro, kimseye belli etmemeye çalışır

ama onca zenginliğe rağmen kendisine Aziz Bey değil de Aygıro denmesine çok bozulur.

Hikâyede, bey olarak anılan Mergüzeli Hacibey'in ise malı mülkü yoktur. Köydeki insanlar yine de ona bey sıfatını layık görürler. Hacıbey, olumlu bir bey tipidir. Hacıbey, köyde hatırı sayılan bir kişidir. Olmaz sanılan bir iş, onun iki çift lafıyla oluverir. Dargınları barıştırır, arazi anlaşmazlıklarını giderir. O, kapıdan girince herkes ayağa kalkıp onu buyur eder. Aygıro, Hacıbey'in kendisinden daha saygın olmasına şaşırır ve onu kıskanır.

Aygıro, yakın arkadaşı Kara Şevket'e aklını kurcalayan bu meselenin sebebini sorar. Kara Şevket, Aygıro'ya Hacıbey'in mektep medrese gördüğünü ve beyliğinin kökten gelme bir beylik olduğunu söyler. Ancak Aygıro, beylik sıfatının aklımızın ermediği bir raconu olduğunu düşünür ve gidip Hacıbey'e bu durumu sorar. Hacıbey, onu en güzel şekilde misafir eder. Aygıro, ziyaret sebebini Hacıbey'e anlatır, kendisine insanların Aygıro demesinden sıkıldığını, onun da Hacıbey kadar cömert olduğunu, neden insanların ona bey sıfatını layık görüp kendisine bu sıfatı layık görmediklerinin sorar. Aygıro, Hacıbey'den bey nasıl olunduğunun yolunu yöntemini kendisine anlatmasını ister. Hacıbey, Aygıro'ya bir Tilki ile Aslan masalı anlatır. Aygıro, dinlediklerinden sonra Hacıbey'in ne demek istediğini anlar. Yanından ayrılırken kendi kendine, "Sen kim beylik kim? Kırk tekne ekmek yesen, sırça sarayda yaşasan bir Hacı Bey olamazsın" diye düşünür. Gönlü ferah bir şekilde Hacı Bey'in yanından ayrılır.

Hikâye, bu iki karakterin kişiliklerinin çatışması üzerine kurulmuştur, iki karakter de birbirinin zıttı özelliklere sahiptir. Yazar, bize hikâyede beyliğin, saygınlığın para, mal, mülk ile olamayacağını, önemli olanın medrese mektep görmek, edepli ahlaklı olmak, helal kazanç için çalışmak gibi konular olduğunu, herkesin gerçek anlamda bey olamayacağını Aygıro ve Hacıbey'in kişiliklerini karşılaştırarak vermiştir (Bayraktar, 1996).

1.2.1.2.3. *Kıran girdi bozulduk*

Fâzıl Bayraktar, bu hikâyede askerlik mesleğini sürdürdüğü yıllarda Anadolu'nun farklı şehirlerinde yakından gözlemleme şansı bulduğu memurların düşünce yapılarını, iş anlayışlarını, çalışma koşullarını ve memurlar arasındaki ilişkileri anlatır. Yazar, hikâyede birçok memurdan bahseder. Memurların karakterleri hakkında bilgiler verir. Hikâyedeki memurların birçoğu savruk bir hayat yaşar, içer, oynar, birbirleri ile şakalaşır, mesai içerisinde oldukları zaman ise gayet ciddi bir şekilde işlerini yaparlar. Bu insanlar, birbirine değer veren, saygı duyan, işlerini hakkı ile yapan insanlardır ve gün gelip tayinleri başka yere çıktığında hepsi gözü yaşlı olarak şehri terk eder. Hikâyede yer alan memurların hepsinin farklı farklı kişilikleri vardır. Kaymakamlığa vekâlet eden ilçe yazı işleri müdürü Mustafa Kuruşçu; esprili, sevimli bir insandır. Hâkim İbrahim Bey; biraz dindar bir insandır, cuma günleri ağzına içki koymaz. Savcı, poker hastasıdır. Hükümet tabibi Necmettin Bey, Orman İşletme Müdürü Muttalip Bey, kasabanın iki entelektüelidir. Bilinmeyen her şey onlardan sorulur.

Hikâyede, bu memurlar arasındaki sıcak, samimi ilişkiyi yaratan yazı işleri müdürü Kuruşçu Mustafa'dır. Mustafa Kuruşçu güngörmüş, esprili bir insandır. Onun zamanında ilçede her şey düzgün ilerler. Memurlar, onu baba gibi severler. Ancak bir gün Kuruşçu Mustafa, hastalanıp vefat eder. Kuruşçu Mustafa'dan sonra memurlar arasındaki samimi ilişki bozulur, memurlar arasında tatsızlıklar başlar.

Hikâyede yazar, işlerini dosdoğru yapan, birbirlerine saygı duyan, birbirlerinin eksikliklerini yüzlerine vurmayan, tek eğlenceleri vilayete gitmek olan bu insanların beraber görev yaptıkları kişiler ile aile gibi olduklarını bize gösterir. "Kıran Girdi Bozulduk" başlığı ile Kuruşçu Mustafa'nın vefatını ve onun vefatından sonra bozulan düzeni anlatır (Bayraktar, 1996).

1.2.1.2.4. *Halüsinasyon*

Fâzıl Bayraktar, asker olarak otuzdan fazla farklı şehirlerde görev yapmıştır. Yazdığı Halüsinasyon hikâyesi de askerlik ve savaş konusu etrafında işlediği, gerçek yaşam hikâyelerinden birisidir. Yazarın mesleği askerliktir ama o hem askerdir hem de yazar. Mesleği boyunca yaşadığı olayları hikâyelerinde konu edinmiştir. Halüsinasyon hikâyesinde hikâyenin merkezinde vatanı için varını yoğunu, canını feda edebilecek bir asker vardır. Yazar, hikâyeyi kahraman anlatıcının ağzından anlatır. Hikâyenin başkahramanı, doğuda askerlik görevini yapan bir gençtir. Doğuda önemli bir timde görev yapan bu asker ve timi olağanüstü kahramanlıklar sonucu birçok başarı elde eder. Ancak asker ve timi en son gittikleri operasyonda pusuya düşürülüp yaylım ateşine tutulur. Askerin bulunduğu time ateş açanlar kendilerinden olan bir başka timdir. Asker, bu ateş sonucu sol çenesinden ve elinden vurulur. Günlerce komada kalır.

Hikâyenin başkahramanı olan asker, askerlik eğitimine gittikten sonra eski hayatına karşı bir yabancılaşma hissine kapılır. Asker, doğuda görev yapmadan önce çok farklı bir yaşam tarzına sahiptir. Askerlik onun kişiliğini tamamen değiştirir. Asker, artık eski hayatına karşı yabancıdır. Askerden izne giderken sanki bir gurbete gidiyormuş hissine kapılır. Annesinin yaptığı yemekler ona eskisi kadar lezzetli gelmez, kardeşinin sevimli şakaları, babasının özlem kokan sevecenliği, sevgilisinin olağanüstü yakınlığı hiçbirisi içindeki o tarifi imkânsız duyguyu gidermez. Özlediğini sandığı şeylerin hiçbirini özlemediğini anlar. Bir gün Tarabya'daki sevgilisinin yanına gider. Sevgilisi, askerin bu yabancılık hissettiği dünyasında var olan bir kadın tipidir. Eğitimli, zarif, piyano çalabilen batılı tarzda yetişmiş bir kızdır. Ancak asker, sevdiği kızla birlikteyken bile onun aklı arkadaşlarının yanındadır.

Asker, dünyevi zevkler ve sevdiklerine yabancıdır. Asker için aile ve sevdikleri değerini yitirmiştir. Onun için sadece askerlik hayatı vardır. Askerlik yüce bir meslek olarak hayatında birinci sıraya geçer (Bayraktar, 1996).

1.2.1.2.5. *Mortocu*

Yazar, bu hikâyesinde anne ve babasının yaptığı mesleklerden dolayı kendisine takılan lakap sonucu kasabayı terk edip giden bir gencin hayatında yaşadığı değişimi anlatır. Hikâyede anlatıcı, kahraman anlatıcıdır. Olay ve kahramanlar gerçektir. Hikâyenin başkahramanı Murtaza, anlatıcının okul arkadaşıdır. Murtaza'nın babası ölü yıkayıcısı Biber Hafız'dır. Murtaza'nın babası ölü yıkayıcısı olduğu için kimse onunla arkadaşlık yapmaz. Murtaza, içine kapanık, sessiz bir çocuktur. Bir gün Biyoloji hocası Bedii Bey, Murtaza'ya babasının ölü yıkayıcısı olması dolayısı ile "Mortocu" adını takar. Mortocu, cenaze taşımak için tutulan veya cenazelerde aşir okuyarak aldığı para ile geçinen kimseye verilen addır. Giderek Murtaza'nın adı unutulur, herkes ona Mortocu demeye başlar. Ancak çocuk, kendisine Mortocu, denildikçe daha da durgunlaşır kabuğuna çekilir kimse ile konuşmaz. Murtaza, bir gün tüm bu olanlara dayanamaz ve yaşadığı yeri terk edip gider. Anlatıcı, yıllar sonra mesleki bir seminere katılmak üzere gittiği İstanbul'daki bir kafede Murtaza ile karşılaşır. Murtaza, okul arkadaşını hemen tanır ve başından geçenleri, köyünü terk edip gitme nedenini anlatır.

Fâzıl Bayraktar, hikâyesine Biber Hafız'ı anlatarak başlar. Yazar, Biber Hafız'ı fiziksel olarak tasvir eder. Biber Hafız'ın gerçek adını bilen yoktur. Herkes ona "Hafız" olarak seslenir. Ölüm denilince kasabada ilk akla gelen kişi odur. Biber Hafız işini çok sever. Borçlarını ödemek için hasta olan insanların ölmesini bekler. Yazar, Biber Hafız'ın geçimini ahirete yolcu olan insanlara bağlı olarak görür. Biber Hafiz, ölüleri gömmekten büyük zevk duyar.

Murtaza, Biyoloji hocası Bedii Bey'in kendisine taktığı "Mortocu" lakabından sonra çok etkilendiğini, ailesinin ölülerle uğraşmasından utandığını, onurunun iki paralık olduğunu, kurtuluşun İstanbul'daki dayısının yanına gelmek olduğunu söyler. Daha sonra ise İstanbul'a gelip bu zenginliği nasıl elde ettiğini anlatır. Murtaza, İstanbul'da dayısının yanında bir pastanede çalışmaya başladığını, daha sonra ise o pastanenin sahibi olduğunu söyler (Bayraktar, 1996).

1.2.1.2.6. *Simsar ağa*

Bu hikâyede yazar, Tuzaklı ve çevre köylerde faili belli olmayan ve sürekli işlenen suçlardan dolayı tutuklanan Simsar Ağa'nın hikâyesini anlatır. Simsar Ağa, köyde yaşayan insanların çekindiği, olmadık işler yapan, köyde huzur bırakmayan bir insandır. Köyde; ev yakma, samanlık yakma, hayvanların kuyruğunu kesme, su kuyusuna kedi köpek atma gibi faili belli olamayan suçlar gerçekleşir. Herkes, bunları Simsar Ağa'nın yaptığına inanır, kasabada bulunan Kambur Çavuş, kasabada işlenen suçları Simsar Ağa'nın yaptığını düşünür ve onu yakalatır. Ancak Simsar Ağa, her defasında suçları inkâr eder. Mahkemeye sevk edildikten sonra Kürt Hâkim, Simsar Ağa'yı delil yetersizliğimden salıverir. Bir gün Simsar Ağa ceviz ağacından düşerek ölür. Simsar Ağa öldükten sonra köyde yaşanan olaylar bitmez, aksine daha da çoğalır.

Fâzıl Bayraktar, kahramanları fiziksel tasvirde oldukça başarılı bir yazardır. Simsar Ağayı şu şekilde tasvir eder:

> *"Otuz beş yaşlarında olmasına rağmen, gelişmemiş kavruk vücudu, ceketini delecekmiş gibi dışa fırlak sırt kemikleri, çökük avurtları, ölü sarılığına bürünmüş tüysüz köse suratı ile olsa olsa on beş yaşlarında marazlı bir çocuğa benzer. Kasketi, hep gözlerine iniktir".*

Kambur Çavuş lakaplı uzman çavuş, namuslu bir asker tipidir. Kambur Çavuş, yaşlı ve birazcık kamburdur. Suratı hep asık ve çok disiplinli bir askerdir. Mesleğini hakkı ile yerine getirir. Kimseye karşı boynunu eğmez, işini her zaman layığı ile yerine getirir. Çok sayıda insan, onun korkusundan kaçıp şehirde iş güç sahibi olmuştur.

Kürt Hâkim, iyi yürekli, cana yakın hoşgörülü bir insandır. Hiçbir zaman Simsar Ağa'nın suçlu olduğuna inanmaz ve karakola her gelişinde onu serbest bırakır. O, garip adamın bu suçları işlediğine hiç inanmaz. Simsar Ağa, öldükten sonra da Kambur Çavuş'un yanına gelir ve kendinin haklı çıktığını Kambur Çavuş'a söyler.

Hikâye o kadar gerçeğe yakındır ki yazar hadiseyi olduğu gibi anlatır. Fâzıl Bayraktar, gerçeklik algısını kuvvetlendirmek için hikâyede meçhul noktalar bırakır. Yazar,

özellikle suçluyu gizleyerek okuyucuyu düşündürüp, hikâyenin meçhul yanı ile meşgul eder (Bayraktar, 1996).

1.2.1.2.7. *Köşkölo'nun ayranı*

Yazar, bu öyküsünde kendi yöresinde söylenen bir sözün hikâyesini anlatır. Yazarın köyünde "Yat kalk Köşkölo'nun ayranına dua et" sözü sıkça dile getirilir. Yazar, dinlediği bir rivayete göre bu sözün nereden geldiğini hikâye etmiştir. Hikâyenin geçtiği mekân Çukurpelit Köyü'dür. Bu köyde yaşayan Köşkölo sohbeti sevilen, herkes tarafından takdir gören, evine misafir gelip giden bir insandır. Köyün Muhtarı ile akrabadır. Ancak köy muhtarı, Köşkölo ile tamamen zıt karakterlere sahiptir. Köye gelen insanları misafir etmek istemez.

Köye jandarmaların geldiği bir gün muhtar, gelinine kendisinin evde olmadığını söyletir. Jandarmalar durumu anlar ama bir şey demezler. Köşkölo, o gün muhtarın kapısından dönen jandarmaları misafir eder. En güzel şekilde ağırlar. Yaşanan bu olaydan iki ay sonra muhtar, Eşkıya Sidikli Mustafa'ya yataklık etmekten karakola düşer. Karakolda bulunan Kambur Çavuş sert, acımasız bir insandır. Muhtar'ın suçlu olduğunu anlar ve ceza alması için elinden geleni yapar. Ancak muhtar, hapisten kurtulmak için Köşkölo'dan yardım ister. Köşkölo, aralarında bulunan hısımlık bağından dolayı karakola gider ve Kambur Çavuş ile görüşür. Köşköla, Kambur Çavuş'a azıcık hatırı varsa muhtarı serbest bırakmasını, içeride yaşadığı korkunun ona yeteceğini söyler. Kambur Çavuş, Köşkölo'yu kıramaz ve muhtarı salıverir. Ancak muhtar, içeriden çıktıktan sonra her yerde Kambur Çavuş'un bir yanlışlık oldu deyip kendisine yalvardığını anlatır. Bütün bunları duyan Köşkölo daha fazla dayanamaz ve "Yat kalk Köşkölo'nun ayranına dua et ben olmasam kurtulamazdın" der. Bu olaydan sonra "Yat kalk Köşkölo'nun ayranına dua et" sözü insanlar arasında söylenmeye başlar. Bu söz, Köşkölo'nun hatırı sayılır bir insan olduğunu, yaptığı iyiliklere bulduğu karşılığı anlatan bir söz olarak insanların hafızalarında yer etmiştir.

Hikâyede de Kambur Çavuş'un çok sert bir insan olması ve suçlu olan insanları ceza almadan bırakmaması, Köşkölo'nun onun yanında hatırı sayılır, yemeğini paylaştığı bir insan olması sebebi ile onu kıramaması ve muhtarı onun hatırı için bırakması insanların yanında saygının cömertliğin, misafirperverliğin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir (Bayraktar, 1996).

1.2.1.2.8. *Yağlı karalı yumurtalar*

Yazar, bu hikâyesinde Gülferen Köyü'nde yaşayan ve Nasrettin Hoca gibi yerme ve alay konularında başarılı bir insan olan Cinpiri Hasan'nın hikâyesini anlatır. Bir kış gecesi, Cinpiri Hasan, köy odasında Tergulak Celal ile iddiaya tutuşur. Bir oturuşta yirmi tepeleme ekmeği yerse Tergulak'tan on beş tavuk alacaktır. Cinpiri Hasan, kurnazlık eder ve on iki tanesini yedikten sonra tuvalete gidiyorum deyip kusar midesini boşaltınca da gelip yediği ekmekleri yirmiye tamamlar. Tergulak'tan on beş tavuk kazanır. Birkaç gün sonra Tergulak ona tavukları getirir. Ama karısı, tavukların bir türlü yumurtlamadığını, kümeste yumurta olmadığını söyler. Cinpiri Hasan, tavuklarının Molla Arif'in kümesine yumurtladığını öğrenir. Molla Arif'e durumu anlatır ancak Molla Arif yumurtaları vermez.

Cinpiri Hasan, yine bir kurnazlık düşünür ve akşam olunca tavukların kıçını baca kurumundan yaptığı yağlı kara ile birer birer boyar. Sonraki gün sabah ezanında kümesin arkasında siper alır. Gün ışırken imamın karısı elinde büyük bir sepet ile kümesin kapısını aralar. Yumurtaları sepete koyar. Kadın, kümesten çıkacağı sırada Cinpiri Hasan, saklandığı yerden çıkar ve yağlı karalı yumurtaların kendi tavuğundan çıktığını o yumurtaların kendisinin olduğunu söyler. Durumu gören Molla Arif de Cinpiri Hasan'a hak verir ve yumurtalarını ona teslim eder.

Hikâyenin başkahramanı Cinpiri Hasan'dır. Köydeki insanlar kurnazlığından dolayı ona "Cinpiri" takma adını veririler. Yazar, hikâyeye Cinpiri Hasan'ı ve yaptıklarını anlatarak başlar. Fâzıl Bayraktar, Cinpiri Hasan'ı Gülferen Köyü'nün Nasrettin Hocası olarak görür. Yazar, onun meddah gibi bir adam olduğunu, ondaki tekerlemelerin, masalların

kimsede olmadığını, yaptıkları ile insanları güldürdüğünü söyler. Cinpiri Hasan, birçok işinde haksız olsa dahi yaptığı kurnazlıklar ile üste çıkar. Ancak son olayında kendi tavuğunun yumurtalarını Molla Hasan alır. Cinpiri Hasan, bu sefer gerçekten haklı olduğu bir durum için uğraşır, akıllılık eder, kendisinin olan yumurtalarına kavuşur.

Hikâyedeki önemli bir tip de Molla Arif'tir. Yazar, onu nefesi çok kuvvetli bir hoca olarak anlatır. Molla Arif, bir insana kancayı taktığı zaman o adamdan artık hayır gelmez. Yazdığı muskalar hemen etkisini gösterir. Bu sebeple Cinpiri Hasan da ondan korkar ve yumurtalarını kendisine vermeyince ısrar etmez. Kendisini haklı çıkaracak bir sebep bulur ve yumurtalarını geri alır (Bayraktar, 1996).

1.2.1.2.9. *Karpuz tarlası cinayeti*

Yazar, bu hikâyesinde bostan eken, birçok ürün yetiştiren Mehmet Ağa'nın yetiştirdiği ürünlerden kimseye karşılıksız vermemesi sonucu tarlasının başına gelenleri anlatır. Hikâyede üç delikanlı; Mehmet Emin, Eğri Aziz, Hatip Tahsin karpuz kavunun bol olduğu yıllarda Mehmet Ağa'dan serinlemek için bir karpuz isterler. Ancak Mehmet Ağa, karpuzların henüz ogunlaşmadığını söyleyip gençlere karpuz vermez. Üç delikanlı da Hamdi Ağa'nın bostanına gidip ondan karpuz isterler. Hamdi Ağa, açık sözlü, tok gözlü, sevimli bir insandır. "Misafir kısmeti ile gelirmiş" der ve beğendikleri karpuzu kesip yiyebileceklerini söyler. Üç arkadaş, karpuzu kesip yerler. Hararetleri söner, keyifleri yerine gelir. Köye dönerler. Bir hafta sonra vadide kızılca kıyamet kopar. Mehmet Hoca bağırıp çağırır.

Köylüler karpuz tarlasına bakar, Mehmet Ağa'nın karpuzları hamına olmuşuna bakılmadan bıçakla doğranmış, bazı karpuzlar dalından koparılıp fasulye kazıklarının tepesine geçirilmiştir. Fasulye sırıklarından birinin ucuna takılmış bir karpuzun üzerine bıçakla kazınarak "Mehmet Ağa Mehmet Ağa karpuzların olmamış daha" yazılmıştır. Yazar, bu yazıyı kimin yazdığını, karpuzları kimin doğradığını söylemez.

Fâzıl Bayraktar, hikâyede kahramanlar arası karşılıklı konuşmalara yer vermiştir. Hikâyedeki kahramanları, kendi ağız özelliklerine göre konuşturur. Yazarın bunu yapmasındaki amacı hikâyedeki gerçekliği sağlamak içindir:

> *"-Pekey Memet emmi; datlı canını üzme. Kimse, kimsenin kısmetini yimezmiş. Bizde olduğu zaman dadına bakarız. Hadi eyvallah!"*
>
> *"……"*
>
> *"-Öğğğ Hamdi a!"*
>
> *"-Öğğğ!"*
>
> *"-Biz, karpuz yimeğe geldik"* (Bayraktar, 1996).

1.2.1.2.10. *Kaşatan*

Bu hikâyede yazar, bir Çerkez köyü olan Belovacık köyünden ve bu köyde yaşayan insanların özelliklerinden bahsetmiştir. Yazar, hikâyede bundan önceki kitabında yer alan Temek Karı hikâyesinde olduğu gibi Anadolu köylerinde çok eski zamanlardan beri var olan bir isimlendirme geleneğini konu edinmiştir.

Hikâye'nin başkahramanı Kezban'dır. Kezban, köyün şakacı delikanlılarından Rüstem ile evlenir. Kezban, neşeli ve şakacı bir kadındır, güzel, yiğit ve namusludur. Rüstem, bir gün karısının şakaya dayanıklı olup olmadığını sınamak ister. Karısına, Tepegözgil'in Mahir Oğlan'ın kaş göz ettiğini, bunun neyin nesi olduğunu sorar. Kezban Gelin, bunun üzerine birden sinirlenir ve huzuru kaçar. Yazar, burada köy yerinde kadınların namusuna ne kadar düşkün olduklarını göstermiştir. Aslında her şakaya gelen Kezban Gelin, bu şakadan sonra çok değişir. Kezban Gelin, şimdiye kadar kocasından başkasının yüzüne alıcı gözle bakmamış, güzel, yiğit ve namuslu bir kadındır. Daha o akşamdan yatağını öbür odaya taşır ve kocasının yalvarmalarına rağmen onu içeri almaz. Bir gün bostan sulamaktan gelirken Mahir Oğlan ile karşılaşır. Mahir Oğlan'ın tiki

vardır, sağ kaşı kalkıp iner. Kezban Gelin, onun kendisine göz kırptığını düşünür ve elindeki kazmayı adamın sırtına indirir, altına alır ve vurdukça vurur. Kezban Gelin'in kocası olayı görür. Hemen koşar Kezban Gelin'in elinden Mahir Oğlanı kurtarır ve durumu Kezban Gelin'e açıklar.

Hikâyenin geçtiği mekân Belovacık Köyü'dür. Köy, büyükçe bir Çerkez köyüdür. Yazar, hikâyenin girişinde bu köyü anlatır. Belovacık Köyü, birbirine yakın beş mahalleden oluşmaktadır. Orada yaşayan insanların dedelerinin dedeleri Çarlık Rusya zamanında Kafkasya'dan kaçıp buraya gelerek buraları yurt edinmişlerdir. Yazar, hikâyede bu köylülerin örf, adet ve geleneklerinden bahseder. Köylüler, yabancıdan kız alıp vermemişler, geleneklerini hiç bozmamışlardır. Kadın da erkek de iyi ata biner ve iyi silah kullanır. Şakaya şaka ile karşılık verirler. Köydeki insanlar öylesine hoş görülüdür ki yazar, bu şakaların başka bir köyde yapılsa cinayet sebebi olabileceğini söyler.

Yazar, hikâyede geçmişteki insanların hayatlarının bu kadar menfaate dayalı olmadığını, onların daha samimi olduklarını vurgular. Geçmişte Anadolu köy hayatında iş yaşamı bugünkü gibi değildir. İnsanların ortak eğlence mekânları vardır. İnsanlar eğlence için birbirilerine şakalar yapar ve birbirilerinin yaptıkları bu şakalara karşı hoşgörülüdürler (Bayraktar, 1996).

1.2.1.3. *Bir kasabaya iki deli fazla hikaye kitabı*

Fâzıl Bayraktar'ın yayımlanan üçüncü hikâye kitabıdır. Kitap, 2001 yılında İzmir Akademi Kitabevi tarafından yayımlanmıştır. Hikâye kitabının içerisinde on yedi hikâye vardır. Bu hikâyeler; "Bir Kasabaya İki Deli Fazla", "Seni Seviyorum", "Kıran Girdi Bozulduk", "Yüzbaşı'nın Kızı", "Abaz Diye Bir Köpek", "Deli Celal mi, Veli Celal mi", "Adnan Menders'in Portresi", "Şakadan Azma", "Kuru Fasulye", "Teleferik Macerası", "Kıssadan Hisse", "Eşkiyalıktan Memurluğa", "Tekne Ali'nin Çolak Kalma Hikâyesi", "Keramet", "Postal", "Gül Kokulu Çamaşırlar", "Helali Hoş Olsun" adlı hikâyelerdir.

1.2.1.3.1. *Bir kasabaya iki deli fazla*

Yazar, bu hikâyesinde kendine özgü yöntemleri ile birçok olayı çözebilen bir komutanın tayininin, suç oranı yüksek olan kasabaya çıkması sonucu yaşadığı olayları anlatır. Hikâyenin başkahramanı, Muzaffer Yüzbaşı'dır. Muzaffer Yüzbaşı, ilçeye tayin edildikten iki gün sonra görev dolayısı ile içerisinde önemli devlet memurlarının bulunduğu dört araçla ilçenin bir köyüne gider. Memurlar, köydeki görevlerini yapmak yerine köylülerin hazırladıkları masalarda yemek yer, içki içer ve eğlenirler. Yüzbaşı Muzaffer, bütün bu olanları şaşkınlık içinde izler. O günden sonra da memurlarla birlikte olup herhangi bir ziyafete katılmaz. Muzaffer Yüzbaşı, ilçedeki bütün olayları kendine özgü yöntemler ile çözer, ancak yaptığı bütün iyiliklere rağmen herkes Muzaffer Yüzbaşı'dan şikâyetçi olur ve o da başka bir yere tayin edilir.

Yazarın bu hikâyesi Refik Halit Karay'ın "Şeftali Bahçeleri" adlı hikâyesindeki olaylarla benzerlik göstermektedir. Şeftali Bahçeleri'nde idealist bir memurun, bir süre sonra diğer memurlara benzeyerek yaşadığı değişim anlatılır. Fâzıl Bayraktar'ın bu hikâyesindeki Muzaffer Yüzbaşı da idealist bir memurdur ve ilçedeki var olan düzenden dolayı rahatsız olur ancak diğer memurlara benzemez, mesleğini usulüne uygun bir şekilde yerine getirir.

Hikâyenin başkahramanı olan Yüzbaşı Muzaffer Özbek, olumlu memur tipidir. Karşısına çıkan engelleri aşmak için uğraş gösterir. Sorunlar karşısında kendisine özgü yöntemleri kullanır, bu sebeple özlük dosyası kabarıktır ve hakkında birçok şikâyet vardır. Yazar, Muzaffer Özbek'i anlattığı cümlelerde onu yüceltir. Hikâyede Muzaffer Özbek ne kadar iyi ise karşısında duran kaymakam, köy muhtarı, savcı da o kadar kötüdür.

Hikâyedeki memurlar devlete hizmeti düşünmeyen kişilerdir. Memurlar, halkın problemlerini çözmek için bir şey yapmazlar. İlçede bulunan insanlar da memurların bu hallerine tepkisizdirler. Memurlar için ellerinden gelen tüm hizmeti yaparlar.

Yazar, diğer hikâyelerinde olduğu gibi mekân tasvirlerine çok yer vermemiştir. Okuyucunun dikkati daha çok olay üzerine yoğunlaşır (Bayraktar, 2001).

1.2.1.3.2. *Seni seviyorum*

Yazar, bu hikâyesinde 1962 yılında Ceylanpınar'da Hudut Bölük Komutanı olan bir Üsteğmen'in bölgede yaşadığı ve yıllarca aklının bir köşesinde kalan bir olayı anlatmaktadır. Bir gün askeri, Karakol Komutanı Bekir Çavuş arar ve onun görmesini istediği bir olay olduğunu söyleyip karakola çağırır. Üsteğmen, karakol komutanının odasına vardığı zaman ifadesi alınan yaşlı bir adam ile on beş yaşlarında genç bir kızı görür. Altmış dokuz yaşındaki adam kızlardan birini aynı köyden yanındaki güzel kızın ağabeyine vermiş ve karşılığında kızı eş olarak almıştır. Kızın diğer ağabeyi olayı öğrenince karakola şikâyette bulunmuştur. Yaşlı adam, suçunu bir türlü kabul etmez ancak ifadesi alındıktan sonra tutuklanıp cezaevine gönderilir. Komutan, o odada gördüğü genç kızdan çok etkilenir ve gönlünde hissettiği duygu yıllarca kapanmaz. Kız, henüz on beş yaşındadır. Yazar, odadaki yaşlı adam ile genç kızın birlikteliğini şu şekilde anlatır:

> *"Odada öylesine bir durum var ki tarifi mümkün değil. Gençlikle ihtiyarlık, güzellikle iğrençlik, suçlulukla masumiyet, zorbalıkla çaresizlik yan yana o korkunç paradoksun kompozisyonunu çizmekte" (Bayraktar, 2001).*

Yazar, yaşlı adam ile genç kızın durumunu iğrençlikle güzelliğin akıl almaz birlikteliği olarak tanımlar. Başçavuş, tüm bu olanlara sinirlenir. Adamın işlediği suçun bilincinde olamaması ve suçum yok deyip kendi kızını genç kızın ağabeyine verdiğini söyleyip üste çıkmaya çalışması başçavuşu çileden çıkarır. Üsteğmen ise Allah'ın özene bezene yarattığı bu güzel varlığı, çirkin ihtiyarın koynuna atan kör talihe lanetler yağdırır ve müsaade isteyip odadan çıkar. Ertesi gün Temür Ağa'nın on beş yaşını bitirmeyen bir küçüğün ırzına geçmekten tutuklanarak cezaevine konduğunu öğrenir. Kızı da davada şikâyetçi durumunda olan küçük ağabeyi Hıdır'a teslim ederler.

Mesele böylece kapanır ama askerin gönlünde açılan yara yıllarca kapanmaz. Ne kadar unutmaya çalışsa da her gittiği yerde yeşil gözlü birilerini arar. Üsteğmen, yıllar sonra Sarıkamış'ta Jandarma komutanlığı yaparken Kaymakam Rafet Bey'in yeşil gözlü baldızı Piraye Hanım ile tanışır. Piraye Hanım öğretmendir. Birbirlerinden hoşlanırlar ve evlenirler; bir kız ve bir de erkek çocukları olur, mutludurlar. Ancak asker sürekli Ceylanpınar'da karşılaştığı o yeşil gözlü kızı anımsar. Albaylığa terfi ettiği yıl Urfa İl Jandarma Alay komutanlığına tayin edilir. Asker, orada yıllar önce gördüğü yeşil gözlü kızı Seyfo Çavuş'a verdiklerini öğrenir. Seyfo Çavuş ve asker akşam Ceylanpınar'a dönerler. Asker, yıllar önce sevdiği kızın evlendiğini ve değiştiğini görünce bir rahatlama hisseder**.** Urfa'daki eşine telefon eder. Eşinin telefondaki sesi gönlüne bir huzur verir. Karısına coşku ve içtenlikle seni seviyorum diye haykırır. Asker, aslında yıllarca aklından atamadığı yeşil gözlü kızı aklından çıkarmanın rahatlığı ile eşini aramıştır. Çünkü aklına yeşil gözlü kız geldiği her an vicdan azabı çekmekte, eşine karşı kendisini suçlu hissetmektedir. Bu içerisinde bulunduğu huzursuz durum ortadan kalktığı için de büyük bir sevinç duyar (Bayraktar, 2001).

1.2.1.3.3. *Yüzbaşının kızı*

Yazar, bu hikâyesinde aşk serüvenini bizzat kendi ağzından dinlediği arkadaşının şaşırtıcı bir sonla biten hikâyesini anlatır. Fâzıl Bayraktar, hikâyenin girişinde yaptığı ön anlatımla okuyucuyu ikna etmeye yönelik nesnel bilgiler verir. Yazar, psikanalizin kurucusu Freud'dan, K. Gross'tan, S. Bell'den ve onların çocukluk döneminde yaşanan aşk ve cinsellik üzerine verdikleri bilgilerden bahseder. Yazar, kullandığı başarılı kalemi ile bilimsel olarak bu tür konularla ilgilenen bilim adamlarını öykünün içerisine dâhil etmiştir. Yazar, verdiği nesnel bilgilerle hikâyede yaşanan olayın bir kurgu değil gerçek bir olay olduğunu, yaptığı tespitlerle de çocuk yaşlarda hissedilebilecek bir aşk duygusunun var olabileceğini gösterir.

Hikâyenin başkahramanı Fâzıl Bayraktar'ın ilkokul arkadaşıdır. Yazar, hikâyeyi öykünün başkahramanı olan arkadaşının dilinden anlatır. İlkokulu birlikte okudukları arkadaşı çocukluk yıllarında aynı sınıfta okudukları Seniha'ya âşık olur. Seniha'nın

babası jandarma yüzbaşısı Zeki Bey'dir. Zeki Bey'in Anadolu ilçelerinden birisine tayini çıkar. Hikâyenin başkahramanı ilkokuldan sonra harp okuluna gider ve daha sonra Jandarma komutanı olur. Aradan yıllar geçer ama Jandarma komutanı, Seniha'yı unutamaz. Arkadaşları evlenir, çocukları olur ama o evlenmeme konusunda kesin kararlıdır. Bu kararlılığı jandarma komutanı olup Anadolu kasabalarından birisine tayin edilene kadar devam eder. İlçeye tayininden birkaç gün sonra bir ortaokulda çocukluk aşkı Seniha ile karşılaşır. Seniha matematik öğretmeni olmuş ve jandarma komutanı ile aynı ilçede göreve başlamıştır. İkisi de bu duruma çok şaşırır. İkisi de hâlâ bekârdır ve yıllar sonra yaşanan bu karşılaşmadan sonra evlenip mutlu olurlar (Bayraktar, 2001).

1.2.1.3.4. *Abaz diye bir köpek*

Yazar, bu hikâyesinde kendi köyü olan Aksu Köyü'nde yaşayan, ağabeyinin köpeği Abaz'ın maceralarını hikâye etmiştir. Yazarın, birçok hikâyesine konu olan Anadolu insanının hayvanlara karşı duyduğu sevgi ve bağlılık bu hikâyede de kendini gösterir. Hikâyenin başkahramanı olan Abaz'a karşı sahipleri büyük bir sevgi duyar. Köpeğin, sahipleri ile arasında sıkı bir bağ vardır. Abaz, sahipleri için hem bir koruyucu unsur hem de sadık bir dosttur, sahiplerine çok bağlıdır.

Yazar, hikâyede Abaz'ı uzun bir anlatımla fiziksel olarak tasvir eder. Abaz, soylu bir çoban köpeği olmamasına rağmen soyunun üstün niteliklerini taşıyan bir hayvandır. Abaz, sahibinin yanında uslu ve sevimli olan, kendi sürülerine ya da köyün diğer sürülerine kurt saldırdığı zaman sürünün güvenliğini tek başına sağlayabilen güçlü bir köpektir. Yazarın yengesi, Abaz'ı çok sever. Onunla özel olarak ilgilenir. Köpeğin yiyeceği yemekleri özenle ve sıradan bir köpeğin yemeklerinden farklı olarak hazırlar. Köpeğin yalını yerken yere döküşünü bile zevkle izler. Abaz, sahibi olduğu aileye karşı aşırı bir bağlılık gösterir. Ailenin çocuklarını korur, mallarına zarar gelmemesi için her şeyi yapar. Ancak Abaz, yaşlanınca yazarın abisi eve iki küçük yavru köpek getirir. Abaz, kıskançtır ve köpeklerin gelişinden hiç hoşlanmaz. Bir gün Abaz, kalabalık bir koyun sürüsünde bulunan birkaç köpek ile boğuşur. Bu boğuşmadan sonra bir daha

kendisini toparlayamaz. Yokluklara karışıp gider. Kaybolmasından dört gün sonra bir çam ağacının dibinde ölü bulunur.

Yazar, bize bu hikâyede bir köpeğin insanlar gibi özgürce, yiğitçe, onurluca yaşayabildiğini göstermektedir. Öyküde, yazarın toplumsal hayatta karşılaştığı insan durumlarına karşı eleştirel bir tutumu vardır. Fâzıl Bayraktar, Bahar hikâyesi ve Bıngıldaklı Çayır hikâyesindeki gibi bu hikâyesinde de hayvanlar üzerinden toplumsal mesajlar vermektedir (Bayraktar, 2001).

1.2.1.3.5. *Deli celal mi veli celal mi?*

Yazar, bu hikâyede, çocukluğundan hatırasında kalan halk filozofu tipinde bir öğretmen olan "Deli Celal" lakaplı Celal Arif Uzunkök'ün hikâyesini anlatır. Celal Arif, zeki, bilgili, esprili biri insandır. Standart dışı kişiliğinden ötürü adının başına "Deli" sıfatı konmuştur. Hikâyede Deli Celal'a ait birçok espri ve deyişler yer alır.

Fâzıl Bayraktar, hatırında kaldığı kadarı ile Deli Celal'i fiziksel olarak tasvir eder. Deli Celal, her zaman güzel giyinen, güzel konuşan, genel kültürü yüksek bir insandır. Doğruculuğu yüzünden başına çok olay gelmiş, yetmiş yıllık ömründe birçok köy ve kasaba gezmiştir. Celal Bey'in herkesi şaşırtan bir genel kültürü vardır. Pat diye sorduğu sorularla insanları şaşırtır. Yazar, hikâyede Deli Celal ile ilgili birçok anıya yer verir ancak onun iç dünyasında neler olup bittiği hakkında bir bilgi vermez. Deli Celal iç dünyasını dostlarına, çocuklarına, hatta eşine bile kapalı tutar. Celal Bey, emekli olduktan sonra Maslak'ta karısına ait ahşap evin yanında her gün biraz daha çam kozalağı biriktirerek yalnızlığını gidermeye çalışır. Bir gün Celal Bey, ormandan dönmez ve bir çam ağacının dibinde ölü olarak bulunur.

Fâzıl Bayraktar, çocukluk döneminde gördüğü birçok önemli insanın belleğinde yer aldığını söyler. Yazarın hafızasında, unutamadığı öğretmenleri vardır. Hikâyenin başkahramanı olan Deli Celal de herkesten ayrı yönleriyle yazarın hafızasında yer etmiştir (Bayraktar, 2001).

1.2.1.3.6. *Adnan menderes'in portresi*

Fâzıl Bayraktar, bu hikâyesinde kendi köyü olan Aksu Köyü'nde yaşayan ve daha önce köyünden dışarı çıkmamış olan İrehme Kadın'ın şehirden ilk çıkışında yaşadığı olayları ve hissettiği duyguları anlatır. Hikâyenin başkahramanı İrehme Kadın altmışlı yaşlardadır. Bir gün şahitlik için kasabadaki mahkemeye çağırılır. Oğlu Ramazan ile birlikte kasabaya gider. Oğlu, onu Cuma pazarı günü almak üzere İrehme Kadı'nın yeğeni Makbule Hanıma emanet eder. İrehme Kadın, tam yatacağı sırada duvarda asılı olan Adnan Menderes'in portresini görür ve fotoğrafın kendisini izlediğini düşünüp o gece uyuyamaz. Cuma günü davası görülüp köyüne döneceği zaman ise içini büyük bir sevinç kaplar.

Köyünden hiç çıkmamış olan İhreme Kadın, şehre gittiği zaman toplum içerisinde farklılığını gösterir, aykırı davranışlar sergiler. İhreme Kadın, köyünde alışık olduğu âdetleri şehirde de uygulamaya çalışır. Sokakta yürüyen erkeklerin önünden geçmez, bekler.

Yazar, birçok hikâyesinde olduğu gibi bu hikâyesine de mekân tasviri ile başlar. Hikâyenin girişinde kendi köyü olan Aksu Köyü'nü tasvir eder. O dönemde köyündeki insanların yaşam şartlarını gözler önüne serer.

Hikâyede vaka zamanı 1950'li yıllar, Demokrat Parti'nin egemen olduğu dönemdedir. İlçede, tüm ülkede olduğu gibi demokrasi rüzgârları eser. Adan Menderes sevgisi yaygındır. İrehme Kadın'ın yeğeni Mahbule'nin eşi Ormancı Halit de Adnan Menderes'i çok sevdiği için fotoğrafını evinde bir odanın duvarına asmıştır.

Fâzıl Bayraktar, hikâyede 1950'li yıllarda Anadolu Köylüsünün içerisinde bulunduğu bilgisizliği gösterir. Hikâyedeki İrehme Kadın tipiyle o dönemde köyde yaşayan insanların bilgisizliğine vurgu yapmaktadır. İrehme Kadın, duvarda asılı olanın bir fotoğraf olduğunu anlayamayacak kadar bilgisizdir (Bayraktar, 2001).

1.2.1.3.7. *Şakadan azma*

Yazar, bu hikâyesinde Araç'ta zabıt kâtipliği yapan, çevresinde yaptığı şakalarla tanınan Hüsnü Efendi'nin, bir gün yaptığı bir şaka sonucunda başına gelenleri anlatmaktadır. Topal Hüsnü'nün en candan arkadaşı emekli tahsildar Hayri Efendi'dir. Bir gün Hüsnü Efendi arkadaşı Hayri Efendi'ye bir şaka yapmaya karar verir. Hayri Efendi'nin çocuklarına oynasınlar, eğlensinler diye aldığı kuzuyu bir akşam bahçelerinden alıp kaçırır, kaçırdığı kuzu ile bir ziyafet verir ve oraya bütün arkadaşlarını ve Hayri Efendi'yi de çağırır. Hayri Efendi, kuzuyu yiyip eve döndükleri zaman yedikleri kuzunun kendi kuzusu olduğunu anlar ve Hüsnü Efendiye bir ders vermek ister. Ceza hâkimi Adnan Bey'in yanına gider, durumu anlatır. Hüsnü Efendiye ağır bir şaka yapmak istediğini, bu şakanın dillere destan olmasını ister. Hâkim ve savcı bu şakaya yardımcı olmayı kabul ederler. Savcı, Hüsnü Efendi'yi odasına çağırır, hakkında şikâyet olduğunu, Hayri Efendi'nin kuzusunu çaldığını söyler. Bu işin sonunun kötü olduğunu, en az beş yıl hapis yatabileceğini ve meslekten men edilebileceğini dile getirir. Hüsnü Efendi, duyduklarından sonra çok korkar ve bir daha kimseye şaka yapmaz.

Hikâyenin geçtiği yer Araç İlçesi'dir. Olayın geçtiği dönemde Araç, iki bin nüfuslu küçük bir kasabadır. İlçeye ulaşım at arabaları ile sağlanır. İlçede sinema, televizyon, radyo yoktur. Yazar, bu yokluklar içerisinde samimi arkadaşlıkların, sağlam dostlukların yaşandığını söyler.

Yazarın birçok hikâyesinde olduğu gibi, bu hikâyede de geçmişte Anadolu'da yaşayan insanların eğlence anlayışlarını görebiliyoruz. Yazar, hikâyede dönemin memur hayatı hakkında da bilgiler verir. O dönemde küçük yerlerde görev yapan memurların aralarındaki dostlukların daha sıkı olduğunu, tayin olup başka yerlere gitseler bile dostlukların devam ettiğini söyler. Halk, memurlara saygılıdır. Memurlar, halka karşı şefkatli ve muhabbetlidir.

Fâzıl Bayraktar, günümüzde bu tür şakaların yapılmadığını, yapılsa bile o şakalara katlanacak dostlukların ve arkadaşlıkların olmadığını söyler. Yazar, hikâyede mevcut

sosyal ilişkileri eleştirmektedir. Fâzıl Bayraktar, hikâyede geçmişteki sosyal hayatın daha samimi olduğunu vurgular. Hikâyede geçmişe bir özlem vardır. Yazar, hikâyenin içerisinde bugünkü insan ilişkilerinin durumunu tenkit etmektedir (Bayraktar, 2001).

1.2.1.3.8. *Kuru fasulye*

Bu hikâye, yazarın komik ve şaşırtıcı sonla biten hikâyelerinden bir tanesidir. Hikâyenin başkahramanı mesleği mal müdürlüğü olan Emin Bey'dir. Hikâyeye konu olan olay ise Emin Bey'in eve geç gelmesi sonucunda yaşadığı komik bir olaydır. Emin Bey, kulüpte gece geç saatlere kadar konken oynayan, rakı içen bir insandır. Karısı Mukadder Hanım'ın dırdırından da çekindiği için eşi derin uykuya daldığı saatlerde eve dönmektedir.

Bir akşam geç saatlerde eve döndüğünde kimse uyanmasın diye ışığı açmaz. Ses yapmadan mutfağa geçer ve karısının yeni pişirdiğini anladığı kuru fasulyeyi görür. Ev halkını uyandırmamak için ışığı yakmaya cesaret edemez. El yordamı ile yemek kaşığını bulur tencereden aldığı bir kaşık dolusu kuru fasulyeyi ağzına atar, üçüncü, dördüncü kaşıktan sonra ağzına tane tane ekşimtırak bir şeyler gelmeye başlar. Hemen ışığı açar ve sürü halindeki hamam böceklerinin telaşlı hareketlerle kuru fasulye tenceresinin içine girip çıktığını görür. Aslında Emin Bey, eve geç gitmenin, eşini ihmal etmenin cezasını bu şeklide ödemiş gibidir. O gece midesinde ne var ne yok hepsini boşaltır (Bayraktar, 2001).

1.2.1.3.9. *Teleferik macerası*

Fâzıl Bayraktar, bu hikâyede Devrekâni'nin Belovacık Köyü'nde yaşanan komik birkaç olayı hikâye etmiştir. Yazar, hikâyenin girişinde Belovacık Köyü'nü anlatır. Belovacık, bir Çerkez Köyü'dür. Belovacık Köyü, olayın geçtiği dönemlerde ulaşım imkânlarının şimdiki kadar kolay olmadığı, kış mevsiminin çok çetin geçtiği dört mahalleden oluşan bir köydür.

Yazar, o dönemde köyde yaşayan insanların kişilik özellikleri ve eğlence anlayışları hakkında da bilgiler verir. Şaka yapmak köyde o kadar yaygındır ki köye gelen yabancılar neyin şaka neyin gerçek olduğunu anlamazlar. Köyde şakanın ciddiye alındığı, şaka yüzünden kavga edildiği görülmemiştir. Köyde, erkekler köy odasında toplanıp folklorik oyunlarla vakit öldürürler. Yazar, hikâyede Belovacık Köyü'nü anlattıktan sonra insanların birbirlerine yaptıkları şakalar sonucu yaşanan birkaç olayı anlatır.

Belovacık'ta şakacıların üstadı Mutuş'tur. Mutuş'un kızı, komşu köye gelin olur. Köy kadınlarının haka geldikleri günün sabahı Mutuş gelenlere öyle bir şaka yapar ki yıllarca bu şaka akıllardan çıkmaz. Evin tuvalet yolundaki ibriklere birer avuç biber atar iyice çalkalar. Tuvalete giden kadın ve erkekler kaşınmaya başlar.

Mutuş ise onlar kaşındıkça kıs kıs güler. Mutuş ve arkadaşının yaşadığı bir başka gülünç durum olan teleferik macerası hikâyeye ismini veren durumdur.

Bir gün Mutuş ve arkadaşı Günoylo beraber Küre'ye gider. Küre'de pirit madeni çıkar. Maden, teleferik denilen hatla Küre'den İnebolu Limanına taşınır. Mutuş'la Günoylo ilk defa geldikleri Küre'de en çok teleferikten etkilenirler. Bir lokantada yiyip içer ve iyice sarhoş olurlar. Teleferiği çok merak ederler ve yanlarından geçmekte olan birisine teleferiğe nasıl binebileceklerini sorarlar. Adam, onları kandırır. Yokuşun başında bulunan tepeye çıkıp teleferiğe binebileceklerinin söyler. O gün o saatte gelen giden teleferikler maden yüklemesi yapılmadığı için boştur. Gelen teleferikten birisine binerler. Kulede çalışanlar durumu fark eder ve teleferiği geri geri çalıştırır, ikisini de kurtarırlar ve jandarma komutanlığına götürürler. İkisi de nezarette bir gece kalır ve Başçavuş ikisini de Devrekâni'ye geri gönderir.

Günoyla ile Mutuş'un teleferik macerası orada kalmaz, olay ikisi de köye dönmeden Belovacık'ta duyulur. Köylüler olmadık şeyleri de ilave ederek bu olayı büyütürler ve bu durum aylarca, yıllarca sürüp gidecek ağır şakalara konu olur. Mutuş ile Günoyla yaptıkları şakaların bedelini bu ağır dedikodular ile öderler (Bayraktar, 2001).

1.2.1.3.10. *Kıssadan hisse*

Yazar, hikâyede aslen Edremitli olan ve eşini yıllar önce kaybeden yaşlı ve kimsesiz bir kadın olan Nefile Teyze'nin hikâyesini anlatmaktadır. Nefile Teyze, kocası ölünce memleketine dönmeyi düşünmemiş ve orada dokumacılık yaparak hayatını sürdürmüştür. Edremit'te, Nefile Teyze'yi tanıyan herkes ona saygı duyar. Yazar, insanların Nefile Teyze'ye duydukları saygının nedenini yine Nefile Teyze'nin ağzından anlattığı bir hikâye ile gösterir.

Yazar, hikâyeyi çocukluğunda Nefile Teyze ile aynı mahallede oturan ve onun anlattığı hikâyeleri hâlâ hafızasında tutan bir çocuğun dili ile anlatmaktadır. Nefile Teyze, bu küçük çocuğun evine sık sık misafir olur. Nefile Teyze'yi her akşam bir komşusu davet eder, kaymakamlar, hâkimler, jandarma komutanları, onun sohbetini dinlemek için her akşam onu misafir eder. Komşusu, Nefile Teyze'nin yüksek memur evlerinde gördüğü saygı ve ilgiye bir türlü anlam veremez. Nefile Teyze, anlattığı kıssadan hisse niteliğinde bir hikâye ile duyduğu bu saygınlığın nedeninin açıklar.

Nefile Teyze, yetmişli yaşlardadır. Genç yaşında, sevdiği insan için memleketini terk edip gider. Kocasının ölümünden sonra dul kalır ve memleketine geri dönmez. Oturduğu evde halı kilim dokur. Nefile Teyze, eşi öldükten sonra hiç evlenmemiş, kocasına sadık kalmış bir kadındır. Yoksul ama onurlu bir hayat sürer. Nefile Teyze, bilgeliği, rahmetli eşine sadık, namuslu, iffetli ve onurlu olması dolayısı ile bütün kasabadaki insanların saygısını kazanmıştır.

Hikâyenin başkahramanı olan Nefile Teyze, fedakâr, bilge kadın tipidir, yokluklar içerisinde komşuluk ilişkilerinin bütünlüğünü sağlayan önemli bir kişiliktir. Nefile Teyze'nin bilmediği şey yoktur. İstihareye yatar, rüya tabirleri hakkında bilgi sahibidir, hastalara dua okur, kurşun döker, uzun kış gecelerinde Binbir Gece Masalları'ndaki gibi bitmez tükenmez hikâyeler anlatır.

Hikâyede, kasabada yaşayan bilge insanların diğer insanlar üzerindeki etkisini görebiliyoruz. Nefile Teyze, anlattığı kıssa ile de dünyada her şeyin bir anlamı ve yeri olduğunu ve kendince kıymetli sayıldığını gösterir (Bayraktar, 2001).

1.2.1.3.11. *Eşkiyalıktan memurluğa*

Fâzıl Bayraktar'ın bu hikâyesi eşkıya konulu hikâyelerinden bir tanesidir. Yazar, hikâyesinde Öküzören Köyü'nde yaşayan ve askerden kaçarak eşkıya olan Kel Hamdi'nin yakalanıp tekrar askere alınması sonucu bir yüzbaşı sayesinde değişen hayatını anlatmaktadır.

Kel Hamdi, aslında iyi bir insandır. Çocukluk yıllarında iyi bir eğitim alır, çobanlık yaparken birden askere çağırılır. Askere gittiği ilk gün askerden kaçar. Yakalanıp yeniden askere çağırılacağını bildiği için tüfeğini eline alır ve dağa çıkıp eşkıya olur. Ancak bir gece gizlendiği bir yayla evinde jandarma tarafından yakalanır. Uzun süre cezaevinde yatar, tekrar askere gönderilir. Asker ocağında, askerliğin verdiği gurur ve komutanının yol göstermesi ile askerliğini hakkıyla yapıp bir tanıdığı vasıtası ile memur olur ve emekli olana kadar kanundan şaşmadan görevini namuslu bir şekilde yerine getirir.

Yazar, birçok hikâyesinde eşkıyalık konusunu işlemiştir. Bu hikâyelerde yazarın konu edindiği eşkıyalar sonunda ya yakalanır ya da jandarma tarafından öldürülür. Ancak bu hikâyeye konu olan eşkıya Kel Hamdi, eşkıyalıktan vazgeçip namuslu bir hayat sürmeye karar verir. Aslında eşkıya hayatı canına tak ettiği için jandarmaya teslim olur. Fâzıl Bayraktar, hikâyede eşkıyalık hayatının iç yüzünü gösterir. Eşkıyalığa özenen kişilerin bile bu hayattan kaçmak isteyeceğini vurgular. Kel Hamdi gibi içerisinde iyilik bulunan eşkıyaların namuslu bir hayat sürme şansının her zaman var olduğunu gösterir (Bayraktar, 2001).

1.2.1.3.12. *Tekne ali'nin çolak kalma hikâyesi*

Fâzıl Bayraktar, bu hikâyede, arkadaşı Enver Turan'dan dinlediği bir olayı anlatmaktadır. Yazar, hikâyenin giriş kısmında Enver Turan'dan bahseder. Enver Turan, söz ustası sayılabilecek bir insandır. Köyde olağan sayılabilecek durumları en ilginç şekilde anlatır. Kastamonu ağzını yöresel fonetiğe uygun bir şekilde kullanır. Onun, anlattığı her şeyde hikâye sayılabilecek ilginç bir taraf vardır. Yazar, hikâyede Kastamonu yöresine ait şive hakkında da bilgiler verir. Kastamonu'da şivenin ilçeden ilçeye hatta aynı ilçelerdeki bölgelerde köyden köye farklılıklar gösterdiğini söyler ve yöreye ait kelimelerden örnekler verir. Hikâyeyi, Kastamonu yöresinin şivesine yabancı olanlar anlamakta güçlük çekebilir ancak folklorik araştırma yapmak isteyenler için merakla okunabilecek bir örnektir.

Bir ırgatlık günü Enver Turan, on iki yaşında komşuları ile evin köşkünde otururlarken aşağı köyde Gurçaşgil'in evinde bir kıyamet kopar. Tekne Ali, karısı Gocabaş Emine ile ırgatlık zamanı araba ile harmana gelirlerken Tekne Ali, Kel Halid'in bahçesindeki erikten almaya çalışır, olmayınca eriğin tepesine çıkar. Karısı Gocabaş Emine'nin uyarılarına rağmen onu dinlemez, eriğin tepesine yine de çıkar ve erik dalı kopunca Tekne Ali'nin kolu iki yerden, bacağı da bir yerden kırılır. Karısı hemen Tekne Ali'yi kırıklarını sardırmak için Arif Usta'ya götürür. Ama Arif Ağa, Tekne Ali ile dargın olduğu için Tekne Ali'nin kol tahtasını biraz uzun tutar ve kemikleri üst üste bindirir. Ona, bir nişan bırakayım da ölene kadar kurtuluşu olmasın diye düşünür. Ondan sonra Tekne Ali yarım çolak kalır. Bu olaydan sonra da akıllanıp bir daha kimsenin malına göz dikmez.

Hikâyede yaşanan bu olaydan anlıyoruz ki köylüler kendi adaletlerini intikam alarak sağlıyorlar. Bu durum büyük zararlara yol açabiliyor. Bu konuda aşırı ileri gittikleri görülmektedir (Bayraktar, 2001).

1.2.1.3.13. *Keramet*

Fâzıl Bayraktar, bu hikâyesinde halk inanışlarından birisi olan muska yazmanın köyde yaşayan insanlar için ne kadar önemli olduğunu anlatır. İnsanlar, muska ile tedavi olacaklarına inanırlar ve köyde bulunan imamlara, bilgili insanlara muska yazdırırlar.

Hikâyenin başkahramanı olan Bebez Hanım da başı sürekli ağrıdığından dolayı köyde başka insanlara da muska yazan eşi Topal Hüsnü Efendi'den muska yazmasını ister. Kocası, eşinin ısrarına dayanamaz ve bir kâğıda bir şeyler karalayıp verir. Muskalardan bir tanesini muşambaya sarıp boynuna asmasını birini de bahçeye gömmesini ister. Gelinleri Ergül Hanım, kayınbabasından aldığı muskayı gömmek için bahçeye götürür. Ancak içinde ne yazdığını çok merak eder ve muskayı açıp okur. Kayınpederi el yazısı ile kâğıda;

> "Elesin"
>
> "Belesin"
>
> "Sabaha varmadan ölesin" diye yazmıştır."

Aradan iki gün geçer. Bebez Hanım'ın baş ağrıları bıçakla kesilir gibi birden kesilir. Topal Hüsnü'nün yazdığı muskalardaki keramet böylelikle bir kez daha kanıtlanmış olur.

Hikâyede, Anadolu insanının cehaletini görebiliyoruz. Hikâyede muska yolu ile halkı aldatma vardır. Bebez Hanım, eşinin ısrarlarına rağmen yine de muskanın gücüne inanır (Bayraktar, 2001).

1.2.1.3.14. *Postal*

Yazar, bu hikâyesinde Balkan Savaşları'ndan bu yana devam eden, savaşla dolu yıllarda Araç'ın Dotla Köyü'nde yaşayan Halit'in sonu şehitlik mertebesine varan hikâyesini anlatmaktadır. Yazarın, hikâyelerinden bir kaçında köyde yaşayan insanların sahip oldukları hayvanlara karşı duydukları sevgi ve aşırı bağlılık vardır. Yine yazarın birçok hikâyesi askerlik konulu hikâyelerdir. Yazar, bu hikâyesinde iki konuyu da işlemiştir. Hikâyenin başkahramanı şehit olan bir genç ile onun sahibi olduğu danasıdır. Yazar, hikâyenin giriş kısmında hikâyenin iki başkahramanından biri olan evin danası Sürmeliyi tasvir eder. Sürmeli dünya güzeli, iri, parlak gözleri ve gözlerini çevreleyen koyu renk tüyleri olan bir hayvandır.

Köylerde oğlak olsun kuzu olsun doğan hayvan yavrularının çocuklara adanması âdeti vardır. Doğan hayvan yavruları evin ortak malı olsalar dahi verildikleri çocukların koruması altında olurlar. Sahiplerinin rızası alınmadan satılmazlar ve kesilmezler. Halit'in annesi Azime Kadın, doğacak olan buzağıları daha anne karnında iken erkek olursa buzağıyı oğlu Halit'e vereceğini söyler. Buzağı erkek olduğu için Halit'e verirler. Buzağının adı Sürmeli'dir. Sürmeli, ev halkının aşırı ilgisi ve Halit'in özel bakımı ile çok çabuk büyür ve serpilir. Sürmeli giderek büyüyüp huysuzlaşır, ele avuca sığmaz hâle gelir. Sürmeli'yi ancak enemek sureti ile uslandırırlar. Ancak bu eneme olayından sonra Sürmeli, iyice içine kapanır hiçbir boğa ile güreşemez ve bir güreş sonucunda ayakları kırılır. Daha sonra Sürmeli'yi keserler ve derisini satarlar. Deriden çok güzel bir kundura yaparlar. O kundurayı da daha sonra askere giden Halit giyer ve ayağında Sürmeli'nin derisinden yapılmış postal ile şehit olur (Bayraktar, 2001).

1.2.1.3.15. *Gül kokulu çamaşırlar*

Yazar bu hikâyesinde, Harp Okulu'nu bitirip Sivas'ta küçük bir kasabada göreve başlayan genç bir teğmenin tayin olduğu ilçede yaşadıklarını anlatmaktadır. Genç teğmen, Sivas'ın Zara ilçesine tayin olur. Zara'ya varınca Alay misafirhanesinde kaldıktan sonra iki odalı toprak bir eve taşınır. Genç teğmen giyimi ve özelikle güzel ata

binmesi ile ilçedeki genç kızların dikkatini çeker ama o, memlekette halasının kızı ile sözlüdür. Genç teğmenin oturduğu evin alt katında Zehra Hanım adlı bir kadın oturur. Zehra Hanım, genç teğmenin evini temizler, çamaşırlarını yıkar. Onun on altı on yedi yaşlarında bir kızı vardır. Genç kız, bir gün çamaşırlar arasında teğmene aşkını itiraf ettiği bir mektup gönderir. O günden sonra da her çamaşırla bir mektup koyar. Kız, bir gün cesaret ederek teğmenin evine kadar gelir. Kız teğmeni sevdiğini, annesinin onu lokantacı Kör Sabri ile evlendireceğini kendisine yardım etmesini söyler. Ancak teğmen sözlü olduğu için kıza karşılık vermez ve evden gönderir. Teğmenin tayini Ankara'ya çıkar, evlenir. Kız da Kör Sabri ile evlenir ve İstanbul'da mutlu bir hayat sürer. (Bayraktar, 2001).

1.2.1.3.16. *Helali hoş olsun*

Fâzıl Bayraktar, burada anlattıklarının masal ve hikâye olmadıklarını söyler. Anlatılanlar daha çok yazarın başkalarından dinlediği savaş anılarıdır. Yazar, bu anıların yıllarca dosyalarda saklı olduğunu; bu güzel anılardan, genç kuşakların sayısız dersler çıkaracağını umarak anlattığını söyler. İlk anlattığı anı Mehmet Pehlivanoğlu'na aittir. Mehmet Pehlivanoğlu'nun yedi ceddi pehlivan olduğu için soyadı Pehlivanoğlu olmuştur. Kastamonu'nun Kırkçeşme mahallesindendir. Mehmet Pehlivanoğlu, Çanakkale Savaşı yıllarında Çanakkalede 57. Alayda iken hücuma çıkacakları anda toprağın altındaki lağımın patlaması ile bir bacağını kaybeden bir gazidir. Bu olaydan sonra adı Topal Mehmet Pehlivan'a çıkar. Mehmet Pehlivan, eşi öldükten sonra kendini iyice yalnız hisseder ve adeta Azrail'in yolunu bekler. Bir gün cuma namazı için evden çıktığı sırada mahallenin çocukları onun tahta bacağı ile alay eder. Mehmet Pehlivanoğlu, bu duruma o kadar üzülür ki o günden sonra bir daha evden çıkmaz. Yazar onun yaşadıklarını kendi dilinden şöyle anlatmıştır:

> *"Utandım, üzüldüm, yerin dibine geçtim. Ben, o bacağımı, Kayaaltı'nda hovardalık yaparken yitirmedim efendi oğlum. Veledi zinalar, ne bilsin Çanakkale'yi Conkbayırı'nı o gün bu gündür evden dışarı çıkmaz oldum. Çıkayım da veledi zinaların eğlencesi mi olayım".*

Yazarın anlattığı ikinci hikâye ise yine Çanakkale Savaşı yıllarında on bir yıl askerde kalmış olan Satı Kuşbacak'a aittir. Satı Kuşbacak, Balkan Savaşı'nda köyden çıkar ve on bir yıl geri dönmez. Çanakkale'de 30. Alay'da üç günde dört bin şehit vermişlerdir. Bir gün bacağından yaralanır ama hastanede kalmaz, topal bacağı ile alayına geri döner. Çanakkale'den sonra Sakarya'ya geçer bu sefer de yirmi iki gün yirmi iki gece Yunan ile savaşırlar. On bir yıl sonra köyüne döner. Vücudunda tam on iki yara vardır. Kurşunun biri hala kalça kemiğinde durur. İstiklal Harbine katılanlara madalya verilir, maaş bağlanır. Satı Kuşbacak, kendisine ait olan madalya ve maaşı almak için askerlik şubesine gider. Ancak defterde künyesini bir türlü bulamazlar. Defterin o yaprağı kaybolmuştur. Ona madalya veremeyecekleri söylenince, açar vücudundaki tüm yara izlerini gösterir. Bu yaraları çelik çomak oynarken almadığını, İngiliz kurşununun hâlâ kalça kemiğinde durduğunu söyler ama on bir yıl askerlik yaptığına kimseyi inandıramaz ve "Balık bilmezse Halık bilir, ne yaptıysak vatan için yaptık helali hoş olsun" der ve odadan ayrılır. Hikâyede vatan için vücudunun birparçasını veren gerçek kahramanların böyle bir muameleyi hak etmediklerini ve her şeye rağmen vatan için bu durumu tevekkülle karşılamalarını görebilmekteyiz (Bayraktar, 2001).

1.2.1.4. *Derin kar senesi hikâye kitabı*

Fâzıl Bayraktar'ın yayımlanan dördüncü hikâye kitabıdır. Kitap, 2010 yılında Kültür Ajans Yayınları tarafından yayımlanmıştır. Hikâye Kitabının içerisinde on iki hikâye vardır. Bu hikâyeler; "Derin Kar Senesi", "Beydili Oymağında Bey Düğünü", "Üsteğmenin Avradı", "Dokuz Necati", "Eğri Ahmet", "Süzeyli, Kel Bekir'in Şapka ile Meydan Güreşi", "Kızlarsarayı Köyünün Kadın Sımalı Erkekleri", "Patahmet'in Hanı ve Sızma Ayvalık Zeytinyağı", "Yalanbölmez", "Kundak", "Pusu", "Volta" adlı hikâyelerdir.

1.2.1.4.1. *Derin kar senesi*

Fâzıl Bayraktar'ın Sarıkamış'ta görevli olduğu yıllarda, aynı yerde görev yaptıkları Millî Eğitim Müfettişi Yaşar Bey ile aralarında sıkı dostluk bağları oluşmuştur. Millî Eğitim

Müfettişi Yaşar Bey, uzun yıllar önce başından geçen bir olayı aralarında kalması koşulu ile kendisine atlatmıştır. Yazar, bu olayı onun ağzından ve onun üslubuna sadık kalarak, okurla arasında sır kalması koşulunu belirterek hikâye etmiştir. Hikâyede yaşanan olay yazarın Seni Seviyorum hikâyesinde yaşanan olay ile benzerlik taşımaktadır.

Yaşar Bey, çocukluk yıllarında, ilçede okul olmadığından okumak için il merkezine gider. Ulaşım imkânları da şimdiki gibi olmadığı için ilçeye ya at arabası ile ya da yayan olarak gider. On günlük tatil sonu yaya olarak kasabadan yola çıkar. Nalcıkuyusu'na varır. Geceyi babasının arkadaşı Demirci Hacı Süleyman Efendi'nin evinde geçirir. Sabaha kadar kar yağışı olur ve oradan gidemez. Hacı Süleyman Efendi onu çok iyi ağırlar. Yaşar Bey, yatacağı sırada Hacı Süleyman Efendi'nin on beş yaşındaki kızını görür. Yaşar Bey, şimdiye kadar bu kadar güzel ve etkileyici bir kız görmemiştir ve kızdan çok etkilenir. Bir gece Demirci Hacı Süleyman Efendi'nin kızı Mürüvvet onun odasına gelir, koynuna girer. İki genç hiç konuşmadan birbirilerine kenetlenmiş şekilde yatarlar. Yaşar Bey, kıza hiçbir şey yapmaz ve hissettiği duyguları açıklamaz. Kar yağışı durunca da okuluna gitmek için yola çıkar. İçerisinde dayanılması güç bir hüzün vardır. Liseden sonra Gazi Eğitim Enstitüsü'nü bitirip öğretmen, sonra da müfettiş olur. Bir gün köy okulunu denetleyeceği sırada okul müdürü evine buyur eder. Evin hanımı elinde çorba tenceresi ile içeri girer, bu kadın uzun yıllar önce Nalcıkuyusu'nda bırakıp hatıralara gömdüğü Mürüvvet'tir. Okul müdürü, Nalcıkuyusu'nda öğretmenlik yaparken evlenmişlerdir. Aile hayatından memnun ve mutlu görünür.

Yaşar Bey, yıllarca içini bir kurt gibi kemiren merak, heyecan ve cinsel içgüdü ile yaşamış, Mürüvvet'i yıllarca unutmak isteyip unutamamıştır. O evden ayrılırken bütün bu duygular yerini bir rahatlamaya bırakmıştır. Artık kendisini özgür hisseder. Duyguları esaretten kurtulmuştur. Şehre döndüğü zaman kapıda onu karşılayan karısına sımsıkı sarılır.

Hikâye, demircilik sanatının anlatımı ile başlar. İlçeden il merkezine giderken Kurugöl Hanı'nı biraz geçince Nalcıkuyu Köyü'ne varılır. Demircilik sanatı, Ergenekon Destanı'ndaki gibi buradan yayılmıştır. O köyde yapılan baltalar körlenmez, paslanmaz;

iyi bilenirse ustura gibi keskin olur. Rivayete göre Purut Savaşı'nda, Baltacı Mehmet Paşa Daday taraflarından kalkıp bu köye gelerek balta ve kılıç yapmayı öğrenmiş, sonra İstanbul'a giderek veziriazamlığa kadar yükselmiştir. Köyde Baltacı Mehmet Paşa'nın Rus Çarı'nın karısı Katerina ile yattığı, o nedenle Rus askerinin kırılmaktan kurtulduğu söylenir ise de işin aslı öyle değildir. Mehmet Paşa, Katerina'nın yüzünü bile görmemiştir.

Hikâyede olayın yaşandığı sene köye çok kar yağmıştır. Zaman kavramının pek önemsenmediği, takvimin olmadığı o çağlarda önemli olaylara dayandırılarak geçmiş yıllar hatırlanırmış. Hikâyedeki olayın geçtiği zaman çok şiddetli kar yağışı olmuş. Sığırlar damda mahsur kalmış, cenazeler mezarlığa götürülememiş karın altına gömülmüştür. Yıllarca unutulamayan, dillere destan olan o kar yağışı dolayısı ile o yıla Derin Kar Senesi denilmiştir (Bayraktar, 2010).

1.2.1.4.2. *Beydili oymağında bey düğünü*

Hikâyede, Türkmen oymaklarından bir oymak reisinin oğlu Kara Mehmet Bey'in başına gelenler anlatılır. Hikâyenin başkahramanı, Kara Mehmet Bey'dir. Türkmen oymaklarından bir oymak olan Beydili oymağının reisi Firuz Ağa, oymağının bir bölümünü ardına takarak Acem diyarına gider. Firuz Ağa, Oymağının geri kalan obalarını oğlu Kara Mehmet'e bırakır. Firuz Ağa, Acem diyarına göçüp gitmeden önce oğlu Mehmet Bey'i evlendirmek ister ama uygun bir bey kızı bulamaz. Kara Mehmet Bey, Kazlı oymağının reisi olan dayısı Berk Ağa'nın kızı ile evlenmek ister ve evlenir. Kara Mehmet Bey ile Mutu Hanım büyük bir şenlik ile evlenirler. Kara Mehmet Bey, evlendikleri gece yanlışlıkla elindeki silah ile Mutu Hatun'u vurur. Kara Mehmet Bey, bu olanlardan sonra Suriye içlerine kaçar ve orada Muvali aşiretine sığınır. Olan her şeyi aşiret reisi Şeyh Ahmet'e anlatır. Şeyh Ahmet, Kara Mehmet Bey'i korur. Aradan yıllar geçer ve Kara Mehmet Bey kendi yurdunu özler. Şeyh Ahmet, onu kızı Ebla Hatun ile evlendirip kendi yurduna gönderir.

Fâzıl Bayraktar, hikâyedeki yaşanan olayın tamamen hayal ürünü olmadığını tespit ve tasdik etmek için hikâyenin girişinde Türkmen oymaklarından ve onların yaşam tarzlarından bahsetmiştir. Türkmen oymakları, yüzyıllar boyu yerleşik düzene geçemeyerek Orta Asya'daki gezginci törelerini Anadolu'da sürdürmek istemişler, zaman zaman devlet baskısı ile belirli bölgelerde yerleşik düzene geçmeye zorlanmışlardır. Bağ yapmak, ekin ekmek gibi işler Türkmenlere göre ayak bağı olan işlerdir. Yazara göre Türkmen dediğin atına atlamalı, koyunu önüne katıp sürmeli, dağdan dağa yayladan yaylaya göç kaldırmalıdır.

Hikâyenin başkahramanı olan Kara Mehmet Bey de yazarın tarif ettiği gibi bir Türkmen beyidir. Kara Mehmet Bey, kahraman, yiğit bir insandır. Cirit oynamasını bilir, avcıdır, silaha ve şaraba çok düşkündür. At, doludizgin giderken eyerin üstünde ayağa kalkar, bir ayağını yere değdirip tekrar biner, yan yatıp atın karnının altından geçer, at sırtında olmadık numaralar yapar, nişancılıkta da üstüne yoktur. Bu özellikleri ile Kara Mehmet Bey tam bir Türkmen beyidir.

Hikâyede iki kadın kahraman vardır. İlki Kara Mehmet Bey'in evlendiği ilk eşi Mihri Hatun'dur. Mihri Hatun, babasının isteği ile Kara Mehmet Bey ile evlenir ancak evlendiği gece yüzünü açmak istemez. Kara Mehmet Bey, silahı eline alıp Mihri Hatun'a çevirdiğinde bile yüzünü açmaz. Mihri Hatun, evlendiği gece kocası tarafından vurulur ama yüzünde tarifsiz bir gülümseme ifadesi kalır. Yazar, bunun nedeninin açıklamaz. Mihri Hatun, istemediği bir şeyi yapmamak için canından olmayı göze alan yiğit bir kadındır. İkincisi ise Şeyh Ahmet'in kızı Ebla Hanım'dır. Ebla Hanım babasının isteği ile Kara Mehmet Bey ile evlenir ve Türkmen obasına gelin olur.

Fâzıl Bayraktar, Anadolu insanının dil zenginliğine vakıf bir yazardır. Yazar, hikâyelerinde atasözü, deyim, mâni gibi birçok folklorik unsura yer verir. Bu hikâyesinde de Türkmenler arasında söylenen tekerlemeler, deyiş ve türkü örnekleri vardır (Bayraktar, 2010).

1.2.1.4.3. *Üsteğmen'in avradı*

Fâzıl Bayraktar, bu hikâyede üniversite eğitimini bırakıp bir asker ile evlenerek yaşamını Anadolu'nun doğusunda devam ettiren bir kadının yaşadıklarını anlatır. Hikâyede anlatılan olay gerçektir. Yazar, hikâyeyi meslektaşı olan bir üsteğmen ve eşinden dinlemiştir. Hikâyenin başkahramanı, yirmili yaşlarda üniversiteyi bırakarak bir askerle evlenip doğuya giden bir kızdır. Kız, köye geldikleri ilk günlerde biraz üzülür ancak köyde yaşadıklarından sonra Anadolu köy hayatına ve köyde yaşayan insanlara karşı bakışı ve düşünceleri değişir.

Yazar, birçok hikâyesinde olduğu gibi hikâyeye mekân tasviri ile giriş yapar. Olayın yaşandığı yer Hakkâri'de yer alan Oramar köyüdür. Yazar, olayın geçtiği köyü şu şekilde tasvir eder:

> "Doruklarına turna kuşlarının zor ulaşabildiği o sarp dağların duldasında, avuç içi kadar bir düzlükte kurulmuş, dünya ile ilintisi kopuk, garip, yitik, mağara devri ilkelliği içinde yaşayan bir dağ köyü."

Hikâyede yer alan en önemli bir konu yabancılaşmadır. Hikâyenin başkahramanı olan kız, doğudaki köye gelip yaşamaya başladıktan sonra kendi sahip olduğu şehir hayatına ve kültürüne karşı bir yabancılaşma hissine kapılır. Eşinin izin zamanı gittikleri İstanbul'da hemen, görev yaptıkları köyü özler. İstanbul'un lüks, şatafatlı hayatı artık onu rahatsız eder (Bayraktar, 2010).

1.2.1.4.4. *Eğri ahmet*

Yazar, hikâyede on yedi yaşında başına gelen olumsuz bir olay sonucu dağa çıkıp eşkıya olan Eğri Ahmet'in yaşadıklarını anlatır. Eşkıya Eğri Ahmet, on yedi yaşında Ankara'da asker olan ağabeyini ziyarete gider. Orada bir yüzbaşı, ağabeyini tokatlar. Bu olaydan sonra Eğri Ahmet dağa çıkıp eşkıya olur, işlediği bir cinayet ile de eşkıyalık serüveni son bulur.

Hikâyenin başkahramanı olan Eğri Ahmet, çok iyi ata biner. Tek kurşunla hedefini vurur. Birçok soygun yapar ve birçok cinayet işler. Kimilerine göre kimsenin ırzına, namusuna dokunmayan biridir ama kimilerine göre de herkese bir zararı dokunmuş, çok sayıda kötü olaya adı karışmış bir eşkıyadır. Ancak Eğri Ahmet, yaptıklarından dolayı bir pişmanlık duyar.

Fâzıl Bayraktar, çoğu hikâyesinde eşkıyalık konusunu işlemiştir. Hikâyenin girişinde de eşkıyalar hakkında bilgi vermiştir. Hikâyelerin kahramanları olan eşkıyaların hayatları, dağa çıkış sebepleri ve hayatlarının son buluşu birbirine benzer. Eğri Ahmet 1915'ten 1925'e kadar devlet otoritesinin tam anlamı ile sağlanamadığı yıllarda hüküm sürmüştür. Ancak Cumhuriyetin ilanından sonra devlet otoritesi yavaş yavaş sağlanırken Eğri Ahmet'in hareket alanı da daralır. En sonunda da yakalanıp öldürülür (Bayraktar, 2010).

1.2.1.4.5. *Dokuz necati*

Fâzıl Bayraktar, bu hikâyesinde ilkokulu beraber okudukları arkadaşı Dokuz Necati'nin hikâyesini anlatır. İlkokulda her öğrencinin bir okul numarası olur. Necati'nin okul numarası da dokuzdur ve okul numarası onun lakabı olacaktır. Dokuz Necati'nin maddi durumu iyi değildir. İlkokulu zorlukla bitirdikten sonra annesi onu hemen kendisinden altı-yedi yaş büyük bir kızla evlendirir. Dokuz Necati'nin zamanla beş çocuğu olur. Yazar, İğdir Mahkemesine mübaşir alınacağını duyar ve Dokuz Necati'yi sınava girmek için ikna eder. Dokuz Necati, sınava girer ve sınavı kazanıp mübaşir olur. Bir yıl sonra da tayini İstanbul'a çıkar. Yazar, günlerden bir gün Necati ile karşılaşır. Dokuz Necati, avukatların verdikleri bahşişlerle çok zengin olmuştur. Yazar, Dokuz Necati'nin yanından hayal kırıklığı ile ayrılır.

Hikâye'nin başkahramanı Dokuz Necati'dir. Dokuz Necati, yamalı, yırtık pırtık giysileri, delik deşik pabuçları olan yoksul bir köy çocuğudur. Çevre köylerin hiçbirinde okul olmadığı için zor şartlarda kasabaya okumaya gelir. Maddi imkânsızlıklar nedeni ile okuluna devam edemez ve ilkokuldan sonra evlenir.

Hikâyede kahramanın mekânın değişmesine bağlı olarak yaşadığı değişim vardır. Dokuz Necati'nin içerisinde bulunduğu mekân onun karakterini de etkiler. Dokuz Necati köyde iken her işi yapar. Çoğu insanın küçümsediği işleri hakkı ile yerine getirir. Ancak İstanbul'a taşındıktan sonra karakteri olumsuz yönde değişime uğrar. Oradaki memurlardan rüşvet almaya başlar. Kolay yoldan haksız bir şekilde zengin olur.

Yazarı hayal kırıklığına uğratan durum da Dokuz Necati'deki bu değişimdir. Yazar, Dokuz Necati'nin sahip olduğu varlığı haksız kazanç ile elde ettiğini düşünür ve büyük bir hayal kırıklığı ile oradan ayrılır (Bayraktar, 2010).

1.2.1.4.6. *Süzeyli kel bekir'in şapka ile meydan güreşi*

Yazar, bu hikâyesinde yaşadığı zaman diliminde alay konusu olan ancak üç dört kuşak sonraki gençlerin bile anekdotlarını anlattıkları Süzeyli Kel Bekir'in hikâyesini anlatır. Hikâyenin başkahramanı Kel Bekir, ağa değildir, paşa değildir, ama hayata rint meşrep bir açıdan bakan bir halk filozofudur. Kel Bekir, Süzey Köyü'nün değişmez koruyucusudur. Muhtarın verdiği her görevi köy kanununda yazılı olsun ya da olmasın gönül rızası ile yapar. Atı eşeği yoktur ama ata binmekte ustadır. Kimsenin binemediği dizginsiz, eğersiz atlara korkmadan biner. Ancak iflah olmaz bir oyun oynama hastalığı vardır. Kel Bekir düğünde, bayramda seyranda davulun sesini duyar duymaz davul çalınan yere gider ve oynamaya başlar. Öğretmen olan oğlu, babasının bu durumundan dolayı rahatsızlık duyar ve bu durumdan utanır. Kel Bekir'in bir marifeti daha vardır; bayram ve düğün günleri davul zurna çalınırken meydana fırlar kasketini çıkarıp yere atar ve kasketi ile güreş tutar. Güreşe başlamadan önce de uzunca bir tekerleme söyler. Seyirciler büyük bir merak ile onu izler. Her seferinde Kel Bekir güreşten galip çıkar.

Yazar, hikâyede iki tip insanın özelliklerini karşılaştırır. İlki, arkalarında iz bırakmadan bu dünyadan göçüp giden insanlardır. Bu insanların kibrinden yanlarına yaklaşılmaz ancak üç kuşak sonraki torunları bile isimlerini hatırlamaz. Diğer tarafta öyle insanlar vardır ki yaşadıkları zaman diliminde alay konusu olan ancak üç dört kuşak sonraki insanların bile öykülerini anlattıkları kişilerdir.

Hikâyenin başkahramanı Süzeyli Kel Bekir de bu ikinci tip insanlardandır. Süzeyli Kel Bekir gülünç de olsa kendi kafasına göre yaşayan, yaptığı her şeyden keyif alan bir insandır. Oğlunun ve eşinin yaptığı uyarılara rağmen yapmak istediği her şeyi yapar. Süzey Köyü'ndeki gençler iki göbek önceki dedelerinin adlarını zar zor anımsarken artık hayatta olmayan Kel Bekir'i hepsi hatırlarlar (Bayraktar, 2010).

1.2.1.4.7. *Patahmet'in hanı ve sızma ayvalık zeytinyağı hikâyesi*

Hikâyede 1940'lı yıllarda Araç- Kastamonu arasında bulunan birçok handan birisi olan Patahmet'in Han'ında meydana gelen sayısız gülünç olaylardan bir tanesi anlatılmaktadır. Yazarın çocukluğunda, kasabada otel yoktur, hanlar vardır. Yazar, hikâyenin giriş kısmında bu hanları anlatır. Patahmet'in Hanı'nı da Patahmetin İpek ve Patahmet'in Mustafa yönetir. Han, özellikle ilçede pazar kurulduğu cuma günleri, Mergüze tarafından yakın köylerden gelen katırlı, atlı, eşekli pazarcılar ile dolup taşar. Bu iki kardeş durduk yere espriler üretebilen ve anekdotları yıllarca halk arasında anlatılmış kişilerdir. Yazar hikâyesine bu iki kardeşin söylediği ve hala bilinen bir tekerlemeye de yer vermiştir.

Bir cuma günü Patahmet'in Mustafa, bakkal dükkânında Sarı Seyin'in sızma zeytinyağını çaldığını görür, hiç belli etmez, görmemiş gibi davranır. Sarı Seyin'in bu davranışından sanki kendisi yapıyormuş gibi utanır. Sarı Seyin, her seferinde doldurduğu zeytinyağı şişesini heybesinin gözüne yerleştirir. Karısının siparişlerine göre haftalık alışverişini yapmak üzere pazara iner. Mustafa gördüklerini abisine anlatır. Sarı Seyin, görünüşte dini bütün bir adamdır. Her cuma namaza gider, hoca bulunmazsa imamlık yapar.

Patahmet'in İpek de duyduklarına bu sebeple çok şaşırır. İki kardeş, ona öyle bir ceza verirler ki yıllarca akıldan çıkmayacak bir ceza olur. İki kardeş, zeytinyağı şişesinin içerisini boşaltırlar ve şişenin içerisine işerler, ahırda ne kadar at eşek sidiği varsa hepsini şişeye boşaltırlar. Sarı Seyin, alışverişini bitirip pazardan döndüğünde şişenin yerinde olup olmadığını kontrol eder ve evine doğru yola çıkar. Eve vardığı zaman eşi

Tesbire Kadına, zeytinyağı aldığını, hemen bir gözleme yapmasını söyler. Tesbire Kadın, acele hamur yoğurur ve gözlemeyi yapmaya başlar. Yaptığı gözlemeleri yağlayıp eşine verir. Sarı Seyin, iştahla gözlemeleri yer. Tesbire Kadın, kötü bir şey koktuğunu anlar ve zeytinyağı ile doldurduğunu sandığı şişenin içerisinde aslında idrar olduğunu anlar. Eşine sitem eder, kendisine zeytinyağı diye idrar sattıklarını söyler. Bu olaydan sonra Sarı Seyin, bir daha Patahmet'in hanına uğrayamaz çünkü yüz yüze gelirlerse Patahmet'in kendine özgü alaycı yüz ifadesi ile "-La Seyin a! Ayvalık sızması zeytinyağından ne haber?" diye sormasından korkar. Böylelikle karakteri dolayısı ile aslında kendisinden hiç beklenmeyen hırsızlığı yapan Sarı Seyin'e yıllarca unutulamayacak bir ders vermiş olur (Bayraktar, 2010).

1.2.1.4.8. *Yalanbölmez*

Yazar, bu hikâyesinde Araç'ın Çukurpelit Köyü'nde yalancılığı ile ünlenmiş Yalanbölmez lakaplı Ismaıl Ağa'nın söylediği bir yalan sonrasında yaşanan olayları anlatır. Yazar, hikâyenin giriş bölümünde yalan kavramından ve yalancılığı ile ünlenen bazı insanların olduğundan ve bu insanların özelliklerinden bahseder. Hikâyede yazar, darbımesel halinde anlatılan Ismaıl Ağa'nın yalanlarından sadece birisini hikâye etmiştir.

O yörenin ölçülerine göre zengin sayılan Hasan Ağa bir gün Çukurpelit Köyü'ndeki asker arkadaşını ziyaret etmek için giderken, yolda Yalanbölmez'e rastlar. Yalanbölmez Hasan Ağa'ya devlete kredi borcu olduğunu ama ödeyemediğini söyler. Hasan Ağa da uzaktan akraba sayıldıkları için bir hafta sonra ödemesi şartı ile borcu için para vereceğini, ama kendisine bir yalan söylemesini kimsenin yalan mı gerçek mi anlayamamasını söyler. Yalanbölmez Ismaıl Ağa, beyim beni büyük sıkıntıdan kurtardın bana bir hafta mühlet ver deyip gider. Aradan uzun bir zaman geçtikten sonra Hasan Ağa, yalanı öğrenmek için Yalanbölmez Ismaıl'in yanına gider. Yalanbölmez Ismaıl "Bana yalanbölmez demişler, benim ipimle kuyuya inilmez, sana hükümete borcum var deyip yalan söyledim" der. Yalanbölmez, "Aslında kimseye borcum yok sen gönül rızası

ile çıkarıp para verdin, bizde bedava yalan yoktur, sana söylemiş olduğum yalanın bedelini ödedin" deyip yalan söylemedeki ustalığını gösterir (Bayraktar, 2010).

1.2.1.4.9. *Kundak*

Fâzıl Bayraktar, bu hikâyesinde köyde yaşayan ve genç bir kız olan Selver Kızın, köye inen eşkıyalar tarafından kaçırılması sonucu yaşadığı olayları anlatır. Hikâye üç bölümden oluşur. İlk bölümde Selver Kız, suda yıkanırken, çalılıkların arasına gizlenmiş olan Sidikli Mustafa'nın gelip kızı dağa kaçırması anlatılır. Sidikli Mustafa, kızı iki ay dağda gezdirir. Selver kız, bir fırsatını bulup köye geri kaçar. Ancak yaşanan olaylardan sonra hamile kalır. Ailesi Selver Kızı yaşlı bir adamla evlendirir. Hikâyenin ikinci bölümünde yazar, Selver Kızın ailesinin verdiği hüküm gereği bebeğini çaya atmak zorunda kalmasını anlatır. Hikâyenin üçüncü bölümünde ise çocuk sahibi olamayan bir ailenin hikâyesi vardır. Uzun zamandır evlat sahibi olamayan bu aile, Selver Kızın çaya bıraktığı bebeği bulur. Bebeği bulan aile çok mutlu olur ve onu daha iyi büyütebilmek için alıp İstanbul'a götürür. Çocuk, her yıl yaz aylarında ailesi ile birlikte köye gelir. Su veren bir bentin kıyısında Selver Kız ile karşılaşır ve ona karşı iyi bir his besler. Selver Kız bütün bu olanlardan sonra aklını yitirir ve adı Deli Selver'e çıkar daha sonra da kendini asarak intihar eder.

Fâzıl Bayraktar, mesleği gereği Anadolu'nun farklı farklı şehirlerinde görev yapmıştır. Yazarın, birçok hikâyesinde iyi bildiği Anadolu insanının yaşadığı sorunlar vardır. Bu hikâyesinde de Diğdik Kuşu hikâyesinde olduğu gibi Anadolu'daki kızların tecavüze uğraması ve ailelerinin bu olay karşısında tutundukları tavır vardır. Hikâyenin başkahramanı olan Selver Kız, daha çocuk sayılabilecek bir yaşta tarlada çalışır. Eşkıyalar tarafından tecavüze uğrar ve ailesi, hiçbir suçu olmamasına rağmen onu cezalandırır (Bayraktar, 2010).

1.2.1.4.10. *Volta*

Fâzıl Bayraktar, bu hikâyede İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllarda Araç'ta bulunan cezaevinde yaşanan olayları anlatmaktadır. Hikâyede anlatıcı konumunda olan, yazardır. Fâzıl Bayraktar, ilkokul okurken kullanılan okul binasının üstü ilkokul altı cezaevidir. Teneffüslerde sınıf penceresinden havalandırmaya çıkan mahkûmları izleme şansı bulmuştur. Cezaevinde mahkûmlar İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanan kıtlıktan dolayı her gün etsiz kuru fasulye ve pilav yerler. Yaptığı hırsızlıklardan dolayı ceza alan Kel Mustafa, cezaevine gelince bolluğa kavuşurlar, sofraları zenginleşir. Gardiyan Zühtü Efendi de yapılan yemeklerden yediği için bu olanlara sesini çıkarmaz; nereden gelip nasıl içeri girdiğini sorgulamaz. Hırsızlık olaylarını yapan Kel Mustafa cezaevindedir ancak kasabada her gece bir hırsızlık olayı yaşanır. Jandarmanın önlem almasına rağmen olaylar azalacağı yerde daha da artar. Jandarma karakolunda görevli Kambur Çavuş olayı çözmek için erlerden birisini ceza yemiş bir suçlu gibi cezaevine sokar. Cezaevine giren er, Kel Mustafa'nın ranzanın altından bir tünel kazıp dışarı çıkarak hırsızlık olaylarını gerçekleştirdiğini anlar. Bunları öğrenen Kambur Çavuş, çıkış tünelinin ağzında iki jandarma ile Kel Mustafa'yı kaymakamın hindilerini çalmış olarak yakalar.

Hikâyede olayın geçtiği zaman İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllardır. Yazar, hikâyenin girişinde o dönemde Anadolu'da yaşanan durum hakkında bilgiler verir. Yazar, Anadolu'da yaşanan durumu bizzat gözlemleme fırsatı bulmuştur. Yazar, yakından şahit olduğu o yıllardaki sosyal durumu şu şekilde anlatır:

> *"Zengin fakir demeden köylülerden alınan tahılın camii avlusunda stoklandığı, ekmeğin karneye bağlandığı, fırından alınan yarım ekmek için nüfus cüzdanlarının boşluklarına damga vurulduğu, yoksul köylülerin meşe palamudundan ekmek yapıp yediği İkinci Dünya Savaşı'nın kıtlık yılları".*

Hikâyenin başkahramanı hırsızlık olaylarından dolayı içeri giren Kel Mustafa'dır. Kel Mustafa hırsızlık yapar ancak dönemin koşulları onu hırsızlık yapmaya iter. Çaldığı şeyler hep karnını doyurmak için gerekli olan şeylerdir. Cezaevine girdikten sonra bile

hırsızlık yapmaya devam eder çünkü içerideki mahkûmların çoğu açlıktan zayıf düşmüş olan kişilerdir.

Jandarma başçavuşu Kambur Çavuş ise işini hakkı ile yapan bir askerdir. İlçede yaşanan hırsızlık olaylarını çözmek için çalışır. Kambur Çavuş, eline geçen suç işlemiş kişileri doğruyu söyletmeden bırakmaz. En sonunda da kasaba halkını aylarca tedirgin eden hırsızlık olayını da çözer (Bayraktar, 2010).

1.2.1.4.11. *Pusu*

Yazarın bu hikâyesi, konusu eşkıyalık olan hikâyelerinden bir tanesidir. Hikâyede kötü eşkıya tipinden farklı olarak yazar, içerisinde az da olsa iyilik bulunan bir eşkıya tipine yer vermiştir. Bu eşkıya Tellikozlu Mursalo'dur. Mursalo keskin nişancı, birçok adam öldürmüş bir eşkıyadır. Günün birinde adamlarından biri Sucuzade Molla Mustafa'dan haber getirir. Molla Mustafa, Mursalo'dan Dotla'lı Mehmet Ali'yi öldürmesini ister. Molla Mustafa, Mehmet Ali Bey'in çok kötü bir insan olduğunu söyler ve aslı olmayan hikâyelerle Mursalo'nun kafasını doldurur. Mursalo, Mehmet Ali Efendi'yi öldürmek için pusu kurar ama onu öldüremez. Mursalo, daha sonra Mehmet Ali Efendi'nin iyi bir insan olduğunu anlar ve yaptıklarından pişmanlık duyar.

Yazar, çocukluk yıllarında atalarından birçok eşkıyalık hikâyesi dinlemiştir. Hikâyelerinin dinlediği bu eşkıyalar, Kurtuluş Savaşı'ndan hemen sonraki dönemde Kastamonu, Daday, Araç, Safranbolu, Kurşunlu, Çerkeş, Eflani taraflarında türemiş olan eşkıyalardır. Bu eşkıyalar, yol keserek, adam öldürerek, soygun yaparak, dağa adam kaldırarak, devlete kafa tutarak bölge halkına kan kusturan eşkıyalardır. Yazar, hikâyenin giriş kısmında aklında kalan birçok eşkıya ismi sayar, eşkıyaları ve eşkıyalığı eleştirel bir yaklaşımla anlatır. Yazar, eşkıyaları vatan hizmeti kaçkını, hain, yüreksiz adamlar olarak anlatır. Yazar, mesleğinin askerlik olması dolayısı ile konuya daha hassas yaklaşmıştır. Eşkıyaları o kadar eleştirir ki onların soyundan gelen genç kuşakların bile övülecek bir maziye sahip olmadıklarını, bunun ezikliğini her zaman yaşayacaklarını dile getirir.

Hikâyenin başkahramanı olan Mursalo, diğer eşkıya tiplerinden farklıdır. Mursalo keskin nişancıdır. İyi ata biner. Öldürdüğü adam sayısı belli değildir. Mehmet Ali Efendi'yi iyi bir insan olduğunu anlayınca vurmaktan vaz geçer. Mursalo eşkıyadır ama hep kötülük etmek ile dolu olan kalbinde az da olsa iyilik barındırır. Fakirlere yardım eder. Kimsenin ırzına, namusuna dokunmaz.

Hikâyenin diğer önemli karakteri Molla Mustafa'dır. Molla Mustafa iyi gibi görünen ama içerisinde kötülük besleyen bir insandır. Camilerde vaizlik yapar, namaz kıldırır. Ama yalan söyleyerek bir adamı öldürtmekten de çekinmez. Suçsuz olan Mehmet Ali Efendi'yi öldürtmek ister. Hikâye de bu iki karakter arasındaki çatışma üzerine kurulmuştur.

Mehmet Ali Efendi ise Molla Mustafa'nın tam tersi iyi bir karaktere sahiptir. Köyde ona kötü diyen hiç kimse çıkmaz. Haksız yere öldürülmek istenir (Bayraktar, 2010).

1.2.1.5. *Hikayeler güldestesi*

Kitap 2011 yılında Ankara Kültür Ajans yayınları tarafından yayımlanmıştır. Kitap içerisinde yazara ait otuz hikâye yer almaktadır. Kitapta yer alan hikâyeler Fâzıl Bayraktar'ın daha önce yayımladığı hikâye kitapları arasından seçilmiş hikâyelerdir. Daha önceki hikâye kitaplarında yer almayan ancak bu kitabında yer verdiği "Meşin Kırbaç Şakladı" adlı bir hikâyede kitapta yer alır.

1.2.1.5.1. *Meşin kırbaç şakladı*

Yazarın bu hikâyesi basılan dört hikâye kitabı içerisinde bulunmayıp "Hikâyeler Güldestesi" adlı kitabında yer alan tek hikâyedir. Hikâyede yazar, çocukluk yıllarında yaşadığı bir anısını anlatmıştır. Hikâye, ismini, hikâye başkahramanı olan öğretmen Hüseyin Avni Bey ile öğrencisi arasında yaşanan bir olaydan almaktadır. Hikâyedeki olay örgüsü şu şekildedir:

Yazarın Türkçe öğretmeni Hüseyin Avni Bey, Kastamonu'da iki katlı bir evde yaşar. Öğrencisi, yaramazlığı ile bilinen Necati Gökkılıç da Hüseyin Avni Bey'e yakın bir yerde oturmaktadır. Necati Gökkılıç, bir pazar günü evde otururken birden aklına şeytanî bir fikir gelir. Annesinin ayaklı dikiş makinasının gözünden bir makara alarak sokağa çıkar. Elindeki ipliğin ucunu Hüseyin Avni Bey'in sokak kapısındaki tokmağa bağlayıp makara ipliğini sokağın karşısındaki evin köşesine kadar uzatır. Sokakta kimseler yoktur. Evin bir köşesine saklanır ve kapı tokmağını birkaç kez kaldırıp bırakır. Öğretmen Hüseyin Avni Bey, sürekli kapıya gitmesine rağmen kimseyi kapıda bulamaz ve sokağa çıkar. Kapı tokmağına bağlı ipliği görür ve birilerinin şaka yaptığını anlar. Bu işin büyük işi olmadığını düşünür ve Necati'nin bu sokakta oturduğu aklına gelir. Bu şakayı yapsa yapsa Necati yapmıştır diye düşünür. Hüseyin Avni Bey, Necati'den bu olayın hesabını sormak için okul açıldıktan sonra öğrencilere sözlü imtihan yapar ve Necati'den de "Han Duvarları" şiirini ezbere söylemesini ister. Necati, şiiri okuyamayınca da elindeki cetvel ile "Meşin kırbaç öyle şaklamaz, böyle şaklar'' deyip öğrencisinin ellerine vurur. Necati, bu olaydan sonra, Türkçe dersinden ikmale kalır. İkmal sınavında "Han Duvarları'' şiirini ezbere okur. Öğretmen Hüseyin Avni Bey, sınavda bu uzun şiirini ezberlediği için öğrencisine "Umarım bir daha kapı tokmaklarını çaldırmazsın, Faruk Nafız'ın şiirini de ebediyen unutmazsın" deyip yüksek bir puan ve iyi bir ders vermiş olur.

1.2.2. Şiir Kitapları

Araştırmanın bu kısmında, Fâzıl Bayraktar'ın; Harran Ovasından Mektuplar, Harran Güzellemesi, Çeşitlemeler, Seçme Araç Şiirleri ve Paşa Pınarı şiir kitapları tanıtılmıştır.

1.2.2.1. *Harran ovasından mektuplar*

Fâzıl Bayraktar'ın yayımlanan ilk şiir kitabıdır. Kitap 1964 yılında Ankara'da Ajans Türk Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Bayraktar 1961-1962 yılları arasında Harran'da görev yapmıştır. Şair, Harran Ovasını adım adım dolaşmış, oradaki hayatı gözlemlemiştir. Kitapta yer alan şiirler, Bayraktar'ın genç bir askerken gidip aynı

atmosferi paylaştığı Anadolu coğrafyası ve orada yaşayan insanların kendisinde uyandırdığı samimi duyguları yansıtmaktadır.

1.2.2.2. *Harran güzellemesi*

Fâzıl Bayraktar'ın ikinci şiir kitabıdır. Kitap, 2005 yılında İzmir Akademi Kitabevi tarafından yayımlanmıştır. Kitap iki bölümden oluşmaktadır. Yazarın kitapta doksan dört şiiri vardır. Şair, bu kitabındaki şiirlerini yazdığı yıllarda Urfa'da üsteğmen olarak görev yapmaktadır. Dolayısıyla şair, o yörenin durumunu yakından gözlemlemiş ve yaşadıklarını dizelere dökmüştür.

1.2.2.3. *Çeşitlemeler*

Fâzıl Bayraktar'ın üçüncü şiir kitabıdır. Kitap, 1996 yılında İzmir Akademi Kitapevi tarafından yayımlanmıştır. Kitap on bir bölümden oluşur, içerisinde üç yüz altı şiir vardır. Kitapta yer alan bölümler şunlardır; "Dostluk Üstüne", "Sevgi Üstüne", "Söz Üstüne", "Büyüklük-Küçüklük Üstüne", "Öfke-Sabır Üstüne", "Mal-Mülk, Haram-Helal Üstüne", "Benlik Üstüne", "Mistik Fanteziler", "Hakk'ı Heceleyen Fanteziler", "Hayat ve Ölüm", "Taşlamalar". Kitapta yer alan şiirler şairirn zaman zaman gözlemlediği sahneleri kağıda döktüğü mistik şiirlerdir.

1.2.2.4. *Seçme araç şiirleri*

Fâzıl Bayraktar'ın yayımlanan dördüncü şiir kitabıdır. Kitap 2007 yılında Araç Haber Gazetesi tarafından çıkarılmıştır. Kitapta Fâzıl Bayraktar'a ait 1950 yılından itibaren değişik yer ve zamanlarda kaleme aldığı Araç ile ilgili yedi adet şiiri yer almaktadır. Araç tarihini ve kültürünü iyi bilen yazar, kitabın başında Araç tarihi hakkına bilgiler de vermiştir.

1.2.2.5. *Paşa pınarı*

Fâzıl Bayraktar'ın beşinci şiir kitabıdır. Kitap, 2009 yılında Ankara Kültür Ajans Yayınları tarafından yayımlanmıştır. Kitap şiir konularına göre on bir bölüme ayrılmıştır. Kitap, Bayraktar'ın 1996'da yayımlanan "Çeşitlemeler" adlı şiir kitabının devamı niteliğindedir. Kitapta üç yüz üç adet şiir vardır. Kitapta yer alan bölümler şunlardır; "Dostluk- Arkadaşlık, Para-Pul, Mal-Mülk, Varsıllık- Yoksulluk, Susmak-Konuşmak, Hak-Hukuk, Haram-Helal, Hayır-Hasenat, Benlik, Büyüklük- Küçüklük Tevazu, Yaşam- Ölüm, Cehalet- Cesaret- Asalet, Sır Üstüne, Aile- Evlilik- Kadın-Çocuk, Övgü- Saygı- Sevgi- Sabır-İyilik, Aşk-Sevgi, Değişik Temalı Fanteziler, Mistik Fanteziler, Taşlamalar- Haşlamalar." Kitapta yer alan şiirler, tasavvufi, felsefik, öğütleme, taşlama niteliğinde olan şiirlerdir.

1.2.3. İnceleme Eserleri

1.2.3.1. *Araç yöresinden fıkralar ve fıkramsı anlatımlar*

Kitap Ankara Kültür Ajans yayınları tarafından 2013 yılında yayımlanmıştır. Kitap içerisinde yetmiş altı fıkra yer almaktadır. Fâzıl Bayraktar, kitabın önsözünde tatil zamanları memleketi Araç'a gittiğinde dinlediği fıkralardan bazılarını küçük kâğıtlara not ettiğini, biriktirdiği bu fıkraları yıllar sonra kimse hatırlamayacağı için kitap hâline getirdiğini söyler. Yazar, fıkraları nasıl not etmişse, kimden dinlemişse, düzeltme yapılmadan, noktası virgülüne dokunmadan aynen yayımlamıştır.

1.2.3.2. *Kastamonu yöresi deyim ve mânileri*

Kitap, 2004 yılında İzmir Akademi Kitabevi tarafından yayımlanmıştır. Yazar, kitapta birçok deyim, atasözü ve mâniye yer vermiş, unutulmaya yüz tutumuş bu halk kültürü unsurlarını gelecek kuşakların bilgisine sunmuştur. Fâzıl Bayraktar, kitabın giriş kısmında mâninin ne olduğundan, mâni adının kaynağından, mânilerde şekil ve ölçüden, mânilerin konularına göre sınıflandırılmasından, mâni çeşitlerinden, mâninin nasıl

söylendiğinden bahsetmiştir. Yazar, kitapta yer verdiği mânileri konularına göre on altı bölüme ayırmıştır ve birçok mâni atma örneğine de yer vermiştir. Her sayfanın altında da bir atasözü örneği koymuştur.

1.2.3.3. *Araç'lı şehit ve gazi atalarımızın soy kütüğü*

Kitap, 1998 yılında İzmir Akademi Kitapevi tarafından yayımlanmıştır. Eser, geçmişini merak eden gençlere yardımcı olabilecek bir kitaptır. Kitapta yalnızca Araçlı şehitlerin künyeleri yer alır. Yazar, atalarımızın soy kütüğüne geçmeden önce şehitliğin ne olduğundan, memleketi Araç'tan, savaş ve askerlik türkülerinden bahseder. Kitaba Fâzıl Bayraktar'ın eşi Müzeyyen Bayraktar, bir önsöz yazmıştır. Müzeyyen Bayraktar, önsözde kendisinin de bir şehit torunu olduğundan ve eşinin bu derlemeyi yapmakla büyük, kutsal ve önemli bir görevi yerine getirdiğinden bahseder.

1.2.4. Mektupları

Fâzıl Bayraktar'ın mektupları Kastamonu Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Eyüp Akman tarafından "Fâzıl Bayraktar Paşa'nın Mektupları" adı ile 2011 yılında kitap olarak yayımlanmıştır. Kitapta yazarın seksen altı mektubu yer almaktadır. Kitapta ilk olarak Fâzıl Bayraktar tanıtılmış, daha sonra mektup türü ile ilgili geniş bir bilgi verilmiştir. Fâzıl Bayraktar'ın mektupları, yöre kültürüne ait birçok unsuru barındırması bakımından da önem arzetmektedir. Yazarın mektuplarını kitap haline getiren Eyüp Akman, yazar ile iletişime geçmiş ve kimlerde mektuplarının bulunduğuna dair bilgiler aldıktan sonra bu kişiler ile temasa geçip mektupları biraraya getirmiştir. Mektuplarda yöre kültürüne ait deyimler, atasözleri, mâniler, fıkra örnekleri yer alır. Fâzıl Bayraktar, Eyüp Akman'a yazdığı bir mektubunda kültürel zenginliğimizin bir göstergesi olan Seymenlik hakkında geniş bir bilgi vermiştir. Mektupta seymenliğin nereden geldiği, seymen olabilmek için nelerin gerektiği, köy düğünlerindeki seymen alayları hakkında bilgiler vermiştir. Yazar, yine Eyüp Akman'a yazdığı bir mektubunda Sepetçioğlu ile ilgili on sayfalık soru cevap şeklinde bilgiler vermiştir (Akman, 2011)

1.2.5. Gazete ve Dergi Yazıları

Araç Haber Gazetesinde Yayımlanan Yazılar, Sohbet, Söyleşi ve Başkaları Tarafından Yazılan Yazılar

1. Fâzıl Paşa ile Sohbet (sayı: 24, sayfa: 2, 01.09.2004)
2. Bir Memleket Güzellemesi Araç (sayı: 47, sayfa: 2, 26.04. 2005)
3. Paşadan Mektup Var (sayı: 49, sayfa: 2, 13.05.2005)
4. Elli Yıl Önce Araç'ta Bir Köy (sayı: 88, sayfa: 2, 09.03. 2006)
5. Danişment Beyi Melikgazi Gümüştekin (sayı: 112, sayfa: 3, 08.09.2006)
6. Paşadan Mektup Var (sayı: 174, sayfa: 2, 06.12.2007)
7. Fâzıl Bayraktar Paşa ile Söyleşi (Hakkı Cidal Savaş) (sayı: 154, sayfa:2, 20.07.2007)
8. Araç Adı Nereden Geliyor (sayı: 187, sayfa: 2, 06.03.2008)
9. Fâzıl Bayraktar Paşa ile Eski Hanlar Hakkında Söyleşi (sayı: 191, sayfa: 5, 03.04.2008)
10. Bir Gazinin Savaş Anıları (sayı: 197, sayfa: 2, 15.5.2008)
11. Bir Memleket Güzellemesi Araç (sayı: 203, sayfa: 4, 26.06.2008)
12. Bir Memleket Güzellemesi (Sayı 2003 Sayfa 4 26.06.2008)
13. Danişment Beyi Melikgazi Gümüştekin (sayı: 212, sayfa: 2, 21.08.2008)
14. Şehit ve Gazi Soyundan Gelen Ey Araçlı Kardeşim (sayı: 240, sayfa: 6, 12.03.2009).
15. Saz Şairi Haykuru ve Kastamonuname (sayı: 259, sayfa: 3, 23.07.2009)
16. Fâzıl Bayraktar Paşa ile Söyleşi (sayı: 260, Sayfa: 2, 30.07.2009)
17. Şehit ve Gazi Soyundan Gelen Ey Araçlı Kardeşim (sayı: 292, sayfa:6, 11.03.2010)
18. Birkaç Söz De Bizden Olsun (sayı: 293, sayfa: 3, 18.03.2010)
19. Fâzıl Bayraktar Paşa'nın Son Kitabı Derin Kar Senesi Üzerine (sayı: 304, sayfa: 4 03.6.2010).
20. Emekli General Fâzıl Bayraktar ile Söyleşi (sayı: 312, sayfa: 3, 29.7.2010)
21. Fâzıl Bayraktar ile Söyleşi (sayı: 362, sayfa: 2, 21. 07.2011)

22. Fâzıl Bayraktar İle Sepetcioğlu Oyunu ile İlgili Söyleşi (sayı: 370, sayfa 2, 22.09.2011)
23. Bir Güzel İnsana Mersiye (sayı:395, sayfa 315.03.2012)
24. Fâzıl Bayraktar Paşa ile Sohbet (sayı: 411, sayfa: 2, 05.07.2012)
25. Fâzıl Bayraktar Paşa ile Söyleşi (sayı: 415 sayfa, 5, 02.08.12)
26. Fâzıl Bayraktar Paşa ile Mazide Bir Yolculuk (sayı: 416 sayfa 5, 09.08.2012)
27. Fâzıl Bayraktar Nihat Kütükoğlu için Mersiye (sayı: 462, sayfa: 4, 07.06.2013)
28. Fâzıl Bayraktar Paşa ile Söyeşi (sayı: 268, sayfa: 2, 08.08.2013)
29. On Birinci Yıl Merhabası (sayı: 472, sayfa:2, 05.09.2013)
30. Fâzıl Paşa ile Söyleşi (sayı: 514, sayfa: 3, 03.07.2014)
31. Paşa Pınarı (sayı: 597, sayfa: 5, 11.02.2016)
32. Bir Çarıklı Erhan-ı Harp Maçabeyi (Şevket Yazan) (sayı: 602, sayfa: 2, 17.03.2016)
33. Elvada Güzel İnsan (sayı: 606, sayfa: 3, 14.04.2016)
34. Seksen Yılın Ötesinden Nostaljik Araç Manzaraları (sayı: 624, sayfa: 4, 25.08.2016)
35. Araç'ın Adı Nereden Geliyor (sayı: 638, sayfa: 2, 01.12.2016)
36. Elveda Güzel İnsan (sayı: 606, sayfa: 3 14.04.2016)
37. Bir Gazi'nin Savaş Anıları (sayı: 639 sayfa: 2, 08. 12.16)
38. İhsanozanoğlu ile Aşık Veysel Atışması (sayı: 692, sayfa: 6, 21.12.2017)
39. Bir Gazi'nin Savaş Anıları (sayı: 689, sayfa: 7, 30.11.2017)
40. On Beşinci Yaş Güzellemesi (sayı: 15. Yıl özel sayısı, sayfa: 2, 09.2017)
41. Fâzıl Bayraktar Paşa ile Söyleşi (sayı: 674, sayfa: 3, 10.08.2017)
42. Bakakaldım Gidenlerin Arkasından (sayı: 658, sayfa: 2, 20.04.2017)
43. Aziz Seven ve Unnalı Kel Şaban (sayı: 648, sayfa: 5, 09.02. 2017)
44. Araçlıları Tanıyalım: (sayı 175, Sayfa 3, 10. 12.2017)
45. Çanakkale Şehitliği (sayı: 715, sayfa: 6, 2018)
46. Fâzıl Bayraktar Paşa ile Söyleşi (İrem Yasemin Savaş)(sayfa: 2, 10.08. 2017)

Dergi Yazıları

1. Anlaşılmaz Türkçe ile Felsefe Öğrenme Merakı (Size); 2001
2. Kitaplıktan Seçmeler (Size); 2002
3. Türk Şiirinde Bir Duayen Halil Soyuer (Size); 2000
4. Şair Halil Soyuer'e Açık Mektup (Çağrı); 1999
5. Önce Şiir Vardı (Çağrı) Mayıs; 1999
6. Voavvv…Hayret Bi Şey (Çağrı) Temmuz; 1999
7. Bölük Pörçük Siirt Anıları (Çağrı) 1999
8. Dostlar Göçmede Bir Bir, Kalanlar Azalmada (Çağrı); 1999
9. 21'inci Yüzyıla Girerken Bir Lale Devri Şairi (Çağrı); 2000
10. Şiirin Loş Dehlizlerinde Bir Gezinti (Çağrı); 2000
11. Bölük Pörçük Urfa-Harran Anıları (Çağrı); 2000
12. Bizim Köyden İnsan Portreleri (Çağrı); 2001
13. Prof. Anna Masala-İçimizde Bir Avrupalı (Çağrı); 2002
14. Seksen İkilik Cebel Bataryasının On Dokuzuncu Salvosu (Çağrı); 2002
15. Sınıf Arkadaşım Gültekin Sâmanoğlu (Çağrı) 2003
16. Anılar… Anılar (Çağrı); 2003
17. Anna Masala'ya Açık Mektup (Çağrı); 2004
18. Süzeyli Kel Bekir'in Şapka ile Meydan Güreşi (Çağrı); 2004
19. Halil Soyuer Hakkında Mersiye Yazmanın Dayanılmaz Hüznü (Çağrı) 2004
20. Mezar Taşı Edebiyatı (Çağrı); 2005
21. Sarıkamış Dramı ve Düşündürdükleri (Çağrı); 2006
22. Saz Şiirimizde Atışma Geleneği (Çağrı); 2006
23. Kubbede Kalacak Bir Hoş Seda (Çağrı); 2007
24. Gündemdeki Fenomen Orhan Pamuk (Çağrı); 2007
25. Yazı Yazma Sanatı Üstüne Ufak Tefek Düşünceler (Çağrı); 2007
26. Anılarda Gezinti Peh… Peh… Peh… (Çağrı); 2008
27. Fazı Bayraktar ile Harran Üstüne Söyleşi (Çağrı)
28. Edebiyatımızda Antoloji ve Fahri ERSAVAŞ'ın 'Çanakkale Çanakkale'si (Çağrı)
29. Türk Karikatür Sanatı Hakkında Kişisel Düşünçeler (Çağrı)

30. Aşık Veysel ile İhsan Ozanoğlu'nun Atışma Hikayesi (Çağrı)
31. Türk Edebiyatında Parmak İzi Bırakan Asker Şair ve Yazalar (Çağrı)
32. Anama Arzuhalimdir (Çağrı)
33. Peh… Peh… Peh…(Çağrı)
34. Harran Ovası'ndan Hatıralar (Çağrı)
35. Tanzimattan Bu Yana Hamasî Türk Şiiri (Yeni Defne); 1998
36. Mehmettin ve Fahreddin Paşa (Türk Edebiyatı); 2000
37. Tahsin Şentürk'ün Çatalzeytin'i (Yeni Defne); 1999
38. Kültür Geçmişimizin Ekşi Koruğu (Yeni Defne) 2000
39. Bizde Heykelcilik ve Atatürk'e Benzemeyen Atatürk Heykelleri (Yeni Defne); 2000
40. Keşke Her Gün Bayram Olsa (Yeni Defne); 2001
41. Türk Aydınının Nazım Hikmet Paradoksu (Yeni Defne); 2002
42. Nevabuselik, Pençgâh, Gerdaniye, Acemaşiren vs.(Yeni Defne); 2003
43. Fâzıl Bayraktar'la Ülkemizde Radyo ve Sinemanın İlk Günleri Üstüne Söyleşi (Yeni Defne)
44. Hafızasını Kaybeden Şehir (Yeni Defne)
45. 21. Yüzyıla Girerken Bir Lale Devri Şairi Abdullah Satoğlu (Yeni Defne)

İKİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİ HİKÂYECİLİĞİ ve FÂZIL BAYRAKTAR'IN HİKÂYELERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

2.1. CUMHURİYET DÖNEMİ HİKÂYECİLİĞİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Hikâye, sözlüklerde gerçek ya da tasarlanmış olayları anlatan düz yazı şeklinde tanımlanır. Tanımından da anlaşılacağı üzere hikâye türü anlatı esasına dayanmaktadır. Türkçede kullandığımız öykü kelimesi ise Arapçadaki *"taklit etmek''* anlamına gelen öykülemekten gelmiştir. Hikâye, eski devirlerde Doğu ve Batı kültüründe bağımsız bir tür olarak yer almamış, anlatmaya dayalı türlerden olan destan, menkıbe, masal, kıssa gibi tarzlara olan benzerliği dolayısı ile bunlarla karıştırılmıştır (Yazıcı, 1998). Bundan dolayıdır ki modern hikâyenin başlangıcı anlatmaya bağlı edebi türlerden olan destana kadar götürülmektedir. Geleneksel hikâye türü, Türklerin İslamiyet'i kabul etmelerinden önce destanlarla ve ozanların anlatıları ile başlamıştır. İslamiyet'in kabulünden sonra ise Dede Korkut hikâyeleri, halk hikâyeleri, mesneviler bu geleneğin bir parçası olarak görülmüştür. Türk edebiyatında İslamiyetin kabul edilmesinden, Tanzimat Fermanı'nın ilanına kadarki dönemde hikâye tarzına uygun pek çok eser kaleme alınmıştır. Bir olayı anlatan eserler hikâye olarak adlandırılmıştır.

"Genel veya bugünkü dar anlamıyla hikâye, diğer bütün edebî form ya da türlerde olduğu gibi tarih içinde dinamik bir oluşum yaşamış, değişerek gelişmiş veya gelişerek değişmiş bu esnada pekçok edebi türle içiçe olmuştur, bundan dolayıdır ki değişimin sürekliliği tek ve donmuş bir hikâye formundan bahsetmeyi imkânsız kılmıştır" (Çetişli, 2009).

"Anadolu'da klasik hikâyelerin yazıldığı döneme kadar, Türk hikâyeciliği halk hikâyeleri ile devam etmiştir. Halk hikâyeleri dönemin ihtiyaçlarını karşılayan ve ürünler olmuştur. Klasik Türk edebiyatı alanında ise manzum ve mensur hikâyeler

kaleme alınmıştır. Mesnevi tarzında yazılan hikâyeler de anlatma esasına dayanır ve bir hikâyeyi nakleder. Bu anlatılar gerçeklik duygusunun zayıf kaldığı, yaşanılan hayatı başarılı olarak yansıtmadığı, kahramanların psikolojik dünyalarının ayrıntılı olarak verilmediği, zaman ve mekân unsurunun soyut olarak bırakıldığı belirli tipler ve karakterler etrafında gelişen, örneklerdir" (Korkmaz, 2013).

"19. yüzyıla gelinceye kadar Türk Hikâyeciliği klasik ve modern hikâye arasında bir geçiş süreci yaşamıştır. 18. yüzyılın sonunda yazılan *Muhayyelât-ı Aziz Efendi (1797)*, değişimin ilk örneği olarak kabul edilir. Sade bir dil ile yazılması, mekân ve coğrafya ile örtüşmesi, hikâye kahramanlarının sosyal gerçekliğe uygun olarak konuşturulması eseri modern hikâyeye yaklaştırmıştır" (Korkmaz, 2013). "Eser, tasavvufi içeriği ve şark hikâyeciliğinden ayrılan yönleri ile dikkat çeker, hayal adının verildiği, birbiri ile alakası olmayan üç büyük hikâye grubundan oluşur. "Binbir Gece ve Binbir Gündüz" gibi eski şark masallarının dünya görüşü içerisinde ve onların tesiri ile yazılmıştır" (Noyan, 2016). Meddah hikâyeleri de bu dönemde modern hikâyeye zemin hazırlayan örnekleri arasında yer almıştır.

1839 yılında Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesi ile birlikte devletin birçok bölümünde ve toplumsal hayyatta önemli değişiklikler yapılmıştır. Batı dilleri ve Fransızca öğrenen aydınların artması ile birlikte batıdan yapılan tercümeler, taklitler ile modern hikâyeye geçiş başlamıştır. Yusuf Kamil Paşa'nın Fransızca'dan Türkçe'ye aktardığı *"Tercüme-i Telemak*" adlı eseri, modern hikâyeye geçişte önemli bir rol oynamıştır. Yapılan hikâye çevirilerinden sonra ise telif eserler verilmeye başlanmıştır. (Kahraman, 1998)

İlk telif hikâyeler Ahmet Mithat Efendi tarafından kaleme alınmıştır. Ahmet Mithat Efendi, 1870-1895 yılları arasında bir kısmı uyarlama bir kısmı telif olmak üzere otuz hikayeden oluşan *Letâif-i Riâyât* serisinin ilk cildini 1870 yılında kitap halinde yayımlamıştır. Eski meddah geleneğini devam ettiren Ahmet Mithat Efendi, romantik gönül maceraları, kadın, evlilik, eğitim gibi konularda dile ve hikâye tekniğine dikkat etmeden hikâyelerini kaleme almıştır. 1872-1875 yılları arasında Emin Nihad Bey'in yedi uzun hikâyeden oluşan *Müsâmeretnâme* adlı eseri yayımlanmıştır. Uzun kış

gecelerinde biraraya gelen insanlardan her birinin her gece bir hikâye anlatması ile oluşturulan metinler bir yandan *Decameron* hikâyelerini, bir yandan da *Binbir Gece Masallarını* hatırlatır. Eser, edebiyatımızın geçiş döneminde yayımlanan eski ile yeninin çatışmasının ilk örneği olması bakımından önem arzeder (Okay, 2005).

Tanzimat Dönemi hikâyesinde yer alan olaylar genellikle günlük hayattan alınmış olaylardır. Öykülerde topluluk önünde anlatılan meddah hikâyelerinin tekniği vardır. Tanzimat Dönemi ilk yazarları romantizm akımının etkisinde kalarak eserlerini yazmışlardır. Hikâyelerde tesadüflere sıkça yer verilmiştir. Hikâye kahramanları, yaşamdan alınmış gerçek kişilerdir. Tanzimat edebiyatı ikinci dönem yazarları ise realizm ve naturalizm akımının etkisinde eserler vermişlerdir. "Tanzimat romancıları ülke davalarında söz sahibi olmak isteyen, imparatorluğun derdine çare bulmaya ve göstermeye çalışan siyasal faliyetleri olan insanlardır" (Moran, 2001).

Tanzimat Edebiyatı döneminde de hikâye ve romanın çizgileri birbirinden ayırt edilememiştir. Hikâye kelimesi bu dönemde hem hikâye hem de roman türüne ait olan ürünleri içerisine alan bir kavram olarak kullanılmıştır. Nabîzade Nazım'ın, bu dönemde kalame aldığı *Karabibik'* adlı eseri, otuz sayfa olmasına rağmen yazar, kitabın önsözünde eserden roman olarak bahsetmiştir. 1885-1887 yılları arasında edebiyatta romantizim-realizim tartışması vardır. "Yazar romandan ziyade uzun hikâye sayılması gereken eserin konusunu köy hayatından seçmiştir. Bunu yapmaktaki amacı, köylülük, çiftçilik âlemlerine yabancı olanlara o âlem hakkında fikir vermektir." (Kaplan, 2016)

Nabîzade Nazım, eserini realist bir tutumla kaleme almıştır. Eserinin konusunu basit tutarak gerçeğe bağlı kalmış ve abartılı ifadelere yer vermemiştir. Eser, gerçekçi tarzda köye yönelmenin ilk adımıdır. Bir harita subayı olan Nabızade Nazım, hikâyenin geçtiği Antalya'nın Kaş ilçesine gitmiş, bizzat gözlemlediği insanların hikâyesini anlatmıştır (Okay, 1996).

Bu dönemde yazılan Sami Paşazade'nin Küçük *Şeyler* adlı eseri Türk Edebiyatında, modern kısa hikâyenin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Hikâyede yer alan olaylar

ve kahramanlar olağanüstü özellikler göstermezler, eserde hem romantizim hem de realizmin izleri görülmektedir, tabiat ve eşya tasvirleri kahramanların ruh hallerine göre şekil almıştır. (Kahraman, 1998)

Servet-i Fünun dönemi önemli hikâyecileri ise Halit Ziya Uşaklıgil, Mehmed Rauf, Hüseyin Cahit Yalçın ve Ahmet Hikmet Müftüoğlu'dur. Dönem hikâyecileri, mizaçları gereği içe kapanıktırlar. Bu dönem sanatçıları Tanzimat döneminde yetişen sanatçılara göre daha disiplinli bir eğitim almışlardır.

Bu dönemde yazılan hikâyelerde ağırlıklı olarak bireysel konular işlenmiştir. Anlatıcının araya girip okuyucu ile sohbet etmesi, bilgiler vermesi, gerçeğe uygun olmayan tesadüfler, bu dönem hikâyelerinde oldukça azalmıştır. Servet-i Fünun döneminde, daha gerçekçi, öykü tekniği bakımından daha sağlam hikâyeler kaleme alınmıştır.

17 yaşında ilk denemelerini yapan, yazdığı çok sayıda kısa ve uzun hikâyeleri ile Halit Ziya Uşaklıgil, dönemin önemli öykücülerindendir. Yazar, ilk uzun hikâye çalışmalarına 1890 yılında başlamıştır. Servet-i Fünun döneminde de hikâye türünde başarılı örnekler kaleme almıştır. Uşaklıgil, yazdığı *"Hikâye"* (İstanbul, 1307) adlı eserinde hikâyeden çok romanın batı edebiyatındaki gelişmesi üzerinde durmuştur (Kahraman, 1998)

Mehmet Rauf, genellikle kendi yaşam tecrübelerinden hareketle kısa hikâyeler yazmıştır. Hikâyelerinde karşılıksız aşklar, ihanetler, alınganlık, hastalık, ölüm, intihar gibi konulara yer vermiştir, hikâyeleri teknik açıkdan zayıftır. Hüseyin Cahit Yalçın, ilk kaleme aldığı hikâyelerinde kendi döneminin yöntemini esas almıştır. Ancak İkinci Meşrutiyet'ten sonra yazdığı hikâyelerinde romantik karakterli bireysel sızlanmalardan vazgeçmiş ve toplumsal sorunlara yönelmiştir. Ahmet Hikmet Müftüoğlu, lirik bir üslup ve ağır bir dil malzemesi ile yazdığı hikâyelerini 1900 yılında *"Haristan ve Gülistan''* adlı kitapta toplamıştır. Yazar, öykülerinde şarkın masal geleneğini Batı'nın modern öykücülüğü ile birleştirmştir (Korkmaz, 2013). Kitap bir uzun hikâyedir. Olağanüstü olaylardan örülmüştür, bir Fransız hikâyesinden alınmıştır (Kudret, 2009).

II. Meşrutiyet döneminden sonra oluşmaya başlayan Millî edebiyat akımının önemli hikâye yazaları ise Ömer Seyfettin, Refik Halit Karay, Halide Edip Adıvar, Reşat Nuri Güntekin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'dur. Millî edebiyat döneminin temelinde Türk dilinin sadeleştirilmesi çalışmaları vardır. Bu dönemde eser veren sanatçılar genellikle toplumsal konuları ele almışlardır. Dönem yazarlarının birçoğu İstanbul dışına çıkarak Anadolu'ya gitmişlerdir. Yazarlar, hikâyelerini realist bir anlayışla kaleme almışlardır. Hikâyedeki tasvirler, zaman, mekân, olay gibi unsurlar, başarılı bir şekilde kaleme alınmıştır. Bu dönem hikâyecilerinde, millî kaynaklara yönelme vardır.

Dönemin önemli hikâyecilerinden olan Ömer Seyfettin, *Yeni Lisan* hareketinin oluşturduğu millî bir dil ve edebiyat görüşünü savunarak bu görüşe uygun eserler ortaya koymuştur. Ömer Seyfettin, hikâyeyi romanın bir yan dalı olarak görmemiş ve yaptığı çalışmalarla hikâyenin bağımsız bir tür olarak belirmesini sağlayan ilk yazar olmuştur (Kahraman, 1998).

Onun hikâyelerinde, mizah ve hiciv vardır. Ömer Seyfettin, Maupassant tarzı hikâyeciliğin bizdeki en önemli temsilcisidir. Hikâyeleri çarpıcı bir sonla biter. "*Beyaz Lale, Bomba, Hürriyet Bayrakları''* hikâyelerini Balkan Savaşları'ndan önce ve savaş sırasında sınır bölüğünde görevdeyken yaşadığı tecrübelerle yazmıştır (Korkmaz, 2013).

Halide Edip Adıvar, Millî Mücadele yıllarında tarihî ve sosyal konulu hikâyeler yazmıştır. Yazarın hikâyelerinde, Anadolu insanının karşılaştığı ızdırap ve felaketler ile bunlar karşısında verdiği tepkiler yer alır. Halide Edip Adıvar, bu dönemde yazdığı *"Dağa Çıkan Kurt''* adlı eserinde Anadolu yaşamını anlatır. Refik Halit Karay'ın 1908-1918 yılları arasında yazdıklarından meydana gelen ve Anadolu'ya sürgünü sırasında yaşadığı olaylardan yola çıkarak kaleme aldığı "*Memleket Hikâyeleri"* (1939) hikâye türünün gelişmesinde ve köy gerçekliğinin anlatılmasında önemli eserlerden birisidir. Yazar, batıdan aldığı Maupassant tekniğini ustaca kullanmıştır. Batıdan aldığı bu teknik ile yerli meseleleri, Anadolu insanının hayatını hikâyeleştirmiştir (Kahraman, 1998)

O zamana kadar yalnızca türkülerde ve halk hikâyelerinde sözü edilen Anadolu insanı, Refik Halit'in *Memleket Hikâyeleri* ile ilk defa düzenli, sürekli ve bilinçli olarak aydın toplulukların edebiyatına girmiş; bu tutum, daha sonraki kuşakların eserleriyle bugüne değin sürmüştür (Kudret, 2009).

Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra değişen sosyal yapı ile beraber Türk hikâyecilerinin kullandıkları temalar da değişmeye başlamıştır. Milli Mücadele döneminde eser veren yazarlar, Cumhuriyet Döneminin de ilk hikâye yazarları olmuştur. Reşat Nuri Güntekin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Refik Halit Karay, Halide Edip Adıvar, Hüseyin Rahmi Günpınar Cumhuriyet döneminin ilk hikâye yazarlarıdır. Bu dönemde, Millî edebiyatın oluşturduğu zemin üzerinden eserler verilmiştir. Bu yazarlar, Anadolu ve Anadolu'daki sorunlar bizzat gözlemlenerek kaleme alınmıştır. Cumhuriyet dönemi yazarları hikâyeyi; toplumu ve Anadolu insanını anlatmada bir araç olarak görmüştür.

"Reşat Nuri Güntekin, hikâyelerinde evlilik ile ilgili konular ve meslek sahibi olan kadınların durumu, modern hayatın yanlış anlaşılması, geçim sıkıntısı, dinin istismar edilmesi gibi konulara değinmiştir. Yazarın, neredeyse hepsi İstanbul'un değişik bölgelerinde geçen hikâyelerinde çoğunlukla genç kız, kadın ve erkekler yer alır. Yazar, romanlarında olduğu gibi hikâyelerini de güzel Türkçe ve rahat bir anlatım ile kaleme almıştır" (Önertoy, 1984). Reşat Nuri'nin hikâyeleri duygu, görgü, bilgi ve zekâ unsurlaının ışığı altında hissedilen sahnelerden oluşur. Bazı hikâyelerini o dönemde moda olan sadece karşılıklı konuşmaların oluşturduğu tarzda kaleme almıştır (Gür, Engin, 2015).

Dönemin bir diğer önemli hikâye yazarı Refik Halit Karay'dır. Yazar, *Memleket Hikâyelerinden* (1919) uzun bir süre sonra *Gurbet Hikâyelerini* (1940) yayımlamıştır. Onun hikâyelerinin asıl önemli tarafı, anlatımında halkın konuşma tarzına yakın, yalın bir dil kullanmasıdır (Halman, 2007).

.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Millî Mücadele döneminde yazılmış olan hikâyelerinin konularını Millî Mücadele şartlarından ve konularından alır. (Enginün, 2010)

1930-1945 yılları arası dönemde edebiyatımızı ilgilendiren önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu dönem aydınları yaşanan bu gelişmeler doğrultusunda gündemdeki sosyal sorunlara çözüm önerileri sunmuşlardır. Edebiyatımızda o zamana kadar yalnızca Anadolu ve Anadolu insanının yaşadığı sıkıntıların yer alması sonucu yavaş yavaş yeni arayışlar başlamıştır. Bu dönemde hikâye yazarları Milli Edebiyat döneminde ele alınan konuların dışına çıkmıştır. Masa başı hikâyeciliğinden çıkılarak gözlemci, gerçekçi ve eleştirel bakış açısının hâkim olduğu bir dönem başlamıştır.

1930'lu yılların başında hikâyede Sabri Ethem, Refik Ahmet Sevengil, Bekir Sıktı Kunt, Kenan Hulisi Koray gibi isimlerin oluşturduğu *Vakit Gazetesi* etrafında toplalan grup, millî edebiyatçıların dil, konu ve kişiler yönünden geliştirdiği hikâyeyi sosyal devrimci materyalist bir muhteva ile yeniden şekillendirmişlerdir. Bu yazarlar, hikâyeyi toplumu ve Anadolu köylüsünü araştırmada araç kabul etmişlerdir ve sanatın amacını "insanlara daha iyi yaşama, daha çok mutluluk sağlama'' olarak açıklamışlardır. Sabri Ethem, toplum üzerinden ekonomik sebeplerin etkisini her şeyin üzerinde gören hikâyeler yazmış ve Batı taklitçiliğini ve hayranlığını eleştirmiştir (Kahraman, 1998).

Dönemin önemli hikâye yazarlarından olan Sabahattin Ali, daha çok klasik hikâye tekniği olan Maupassant tarzı öykü tekniğini benimsemiştir. Sabahattin Ali, düşüncelerine uygun olarak toplumsal konulu öyküler yazmıştır. Yazar, köy ve köylülerle yakın ilişki kurmuş, öykülerinde onların sosyal ve ekonomik durumlarını, doğayla mücadelelerini, köylülerin devlete ve yöneticilere duyduğu güvensizliği anlatmıştır. Yazar, toplumun gerçeklerini açık bir şekilde ve yalın bir anlatımla kaleme almıştır. Sabahattin Ali, Cumhuriyet Dönemi öykü yazarları arasında köylüler, işçiler ve cezaevleri ile ilgili gözleme dayalı hikâyecilikte bu türün ilk örneklerini veren yazar olarak bilinmektedir. (Önertoy, 1984)

Memduh Şevket Esendal, Türk Edebiyatında Çehov tarzı hikâyeyi başlatan isimdir. Bu anlayışa göre eser veren yazar, günlük hayatın herhangi bir anından alınmış bir kesiti anlatmıştır. Onun hikâyelerinde sıradan insanların sıradan olayları yer alır. Halikarnas Balıkçısı (Cevat Şakir Kabaağaçlı) ise Bodrum'a yerleşmiş ve denizi işleyen hikâyeler yazmıştır. Yazar, yeni bir deniz medeniyeti düşüncesinin doğmasını sağlamıştır. (Halman, 2007)

İlk hikâyelerini 1926 yılında kaleme almaya başlayan Sait Faik Abasıyanık'ın, (1906-1954) büyük şehir insanının yalnızlığını anlatan bütün eserlerinde, Batı kaynaklı hümanizm düşüncesi etkili olmuştur. Sait Faik hikâyelerinde balıkçıların, işçilerin, sıradan insanların hayatını anlatmıştır. (Halman, 2007)

Hikâyeciliği 1940'ta sonra kendisini gösteren Ahmet Hamdi Tanpınar, beş uzun hikâyesini "*Abdullah Efendi'nin Rüyaları"(*1943) adıyla bir araya getirmiştir. Yazar, genel olarak insanın iç dünyasının çöküşünü, hayatın gerçeklerinden kaçarak ruhunda yarattığı rüya alemine kaçışını anlatmıştır. Kahramanları, hayatı idare dışı bir rüya gibi kabul ederek günlük hayat çekişmelerinin uzağında, derinlikli bir dünyada yaşayan kişilerdir (Korkmaz, 2013).

1945-1960 arası dönemde İkinci Dünya Savaşı'nın etkisi ile beraber, birçoğu halkın içerisinden yetişen yazarlar, Anadolu'ya romantik olmayan bir gözle bakmışlardır (Halman, 2007). Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'na katılmamıştır. Ancak her ne kadar İkinci Dünya Savaşı'na dâhil olmamış olsa da dönemin yazarları İkinci Dünya Savaşı'nın oluşturduğu tahribatı derinden hissetmişlerdir. Bu dönemde savaşın getirdiği sosyal ve bireysel yıkımlar fazladır. Yazarlar, hürriyet düşüncesi, savaşın acımasızlığı, barış özlemi ve insan sevgisi gibi konularda hikâyeler yazmışlardır. *Modernizim* ve *varoluşçuluk* akımının etkili olduğu bu dönemde yazarlar sevginin var olmadığını,

yalnızlık duygusunu, yabancılaşma gibi konuları ele almışlardır. Hikâye kahramanları kendi benini arayan, kalabalıklar arsında yalnızlaşan bireylerdir. Kemal Bilbaşar, Orhan Kemal, Vüs'at Orhan Bener, Necati Cumalı dönemin önemli hikâye yazarlarıdır.

Kemal Bilbaşar, hikâyelerinde, Anadolu kasabasında yaşayan insanların hayatını gözlemci ve gerçekçi bir tavırla anlatmıştır. Romana yaklaşan büyük hikâye tarzında yazdığı eserleri vardır. Sürekli bir geçim sıkıntısı ile yetişen Orhan Kemal, yaşadığı sıkıntılı hayatla benzer hayatı yaşayan kişileri ve olayları anlatmıştır. Onun hikâyelerinde kişiler, genelikle ezilmiş insanlardır. Hikâyelerinin çoğunluğunda bir sosyal mesele vardır. Roman ve hikâye yazarlığını birlikte devam ettiren Vüs'at Orhan Bener, küçük insanların basit yaşayışlarını anlatmıştır. Hikâyelerinin kahramanları can sıkıntısı içerisinde olan kişilerdir. Yazar, kahramanlarının ruhsal derinliklerine inerek psikolojik durumları hakkında bilgiler vermiştir (Korkmaz, 2013).

1950'li yıllar kır kent ikileminin yoğun olarak yaşandığı bir dönemdir. Köylülük kentlilik bir ikilem olarak eserlerde yer almıştır. Tarım toplumu olan Türkiye'nin kapitalistleşme süreciyle yoğun bir göç yaşanmış bunun sonucu olarak kır-kent çatışması da edebiyata yansımıştır. 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesi ile gerçekleştirilen aydın bir toplum yaratma düşüncesi yaygınlık kazanmıştır. Yeni bir söylem olan *''toplumcu gerçekçilik''* bu dönemde edebiyatın yönünü belirlemiştir. (Halman, 2007). "27 Mayıs 1960 hareketiyle birlikte, Türk siyasi ve sosyal hayatında yeni bir dönem başlamıştır. 1980'e gelinceye kadar geçen yirmi yıllık sürede siyasî, kültürel ve ekonomik alanlarda çok hızlı değişmeler yaşanmıştır"(Kaplan, 1997).

Türk hikâyesinde yer alan toplumcu gerçekçi çizgi köy enstitüsü çıkışlı Talip Apaydın, Fakir Baykurt, Mehmet Başaran gibi yazarların hikâyeleri ile yeni bir döneme girmiştir. Köy enstitülerinin kurulması ile Anadolu'da yaşayan insanlar, daha iyi eğitim olanaklarına sahip olmuştur. Köy enstitüsünde yetişen yazarların çoğu köy hayatını bilen insanlardır. Bu yazarlar köy ve köyde yaşayan insanların hayatlarını çocukluktan itibaren kendi gözlemleri ile tanımış olan yazarlardır. Mahmut Makal, 1950'de *Bizim Köy* adlı eserini yayımlamıştr. Eser, köyde yaşayan insanların hayatını gerçekçi bir şekilde el alır. (Kahraman, 1998).

Köy enstitüsünün benimsettiği bakış açısından köy hikâyeleri yazan yazarlara göre sefaletle yaşayan hurafelere inanan ve sömürülen bir köylü vardır. Dönem yazarları

hikâyelerinde genelikle köyün ekonomik durumu, köylü ağa çatışması, töre, kan davaları, köyden kente göç, hapishane yaşamı gibi konulara yer vermişlerdir (Kahraman, 1998).

1960'tan sonra Türk öykü yazarları sayıca fazladır. Bu dönemde de toplumsal yaşamı etkileyen önemli siyasi gelişmeler yaşanmıştır. Bu dönem hikâyecileri bilinen temalardan farklı olarak yeni bir arayış içerisine girmişlerdir. Postmodernist anlatımı esas alan yazarlar, bilinçaltını, duygu ve hissi ön plana çıkarak hikâyeler kaleme almışlardır. Yusuf Atılgan, Oğuz Atay, Nazan Bekiroğlu, Murathan Mungan bu anlayışla hikâyeler yazan isimlerdir.

Bu yazarlar, olayın insan zihninde uyandırdığı çağrışımla hikâyeler yazmışlardır. Hikâye kahramanları aykırı, yalnız ve bunalımda olan kişilerdir. Rasim Özdenören, Mustafa Kutlu, Durali Yılmaz, Sevinç Çokum gibi yazarlar ise modernizme karşı çıkmışlardır. Bu yazarların hikâyelerinde yerlilik, altıncı his, duygu, sezgi gibi kavramlar ön plana çıkmıştır.

Cumhuriyet Döneminde, Anadolu'daki köy ve kasaba hayatını, gerçekçi bir şekilde işleyen, bilinen yazarların yanı sıra Anadolu hayatını anlatan ancak yeterince tanınmayan birçok yazar vardır, bu yazarlar daha çok mahalli kaldıkları için adlarını yeterince duyuramamışlardır.

Anadolu'yu içeriden, gerçekçi bir şekilde anlatan edebiyat dünyasında yeterince tanınmamış yazarlardan birisi de Cumhuriyet Dönemi yazarlarından olan Hakkı Kamil Beşe'dir. Yazar, hikâyelerinde köy hayatını gerçekçi bir şekilde işlemiştir. Yazarın *"Tek Çarık Yüzbaşı", "Kırık Kanat"* adlı hikâye kitapları yoğun folklorik malzemesi ile Anadolu yaşantısını okura aktarır. Mehmet Kaplan, *"Hikâye Tahlilleri"* adlı eserinde Hakkı Kamil Beşe'nin bir hikâyesini işleyerek kendisini edebiyat dünyasına tanıtmıştır. Günümüz hikâyecilerinden olan ve Hakkı Kamil Beşe kadar başarılı hikâyeler yazan Fâzıl Bayraktar, yazdığı hikâyeleri ile edebiyat dünyasında kendisine yer etmiş bir

yazardır. Yazar, Anadolu insanı ile iç içe yaşamış ve büyük bir gözlem gücüne sahip olmuştur. Sahip olduğu bu gözlem gücü ile başarılı eserler ortaya koymuştur.

Hangi ideolojik görüşe bağlı olursa olsun başarılı hikâye örnekleri veren yazarlar tanıtılmalıdır. Geri planda kalan yazarların bilinmesi için kitaplarının basılması, hikâyelerine dergilerde yer verilmesi, eserlerinin yeni yayınlarla gün yüzüne çıkarılması ve üniversitelerde öğrencilere tez konusu olarak verilerek edebiyat dünyasına tanıtılması gerekmektedir.

2.2. FÂZIL BAYRAKTAR'IN HİKÂYELERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Edebiyat hayatına şiir ile başlayan Fâzıl Bayraktar, Cumhuriyet döneminin başarılı şair ve yazarlardan biridir. Bayraktar, şiir yazmaya lise yıllarında başlamıştır. Bu dönemde edebiyat öğretmeninin etkisi ile aruz denemeleri yapmış ve aruz ölçüsü ile şiirler yazmıştır. Ancak yazar, aruz ölçüsü ile kaleme aldığı şiirlerini yayımlanacak kadar başarılı bulmamıştır. Fâzıl Bayraktar'ın *Harran Ovasından Mektuplar (1964), Çeşitlemeler (1996), Harran Güzellemesi (2005), Seçme Araç Şiirleri (2007)* adlı yayımlanmış dört şiir kitabı vardır. Fâzıl Bayraktar, yazdığı bir mektubunda şiir yazmaya başlamasını şu şekilde ifade eder:

"Şiire, lise yıllarında aruz denemeleri yaparak başladım. Özenti ile acemice yazdığım o şeylere şiir denemez tabii…"

"1950'li yıllarda ideolojik esintilerle ölçülü hamasi şiirler yazmaya başladımsa da gençlik heyecanı ile kaleme aldığım şimdiki değer ölçülerine göre şiir olarak vasıflandıramayacağım şeylerdi onlar. Gerçek anlamda şiire merhaba deyişim, serbest nazımla yazdığım, oldukça kaliteli şiirlerimin Varlık, Mavi gibi sanat değerlerinde yayımlanmasıyla başladı ve devam edegeldi"

Fâzıl Bayraktar'ın yayımlanan ilk şiiri 1946 yılında Büyük Doğu dergisinde karşımıza çıkar. Yazar, Ankara'da Harp Okulu'nda okumasına rağmen edebiyatla ilgilenmeyi hiç

bırakmamış, dönemin önemli şairleri Ali Fuat Azgur, Mustafa Necati Karaer, Gültekin Samanoğlu, Bekir Sıtkı Erdoğan ile sıkı arkadaşlıklar kurmuştur. Ankara Halk Evinde Behçet Kemal Çağlar ve Halil Soyuer'in yönettiği şiir toplantılarına katılmıştır. Burada Ahmet Muhip Dıranas, Behçet Kemal Çağlar, Osman Atilla gibi dönemin önemli memleketçi şairleri ile edebiyat sohbetleri, şiir matineleri yapmıştır. Yazarın şiirleri Doğu, Varlık, Varlık Yıllığı, Türk Edebiyatı, Orkun, Altınordu, Mavi, Çağrı, Yeni Defne, Şiir Defteri ve Ajans Türk gibi önemli dergilerde yayımlanmıştır. Yazar, 1964 yılında Ajans Türk tarafından yılın şairi seçilmiştir. Fâzıl Bayraktar, serbest tarzda kaleme aldığı şiirlerde daha çok millî ve yerli bir dil kullanmış, şiirlerinin konusunu ise vatan, millet ve insan sevgisinden almştır.

Fâzıl Bayraktar, her ne kadar edebiyata şiir ile başlamış olsa da şairliği kadar hikâyeciliği ile de ile adından söz ettirmiş bir yazardır. Okuma merakı daha çocukluk yıllarında başlayan yazar, ortaokul yıllarında boş zamanlarını kütüphanede geçirmiştir. Okumaya ve yazmaya meraklı olan Bayraktar'ın bu yıllarda yazmış olduğu kompozisyonlar öğretmenleri tarafından çok beğenilmiştir. Lise yıllarında gazetelerde tefrika edilen romanları merakla takip eden Bayraktar, küçük yaşına rağmen dünya edebiyatından Jules Verne, Aleksandır Dumas, Emile Zola, Tolstoy, Dostoyevski, Gogol, Balzac Türk edebiyatında, Cumhuriyet döneminin önemli isimlerinden Ömer Seyfettin, Peyami Safa, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Halide Edip Adıvar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu gibi yazarların eserlerini okumuştur.

Fâzıl Bayraktar asker olması sebebi ile Anadolu'nun birçok yerinde görev yapmıştır. Mesleki yaşamında gördüklerinden, yaşadıklarından, memleketi Kastamonu ve çevresine dair gözlemlerinden istifade ederek geniş bir hikâye konusu elde etmiştir. Emekli olduktan sonra sahip olduğu bu malzemeleri kaleme alıp hikâyeleştirmiştir. Hikâye kitapları sırası ile *Kadın Parmağı (1993), Bıngıldaklı Çayır (1996), Bir Kasabaya İki Deli Fazla (2001), Derin Kar Senesi (2010) ve Hikâyeler Güldestesi (2011)'dir*.

Fâzıl Bayraktar, Nail Tan ile yaptığı bir röportajında hikâye tarzı olarak kendisini herhangi bir ekole bağlı kılmadığını dile getirmiştir. Ancak Bayraktar, okuduğu yüzlerce yazar arasında Türk hikâyeciliğinin kurucusu, piri ve üstadı olarak tanımladığı Ömer Seyfetin'in yerinin ayrı olduğunu söylemiştir. Yazarı gençlik yıllarında en çok etkileyen isim Ömer Seyfettin olmuştur. Fâzıl Bayraktar, onun hikâyelerini okuduğu zaman günlerce etkisinden kurtulamamamış, karakterinin bu hikâyeleri okuyarak şekillendiğini dile getirmiştir.

2001 yılında Birinci Kastamonu Kültür Sempozyumu'nda Fâzıl Bayraktar ile ilgili bir bildiri sunarak ilk çalışmayı ortaya koymuş olan araştırmacı yazar Abdullah Satoğlu yazar hakkında şunları söylemiştir:

> *"Fâzıl Bayraktar'ın, yazı ve şiirlerinde, gerek ele alıp işlediği millî ve mahalli motif ve konular, gerekse bu konuları işlemedeki üslup ve ifade tarzı vatan ve millet sevgisinin yanında, onun üslup ve vukufiyet ve olgunluğunu sergilemektedir... Bu hasletler, ondaki sâdelik ve samimiyet duygusundan, engin bir inanç ve aşktan kaynaklanmaktadır." (Satoğlu, 2001)*

Fâzıl Bayraktar ile ilgili önemli çalışmaları bulunan Prof. Dr. Eyüp Akman ise, kaleme aldığı bir makalesinde yazarın hikâyeciliği ile ilgili olarak şunları dile getirmiştir:

> *"Fâzıl Bayraktar, iyi bir gözlemci, hikâyelerinde folklorik malzemeyi yerli yerinde kullanabilecek kadar usta bir sanatçı, kullandığı Türkçe ile iyi bir dilci, kendine has bir üslup sahibi olan başarılı bir yazardır.'' (Akman, 2008)*

Yazar, hikâyelerinde daha çok yakından gözlemleme şansı bulduğu Anadolu insanının yaşadığı sosyal, siyasal, ekonomik sıkıntılarını dile getirmiştir. Hikâyelerinde genel olarak ağa-köylü çatışması, toprak kavgası, köy insanının eğitimsizliği, geçim sıkıntısı, terör, kadın problemleri gibi konular vardır. Fâzıl Bayraktar'ın hikâyelerinde, Anadolu'nun farklı yörelerindeki insanları ve bu insanların sorunlarını görebiliriz. Askerlik mesleğini uzun süre devam ettiren yazar, hikâyelerinde askerlerin iç dünyalarını, yaşadıkları sıkıntıları ve zihniyetlerini ele almıştır. Yazar, mesleği dolayısı ile devlet kurumuna büyük bir saygı duymuş ve bunu hikâyelerine yansıtmıştır.

Fâzıl Bayraktar'ın hikâyeleri olay ağırlıklıdır. Hikâyedeki olaylar mantıklı bir sıralama ile serim, düğüm ve çözüme uygun olarak anlatılır. Fâzıl Bayraktar'ın hikâyeciliği gerek konuları, gerek üslup yönüyle Orhan Kemal'i Memduh Şevket Esendal'ı, Sabahattin Ali'yi hatırlatır. Yazar, çoğu hikâyesinde merak unsurunu canlı tutar. Hikâyelerinin önemli özelliklerinden birisi de olayların beklenmedik ya da güldürücü bir sonla bitmesidir. Fâzıl Bayraktar, hikâyelerini daha çok gözlemci bakış açısı ile yazmıştır. Olaylara müdahale etmez. Bayraktar, kimi hikâyelerinde, yazar anlatıcı konumunda bulunurken, kimi hikâyelerinde ise kahraman anlatıcıyı kullanır.

Fâzıl Bayraktar, kimi zaman Tanzimat dönemi yazarı, Ahmet Mithat Efendi gibi okuyucu ile iletişim kurar, okuyucuya soru sorar ve sorduğu soruya cevap verir. Yazarın kullandığı bu teknik bize meddah hikâyelerini hatırlatmaktadır;

"Yat kalk, Köşkölo'nun ayranına dua et!"

"Darbımesel olmuş bir söz işte"

"Peki, kim bu Köşkölo?"

Yazar, yazdığı sosyal içerikli hikâyelerle toplumu ve bireyleri eleştirmiştir. Hikâyelerinde özellikle dil, adalet, Anadolu insanının sorunları gibi konularda fikirlerini dile getirmiştir. Yazar, hikâye kahramanları arayıcılığıyla okuyucuya sosyal içerikli mesajlar vermiştir, toplumsal tenkitler yapmaktan da geri kalmamıştır. Bu yönüyle Bayraktar, karşımıza didaktik bir yazar olarak çıkmaktadır.

Fâzıl Bayraktar, hikâye kahramanlarını tanıdığı, gözlemlediği kişiler arasından seçmiştir. Hikâye kahramanları çoğu zaman isimleri değiştirilmemiş gerçek kişilerdir. Yazar, hikâyelerinde toplumun her kesiminden insanlara yer vermiştir. Bireyleri çok iyi tanıyan ve yakından gözlemleme şansı elde eden yazar, hikâye kahramanlarının hayata bakış açılarını, hayallerini, kişiliklerini, okuyucuya aktarabilmiştir. Hikâyelerinde yer alan kahramanların bazıları mesleği askerlik olan kişilerdir. Yazar, bu kişilerin devlet

kanunlarının üstünlüğüne inanan çalışkan, dürüst ve idealist kişiler olmasına özen göstermiştir.

Yazar, hikâyelerindeki tasvir konusunda da oldukça başarılıdır. Hikâyelerini gözlemci bakış açısı ile kaleme alan Bayraktar, kahramanların fiziki ve ruhi tasviri konusunda oldukça başarılıdır. Fâzıl Bayraktar için eserlerindeki gerçeklik oldukça önemlidir. Olayları ve bireyleri hayal ettiği şekliyle değil somut gerçeklikle okuyucuya anlatır. "Kadın Parmağı" hikâyesinde cinayet ile suçlanan Ramiz Alakanat'ı realist bir anlatımla şu şekilde tasvir eder:

> *"Adam, bir anda sekiz on yaş ihtiyarlamıştı sanki. Omuzları çökmüş, çehresi ölü marazlığına bürünmüştü. Gözlerinde, haksızlığa uğramış, suçsuz, günahsız bir insanın, asla taklidi mümkün olmayan mahzun bakışları okunuyordu".*

Fâzıl Bayraktar, hikâyelerinde gerçek mekânları kullanmıştır. Hikâyelerinde kullandığı mekânlar yazarın Anadolu'da görev yaptığı kasabalar ile doğduğu muhittir. Hikâyelerinde kullandığı çevre tamamen doğal bir çevredir. Yazar, olaylar, kişiler ve mekân arasında bağlantı kurmuştur. Kahramanları yaşadıkları çevre ile birlikte ele almıştır. Yazarın kahramanlarının ruhsal durumları mekânlara bağlı olarak değişmiştir.

Fâzıl Bayraktar, Türkçe'yi büyük bir başarı ile kullanmıştır. Yazar, anlatımında deyimlere, atasözlerine ve kalıplaşmış ifadelere çok sık yer vermiştir. Aynı zamanda şiir de yazan Bayraktar, hikâyelerinde kendi şiirlerine de yer vermiştir. Bazen kendi şiirlerini bir kahramanın duygu ve düşüncelerini anlatmak için kullanmıştır. Hikâyelerinde kahramanlarını diyalog ve iç monolog yöntemi ile konuşturmuştur. Köy hayatında karşılaştığı insanlarla olan diyalogları köylülerin yöre ağzıyla vermiştir. Yazar, kahramanların duygu ve düşüncelerini gerçeğe uygun bir biçimde vermek için bunu yapmıştır:

> *"-öğğ Mehmet a!"*
>
> *"-öğğğ"*

"-Selamün aleyküm Mehmet Emmi!"

"-Va aleykümselam"

"-Karpuzlar nasıl emmi? Senin bostan dipden doruğa karpuza kesmiş şart olsun ki. Küpürlük gibi maşallah."

"-Ulan Kambur, dedim buna; cinimi kızdırma; Ankara'yı başına yığarım da kaçacak delik ararsın. Mıkdarın nezarete atılması hangi kanun kitabında yazılı bakalım…"

"-Aha, Simsar Ağa odur, diye gösterdiler."

"Ormancı, baktı baktı; Simsar Ağa'yı bir şeylere benzetemedi."

"-La, beninen zeklenmen! Böyle ağa olur mu?"

"-Ha şart olsun Simsar Ağa budur, dediler".

Yazar, kendi kültüründen hiçbir zaman kopmamıştır. Arasında yaşadığı insanların örf, âdet ve geleneklerini, hatta bazı olaylara nasıl tepki vereceklerini çok iyi bilir ve bunu hikâyelerinde kullanır. Onun hikâyelerini okuduğumuzda Anadolu insanı hakkında birçok bilgiye sahip oluruz. Kadın Parmağı hikâyesinde Nefiyle Geli'ni anlatırken köylü kadınını çok iyi tanıdığını görebiliriz:

"Bu köylü kadınları, o konularda şehirli kadınlardan daha cesur oluyorlar. Seksoloji kitaplarının yazmadığı şeyleri köylü kadınlarına sor bakalım, biliyorlar mı bilmiyorlar mı?"

Yazar, folklor içerisine dâhil edebileceğimiz birçok konuyu hikâyelerinde vermiştir. Onun hikâyelerini okuduğumuz zaman Kastamonu ili Araç ilçesi ve çevresinin; gelenek ve göreneği, anonim halk edebiyatı unsurları, halk inançları hakkında birçok bilgiye sahip olabiliriz. Yazar, doğup büyüdüğü topraklardan hiçbir zaman kopmamış; kendi kültürünü, âdetini, folklorunu eserleriyle okurlara sunmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FÂZIL BAYRAKTAR'IN ESERLERİNDE HALK KÜLTÜRÜ

3.1. NESİR UNSURLAR

3.1.1. Geçiş Dönemleri

İnsan yaşamını etki eden önemli üç geçiş dönemi vardır. Bu geçiş dönemleri doğum, ölüm ve evlenmedir.

"Bu üç önemli geçişin çevresinde bir sürü âdet, ayin, tören, dinsel ve büyüsel işlem kümelenmekte, söz konusu geçişleri yönetmektedir."(Örnek, 2017)

Geçiş dönemlerine bağlı olarak çeşitli gelenekler, inançlar, uygulamalar meydana gelir. Bunların amacı kişinin bu yeni geçiş dönemindeki durumunu belirlemek, onu bu dönemlerde daha yoğun olduğuna inanılan tehlikelerden ve korumaktır (Örnek, 1995).

Türk toplum hayatında da doğum, evlenme ve ölümle ilgili adetler, gelenekler ve törenler vardır. Fâzıl Bayraktar'ın hikâyelerinde geçiş dönemlerinden olan evlilik ve ölüm ile ilgili adetler ve uygulamalar karşımıza çıkmaktadır.

3.1.1.1. *Evlenme*

Türk toplum yapısında aile kurmaya büyük önem verilir. Çünkü aile içerisinde yetişen bireyler toplumu meydana getirir. Aile yapısının sağlam olduğu bir toplum güçlü olur. Sağlam bir ailenin var olması da yapılan evliliklere bağlıdır. Evlilik, kadın ve erkeğin aile kurmak için bir araya geldiği, kendine ait kuralları olan resmi niteliğe sahip beraberliktir.

Evlilik insan hayatının ikinci önemli dönemidir. İnsanlar evlenerek hayatlarının yeni bir dönemine geçmiş olurlar. İnsanların bu dönemde de yaptıkları uygulamalarda evvelki inançlarından etkiler yer alır (Kalafat, 1996)

İnsan neslinin devamı için gerekli olan hayatımızdaki önemli üç temel geçiş döneminden birisi olan evlilik süreci ile ilgili geçmişten günümüze kadar birçok uyglama meydana getirilmiştir. Türk toplumu bu nedenle evlilik sürecinde gerçekleştirilen geleneksel uygulamalara büyük önem verir. Evlilik kız isteme, söz, nişan, çeyiz, kına, düğün gibi çeşitli kültürel öğeleri içerisinde barındırır. Evliliğin gerçekleşebilmesi için evlilik öncesinde, evlilik sırasında ve sonrasında bir takım aşamaların gerçekleşmesi gerekmektedir. Yöreden yöreye değişiklik gösteren evlilik sürecindeki gelenek ve görenekler Fâzıl Bayraktar'ın eserlerinde yer almaktadır.

Evliliğin ilk aşamasından bir tanesi, eş seçme konusudur. Evlilik için eş seçerken Anadolu toplum hayatında ailelerin sosyal statüleri belirleyici bir unsur olmuştur. Sadece erkeğin anne ve babasının evlenecek olan kızı görüp onaylaması da erkek için yeterli olur.

Prof. Dr Naciye ATA YILDIZ Birinci Kastamonu Kültür Sempozyumu'nda kaleme aldığı bir bildirisinde Kastamonu İlçesi Abana'da düğün ve bayram adetleri'ni anlatmıştır. Bu bildiride Naciye ATA YILDIZ eş seçme konusu ile ilgili şunları söylemiştir:

"Eski dönemlerde birbirini tanımayan kız ile delikanlı çarşıda pazarda birbirine gösterilir, bazan hiç görmeden de sözlendikleri olurmuş. Sadece ana-babanın kızı görmüş ve beğenmiş olması yeterli imiş ve hatta ancak duvağını açtıktan sonra kızı gören damat olmuş" (Yıldız, Ata, 2000)

Fâzıl Bayraktar'ın *Bıngıldaklı Çayır* hikâyesinde eş seçme ile ilgili olarak bu duruma örnek bir olay anlatılmaktadır. Hikâyede Hacı Mehmet Bey, kızı Neslihan'ın artık evlilik çağına geldiğini düşünür. Ancak töreye göre bey kızının bey oğlu ile evlenmesi gerekir

bu yüzden Hacı Mehmet Bey, kızının bir bey oğlu ile evlenmesini ister ve kızını başka kimseye vermek istemez. Eşi Ümmühan Kadının söyediklerine de kulak asmaz ve kızını bir bey oğluna vermekte ısrar eder.

> *"Töreye göre, bey kızı bey oğluna verilirdi. Ne var ki çevrede bey sülalesine kıran girmiş, uzakta yakında kız alıp verecek bey de kalmamıştı. Belki vardı da kimse kimsenin beyliğine kulak asmıyordu artık" (H.1/33).*

Yazarın *Beydili Oymağında Bey Düğünü* adlı hikâyesinde yine eş seçme ile ilgili gelenek vardır. Hikâyede Bey olan Firuz Ağa, oğlu Mehmet Beyi'i evlendirmek ister. Bunun içinde beyliğine uygun düşecek bir bey kızı ile oğlunu evlendirmek ister.

> *"Töreye göre, bey oğlu, bey kızı alır. Firuz Ağa, Acem diyarına göçüp gitmeden oğlu Mehmet Bey'i evlendirmek istedi ise de uygun durumda bey kızı bulunamadı. Bulunanları da Mehmet Bey beğenmedi." (H.43/27).*

Türk toplum hayatında var olan evlenme biçimlerden birisi de kaçarak evlenmedir. Kaçarak evlenmede iki durum söz konusudur. Birincisi kızın, kendi isteği ile bilerek sevdiği insana, ailesinin rızası olmadan kaçmasıdır. İkinci durum ise erkeğin sevdiği kızı zorla kaçımasıdır (Örnek, 1995).Yazarın *Bıngıldaklı Çayır* hikâyesinde evlenecek olan kızın ailesinin engellemesi sonucu ortaya çıkan bir kaçma hadisesi vardır. Hikâyede Hacı Mehmet Bey kızını bir bey oğluna vermek ister. Ancak kızı bu duruma karşı çıkarak sevdiği başka bir erkeğe, babasının rızası olmadan, düğün ve dernek yapılmadan ve evlilikle ilgili adetleri uygulamadan kaçar.

> "Sonunda olanlar oldu. Neslihan kız, baktı olacak gibi değil, bohçasını alıp Çakır Halit'in oğluna kaçıverdi" (H.3/34).

Fâzıl Bayraktar'ın hikâyelerinde evlilik sürecinin önemli bir aşaması olan düğün ile ilgili örnekler de görülmektedir. "Evlenme yaşamın devamı için kadınla erkeğin hayatlarını birleştirmesidir. Böylesine önemli bir süreç beraberinde, kuralları toplum tarafından belirlenen ve tüm çevreyi içine alan kutsal bir tören olan düğünü ortaya çıkarır" (Kapucu, 2016). Düğün, evlenme maksadı ile yola çıkan iki insanın çeşitli aşamalardan

geçtikten sonra yaptıkları çalgılı, eğlenceli evlenme törenidir. Düğün, evlenme denilen geçiş döneminin en belirgin özelliğidir. Evlilikte gelenek ve göreneklerin uygulanmasına çok önem veren Türk toplumu, düğünün geleneksel değerlere ve kurallara uygun biçimde gerçekleştirilmesi için çaba sarf eder (Örnek, 1995).

Düğün törenlerinde yöreden yöreye farklılık ve çeşitlilik gösteren âdetler vardır. Ancak kaybolmakta olan köy düğünleri ile beraber bu adetlerin birçoğu unutulmaya başlamıştır.

Fâzıl Bayraktar'ın *Yetimoğlan* hikâyesinde köyde geçen bir düğün anlatılır. Hikâyede düğün evinin önünde iki gündür eğlence olduğu, kadın ve erkek tüm köyün düğün için toplandığı anlatılmaktadır.

> *"İliklere işleyen keskin ayaza rağmen, düğünün kendine özgü sihirli havası, Çakırbaşogil'den Ennigil'e kadar, tekmil köyü alt baştan üst başa sarmıştı. Birkaç gün önce tezkere alıp köye gelen Mustafa, sol böğrünü sedire vermiş, yarım bağdaş oturuşunda, elindeki çomağı çakı ile yontuyor, ara sıra ocağın yalımlarına gözlerini dikerek dalıp gidiyordu. Tezkere alıp gelmişti ama içerisinde anasına, evine, köyüne kavuşmanın sevinci ve rahatlığı yoktu. Kör Niyazi'nin vurduğu gelin ağırlama havasını duymuyordu bile"(H.6/76).*

Yazarın *Beydili Oymağında Bey Düğünü* hikâyesinde, Türkmen oymaklarından Beydili oymağının reisi Firüz Ağa, oğlu Mehmet Bey'i evlendirmek ister ve Kazlı oymağının reisi Berk Ağa'ya dünür yollayıp kızını istetir. Berk Ağa, kızını Firüz Ağa'ya verir. Daha sonra hikâyede düğün hadisesi anlatılır. Hikâyede anlatılanlara göre düğün günlerce sürer. Düğünde büyük bir şenlik gerçekleşir, birçok dana, keçi kesilir, atlar yarıştırılır, uzak diyarlardan gelen güreşçiler güreştirilir ve Kara Mehmet Bey, at binip cirit oynar.

> *"Colap Obası'nda öyle bir toy toylandı ki, kırk gün kırk gece yer yerinden oynadı. Çalındı, çığrıldı, gülündü, oynandı; kazanlar kaynatıldı, Zekeriya Sofraları kuruldu, yenildi, içildi, yağmur gibi kurşun sıkıldı havaya. Akla gelmedik oyunlar oynandı: Katır Kazığı Oyunu, Zincir Kırma Oyunu, Arası Kestim Oyunu, Arap Oyunu… Rakka'dan Kilis'ten, Ayıntap'tan,*

Halep'ten Ahterin'den Nizip'ten tekmil Türkmen, Avşar, Kürt, Arap obalarından akın akın davetliler sökün etti". (H.43/28).

"Colap Obası'nın düzü bayırı insan kaynadı. Beydili Oymağı, dünya kuruldu kurulalı böyle şenlik görmedi. Rivayet olunur ki, sekiz dana, elli sekiz keçi ve toklu boğazlandı da et yetmez oldu. Rahvan atlar, Colap Düzlüğü'nde yarış tuttu, cirit oynandı. Tokat taraflarından, Osmaniye'den, Maraş'tan pırtısını, kıspetini kucaklayan pehlivanlar bey düğünü varmış diyerekten Colap'a geldiler. Kıran kırana güreşler oldu, kimi Kırkpınar yanında hiç kalır. Pehlivanların kimi kısrak, kimi dana, kimi toklu, kimi beşibirlik altını ile ödüllendirildi". (H.43/28).

"Kara Mehmet Bey, günlerce durmadı, doru dürüst uyumadı, herkesin gönlünce olmaya çalıştı. Şölenin başdöndürücü havasına kendini kaptırıp güldü, oynadı, at bindi, cirit oynadı, çuval dolusu mermi yaktı, şişeler dolusu şarap içti, oluk gibi para akıttı". (H.43/28).

Her yörede olduğu gibi Kastamonu ve çevresinde de diğer yerlerden farklı düğün âdetleri vardır. Bu âdetlerden bir tanesi gelin alma hadisesidir. Kastamonu'da gelin alma genellikle perşembe günü yapılmaktadır. Eski bir ifadeyle bugüne "hak günü" denilmektedir. Fâzıl Bayraktar'ın *Kel Memiş'in Zevzekliği* hikâyesinde köy düğününde yer alan âdetlerden bahsedilir. Hikâyede Hilmi Bey, arkadaşına kasaba düğününde köy düğünlerinde olduğu gibi davul zurna olmadığını, hakçısı seymeni bulunmadığını, mâni söyleyip silah atılmadığını söyler. Yazarın *Teleferik Macerası* hikâyesinde de Kastamonu'da gelin alma günü olan "hak günü" geçmektedir.

Hikâyede geçen seymen ise Kastamonu yöresinde köy düğünlerinde yer alan, damadın köyünden seçilen genç erkeklerin oluşturdukları bir gruptur. Bu grup gelin almaya gider. Tek sıra halinde mâni söyleyerek gelinin köyüne doğru yürür. Seymenler başlarına birini seçer buna "seymen başı" denir. Seymen başının elinde bir değnek olur. Değneğin başında da bayrak ya da kumaş olur. Seymen başı gidecekleri yeri işaretler (Akman, 2002).

"Kel Memiş kasabalıların en genci olan Hilmi İplikçi'ye dik dik baktı."

"-Bak hele! At damında kaşağı, biz kimlerden aşağı? Onca hukukumuz, av arkadaşlığımız var. Bizi çağırmak yok mu düğüne a Hilmi Bey'im?"

"-Haklısın Memiş a. Kasaba düğünü sarmaz sizi. Neden dersen, davulu yok, zurnası yok. Hakçısı yok, seymeni yok. Mâni söyleyip silah atması yok. Çağırsaydık gelmezdin zaten."

"-Doğru dersin Hilmi Beyim. Köylü milletinin pazar düğününde ne işi olur." (H15/155)

"Mutuş'un kızı, komşu köye gelin gidecektir; düğün cemiyeti kurulur."

"Komşu köy kadınlarının haka geldikleri günün sabahı, içindeki kör şeytan dürtükledi Mutuş'u."

-"Şunlara öyle bir oyun oynayayım ki, kırk yıl hatırlarından çıkmasın. Mutuş'un kızını almak nasıl olurmuş bakalım" (H.34/138).

Anadolu toplum hayatında evlenmek için atılan ilk adımlardan birisi, kız bakma hadisesidir. Aileler evlendirmek istedikleri erkek çocuklarına kız aramaya başlar. Aile, çocukları için uygun olan kızı bulduktan sonra kız ve erkek aileleri adaylar hakkında bilgi toplamaya başlar. Aileler değerlendirmeye vardıktan sonra dünürcülük aşamasına geçilir. Kız istemeye giderken erkek ailesi yanına köyün ağır, sözü geçen kişilerini alır bu kişilere dünücü denir. Yazarın *Aygıro'nun Beyliği* hikâyesinde, Mergüzeli Hacı Bey'in hatırı sayılır bir insan olduğu için kız alıp vermede dünürbaşlık yaptığı geçmektedir.

"Oysa, Mergüze'li Hacı Bey'in malı mülkü yok. Adam, sata sava alt tekneyi bulmuş. Üstelik, bir yanı tutmuyor, inme inmiş. Ama Hacı Bey denince akan sular duruyor. Hacı Bey, öylesine hatırlı ki olmaz sanılan bir iş, onun iki çift lafı ile oluveriyor. Dargınları barıştırmak, varlıksız delikanlıları evermek, kız alıp vermede dünürbaşılık yapmak, arazi anlaşmazlıklarını gidermek, hükümet dairelerinde köylünün sarpa saran işlerini çözümleyivermek onu işi"(H.17/2).

Fâzıl Bayraktar, mesleği gereği Anadolu'nun doğusunda yer alan bölgelerde görev yapmış ve bu bölgelerde yer alan evlilik ile ilgili geleneklere de yakından şahit olmuş, hikâyelerinde de bu adetlere yer vermiştir. Yazar, *Seni Seviyorum* hikâyesinde Anadolu'da özelikle Doğu ve Güğneydoğu Anadolu'da uygulanan evlenme biçimlerinden bir tanesi olan "berder" ya da "değiş tokuş" denilen evlenme âdetine yer vermiştir.

> *"Adam, nüfus kaydına göre altmış dokuz yaşında. İki karısı var. Kızlarından birini, aynı köyden, yanındaki güzel kızın büyük ağabeyine vermiş; karşılığında bu kızı almış. Yani değiş tokuş etmişler. Kızın küçük ağabeyi ise bacısının, kendisinden habersiz bu ihtiyar adama verilmesine karşı çıkmış. Savcılığa şikâyette bulunmuş. Kız, nüfus kaydına göre henüz on beş yaşında" (H.27/38)*

Bazı kültürlerde evlenecek olan erkeğin, kızın ailesine belirli miktarda para ve mal vermesi gerekir. Evlilik zamanı gelen ailelerin kızlarına, erkeğin ailesinden istedikleri bu maddi karşılığa başlık parası denilmektedir. Anadolu'nun bazı bölgelerinde hâlâ var olan bu gelenek hakkında Ali Berat Alptekin, *Halk Bilimi Araştırmaları* adlı kitabında başlık parasının Türklerin hayat tarzına göre farklılık gösterdiğini, başlangıcının göçebe hayat tarzının olduğu dönemlere kadar gittiğini, insanların elinde bulunan koyun, keçi, at gibi hayvanların ve onların ürünlerinin başlık olabileceğini söyler (Alptekin, 2011).

Yazarın, *Beydili Oymağında Bey Düğünü* hikâyesinde tam olarak geçmişte göçebe hayat süren bir topluluk kız alırken kızın ailesine yüz toklu, yüz keçi, iki şecereli Arap tayı, beş kara kıl çadır verir.

> *"Kazlı oymağının reisi olan dayısı Berk Ağa'nın on sekiz yaşında dünya güzeli bir kızı vardı. Ünlü, tekmil Türkmen, Çeçen, Kürt, Arap oymaklarına yayılmış, güzelliği hakkında Binbir Gece Masalları'nda olduğu gibi rivayetler söylenir olmuştu. Berk Ağa, kızını kim istediyse ya "olmaz" demiş ya da olmayacak taleplerde bulunmuştu. Kara Mehmet Bey, dayısı Berk Ağa'ya dünür yollayıp Allah'ın emri Peygamberin kavli ile kızı Mutlu Hanım'ı istetti. Berk Ağa, Kara Mehmet Bey'i sever, yeğeninin kendisine benziyor olmasından övünç duyardı. Mehmet Bey'e "olmaz" demedi. Neden demedi diye sorulacak olursa, kızı Mutlu Hanım'ı Kara Mehmet Bey'le başgöz etmeyi aklına koymuştu. Yüz toklu, yüz keçi, iki*

şecereli Arap tayı, beş kara kıl çadır, sayısı bilinmez burma Halep altın bileziği karşılığında bacısının oğlu Kara Mehmet'e verdi kızını". (H.43/27).

Türk toplumunda dini ya da medeni nikâh olayı gerçekleştikten sonra gelin ve damadın evliliği toplum tarafından da onaylanmış olur, gelin ve damadın yapılan tüm uygulamalardan sonra bir araya gelmesine "gerdek" denir. Düğünden sonra damat, arkadaşları tarafından sırtı yumruklanarak gelinin bulunduğu odaya gönderilir. Yapılan bu uygulama yazarın *Beydili Oymağında Bey Düğünü* hikâyesinde yer almaktadır. Hikâyede günlerce büyük bir şenlikle geçen düğünün ardından Mehmet Bey'i arkadaşlarının sırtını yumruklayarak gerdek odasına soktuğu geçmektedir.

"Arkadaşları sırtını yumruklayıp gerdeğe soktukları gece hem yorgun hem de sarhoştu. Odaya girer girmez sedire bıraktı kendini. Kımıldayacak halde değildi" (H.43/27, 28).

3.1.1.2.*Ölüm*

Hayatın üç önemli geçiş döneminden birisi olan ölüm ile ilgili çok eski dönemlerden itibaren bazı önemli uygulamalar yapılmaktadır. İnsanoğlunun, ortak bir kaderi olan ölüm; eski uygarlıklardan günümüze kadar yaşam içerisinde, sanatta, kültürde, edebiyatta yer almıştır. Ölümle ilgili âdetler ölüm öncesi, ölüm sırası ve ölüm sonrası olarak ayrılmaktadır. Ölüm esnasında yapılan inanış ve uygulamalar dostluk, akrabalık ve komşuluk ilişkilerini güçlendirmektedir (Arı, 2012).

Ölüm sonrası adetlerinden birisi olan yas geleneğini Fâzıl Bayraktar'ın ilk hikâye kitabı olan *Kadın Parmağı* hikâyesinde görmekteyiz.

Yas; toplumsal, ekonomik, biyolojik ve duygusal olarak bağlı bulunduğumuz bir insanın kaybından dolayı duyduğumuz acıya verdiğimiz tepkidir (Örnek, 1995). Türk kültüründe yer alan yas âdetinin çok eski devirlerden itibaren var olduğu bilinmektedir. Türklerin İslamiyeti kabulünden önce Şamanizm inanç sisteminde de var olan bu gelenek günümüze kadar gelmiştir. Bölgeden bölgeye farklılık gösteren ölen insanın arkasından

yas tutmak ölen kişinin en yakınlarından olan genellikle kadınların yaptığı bir uygulamadır.

Kadın Parmağı hikâyesinde genç yaşta sırasız gelen bir ölüm olayı yaşanır. Eşi vefat eden Nefile Gelin, etrafındaki insanlara bu ölüm olayını duyurmak için eşinin ardından yas tutar. Kadınların eşlerinin ölümünün ardından göğüslerine vurarak saçlarını yolup yas tutmaları Dede Korkut Hikâyelerinde de geçmesi bizde bu geleğin çok eski zamanlardan itibaren var olduğunu göstermektedir. Ayrıca hikâyede yer alan bu ifadelerde yazarın alaycı bir tuttumu da vardır.

> *"Köyün alt başında bir yas koyuverdim ki millet başıma birikti. Kendimi yerden yere atıyorum. Yakamı, paçamı, yırtıyorum. Saçlarımı yoluyor, yüzümü, gerdanımı cırnaklıyorum. İki gözüm iki çeşme. Biz, küçüklüğümüzde evcilik oynarken yas etmeye alışığız. Büyüklerimizin dediklerini ezbere alırız. Bizim köyde, biri ölünce avaz avaz yas etmek âdettendir. Önce öbür karılar; iyi yas etmesini bilen taze gelinler, genç kızlar; bir avazdan ağlaşmaya, dizlerini iki elleri ile döverek çığrışmaya başlarlar ki, bu, iki gün iki gece devam eder" (H.1/28).*

3.1.2. Halk Ekonomisi

Fâzıl Bayraktar, mesleği gereği uzun yıllar Anadolu'nun farklı bölgelerinde yaşama imkânı bulmuştur. Yazar, yaşayıp gördüğü Anadolu coğrafyasındaki insanların yaşam tarzını, adet ve geleneklerini bildiği gibi aynı zamanda geçim kaynaklarını da bilir.

Halkın geçimini sağlamak için giriştiği çabaların hepsine halk ekonomisi denir. Tek başına gibi görülen halk ekonomisi, halk mimarisinden, inançlara kadar tüm yaşamı etkisi altına alır, kültürel yapının doğrudan belirleyicisi olur (Artun, 2018). Yazar, hikâyelerinde köyde yaşayan insanların önemli geçim kaynağı olan tarlalar ve bu yerlerin ekilip korunması hakkında ayrıntılı bir biçimde bilgi verir. Hikâyelere baktığımızda kırsal kesimde yaşayan insanların hayatlarını devam ettirebilmek ve ekonomik açıdan güçlü olabilmek için toprağa büyük önem verdiklerini görebiliyoruz.

Yazarın *Kadın Parmağı* hikâyesinde balta yapımı yer almaktadır. İnsanoğlunun, temel ihtiyaçlarından birisi olan ısınma ihtiyacını karşılamak için dağdan odun kesip getirmesi gerekir. Bunun için gerekli olan şey baltadır. Hikâyede de köyde her evin bir baltası olduğu ve balta yapmada usta birisi olan Cemali Usta ve onun baltayı nasıl yaptığı yer alır.

> *"Bizim köyde balta merakı vardır beyim. Her evin üç dört baltası olur. Balta dediğin, bacak kalınlığındaki meşeyi çaprazlama iki vuruşta kesmeli. Baltayı Düğemle Köyü'nden Cemali Usta yapar. Demire öyle su verir ki menevişlenmiş sanırsın. İki yıl kösereye vurmasan, bilemesen, zarar etmez, ustura gibi keser. Cemali Usta, yaptığı baltanın üstüne kendi adını, bir de balta sahibinin adını yazar. Evladiyeliktir onun yaptığı teberler, nacaklar, baltalar (H.1/24)".*

Yazarın *Bıngıldaklı Çayır* hikâyesinde köydeki insanların temel geçim kaynaklarının başında tarım olduğunu görebiliyoruz. Köyde yaşayan insanların hasat zamanı buğday saplarını arabalara yüklemek için arı gibi çalıştıkları geçmektedir. Hasat bitiminde ise çalışanların topladıkları ürünleri ambarlara koydukları, bolluk olduğu, artan ürünleri çevre köylerde ihitiyacı olan kişilere verdikleri yer almaktadır.

> *"Ormanın bittiği yerden vadiye doğru tatlı bir meyille uzanıp gelen, yer yer avlo denilen ağaç çitlerle böğürtlenler, yabani erik ve ahlat ağaçları ile sınırlandırılmış tarlalara uzun uzun baktı. Hasat mevsimi başlamıştı. Köylüler, karanlığa kalmamak için kadınlı erkekli arı gibi çalışıyor, yığın halindeki buğday saplarını dirgen ve anadutla sap arabalarına yüklemeye çalışıyorlardı". (H.2/36).*

> *"Hey gidi yalancı dünya hey… Vaktiyle bu tarlalar, bu koruklar, vadiyi dolduran meyve bahçeleri, bostanlar, hep Hacı Mehmet Beyi'ndi. Köylüler ortakcı gibi çalışır, hasat bitiminde, arpasını, buğdayını, çavdarını, yulafını, burçağını, mercimeğini, mısırını, fasulyesini, patatesini getirip konağın arkasındaki ambarlara, herkillere boşaltırlardı. Bolluk zamanı, ambarlar mahsulü almaz olurdu da çevre köylerdeki fakir fukaraya dağıtırlardı (H.2/36)".*

Yazarın *Kızlarsarayı Köyü'nün Kadın Sımalı Erkekleri* hikâyesinde insanların köylerde tarımla ilgili uğraşılarının birçoğu; ekin ekip biçmek, burçak yolmak, sap çekmek, düğen

süremek, tımar savurmak geçmektedir. Hikâyede köylerde aslında erkeklerin yapması gereken işleri de kadınların yaptıkları yer alır. Kadınlar ormanda para karşığı odun kesip çalışmakta ve değirmene un öğütmek için gitmektedir.

> *"O köyde, çift sürmek, ekin ekmek, ekin biçmek, bostan çapalamak, burçak yolmak, tarladan harmana sap çekmek, düğen sürmek, tınar savurmak, yayıkla su taşımak, odun kesmek, orman istihsaline çalışıp para kazanmak, mala melala bakmak, vadideki köylere inip değirmende un öğütmek gibi, aslında erkeklerin yapması gerekli olan ağır işleri hep kadınlar yapardı" (H.3/47)".*

> *"Temmuz sıcağı tarlaların üzerinde buhurdan gibi kaynamaya başladı. Önce arpalar, arkasından buğday, çavdar, yulaf, fiğ tarlaları sarıya kesti. Öbür ova köylerinde ekine girileli bir hafta olduğu halde, Kızlarsarayı Köyü'nde bir kımıldanma yoktu (H.3/58)".*

> *"Muhtar on gündür kaba cevizin altına gelmiyor, kıyı bucak kaçıyordu köylülerden."*

> *"Başıboş sığırlar, davar sürüleri, korumasız kalan ekin tarlalarında yayılmaya, bir deri bir kemik yılkı atları ve eşekler rahatça yiyip semirmeye başladı. Karınları davul gibi şişen hayvanlar gölgelerinde yatıyor, keyifle geviş getiriyorlardı".*

> *"Bir sabah, muhtar, oğlunu ve iki damadını yanına alarak kaba kiren ağacının dibindeki tarlada ekine girdi. Arkadan birinci aza Kırçatalın Şükrü, ikinci aza Kel Memiş tırpanın sapına yapışıp arpa biçmeye başladılar" (H.3/60)".*

Ahmedim Ahmedim Uyan Ahmedim hikâyesinde ise köylülerin bostanlarda mısır, fasulye, kabak, patates gibi ürünler yetiştirdikleri, ormandan gelen yaban domuzlarının bostanlara zarar vermemesi için köylülerin bostanı beklediği geçmektedir.

> *"Köylüler, çayın iki yakasında ince bir şerit halinde uzanan bostanlarda mısır, fasulye, kabak, patates yetiştirirler. Salatalık karıkları, çoluk çocuk dadanmasın diye orta yerlerde olur. Mısırlar püskül tutmağa, patates devrekleri çiçeklenmeye başladı mı bostanları beklemek gerekir. Çünkü ormandan, iri burunlu yaban domuzları iner bostanlara geceleri. Dörereler ha dörerler toprağı. Gün ışıyınca bostana uğrarsanız, taze toprak kokusu genzinize dolar. Domuzun burnunu soktuğu bostandan o mevsim hayır çıkmaz. Hayvan, iki*

patates yumrusu için yerin altını üstüne devşirir. Domuzun, mısıra düşkünlüğü de bir başkadır. Onun için köylüler gece bostan beklemeye inerler vadiye (H.4/63)".

Kaynanayı Netmeli Merdivenden İtmeli hikâyesinde ise Hatça Kadı'nın yeni gelinliğinde tarlada çalıştığı, hayvanlarla uğraştığı, burçak ve yolma yolduğu ve bir kıtlık senesinde evde herkesin aç olduğu, bunun için üç kadın arkadaşı ile beraber dağdan soymuk soyup, başka bir köyde soymukları satıp, karşılığında un alıp ekmek yaptığı yer almaktadır. Hikâyede geçen "soymuk" Kastamonu bölgesinde kırsal kesimlerde görülen bir yiyecektir. Soymuk çam ağacının iç kabuğu soyularak elde edilen bir besin maddesidir.

"Taze gelinliğimde, Çukur Tarla'da burçak yoluyoruz. Evde üç çocuk; Süleyman, Ismayıl, Abdullah. Dam, sığır, davar işi benim başımda. Hamur karıp ekmek etmek; kayınnaya, kayıntaya, kocaya hızmat; oluk başından yayıkla su taşımak; bu işler hep bana bakıyor. Yorgunluktan belim bıknım kırılmış, uykusuz kalmışım. Burçak yolarken, ağustosun sarı sıcağında gün tepeye dikilmiş, ortalığı karsalıyor. Karılar, göv kazı gibi (turna demek istiyor) bir sıraya dizilmiş, hem yolma yoluyor, hem mâni atıyoruz karşılıklı (H.16/160)".

"Gıtlık senesiydi. Un uğra bitti evde. Hiç unutmam, iki üç karı, ormanda soymuk soyduk. Bir çalmaç dolusu soymukla Yukarı Gürne'ye gittim. Yukarı Gürne, bizim köyden daha zengin bir köy çoğu İstanbul'da pastacı, börekçi. Soymuğu, bir çalmaç unla değiştirip geldim köye. Hamur karıp ekmek ettim. Kayınnamın, kayıntamın karnını doyurdum" (H.16/161)".

Fâzıl Bayraktar, *Karpuz Tarlası Cinayeti* hikâyesinde ise köylerde değişen ekonomik ve sosyal yapıdan söz etmektedir. Hikâyede, geçmişte bostanlarda, tarlalarda mısır, fasulye, karpuz, kavun gibi birçok sebze ve meyvenin ekildiği ancak giderek köyde bostan işi ile uğraşan kimsenin kalmadığı, insanların artık sebze ve meyveyi pazardan aldıkları yer almaktadır. Yazar, eskisi gibi evlerde ekmek de yapılmadığı için tarlaya, bostana yabancı bir neslin yetiştiğinden söz eder.

"Başköy Çayı ile Araç Çayı'nın birleştiği yerden aşağılara, taa Demiroluk'a kadar, vadinin iki yakasındaki bostanlara mısır, fasulye, patates, domates, salatalık, biber, kabak, patlıcan, soğan, sarımsak, maydanoz, dereotundan başka, karpuz, kavun da ekilirdi o zamanlar. İyi kavun, karpuz olurdu. Şimdi ekilmiyor. Çoğu bostanlar sahipsizlikten boz duruyor. Tarla

bostan işi ile uğraşan pek kalmadı köyde. Bir ara, su altındaki yerlerde şeker pancarı yetiştirmeye heves etti köylüler. Şeker pancarı zahmetli iş ama kazançlı iş. Topluca para geçiyor eline. Üstelik bir çuval da şeker veriyorlar. Her gün baklava yesen, su yerine şerbet içsen bitmez. Şimdi, isteyen, sebzeyi, meyveyi Araç Pazarı'ndan alıyor. Eskisi gibi ekmek de yapılmıyor evlerde. Fırına çörek atan yok; yufka, bişi, hamurlu, gözleme, cizleme, güveç çöreği, kül çöreği yapan yok. Köylüler, ne zamandır has fırın ekmeği alıyorlar kasabadan. Gençler, karpuz, kavun deveğini tanımazlar. Görseler, yabani ot sanırlar. Tarlaya, bostana yabancı bir kuşak yetişiyor (H.24/149)".

3.1.3. Dayanışma ve Yardımlaşma

İnsanlar hayatları boyunca toplum içerisinde farklı kişiler ile etkileşim içerisinde olur ve iletişim hâlinde oldukları kişiler ile birlik olup birçok probleme çözüm üretir. Anadolu'da insanlar elele vererek imece ile birbirlerinin işlerini, sıkıntılarını hallederler. Yardımlaşma ve dayanışmanın bir örneği olan komşuluk ve misafirperverlik ile ilgili uygulamalar Fâzıl Bayraktar'ın eserlerinde en sık rastlanan halk kültürü unsurlarından birisidir.

3.1.3.1. *Komşuluk ve misafirperverlik*

Her toplumun misafir ağırlama gelenek ve göreneği farklı farklıdır. Türk toplum hayatında önemli bir yeri olan misafirperverlik, misafir olarak gelen insanlara karşı verilen değerin bir göstergesidir.

Türk toplumunda insanlar eve gelen misafiri rahat ettirmek ve memnun kalmış bir şekilde uğurlamak için ellerinden gelenin en iyisini yapmaya çalışırlar.

Fâzıl Bayraktar'ın hikâyelerinde komşuluk ilişkileri içerinde hoşgörü de önemli bir yer tutmaktadır. Hikâyelerin birçoğunda kahramanlarının olumlu ve olumsuz davranışlarının toplum üzerindeki etkisini görebiliriz bu etkide hoşgörülü olmanın büyük etkisi vardır. Prof. Dr. Naciye ATA YILDIZ kaleme aldığı bir makalesinde günümüzde insan ve toplum ilişkilerinde çeşitli davranışların etkili olduğunu ve hoşgörülü olmanın insan davranışları üzerinde genellikle olumlu etkilerinin bulunduğunu söylemiştir (Yıldız, Ata,

2012). Fâzıl Bayraktar'ın hikâyelerinde insanların özellikle yaptıkları büyük şakaları hoşgörü ile karşıladıklarını görebiliyoruz. Yazarın *Kel Memiş'in Zevzekliği* hikâyesinde ve *Teleferik Macerası* hikâyesinde yapılan şakalar hoşgörü ile karşılanır. Yazarın "Karpuz Tarlası Cinayeti" hikâyesinde ise hikâye kahramanı Mehmet Ağa, bahçesinden karpuz isteyen gençlere karpuz vermez ancak Hamdi Ağa, gençleri kırmaz ve istedikleri karpuzu verip onları hoşgörü ile karşılar. Yazar Mehmet Ağa'yı bu davranışından dolayı olumsuz bir tip olarak verirken Hamdi Ağa'yı açık sözlü, tok gözlü sevimli bir insan olarak tanımlar.

Fâzıl Bayraktar'ın hikâyelerinde de misafir karşılama, ağırlama gibi konularda birçok örneğe rastlıyoruz.

Fâzıl Bayraktar'ın *Memiş'in Zevzekliği* hikâyesinde misafir ağırlama ve misafire verilen önemi görebiliyoruz. Hikâye kahramanı Satı Bey'e köyde herkes "bey" olarak hitap eder. Ancak onun bey olacak kadar bir zenginliği yoktur. Satı Bey, konukseverliği ile bilinir. Kendisine misafir olarak gelen insanları geri çevirmez ve en iyi şekilde ağırlar. Köyde bey olarak anılmasının nedeni de budur. Yazar, hikâyede olumlu bir tip olarak anlattığı Satı Bey'in konukseverliğine dikkat çekmiş, Türklerin bu olumlu özelliğini yine olumlu bir tiple bize anlatmıştır.

Türk aile yapısında genellikle her evde ayrı bir misafir odası yer alır. Eve gelen misafir her gün kullanılmayan diğer odalardan farklı özenle döşenmiş bir odada ağırlanır. Hikâyede de Satı Bey'in, misafir için döşenmiş ayrı bir odası olduğu ve odada misafirin rahat etmesi için özenerek hazırlanmış eşyalarının yer aldığı geçmektedir.

> *"Satı Bey'in konukseverliği ve cömertliği dillere destan. Geleni gideni eksik olmuyor. Kasabadan gelen memurlar, doğruca Satı Bey'in evine iniyorlar. Misafir için döşenmiş tavanı göbekli büyük odanın yüklükleri, kat kat yün yataklarla, patiska kılıflı mitil yorganlarla sabun kokulu sarı kıvrak çarşaflarla tepeleme dolu. Cezveler, fincanlar, ayaklı çay bardakları, çaydanlıklar, tepsiler, pırıl pırıl kalaylı lengerler, idare lambası, gemici feneri, fitili takılmış lüks lambası, odanın dolaplarında misafirin gelişine hazır tutulur.*

Bunların bakım ve temizliğini, Satı Bey kendisi yapar, karısına, gelinine güvenmez, el sürdürmez" (H.15/151).

Satı Bey, misafir ağırlamayı kutsal bir görev olarak da görür. Müslümanlar misafir ağırlamaya ayrı bir özen gösterir. Satı Bey, cimri bir insanın evine misafir uğramayacağını, misafirin rızkı ile geldiğini, bu konuda hadislerin olduğunu ve misafirin gelmediği evde bereketin olmayacağını söyler.

"-Sen de bıktın ya bu misafirden, belli etmiyorsun, kuyruğu mekere gibi dik tutuyorsun!

-Ne bıkmasıymış? Misafir, bereketi ile gelir. Hadis kitabımızda yeri var. "Veren el, alan elden hayırlıdır" buyrulmuştur. Bizim elimiz, vermeye alışmış bir kere. Köye misafir geldi mi, kiminiz baltayı alır, dağa oduna gider. Kiminiz bostan sulamaya kaçar. Misafirin girmediği evde bereketin ne işi olur, hay benim oğlum?"(H.15/151,152).

Misafir ağırlamada önemli konulardan bir tanesi de eve gelen misafire sunulan ikramdır. Eve gelen misafir, sunulan ikramlarla memnun edilmeye çalışılır.

Fâzıl Bayraktar, *Köşkölo'nun Ayranı* hikâyesinde de *Kel Memiş'in Zevzekliği* hikâyesinde olduğu gibi birbirine zıt iki karakter verir ve olumlu olan karakteri konuksever bir insan olması ile ön plana çıkarır. Hikâyede olayın geçtiği Çukurpelit Köyü muhtarı izzet ikram bilemeyen, cimri, misafir sevmeyen olumsuz bir tiptir. Hikâyenin diğer önemli kahramanı Köşkölo ise köye gelen misafiri geri çevirmeyen, en iyi şekilde ağırlayan konuksever bir insandır ve hikâyede bu özellikleri dolayısıyla olumlu bir karakter olarak öne pilana çıkar.

"Köşkölo eve seğirtti; biraz sonra, elinde bir sürahi dolusu ayran, iki bardakla geri döndü. Askerler, ikişer üçer bardak ayran içip rahatladılar".

"Köşkölo'nun karısı Necibe Kadın, kaşla göz arasında bol sarımsaklı patates paçası yaptı; bir lengeriye domates, salatalık doğradı. Yufkaları siniye dizdi, tahta kaşıkları sıraladı, çardaktan kocasına seslendi":

"-Köşkölo, sini hazır!"

"-La yaşa dayımın kızı! Sen olmasan ben ne ederdim acaplayın?"

"-Öf anam öf… Yeme de yanında yat. Buyurun gardaşlarım. Zekeriya Peygamber'in sofrası bu."

"Musa Onbaşı nazlanır gibi yaptı:"

"-Emmi bizim kumanyamız vardı. Neden zahmet etti yengemiz?"

"-Zahmetin lafı mı olur Musa Onbaşı! Sayenizde bu fakirin gırtlağı da bayram yapsın kırk yılda bir. Yengen, bu paçayı öyle yapar ki, dikkat etmezsen parmağını yersin. Buyurun hele, helali hoş olsun! "(H.22/105).

Yazarın *Bir Kasabaya İki Deli Fazla* hikâyesinde Anadolu'da özelikle kırsal bölgelerde yaşayan insanların devlet memurlarını ağırlamaya özen gösterdiklerini ve onlara verdiği değeri görebiliyoruz. Hikâyede Piroğlu Köyü'nde yaşayan insanlar köye iş için gelen memurları saygıyla karşılar, yaptıları çeşit çeşit yiyecek ve içeceklerle onları güzel bir şekilde misafir etmek için ellerinden gelenin en iyisini yapmaya çalışırlar.

"Köy kahvesinin önündeki ulu çınarın gölgesinde irili ufaklı masaların uç uca getirilmesiyle uzunca bir masa oluşturulmuş; iki taraflı sandalyeler dizilmişti. Renk renk muşambalarla örtülü masanın üzeri, çeşit çeşit yemeklerle donatılmıştı. Gözlemeler, yufkalar, bazlamalar, ayran dolu sürahiler, içi dolu tas ve tabaklar arasında büyük rakı şişeleri göze çarpıyordu" (H.26/11).

Fâzıl Bayraktar'ın *Adnan Menderes'in Portresi* hikâyesinde de misafir ağırlama ile ilgili bir örneğe rastlamaktayız. Hikâyenin başkahramanı İhreme Kadın, ilk defa köyünden kasabaya geldiğinde yeğeni Makbule'de kalır. Makbule, İhreme Kadın'ı en güzel şekilde ağırlar, eve gelen konuklar için hazırlanan misafir odasında onu yatırır ve rahat etmesi için elinden geleni yapar.

"Makbule, İhreme Kadını çok iyi misafir etti. Yere göğe koymadı, "hala'' dedikçe bir "hala'' daha çıkıyordu ağzından. İhreme Kadın, yeğeninin bu ilgisinden hoşnut olmuş, az çok rahatlamıştı".

"-Yatma zamanı Makbule, İhreme Kadın'ı misafir odasına geçirdi."

"-Hala dedi, senin için divanı hazırladım. Irahat edersin diye bir yatak daha serdim. Haydi, Allah rahatlık versin! Yatarken ışığı söndürüver"(H.31/107).

3.1.4. Halk Mimarisi

Mimari yapılar, insanların sosyal durumlarının, yaşam şartlarının bir göstergesi olması dolayısıyla önem taşımaktadır. "Türkler İslamiyet'in kabul edilmesiyle yerleşik hayata daha hızlı geçmişlerdir. Yerleşik hayata geçen Türkler geçim kaynaklarına ve bulundukları yerin iklim şartlarına göre değişik mimari yapılar inşa etmişlerdir." (Aydoğdu, 2007)

Anadolu'da var olan mimari yapılar her zaman önemini koruyan, halk bilimi için büyük değer taşıyan milli öğelerimizden birisidir. Anadolu'da yer alan bu mimari yapılar halk bilimi için, içerisinde zengin malzemeler barındırır (Baran, 2006). Fâzıl Bayraktar'ın eserlerinde halk nimarisinin birçok örneğini görmek mümkündür. Yazarın eserlerinde yer alan bu örnekleri, çeşitlerine, bölümlerine, kullanım amaçlarına göre dört alt başlık altında değerlendirdik.

3.1.4.1. *Konut çeşitleri-bölümleri*

Fâzıl Bayraktar'ın eserlerinde hayatımızın büyük bir bölümünü geçirdiğimiz ve kültürümüzün önemli bir göstergesi olan konut yapıları ve bölümleri ayrıntılı olarak geçmektedir. Yazar, *Aygıro'nun Beyliği ve Adnan Menderes'in Portresi* hikâyelerinde köylerde yer alan konak tipindeki evlerden ve evin bölümlerinden bahsetmiştir.

"Aygıro, Orman İşletmesi'nde cip soförlüğü yaparken, dalevereli bir meseleye adı karıştığı için işten atıldı. Hoş işten atılmasa da o düzenini çoktan kurmuştu. Müteahhitliğe başladı. İki yıl demeden, kamyonlar bir iken beş oldu. Köyde sekiz odalı bir konak yaptırdı ki kasabada bile benzeri yok. Sanırsın, padişahın Yıldız Sarayı. Haremliği, selamlığı var"(H.17/1).

"Misafirhaneye ayrı kapıdan giriliyor. Baştan aşağı Isparta halısı. Yer halı, sedirler halı, yan yastıkları halı" (H.17/1).

"Otuz hanelik koca köyde, çatısı kiremitli, penceresi camlı sadece iki ev vardı. Köy ortamında varlıklı sayılan, bir ayağı kasabada iki ailenin evleri idi bunlar. Köylüler, "Konak'' derlerdi o evlere." (H.31/103).

3.1.4.2. *Hayata yardımcı yapılar*

Yazarın hikâyelerinde hayata yardımcı yapılar han, hamam, medrese, kervansaray *Bıngıldaklı Çayır Hikâyesinde* şu şekilde geçmektedir:

"Cennetmekan ulu dedelerim, altın, gümüş, ve de bakır sikke bastırmamış mı? Han, hamam, cami, medrese, kervansaray yaptırmamış mı? ...Jandarma başçavuşu, sedire bağdaş kurmuş, eski yazı bilmemesine rağmen elindeki Şecere Defteri'ni merakla inceliyor, bıkkın, kayıtsız bir tavırla Hacı Mehmet Bey'in anlattıklarını dinler görünüyordu" (H.19/21).

3.1.4.3. *Konutlarda ve yardımcı yapılarda bölümler, süsleme*

Fâzıl Bayraktar'ın Temek Karı, Gül Kokulu Çamaşırlar, Derin Kar Senesi hikâyelerinde "misafir odası, avlu, temek" gibi konutlarda yer alan bölümler geçmektedir.

"Şimdi sözü oraya getireceğim. Hayvan damının pislik atılan küçük deliğine "temek" denir bizim oralarda. Merak ettim Şemsettin Sami'nin Kâmûsu Türki'sine baktım. O sözlükte de ahır penceresine halk dilinde "temek" denildiği yazılı'' (H.14/149).

"Zara'ya varışımda Alay Misafirhanesinde bir süre kaldıktan sonra akşam yemekleri için gittiğimiz Lokantacı Kör Sabri'nin önerisi üzerine; akrabasının iki odalı, toprak damlı evine taşındım. Evin önünde, etrafı yüksek kerpiç duvarlarla çevrili geniş bir avlu vardı. O yüksek duvarlarla, bu avluya sırtını dayamış iki katlı köşk yavrusu ev, görüşü kapatıyor. Pencereden baktığımda, çividi boyalı köşkün arka duvarlarını, hep kapalı duran dört pencerenin el örgüsü dantel perdelerini, hiç açılmayan oymalı işlemeli arka kapısını görüyorum" (H.40/198).

"Uslu, itibarlı bir misafir gibi karşılandım. Beni, üst kattaki, misafir odasına aldılar. Tavan süslemeleri, terceler, kalaylı tas ve lengerilerin sıralandığı çepeçevre sergenler; içinde düzgünce istif edilmiş yatak, yastık ve yorganların yığılı olduğu yüklükler; halı yastıklı sedirler, duvarda kalın pirinç çerçeveli boy aynası, köşede yan yana duran aynalı iki ceviz sandık, yerde serili büyük boy Acem halısı ile bu misafir odası, insanı şaşırtan bir güzelliğe sahipti" (H.42/10).

3.1.4.4. *Konutların döşenmesi, kullanımı ve ev eşyaları*

Fâzıl Bayraktar, Adnan Menderes'in Portresi hikâyesinde, kendi köyü olan Aksu köyünden bahsederken köyde bulunan, ısınma ve aydınlatma ihtiyacını karşılayan şömineden ve "çölemen" denilen pramit biçimindeki saç ayaklarından bahseder.

"Şimdikilerin "Şömine" dedikleri geniş ocaklar, evlerin hem ısıtma, hem aydınlatma, gereksinimini karşılar; yufkası, hamurlusu, çöreği, aşı bu ocaklarda yapılırdı. "Çölemen" denilen özlü pişkin topraktan yapılma piramit biçiminde saç ayakları, ocağın bir köşesinde durur; saç, caba, tencere gibi şeyler, üç çölemen taşının üstüne yerleştirilirdi" (H. 31/104).

3.1.5. Halk Mutfağı

Türkiye'nin her yöresi coğrafi ve ekonomik özelliklerine göre farklı ve zengin bir mutfak kültürüne sahiptir. Fâzıl Bayraktar, görev yaptığı yerlerde Anadolu'nun bu kendine özgü mutfağını yakından tanıma imkânı sağlamıştır.

Mutfak kültürü, beslenmemiz için gerekli olan yiyecek ve içeçek türleri ve bunların hazırlanma, pişirilme, saklanma ve tüketilme sürecini, buna bağlı mekân ve ekipmanı yeme-içme geleneği ile bu çevrede gelişen inanış ve uygulamalardan oluşan bir bütünlüğü ve kendine özgü bir kültürel yapıyı ifade eder. Anadolu'da da yüzyıllardır var olan yemek kültürü kuşaktan kuşağa aktarılan bir değerdir. (Artun, 2018)

Fâzıl Bayraktar'ın eserlerinde Türk mutfağı ile özellikle Kastamonu kültürüne ait birçok yiyecek, içecek ismi yer almaktadır.

Erman Artun, *Türk Halk Bilimi* adlı kitabında kendi kendine yetişen ot, mantar ve köklerden, özellikle kırsal bölgelerde geniş ölçüde yararlanıldığını söylemektedir. Mantar, Kastamonu yöresi için önemli bir yiyecektir (Artun, 2018).

Bayraktar'ın *Babalar ve Oğullar* hikâyesinde Muhtar Hacı Emir, ailesini öldüren teröristleri aramak için dağa çıkıp günlerce aç kalınca yine Kastamonu yöresine ait olan bazlama ve kanlıca mantarı yediğini söyler. Yazar, *Abaz Diye Bir Köpek* hikâyesinde ise şehirde yetişen çocuğun köyde oynanan oyunları, yemekleri, yetişen bitkileri bilmediğini söyler ve kölemez denilen dağ köylerine özgü bir çoban yiyeceğinden bahseder. Yine hikâyede yazar, Kastamonu yöresinde dağlarda yetişen argun ve ahlat ağacından bahseder. Ahlat ağacı, Anadolu'nun birçok bölgesinde yetişir; meyvesi yararlıdır ve buruk bir tada sahiptir. Yazar, Kastamonu yöresinin yemek kültürüne hâkim olduğu için yöreye özgü yiyeceklerin tadının nasıl olduğunu da hikâyede anlatır. Unutulmaya yüz tutmuş olan bir içecek olan kölemezin yapılışını ayrıntılı olarak verir.

Fâzıl Bayraktar kaleme aldığı bir mektubunda hikâyelerde geçen mıkçık köşgüç ve balsara hakkında şunları ifade etmiştir:

"Mıkcık: Bahar aylarında çayırlarda, çalı diplerinde biten beyaz renkli, içi pembe, küçük mantarlardır. Közlenince lezzetli olur."

"Balsara: Yaz sıcağında, bazı yörelerde meşe ağaçlarının yaprakları üzerinde sanki bal sürülmüş gibi bir parlaklık hâsıl olur. Çocukluğumuzda "balsara yağmış" diyerek balsara yağan meşe ağaçlarını bulur, yapraklarını yalayarak ağzımızdı tatlandırırdık. Balsara nasıl meydana gelir; hâlâ merak ederim."

"Köşgüç: Tarlalarda, toprak altında oluşan küçük, beyaz renkli yumrulardır. Toprağın üstünde kalan yeşillikten anlaşılır. Sivri çomakla topraktan çıkarılıp temizlenerek yenir. Lezzetlidir. Domuzlar da Köşküçü çok severler. Küçücük bir köşgüç için koskoca bir tarlayı delik deşik ederler."

"*Yirmi gün Mecnun gibi dağlarda dolaştım. Zağar köpeği gibi soyak çekip iz sürdüm. Dur durak uyku muyku yok. Kuru bazlamayı suya banıp nefis körlettim. Kanlıca mantarı yedim çiğ çiğ. Sonunda buldum eşkıya inini. Buldum ama ben ben olmaktan çıktım* (H.7/93)".

"*Şehir çocuğu cincineyi, içikızılı, gelinciği, mıkcığı, kanlıcayı, mantarının zehirlisini, zehirsizini ne bilsin? Balsarayı, yelmüğü, köskücü, hele hele kölemezi ne bilir*"

"*Bu 'kolemez' denen şey bizim o tarafların dağ köylerine özgü bir çoban içeceğidir. Yeni yetme çobanlar kolemezin ne olduğunu bilmezler. Bizim dağlarda ahlat, argun çok olur. Ahlatın meyvesi küçüktür. Kiraz kadar, bilemediniz erik kadar. Olgunlaşmadıkça yenmez, serttir, tadı buruktur*" (H.29/81).

Çok çeşitli mutfak kültürüne sahip olan Türk mutfağının önemli yiyeceklerinin başında hamurişi ve etten yapılan yiyecek türleri gelmektedir. Misafir ağırlamanın önemli bir göstergesi olan ikram için Anadolu'da insanlar genellikle hamurişinden ya da etten yaptıkları yiyecekleri sunarlar.

Yazar, *Karpuz Tarlası Cinayeti* hikâyesinde köylerde artık eskisi gibi bostanların ekilmediğini, çoğu bostanın sahipsiz kaldığını, isteyen herkesin sebze ve meyveyi pazardan aldığını evlerde eskisi gibi ekmek de yapılmadığını söyler ve eskiden köylerde sıklıkla yapılan yufka, bişi, hamurlu, gözleme, cizleme, güveç ve kül çöreği gibi yiyecek türlerinden bahseder.

"Her gün baklava yesen su yerine şerbet içsen bitmez. Şimdi, isteyen, sebzeyi, meyveyi Araç Pazarı'ndan alıyor. Eskisi gibi ekmek de yapılmıyor evlerde. Fırına çörek atan yok; yufka, bişi, hamurlu, gözleme, cizleme, güveç çöreği, kül çöreği yapan yok (H.24/149).

Yazarın *Şakadan Azma* hikâyesinde ise Hünü Efendi, yaptığı bir yanlışı telafi etmek için söz verdiği memurlara büyük bir ziyafet hazırlar ve büyük bir kuzuyu memurlar için kesip onlara güzel bir ziyafet sunar.

"Hüsnü Efendi, büyük bir özen ile hazırladığı etleri kızarmış yağın içerisine atarak tahta kaşıkla çevire çevire kavurmayı kıvama getirmeye çalışıyor, ara sıra keyifle bağırıyordu".

"-Hey bre heey!. Şu kokuya bak, şu kokuya! Oruçluya altmış bir giydirir mübarek! Yeme de yanında yat"!

"Hem saç kavurması yapmaktaki ustalığı, hem de şakaları, sohbetleri ile kır sofralarının baş davetlisi idi Topal Hüsnü Efendi. O varken, kimse, saç kavurması yapmağa yeltenemezdi. Birileri kavurma yapmağa niyetlense hemen tepki gösterir, hakarete uğramış gibi öfkelenirdi (H.32/123)".

Bayraktar'ın *Derin Kar Senesi* hikâyesinde kar yağışı nedeni ile birkaç gün başka birisinin evinde kalmak zorunda kalan genç bir öğrencinin, itibarlı bir insan gibi karşılanmasının anlatıldığı bölünde Anadolu sofra kültürüne ait bir örnek yer almaktadır.

"Bu sırada kapı vuruldu. Elinde büyükçe bir sini ile Hacı Süleyman Efendi'nin kızı Mürüvvet içeri girdi. Üzeri; tereyağından kaşar peynirine, balından kaymağına, zerdali marmelatından sıcak sütüne, yumurtasından dilimlenmiş somun ekmeğine kadar iştah uyandıran şeylerle bezenmiş siniyi, sedirin ocağa yakın köşesine koydu, peçeteyi uzatarak:

-Buyurun, dedi, afiyet olsun!" (H.42/13).

Yazarın, *Patahmet'in Hanı ve Sızma Zeytinyağı* hikâyesinde Anadolu Türk mutfağında yer alan bir yiyecek türü olan lokma ve gözleme geçmektedir, Hikâyede kasabaya gidip döndüğünde çok acıkan Sarı Seyin, karısından gözleme ve lokma yapmasını ister.

"-Gız Tesbire! Patahmet'ten zetinyağı aldım. Bi gözleme yap da ağız tadıynan yiyelim. Bi de lokma dökersen şöyle kıtır kıtır, değme keyfine gitsin.

"Tespire Kadın, acele hamur yoğurdu. Ocaktaki çölemenlerin üzerine sacı yerleştirdi, ateşi yaktı. Oklavayı, bişleyeci, şipşipiyi hazırladı. Bir tasın içine zeytinyağı şişesindeki idrardan boşalttı. Ocağın başına oturdu''(H.48/94).

3.1.5.1. *Mutfak araç ve gereçleri ve kullanımı*

Fâzıl Bayrakytar'ın *Adnan Menderes'in Portresi* hikâyesinde halk mutfağına ait yiyecek, içecek ve bunların yapımı ile ilgili bilgilerin yanısıra mutfakta kullanılan araç ve gereçler de yer almaktadır.

> *"Yoksulluktan olsa gerek, oklağaç, bişleğeç, şipşipi, kaşık, kaşıklo, yer sofrası, tekne, çalmaç, güvlek, yaba, anadut, dirgen, gibi akla gelen, eşyaların hemen hemen hepsi ağaçtandı. O nedenle, benim de içinde yaşayıp büyüdüğüm o zamana "Yontma Ağaç Devri" demek uygun olurdu'' (H.31/104).*

3.1.6. Giyim Kuşam

İnsanların yaşadıkları coğrafya, sosyal durumları, inançları, değerleri giyim kuşamlarını da etkiler. Sahip oldukları gelenek, görenek ve inançlara göre giyinen insanlar yaşadıkları toplumla ilgili bilgi sahibi olmamızı sağlar. Bu özelliği ile giyim, kimi zaman bir göstergedir.

"Türk giyim kuşam kültürü, kalitesi, motif zenginliği, canlılık ve zerafeti ile Anadolu insanının yaşam biçimini ve dünya görüşünü büyük ölçüde yansıtır. Geleneksel yaşamda her kuşak kendinden önceki kuşağı izleyerek bu giyim kuşam anlayışını günümüze kadar taşır"(Artun, 2018).

Fâzıl Bayraktar, hikâyelerinde kahramanları sahip oldukları inançlara, kültürel özelliklere ve sosyo-ekonomik durumlarına göre tasvir etmiştir. Dolayısıyla yazarın hikâyelerinde hem kadın hem de erkek giyimi ile ilgili geleneksel giyim kuşam örnekleri yer alır.

Yazar, *Diğdik Kuşu* hikâyesinde köydeki iki erkek tarafından kaçırılan ve namusunu korumak için onlara karşı gelen genç bir kızın yaşadığı olumsuzlukları anlatırken onu dış görünüş olarak tasvir eder. Yazarın yaptığı tasvirden Anadolu'da köylerde kadınlara ait giyim kuşamı görebiliyoruz. Hikâyede kızın, üstüne tek parça geniş uzun elbise olan

fistan giydiği, bacağında ise o dönemlerde Anadolu'da kadınların giydiği divitinden bir kıyafet olduğu geçer.

> *"Kız, kayanın ardında, ezilmiş otların üstünde dermansız yatıyordu. Kestane rengi, örgülü saçları dağılmış, fistanının yakası omuz başına kadar yırtılmıştı. Alacalı divitinden donu, lime lime idi. Beyaz, dolgun bacakları yer yer görünüyordu. İçgüdüsel bir davranışla açık yerlerini örtmeye çalıştı" (H.5/73).*

Yazarın, *Kapalı Duran Perdeler* hikâyesinde ise kasabanın genç erkeklerinin o dönemde ayaklarına giydikleri ayakkabı olan iskarpin geçmektedir.

> *"Tüm gençler, kasabada çok daha iyi kunduracılar olduğu halde, iskarpinlerini Kör Tevfik'e yaptırmaya başladılar. (H.8/105).*

Türk kültürü 19. yüzyılda batının etkisi ile değişmeye başlamıştır. Yaşanan bu kültürel değişimin bir parçası da insanların giyim tarzları olmuştur. Bu yeni giyim tarzının bir örneği de fötr şapkadır. Yazar, *Kıran Girdi Bozulduk* hikâyesinde ilçe Tahrirat Katibi Muastafa Kuruşçu'nun giyim kuşamına çok özen gösterdiğini, fötr şapkasız dışarıya çıkmadığını söyler.

> *"Güzel giyinir. Onu dışarda fötr şapkasız dolaşırken gören olmamıştır. Gömleğinin takma yakası hep kolalıdır. Yenice sigarası ağzından hiç eksik olmaz. Akşam mesai bitiminde Memurlar Kulübü'ne ilk o gelir" (H.18/11).*

Yazarın, *Köşkölo'nun Ayranı* hikâyesinde ise devriye komutanı, Çukurpelit Köyü'nde muhtarı, kafasına takmadan dışarı çıkmadığı fötr şapkasından tanır.

> *"Devriye komutanı Akşehirli Musa Onbaşı, dedesi Nasrettin Hoca gibi zeki, kurnaz, lafını bilir, tepeden tırnağa, jandarma bir askerdi. Muhtarın evde olduğunu biliyordu. Camın arkasından kımıldayan gölgesini, kalıbı bozuk fötr şapkasından tanımıştı" (H.22/103).*

Ayrıca yazar, Kastamonu Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Eyüp AKMAN'a yazdığı bir mektubunda Sepetçioğlu oyununu oynayan oyuncuların kıyafetleri hakkında bilgi vermiştir.

"-Sarkık kollu cepken veya siyah yelek,"

"-Uzun kollu, yakasız, boyun ve kol uçları düğmeli beyaz gömlek,"

"-Zıpka: Bacağı sıkıca saracak şekilde dar, bacak kenarı boyunca siyah kaytan. Zıpkanın arkası potur şeklinde kabarık,"

"-Tosya Kuşağı: Beli ve kalçaları sıkıca kavrayacak şekilde geniş. Kuşağın püsküllleri, sağ kalça üzerine hafifçe sarkık,"

"-Kuşağın üzerinde beş altı gözlü meşin silahlık. Silahlığa sokulu vaziyette kama, saldırma, teke bıçağı,"

"-Boyuna asılı veya yelek ceplerinden sallantılı gümüş saat kösteği,"

"-Ayakta: Yemeni,"

"-Başta: Börk tabir edilen külah. Börk üzerine sarılı vaziyette çökü (yazma)" (M.115).

3.1.7. Oyun ve Eğlence

Oyun ve eğlence insan yaşamında çok eski zamanlardan itibaren yer almaktadır. Oyunlar, geçmişten günümüze kadar gelerek toplumların eğlence anlayışlarını karşılamışlardır. Anadolu'da özelikle kırsal bölgelerde yaşayan insanlar yılın belirli zamanlarında güzel ve eğlenceli vakit geçirmek için biraraya gelerek oyunlar oynarlar. Ancak teknolojinin gelişmesi, internet, televizyon ve telefon gibi iletişim araçlarının yaygınlaşması ile beraber insanlar arasında oynanan bu oyunlar eski işlevini yitirmeye başlamıştır. Fâzıl Bayraktar'ın hikâyelerinde hem yetişkinler hem de çocuklar arasında oynanan oyun örneklerine rastlamaktayız.

3.1.7.1. *Yetişkinler arasında oynanan oyunlar*

Yetişkinler arasında yılın belirli zamanlarında oynanan oyunlardan birisi köy seyirlik oyunlarıdır. Yazarın *Yağlı Karalı Yumurtalar* hikâyesinde "deve çıkarma" oyunu geçmektedir.

"Deve çıkarma yetişkinler arasında oynanan köy seyirlik oyunlarından biridir. Hayvan taklidine dayalı bir oyundur. Oyunun amacı devenin görünüşü ve hareketlerinin bazı mizansenler ile taklit edilerek izleyicileri eğlendirmektir. Deve oyunu açık ve kapalı mekânlarda icra edilen bir oyundur. Özellikle kış aylarında bir odada sohbet edip eğlenmek için biraraya gelen insanlar arasında oynanır" (Atlı, 2017).

Yağlı Karalı Yumurtalar hikâyesinde Cinpiri Hasan'ın kış gecelerinde köy odasında toplanan insanlar için yılda bir ya da iki kere bu oyunu icra ettiği ve kendisini izleyen insanları eğlendirip, güldürdüğü geçmektedir.

> *"Cinpiri Hasan, Gülferen Köyü'nün Nasrettin Hocasıdır, akıl danışmanıdır. Köy odasındaki oyunların rejisörüdür. Ondaki tekerlemeler, meseller, uzanlamalar kimsede yok. Meddah gibi adam. Anlatmağa başladı mı, yediden yetmişe herkes nefesini tutup dinliyor. Aşık Garip'i, Hazreti Ali'nin Kan Kalesi Cengi'ni Kesikbaş Hikayesi'ni, Cinpiri Hasan anlatacak, siz dinleyeceksiniz. Nasıl bellemiş, kimden dinlemiş, nasıl kafasında tutmuş, akıl sır ermez. Her lafını bir darbımesele bir tekerlemeye bağlar. Kış geceleri, köy odasında "Deve Çıkarma" oyunu, onun en meşhur oyunudur. Bu oyunu da yılda bir kere, bilemediniz, hatırlı misafir filan gelmişse iki kere çıkarır; tadını kaçırmaz. "Deve Çıkarma'da, gülmekten kimsede hayır kalmaz, ortalığı kırar geçirirdi" (H.23/111).*

Yazarın *Teleferik Macerası* hikâyesinde hikâyenin geçtiği köy olan Belovacık köyünde insanların misafirperverliği, şakacılığı ile ünlü olduğu, kış gecelerinde köydeki erkeklerin köy odasında toplanıp yüzük, tura, cicoz, cız, altmışaltı gibi oyunlar oynayarak vakit geçirdikleri yer almaktadır.

Hikâyede yer alan yüzük oyunu zihin becerisine ve zeka gücüne dayalı oyun gurubundan olup, oyunda birçok fincandan birinin altına bir yüzük saklanır, iki takım

sırayla, saklanan yüzüğü erken ya da geç buluşlarına göre çok veya az sayı kazanırlar. (Boratav, 1973)

Hikâyede geçen cız oyununda ise yere bir kare çizilir, çizilen karenin ortasından enine ve boyuna iki çizgi çizilir, oyundaki amaç seçilen üç taşı bu çizgiler üzerinde hizaya getirebilmektir.

Altmış altı oyunu ise iskambil kartları ile oynanan bir oyundur. İki kişi yirmi dört kart ile beraber oynar.

Hikâyede geçen cicoz oyununda ise oyuncular halka oluşturur. Bir ipe yüzük takılır ve ipin iki ucu bağlanır. Oyuncular bir ebe seçer. Seçilen ebe oluşturulan halkanın ortasına geçer. Oyuncular ebeden yüzüğü saklar ve elden ele dolaştırır. Ebe yüzüğün kimde olduğunu bulmaya çalışır

> *"O zamanlar, şimdiki gibi ulaşım imkânları yok. Yol yok, motorlu araç yok, elektrik yok, radyo yok. Kış mevsimi uzun sürüyor. Kar, bir yağdı mı, altı ay kalkmak bilmiyor. Köyün adamları, köy odasında toplanıp yüzük, tura, cız, altmışaltı gibi oyunlarla; Gazi Muhammet, Hamzat, İmam Şamil, Hacı Murat gibi destanlar, hikâyeler, uzanmalarla, deve çıkarma gibi folklorik orta oyunları ile vakit öldürüyorlar" (H.34/136).*

Yazarın *Kızlarsarayı Köyü'nün Düğe Sımalı Erkekleri* hikâyesinde erkeklerin köydeki işleri yapmadıkları, köy odasında iskambil oynadıkları ve eskiden daha çok küçük çocuklar arasında oynanan "mele oyunu" oynadıkları geçmektedir. Mele oyunu, yere çukur kazılarak oynanan bir oyundur. Çukurların içerisinde beş tane taş konur. Oyuncu, oyuna başlar çukurdan beş taş alır sırasıyla her çukura bir taş koyar. Tek taş kaldığında diğer oyuncu taşları kendi önüne koyar. En çok taşı olan oyuncu oyunun galibi olur. Hikâyede genelikle çocuklar arasında oynanan bu oyunun köyün erkekleri arasında da oynandığı görülmektedir.

> *"Köyün düğe sımalı erkeklerine gelince: Onlar, köy odasında iskambil oynayarak, ya cami karşısındaki kaba cevizin gölgesinde uyuyup pinekleyerek çomakla toprağı dürdüşleyip dedikodu ederek, mele taşı oynayarak, tütün içerek gün boyu vakit öldürürler. Ağır işlerde*

yıpranmadıkları, güneş görmedikleri için elleri yüzleri şehir efendisi gibi bembeyaz pırıl pırıldır" (H.3/49).

3.1.7.2. *Çocuk oyunları*

Her milletin önemli kültür unsurlarından birisi de çocuk oyunlarıdır. Çocuk oyunları sözlü edebiyat ürünlerini yaşatarak gelecek nesillere aktarır ve böylece kültürün devamlılığını sağlar.

Yazar *Abaz Diye Bir Köpek* hikâyesinde eskiden köylerde çocuklar arasında oynanan met, dikincir, cilbetür gibi oyunlar olduğunu, şehirde yetişen çocukların bu oyunlardan habersiz olduklarını söyler.

Hikâyede geçen patlangıç ise mümber ağacından yapılan çocukların mantar tabancasına benzer bir oyuncaktır. Patlangıç yapmak için ağacın bir dalı kesilir, içi boşaltılır, kendir ipi bilye gibi yapılıp ağacın ortasına koyulur. Daha sonra birisi sopa ile arkasından ittirince deliğin ucundan bilye ses çıkararak fırlar patladığı için de patlancıç adı verilmiştir. Fâzıl Bayraktar, kaleme aldığı bir mektubunda hikâyelerde geçen çelik-çomak, met, dikincir, cilbetür, diğdaban oyunları hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Çelik-çomak, met, dikincir, cilbetür, diğdeban gibi oyunlar bir metre kadar uzunluğunda bir buçuk iki santim kalınlığında kiren gibi sağlam ve düzgün değneklerle oynanır. Bu oyunların malzemelerini, çocuklar düzgün ağaç dallarını tutarak kendileri hazırlar. Çelik-çomak için her çocuğun düzgün bir değneği ayrıca yirmi santim uzunluğunda çelik denen bir ağaç parçası, çeliğin üzerine konması için kalınca bir metre uzunluğunda bir de kazık bulunması lazımdır. Diğdehan, Dikincir, Cilbetür, az eğilimli çimenlik düzlüklerde oynanır; mesela otururken ayağın iç kısmına vurularak yaylandırılıp fırlatılan değneğin çayırın üstünde yılan gibi kayıp gitmesi lazımdır. Hasılı bu oyunlar düzgün ağaç değneklerle oynanan oyunlardır. Şimdi oynanıyor mu, bilemem? Çocukluğumuzda, oyuncaklarımız genellikle ağaçtandı. Kendimiz yapar, ya da yakınlarımıza yaptırıdık. "

> "*Bıcılgan'ı, karakabarcılığı, anızlı tarlada yalın ayak yürümesini, ayaktan iğne ucuyla diken çıkarmayı, ceviz dalından düdük, kızılağaç kabuğundan zurna, çam ağacının uç kısmından patlangıç yapmayı; met, dikincir, cilbetür oynamayı, çıkrıncağa binmeyi, sizin bilmediğiniz çok şeyleri Hasan a'dan öğrendim ben. Şehir çocuğu, cincineyi, içikızılı, gelinciği, mıkcıkı, kanlıcayı, mantarın zehirlisini, zehirsizini ne bilsin? Balsarayı, yelmüğü, köskücü, hele hele kölemezi ne bilir*" (H.29/81).

Yazar, *Helali Hoş Olsun* hikâyesinde, hikâye kahramanı Satı Kuşbacak'ın Balkan Savaşı sırasında köyünden çıktığını, on bir yıl sonra geri dönünce İstiklal Harbi madalyası almak için askerlik şubesine gittiğini ancak defterde kaydı olmadığı için kendisine madalya vermediklerini bunun üzerine Satı Kuşbacak'ın, vücudunda bulunan yaraları çelik çomak oynarken almadığını söyleyerek sitem ettiği geçmektedir.

Çelik çomak oyunu iki kişi arasında oynanan bir oyun türüdür. Eğer, oyuncu sayısı fazla olursa iki takım oluşturularak da oynanabilir. Önce takımlar belirlenir, takımlar belirlendikten sonra yere bir çukur kazılır. Çukurun üzerine sisindir şeklinde bir çubuk konulur. Oyuncu uzun bir sopa ile çubuğu havaya kaldırır ve çubuğa vurur. Amaç çubuğu en uzağa göndermektir. Çubuğu en uzağa atan oyuncu oyunu kazanır

> *"İstiklal Harbi'ne katılanlara madalya veriliyor, maaş bağlanıyor dediler. Kalktım, Askerlik Şubesi'ne gittmi. Defterleri karıştırdılar; künyemi bir türlü bulamadılar. Defterin o yaprağı kaybolmuş. "Bu durumda sana madalya veremeyiz Satı Onbaşı" deyince soyunup vücumdaki on iki yarayı gösterdim Şube Reisine. "Oğlum. Ben bu yaraları çelik çomak oynarken almadım ki. İngiliz kurşunu, kalça kemiğimin üstünde duruyor hala"(H.41/218).*

3.1.8. Halk İnanışları ve Dinî İnançlar

Tarihsel seyir içerisinde din değişimi yaşan Türk toplumunun da eski inanışlarından İslamiyet'e sirayet eden birtakım inanışları olmuş ve söz konusu inanışlar varlıklarını günlük hayatın her sahasında sürdüregelmişlerdir (Akgül, 2018). İnsanlar geçmişten günümüze tabiat olaylarına, canlı ve cansız varlıklara, hayvanlara karşı inançlara sahip olmuşlardır. Fâzıl Bayraktar'ın eserlerinde yer alan inanış örnekleri halk inanışı, dinî inançlar, kurban-adak, muska yazma ve rüya tabiridir.

Yazarın *Diğdik Kuşu* hikâyesinde hayvanlara karşı duyulan bir inanç örneği yer almaktadır. Hikâyenin başkahramanı olan kız boz renkli, tarla kuşu olan Diğdik kuşunun ötüşünden korkar. Diğdik kuşunun ötüşünün ona uğursuzluk getireceğine inanır. Kız, kuşun ötüşünün kötü bir haber getireceğine o kadar inanır ki bir daha ötmemesi için içinden sürekli dua eder.

> *"Bir Diğdik Kuşu öttü bostanın üst tarafında. Kızın yüreği hop etti. Bu kulun ötüşü gurbette imiş hissini uyandırırdı hep onda. Bir kez daha öttü… Kızın aklı fikri Diğdik Kuşunda idi. "İnşallah bir daha ötmez" diye dua sıralıyordu içinden. Kuş sesinin ona hayır getirmeyeceğine inanmıştı bir kere" (H.5/68).*

Yazarın hikâyelerinde dini inanç ile ilgili örnekler de yer almaktadır. Hikâyelerde yer alan örnekler şu şekildedir:

> *"-Ceza Reisi Hâkim Kel Osman'ın kararları haşa huzurdan Peygamber hadisi gibidir. Geri dönüşü görülmemiştir".*
>
> *"-La oğlum, Zekeriya Peygamber Efendimiz dolduruyordur bizim evdeki herkilleri, cabaları, tencereleri".*
>
> *"-Peki bizim evlere neden uğramaz bu Zekeriya Peygamber Efendimiz"?*
>
> *"-Sirkeyi, sarımsağı esirgersen paça yiyemezsin. Açgözlü adamın evinde ne işi olsun Zekeriya Peygamber'in" (H.15/ 152).*
>
> *"-Sizde Allah korkusu yok mudur a dinsizler, a imansızlar? Cenabı Rabbim sormaz mı bu yaptıklarınızın hesabını"(H.7/ 119).*
>
> *"-Mazlumun zulüm edenin ve de yalan söyleyenin hesabını, ruzu mahşerde Allah sorar" (H.6/ 140).*
>
> *"İyiliksever yufka yürekli annem Necati'yi sürekli eve getirmemden memnun olurdu. Arkadaşımın acınacak yoksul hâli, annemi kederlendirir bazen": (H.45/46).*

"-Ruz-ı kıyamette boynuzsuz koç, boynuzlu koçtan hakkını arayacaktır, derdi de ne demek istediğini pek anlayanazdım". (H.45/46).

3.1.8.1. *Kurban ve adak*

Kurban, dinsel bir emri ya da adağı yerine getirmek için kesilen hayvandır. Türkler, kültürel değerlerini, inançlarını, örf ve adetlerini, dünden bugüne büyük bir itina ile taşımışlardır. Bu inançlardan biri de adak yerleri ve bu yerler etrafında gelişen inançlardır. Adak yerleri etrafında gelişen pratikler geçmişten günümüze değin varlığını korumuştur.

"Türk inanç sisteminde yaratıcı, esirgeyici, eşsiz ve tek Tanrı'ya hastalıklardan, belalardan kurtulmak ve şükran duygularını ifade etmek için adaklar adamak, kurbanlar sunmak yaygın bir uygulamadır". (Turan, Ozan, 2016)

Yazarın hikâyelerinde yer alan adak ile ilgili örnekler şunlardır:

"-Burdan kurtulursak, topal erkeci Edesultan Türbesi'nde keselim de millet kırk yılda bir et yesin".

"-Kurban adamak, sıkışınca mı aklına geldi kız?"

"-Günahımız büyük hay Ismayıl. Değil Edesultan'a, Hazreti Pir'e, çifter çifter, koç adasam, Yüce Rabbimiz bağışlamaz bizi" (H.1/18).

3.1.8.2. *Yatırlar, ziyaret yerleri ile ilgili inanışlar*

Fâzıl Bayraktar, *Top Ağacının Dibindeki Yatır* hikâyesinde Anadolu'da insanların nerede ne olduğunu bilmeden bir toprak yığınını evliya olarak kabul ettiğini söyler. Hikâyede de birçok insanın canına kıyan bir eşkiyanın mezarını, insanlar evliya sanarak başında dua ederler.

"Nerede bir yalnız mezar varsa, Anadolu insanı onda bir giz aramış, zamanla olmadık hikmetler ve rivayetler uydurarak, neyin nesi olduğu bilinmeyen o garip toprak yığınının evliya türbesi olduğuna inanıvermişti" (H. 9/126).

3.1.8.3. *Rüya tabiri*

Rüyalar, insanların geçmişten bugününden ve geleceğinden izler taşır. İnsanlar gördükleri rüyaları yorumlayarak başlarına gelebilecek durumlar hakkıında fikir sahibi olmaya çalışırlar

Rüya, insanları ilk çağlardan beri meşgul eden bir konu olmuştur. En basit şekli ile rüya bir kimsenin uyku esnasında zihninden geçen hayal dizisi olarak tarif edilmektedir (Günay, 1986).

Rüyaların yorumlanması, zamanla, rüya tabiri ilminin ortaya çıkarmıştır. Fâzıl Bayraktar'ın *Babalar ve Oğullar, Kıssadan Hisse ve Pusu* hikâyesinde rüya yorumlama ile ilgili örnekler yer almaktadır, hikâye kahramanları başlarına gelmiş ya da gelebilecek olan durumları gördükleri rüyalara bağlarlar.

Kıssadan Hisse hikâyesinde yazar, hikâyenin başkahramanı Nefile Teyze'nin rüyaları yorumladığını, istiareye yattığını, tabirnameyi açıp rüyanın anlamına baktığını söyler.

"Nefile Teyze'nin bilmediği şey yoktu. İstiareye yatar, eski Türkçe rüya tabirnamesini açarak onun bunun gördüğü karışık rüyaları yorumlar, hastaya okur, kurşun döker, kız istemelere aracı olur, uzun kış geceleri Binbir Gece Masalları'ndaki gibi bitmez tükenmez hikâyeler anlatırdı" (H.35/151).

Babalar ve Oğullar hikâyesinde ailesi terör örgütü tarafından öldürülen Muhtar Hacı Emir, rüyasının ne anlama geldiğini merak eder ve rahmetli annesinin hayatta olsa tabirnameye bakıp rüyasını yorumlayabileceğini söyler.

"-Bak, sana bir şey diyeyim. Bu gece çok karışık rüyalar gördüm. Rahmetli anam sağ olsaydı "Tabirnameyi" açar, rüyanın ne anlama geldiğini bir bir söylerdi" (H.7/92).

Pusu hikâyesinde ise Mehmet Ali Efendi'nin eşi Zehra Hanım kocasının başına gelenleri gördüğü korkulu rüyalara bağlar.

> *"Mehmet Ali Efendi yokladı kendini. Şükür, kurşun değmemişti vücuduna. Birkaç dakika sonra köye vardılar. Silah sesine, Zehra Hanım aşağıya inmiş, avlunun önünde merakla bekliyordu. Birkaç gecedir korkulu rüyalar görüyor, okuduğu, Rüya Tabirnamesinde hiç hayra alamet sayılmayacak şeyler okuyunca meraklanıp duruyordu. Zaten. kulağı hep kirişte idi"(H.51/123).*

3.1.8.4. *Muska yazma*

Muska, hastalıkları sağaltma ya da düşmandan gelebilecek kötülükler, görünmez kazalar gibi bir zararı önlemek için üstte taşınan yazılı kâğıda denir. Muska bir kâğıda yazılır ve eskiyip yırtılamasın diye üçgen şeklinde muşambaya sarılıp boyna ya da omza takılır (Boratav, 1978). Muska yazma ile ilgili inanış, yazarın ilk hikâye kitabının içerisinde bulunan *Bahar* hikâyesinde yer almaktadır. Hikâyede Safiye Kadın, komşusunun ineği olan Bahar'a cin peri gibi kötü güçlerin tebelleş olduğunu düşünür ve ineği bu kötü güçlerden korunmak için bir hocaya muska yazdırmak ister.

> *"-Doğrusunu sorarsan korkmaya başladım bu inekten. Mel mel bakıyor adama. Besbelli cin peri tebelleş olmuş, nesbetsiz bir yerlere basmıştır".*
>
> *"-Yusuf Hoca'ya bir muska yazdırsak mı"?*
>
> *"-Muska üstüne muska olmaz diyorlar. Aliye ablamın muskası duruyor üstünde".*
>
> *"-Emanetin canı burnunda olurmuş. Bu ineğe bir hal olursa, Aliye karı bizi hısımlık defterinden siler şart olsun ki" (H.10/131).*

Yazarın, *Keramet* hikâyesinde ise hikâye kahramanı Bebez Hanımın sürekli başı ağrır. Başındaki ağrının geçmesi için de kocası Topal Hüsnü Efendi'den kendisi için muska yazmasını ister. Hikâyede muska yazmasını istemesinin nedeni tedavi amaçlıdır.

"-Al bakalım Bebez Hanım, dedi. Bunlardan birini muşabbalayıp başına takacaksın, dışarıdan bakınca görünmeyecek. Şunu bir bardak suda iki saat durdurup aç karnına içeceksin. Şunu da, bahçedeki yedi veren gülün dibinde toprağa gömeceksin. Göreceksin, muskayı takar takmaz kuş gibi hafifleyeceksin. Ne baş ağrısı kalacak, ne diz ağrısı (H.38/181)".

3.1.9. Efsane

"Bir destan parçası, karmaşık ve uzun soluklu anlatı bütününden kopup kendine özgü üslup nitelikleini, sanatlık süslemeleri yitirince, sadece olağanüstü yönleriyle bir kişiyi, ya da bir olayı bildirme görevi ile sınırlanınca efsane olur" (Boratav, 1978). Saim Sakaoğlu 101 Anadolu Efsanesi adlı kitabında Anadolu'da yer alan efsaneler ile ilgili olarak şunları şöyler:

"Anadolu baştanbaşa efsanedir. Halkımızın engin muhayyilesi, az çok bir şekle sahip olan her taş yığını için güzel hikâyeler ortaya koymuştur. Günlük hayatın pek çok gayesi bu efsanelerde ifadesini bulmuş, Anadolu'nun mert insanları, zaman zaman teselliyi bunlarda aramışlardır" (Sakaoğlu, 2003).

Fâzıl Bayraktar'ın, *Babablar ve Oğullar, Üsteğmenin Avradı, Top Ağacının Dibindeki Yatır* hikâyelerinde efsane örnekleri yer almaktadır. Yazar, *Babalar ve Oğullar,* hikâyesinde Ecinni Kayalıklarının olduğu yerde bulunan bir mağaranın öyküsünü bir efsane ile anlatır. *Top Ağacının Dibindeki Yatır* hikâyesinde Siirt ve Hakkâri'nin oluşumunu yine bir efsane ile anlatır.

"-Yol, cılga bir orman yoludur. Çoğu kimse bilmez ama ben bilirim. Beş saat çeker. Yer gök ağaçtır. Baktın mı gökyüzü görünmez. Kayın, karaağaz, ladin, kızılağaç, meşe, dağ fındığı, aklına ne gelirse. Mağara, kayalığın altındadır. Hemen önünde, eğrelti otları ile kaplı iki yüz metrelik bir düzlük vardır. Kayalıkta, eli dürbünlü bir gözcü nöbet tutar. Etrafı gözetler. O mağara, örgütün karargâhıdır. Adı üstünde, biz Ecinni Kayalıkları deriz oraya. Bu düzlük, vaktiyle bizim köyün yaylağı idi. Evler, gelikler, alaklar, patates bostanları. Mal, melal, köyün uşağı, devşeği cıvıl cıvıl kaynardı yayla. Ben, çocuğum o sıralar. Sonra, ne olduysa oldu, önce sığıra kıran girdi. Ardından köyün insanları marazlayıp ölmeye başladılar. Öte köyden Cinci Topal Hafız kitap aralamış. "Bu yayla Ecinni yaylasıdır. Peri

padişahı o yaylayı mekân tutmuştur. Sığıra davara kıran girmesi, insanımızın ölmesi o sebeptendir. Bundan kelli çıkmayın o yaylaya" deyip kesmiş. Bir daha yaylaya çıkan olmadı. Evler virane olup gitti. Patates bostanları, eğreliti otları, kabaklar türedi. O gün bu gündür biz uğursuz sayarız o mağarayı. Korkarız. Mecburiyetten yol uğratırsak "Eüzü Besmele" çekeriz, okuyup üfleriz. Bize uğursuz gelen Ecinni Mağarası, eşkıya milletine de hayır getirmez herhal" (H.7/93).

"Raviler rivayet ederler ki; Tanrı, nida eylemiş yürüyen dağlarına:"

"-Duuuur!"

"Yürüyen dağlar birden durmuşlar ve gürül gürül üstüste yağılmışlar. Böylece, Siirt ve Hakkâri oluşmuş".

"Kaymakam rahmetli Mustafa Yeni, o yörelerden söz açıldı mı, bu fantezi ile başlardı söze. Ne güzel anlatırdı (H.9/113).

"Önünüze, bir bölü iki milyon ölçekli doğal Türkiye haritasını yayınız. Batıda, Karaburun'dan başlayarak doğuya, biraz daha doğuya, 43'üncü boylama doru işaret parmağınızı gezdiriniz. Hakkâri dolaylarında birazcık durunuz. Oralarda, harita hep koyu kahverengidir. Hutut çizgisi yakınlarında, çoğu haritalarda adı yazılı olmayan bir yer vardır. 3811 yükseltili Sat Dağı ile 4168 yükseltili Cilo Dağı arasına düşer. "Oramar'' derler adına".

"Doruklarına turna kuşlarının zor ulaşabildiği o sarp dağların duldasında, avuç içi kadar bir düzlükte kurulmuş dünya ile ilintisi kopuk, garip, yiğit, mağara devri ilkelliği içinde yaşayan bir dağ köyü. Yol, iz hak getire. Ulaşım, cılga dağ yollarından katırla sağlanıyor. Tanrı'nın yürüyen dağlara "durrr'' diye nida eylediği yer Oramar. Yürüyen dağlar, Tanrı'nın o buyruğu üzerine birden durmuşlar ve üst üste yığılmışlar. Hakkâri coğrafyasının oluşum öyküsü böyle rivayet edilir"(H.44/37).

3.1.10. Masal

Anadolu'nun birçok bölgesinde masal örneklerine rastlanır. Tamamen hayal ürünü olan masallar olağanüstü bir durumu anlatılar ve ağızdan ağıza söylenerek günümüze kadar gelirler. "Anonim halk edebiyatı ürünlerimizin en yaygını şüphesiz masallardır.

Masallar, tarihin derinliklerinden günümüze kadar sürekli gelişim ve değişim göstererek gelmiştir" (Akman, 2004)

"Masallar kendilerine özgü bir gelenek içerisinde anlatılırlar. Diğer halk kültürü ürünleri gibi toplumun temel taşlarından olan değerleri oluşturmakta önemli rol oynarlar. Masallar; anlatıldıkları yörenin insanlarının dünyaya bakış açısını, inanışlarını ve hayallerini yansıtırlar" (Artun, 2015). Masallar insan kültürü açısından büyük önem taşır. Masalların öğüt veren kısımları daha ziyade iyi ahlâka, doğruluğa yöneltmek gayesini güder. Ahlâkî değerler daima ön plandadır (Sakaoğlu, 1973). Masalın esaslı karakterlerinden biri serî ve kısa bir tahkiye tekniğine sahip olmasıdır. Vakanın süratle cereyanı onun tesir vasıtalarından birini teşkil eder. (Boratav, 2002)

"Teknolojinin hızlı bir şekilde gelişmesine rağmen masallardan gerekli olan dersi ve zevki alabiliriz. Masal ve masal anlatma geri kalmışlığın değil, ileri bir düşüncenin, ince zekânın bir ürünüdür" (Akman, 2004). Bayraktar'ın hikâyelerinde görülen masal ve masalımsı unsurlar şunlardır:

Yazar, *Abaz Diye Bir Köpek* hikâyesinde yengesinden dinlediği bir masal örneğine yer vermiştir.

> *"Öyle soylu köpekler vardır ki, üç yüz baş davarı güder; kurda kuşa göz açtırmaz.*
>
> *"Yengemden dinlemiştim:"*
>
> *"Ana kurt ormanda, yavrusuna avlanma yöntemlerini öğretiyormuş. Yüksekçe bir yerden, aşağıdaki düzlükte otlayan davar sürüsünü göstererek:"*
>
> *"-Bak oğlum, demiş, Şu kıvrak boynuzlu hayvan var ya; o koçtur, iyi tos vurur. Avlanırken, önünden yaklaşma."*
>
> *- ...*
>
> *"-Şu uzun tüylü olan keçidir. Avlanması en kolay hayvan odur."*

-...

"-Şu, ufacık beyaz şeyler de oğlaktır, kuzudur. Etleri çok lezzetli olur onların."

"Kurt yavrusu, davar sürüsünün biraz ötesinde tek başına duran ve çevreyi aralıksız kolaçan eden hayvanı göstererek sormuş anasına:"

"-Pekii, şu, sana benzeyen kıvrık kuyruklu, dili sarkık olan ne?"

"- O mu? O, köpektir. Hiç şakası yoktur onun. Sen, sen ol, ondan uzak dur. Ne yer, ne yedirir o."(H.29/74)

Fâzıl Bayraktar'ın *Aygıro'nun Beyliği* hikâyesinde aşağıdaki fabl örneğine rastlıyoruz. Hikâyede yazar, hikâye kahramanı Aygıro, Mergüzeli Hacı Bey'e neden ona bey olarak hitap ettiklerini ama kendisinin de aynı imkankara sahip olmasına rağmen kimsenin ona bey demediğini sorar ve Mergüzeli Hacı Bey bu soruyu bir fabl örneği ile açıklar.

"Tilki ile arslan, her nasılsa arkadaş olmuşlar, ormanda gezintiye çıkmışlar. Tilki, arslanın gücüne kuvvetine, avcılığına, hayvanlar arasındaki saygınlığına hayran."

"Derken, çayırda otlayan bir ata rastlanmışlar."

"Arslan:"

"-Şimdi beni seyret, diyerek yere yamanmış; çalının arkasına kadar sürünüp atı gözlemeye başlamış."

"-Bak bakalım tilki gardaş, gözlerim kızarıyor mu?"

"Tilki dikkatle bakmış arslanın gözlerine:"

"-Evet, kızarıyor."

"-Ensemdeki yele kabarıyor mu?"

"-Evet, kabarıyor."

"-Bak bakalım, kuyruğumun ucu titriyor mu?"

"-Evet, titriyor".

"Arslan, yattığı yerden şimşek gibi fırlamış. Bir pençe vuruşu ile atı yere yıkıp parça parça parça etmiş. Birlikte karınlarını doyurarak oradan ayrılmışlar."

"Tilki, yalnız kalınca kendi kendine söylenmiş."

"-İşe bak yahu! Av, böyle kolay oluyorsa, bunu ben de yaparım. Bu, kümese girip tavuk boğazlamaktan daha kolay. Hiç değilse, köpek, kapan tehlikesi yok."

"Birkaç gün sonra tilki, ormanda çakala rastlamış. Tilkinin niyeti, avlanmadaki ustalığını çakala göstermek. Çakal, arslanla birlikte avlandıkları çayıra götürmüş. Rastlantı bu ya, bir aygır, bir at, çalılara yakın yerde otlar dururmuş. Tilki, bilgiç bilgiç sırıtmış:"

"Sen şimdi beni seyret. Gör bakalım, av nasıl yapılırmış."

"Arslan gibi sürünerek çalının arkasına yanaşmış, gözlerini ata dikmiş:"

"-Bak bakalım arkadaş, gözlerim kızarıyor mu?"

"Çakal bakmış bakmış:"

"-Yooo, demiş."

"- Dikkatle bak bakalım, ensemdeki yele kabarıyor mu?"

"-Yooo…"

"-Yahu senin gözlerin bozuk herhal? İyi bak bakalım, kuyruğumun ucu titriyor mu?"

"-Yooo, valla titremiyor."

"Tilki aslanı taklit ederek, yattığı yerden şimşek gibi atın üzerine sıçramış. Niyeti, bir pençe vuruşu ile atı yıkıp parça parça etmek."

"Aygır at, tehlikeyi sezinlemiş, ne olacağını merakla beklemekte imiş. Geriye dönüp art ayakları ile öyle bir çifte savurmuş ki, tilki darbe ile üç dört metre ötede, yere serilip kalmış."

"Çakal, yaklaşmış; yerde upuzun, kımıltısız yatan ve can çekişmekte olan tilkiye dikkatle bakmış, bakmış:"

"-Tilki kardeş, demiş, işte şimdi gözlerin kızarıyor."

"-..."

"-Ensendeki tüyler kabarmış."

"-..."

"-Kuyruğun da hafiften titriyor" (H.17/6).

Fâzıl Bayraktar'ın *Kıssadan Hisse* hikâyesinde hikâye Kahramanı Nefile Teyze'nin yüksek memur evlerinde gördüğü saygı ve ilgiye anlam veremeyenler bunu bir gün Nefile Teyze'ye sorar ve Nefile Teyze bu soruyu anlattğı bir masal ile açıklar.

"-Vakti zamanında, bizim Aşağı Araçlı Koca Memet usta gibi bir taş ustası var imiş. Adam, sabahtan akşama kadar güneşin altında taş kırar, murçla, balyozla parçaladığı bu taşları yontup biçimlendirirken cöbür cöbür terlemiş. Günlerden bir gün, el açıp yalvarmış Allah'a, "Ey Allah'ım" demiş, "Nedir bu çektiğim? Beni, güneş yap da, hâlimden anlamayan şu insanların başında boza pişireyim, ortalığı kasıp kavurayım.'' Mesel bu ya, Şevki efendi gardaşım, duası kabul görmüş, Adam güneş oluvermiş. Bizim taşçının keyfine diyecek yokmuş artık. Sabahtan akşama, halinden anlamayan o insanların başında boza pişiriyor. Onları kan ter içinde bırakıyormuş."

"Bizim taşçı, güneş olmanın keyfini çıkarıp dururken, ufaktan kara bulut kümesi sökün etmez mi? Bulut kümesi, yayılıp güneşin önüne kapatılınca, aşağıda sıcaktan bunalan

insanlar derin bir oh çekmişler. ‘‘Şu buluttan Allah razı olsun’’ demişler. Bir gün, üç gün, beş gün, bulut bir türlü dağılmak bilmiyor, durdukça duruyor.”

“Bizim taşçı, bakıyor ki güneş olmanın da faydası yok. El açıp yalvarıyor Allah’a. “Yüce Rabbim” diyor, “Ne olur beni bulut yap”. Allah, taşçıyı bulut hâline getiriyor. Seninki, hâlinden ziyadesiyle memnun. Güneşin önünü kapatıyor, terleyenleri serinletiyor, yağmur olup yağıyor. Derken efendime söyleyeyim, günün birinde öyle bir fırtına çıkıyor ki, bulutu önüne kattığı gibi alıp götürüyor uzaklara.”

“Zavallı bulut, rüzgârın karşısında ne kadar zayıf kaldığını anlayınca, “Allah’ım” diyor, “Beni rüzgâr haline getir ki, gerekirse fırtına, kasırga olup gücümü göstereyim!” Allah bu duasını da yerine getiriyor taşçının. Rüzgâr, tatlı bir serinlikle efil efil esmekte, kimi zaman fırtına olup evleri, ağaçları kökünden sallamakta, gemileri batırmaktadır.”

“Böyle keyfince esip dururken, birden, taşçılık yaparken çektiği sıkıntıları, balyozla parçaladığı iri taşları hatırlıyor. Varıyor taş ocağına. Esip gürlüyor, fırtına, kasırga oluyor. Niyeti, o iri kayaları un ufak etmek, gücünü kanıtlamak. Esiyor… Esiyor… Esiyor ama kayaların umurunda değil. Mercimek kadar bir parça koparamıyor onlardan.”

“Kayaların olağanüstü dayanma gücü karşısında ne kadar zayıf ve etkisiz kaldığını anlayınca Allah’a son defa yalvarıyor. “Allah’ım” diyor, “Ben garip ve yoksul bir taşçı iken bu kayaları parçalıyor, insanlar ev yapsın, duvar yapsın, köprü yapsın diye taşlara istediğim şekli verebiliyordum. Meğer ben, taşları parçalayıp un ufak eden o gücümün farkında değilmişim. Yüce Allah’ım hata ettim, olmadık dileklerde bulundum, günah işledim. Yorulmağa, terlemeye, çok çalışıp az kazanmağa razıyım. Ne olur, beni ilk halime döndür ki bir taş ustası olarak insanlığa hizmet edeyim”.

“Allah, bizim ustayı eski hâline döndürüyor. Hikâyemiz de burada bitiyor.”

“Var, kıssadan hisse çıkar Şevki Efendi. Kaymakam, kaymakamlığını bilirse, ben de ben olduğumu bilirim. Kimsenin, kimseye diyeceği kalmaz. Güneş olmak benim neyime, kasırga olmak neyime? Nefile Karı olmak yetiyor da artıyor bile. Allah, sapına göre saman, dağına göre duman verirmiş.” (H.35/156).

3.1.11. Fıkralar

"Fıkralar, herhangi bir düşünceyi güçlendirmek, dinleyenleri inandırmak, bir durum ya da olayı açıklamak için anlatılan; yapısında nükte, mizah ve eleştiri gibi öğeleri barındıran kısa anlatılardır" (Oğuz, 2011). Fâzıl Bayraktar'ın "Araç Yöresinden Fıkralar ve Fıkramsı Anlatımlar" adlı bir araştırma eseri vardır. Eserin içerisinde yetmiş dört fıkra yer alır. Yazar, fıkraları nasıl not etmişse, kimden dinlemişse, düzeltme yapmadan, noktası virgülüne dokunmadan yayımlamıştır. Bazı fıkralar da ise yöresel şiveye de uyulmuştur. Bayraktar, ayrıca 2010 yılında "Çağrı" dergisinde yayımlanan bir mektubunda; mektubun geçmişinden, edebiyatımızdaki yerinden ve mektuplaşmada göz önünde bulundurulması gereken kurallardan bahsettikten sonra mektubuna bir de asker fıkrası eklemiştir.

> *"Mehmetçik evlendikten üç dört gün sonra askere alınır. Henüz karısına doyamamıştır. Günler, haftalar, aylar geçer. Babasından gelen mektuplarda (o günlerin edep anlayışı dolayısıyla) karısından hiç söz edilmemekte, selam kelamla yetinilmektedir. Mehmetçik, hem dayanılmaz bir özlem, hem de merak içerisindedir acaba karısı hamile kaldı mı; acaba çocuğu oldu mu? Dayanamaz, babasına yazdığı mektubun altına şöyle bir beyit ilave eder."*
>
> *"Ey mektup, güzel mektup, memlekete var da gel"*
>
> *"Bir olduk, iki olduk, üç olduk mu sor da gel."*
>
> *"Haftalar sonra babasından cevabı mektup gelmiş o da mektubunun sonuna şöyle bir beyit ilave etmiştir."*
>
> *"Mektubun güzel olmuş, sen her zaman böyle yaz"*
>
> *"Tarlan tohum tutmadı gel de yeniden kaz" (M.29).*

3.1.12. Kalıplaşmış İfadeler

3.1.12.1. *Deyimler ve atasözleri*

"Deyimler ve atasözleri, konuşma içerisinde anlam ve önem kazanan kalıplaşmış ifadelerdir. İnsanlar, atasözleri ve deyimler sayesinde az sözle çok şey anlatabilir, duygu ve düşüncelerini aktarabilirler. Deyimlerin amacı, bir kavramı özel kalıp içerisinde, ya da çekici hoş bir anlatımla belirtmektir. Atasözlerinin amacı ise yol göstermek, ders ve öğüt vermek, ibret almamız için gerçekleri bildirmektir" (Aksoy, 1970).

"Bir milleti tanıyabilmek için o milletin kültürünü bilmek gerekir. Bunun için o milletin kültürel unsurlarını yakından tanımak ve içerisinde yaşamak gerekir. Dil ile birlikte, o milletin adetlerini gelenek ve göreneklerini hayat felsefelerini, inançlarını atasözlerini ve deyimlerini bilmek gerekir" (Akman, 2002). Dehri Dilçin "Edebiyatımızda Atasözleri" adlı kitabında atasözlerimiz için şunları söyler:

> *"Atasözlerimiz, milli edebiyatımızın öz anası sayılabilir. Bu sözlerden bazıları nazımdan ziyade nesre daha yakın iseler de birçoklarının da vezne uygun geldikleri görülmektedir. Bu gibi sözlerin, ilk söylenişte atalarımızın ağzından vezinli ve kafiyeli olarak çıkmış oldukları kabul edilmelidir.*" (Dilçin, 2000).

Fâzıl Bayraktar'ın eserleri dikkatle incelendiğinde hikâye ve şiirlerinde kullandığı atasözü ve deyim sayısının oldukça fazla olduğu görülür. Bunun nedeni Fâzıl Bayraktar'ın doğup büyüdüğü coğrafyanın kültürüne hâkim olmasıdır. Yazar, eserlerinde Kastamonu ağzında sık sık kullanılan atasözü ve deyimlere fazlaca vermiştir. Fâzıl Bayraktarın eserlerinde geçen deyim ve atasözü sayısı binden fazladır. Bu çalışmada yazarın eserlerinde tespit ettiğimiz az bilinen deyim ve atasözlerine yer verdik.

Deyimler

1. Kıran girmek (H.2/32)
2. Tavı geçmek (H.2/33)
3. İçinde uyuz eşekler ağnamak (H.2/33)
4. Kıymatına kar yağmak (H.3/49)
5. Sıçan olmadan dağarcık kesmek (H.3/51)
6. Zeklenmek (H.3/55)
7. Vücudu kıvıl kıvıl oynaşmak (H.3/61)
8. Buhurdan gibi kaynamak (H.3/62)
9. Şehvet kesilmek (H.4/64)
10. Beline düşkün olmak (H.4/66)
11. Cılgaya dizmek (H.5/68)
12. Düğüne okumak (H.6/76)
13. Hatırı süygün olmak (H.6/77)
14. Çalım satmak (H.6/84)
15. İte zebun olmamak (H.6/84)
16. Nara patlatmak (H.7/99)
17. İşi tavına vardırmak (H.8/107)
18. Kara sakız gibi yapışmak (H.14/148)
19. Ağza tepsermek (H.14/149)
20. Mâni atmak (H.16/160)
21. Sata sava alt tekneyi bulmak (H.17/2)
22. Öte dağı beri aktarmak (H.17/4)
23. Ağa köyünde hint horuzluğu yapmak (H.19/27)
24. Kuru deriyi yürütmek (H.23/114)
25. Zağar köpeği gibi kulağını dikmek (H.24/150)
26. Suya savak vermek (H.24/152)
27. Işmar etmek (H.25/156)
28. Zağar köpeği gibi çen çen etmek (H.25/157)
29. Kaş atmak (H.25/160)

30. Ünü tavsamak (H.29/78)
31. Elalemin diline sermaye olmak (H.29/78)
32. Kubuz atmak (H.29/80)
33. Kazak geçinmek (H.33/129)
34. Daday ibisi gibi şakımak (H.34/144)
35. Devrakani ibisi gibi düşünmek (H.34/144)
36. Tav etmek (H.35/151)
37. Kıymetine kar yağmak (H.35/154)
38. Cezbeye tutulmak (H.35/154)
39. Başında boza pişirmek (H.35/157)
40. Sökün etmek (H.35/157)
41. Yüreği höpür höpür etmek (H.36/163)
42. Aklına turp sıkmak (H.36/164)
43. Harama uçkur çözmek (H.36/165)
44. Nedamet duymak (H.36/167)
45. Parmak ısırtmak (H.36/167)
46. Tofurlanıp durmak (H.37/174)
47. Yola revan olmak (H.40/209)
48. Rehavet basmak (H.42/12)
49. Benliğini alabora etmek (H.42/14)
50. Tipi ıslık çalıp durmak (H.42/16)
51. Kelleyi kulağı düzeltmek (4 H.5/49)
52. Hurdahaş olmak (H.46/57)
53. Yarayı tımar etmek (H.46/61)
54. Şekavet yapmak (H.46/62)
55. Peşrev yapmak (H.47/69)
56. Tebarekeyi tersten okutmak (H.48/92)
57. Kulağı kirişte olmak (H.51/123)
58. Yarayı tımar etmek (H.51/123)
59. Nesebi kurumak (H.51/126)
60. Sülalesine kıran girmek (H.51/126)

61. Gönlüne bıçak vurmak (Ş.3/8)
62. Gönlü tok olmak (Ş.3/50)
63. Akla pranga olmak (Ş.3/56)
64. Hayır ekip biçmek (Ş.3/68)
65. Gövdesi semizlenmek (Ş.3/74)
66. Benlik parangasına vurulmak (Ş.3/92)
67. Gırtlağında simit düğümlenmek (Ş.3/170)
68. Deveyi hamutuyla yutmak (Ş.3/170)
69. Buhurdan gibi yanmak (Ş.2/48)
70. Deli kurşun gibi süzülmek (Ş.2/64)
71. Keramete ermek (Ş.2/68)
72. Hürriyeti nefeslenmek (Ş.2/99,100)
73. Tevazu iksiri içmek (Ş.5/18)
74. Haraç mezat satılmak (Ş.5/26)
75. Hasma küfür kusmak (Ş.5/52)
76. Avdet etmek (Ş.5/169)
77. Kulakları ahraz olmak (Ş.5/171)
78. Yekun tutmak (M.1/34)
79. Melal vermek (M.1/37)
80. Sıla-i rahim yapmak (M.1/134)
81. Avdet eylemek (M.1/36)
82. Cevelan etmek (M.1/151)

Atasözleri

1. Ya kuzgun leşe ya devlet başa (H.1/22)
2. Ölürse mezar, kalırsa gezer (H.1/23)
3. Ot kökünün üstünde biter (H.2/33)
4. Değirmende döğüş olmaz (H.3/53)
5. Kiminin borusu kiminin gerisi ötermiş (H.3/58)
6. At damında kaşağı biz kimlerden aşağı (H.5/70.155)

7. Dağ adamı hasta eder sağ adamı (H.9/114)
8. Eteğine düşkün eşkıyanın basireti bağlı olurmuş (H.9/122)
9. Muska üstüne muska olmaz (H.10/131)
10. Sirkeyi sarımsağı esirgersen paça yiyemezsin (H.15/152)
11. Veren el alan elden hayırlıdır (H.15/152)
12. Ayının üryası ahlat üstünde olurmuş (H.16/160)
13. Buğday elin yoksa buğday dilin de mi yok (H.16/166)
14. Laf lafı laf da tabakayı açarmış (H.17/5)
15. Tıbbiyeden her şey çıkarmış da ara sıra doktor çıkarmış (H.18/17)
16. Ölü gözünden yaş, imam evinden aş çıkmaz (H.24/150)
17. Tek elle alkış olmaz (H.26/20)
18. Mühlüz olup düşünmekten uyuz olup kaşınmak iyidir (H.34/139)
19. Lafın endazesi, yalanın terazisi olmazmış (H.35/155)
20. Değneği at düştüğü yere yat (H.35/156)
21. Saçak altı kurudur, misafirin yoludur (H.35/156)
22. Aç köpek fırın yakar (H.36/166)
23. Tavuk götü tövbe tutmaz yine sıçar, yine sıçar (H.48/93)
24. Herkes kaşık yapar da sapını ortaya getiremez (H.49/101)
25. Böyük dağın hıcıltısı böyük olur derler (H.49/101,103)
26. Galatı meşhur fasih-i mehcurdan evladır (H.51/119)
27. Nefis belası, yüz karası getirir (H.51/125)
28. Tilkiyi dost sanarak sakın sokma kümese (Ş.3/9)
29. Soylu at sahibini çayı geçerken atmaz (Ş.3/13)
30. Ne kadar keskin olsa bıçak sapını yontmaz (Ş.3/13)
31. Kılıçtan daha keskin söz vardır baş kestirir (Ş.3/27)
32. Sırtınla taş taşı da ağzınla laf taşıma (Ş.3/27)
33. Yerinde tepinenler koşandan çok ses verir (Ş.3/29)
34. İçi boş olan çanın sesi fazlaca çıkar (Ş.3/31)
35. Kökü sağlam ağacı rüzgâr söküp savurmaz (Ş.3/42)
36. İçi boş olan çuval asla ayakta durmaz (Ş.3/42)
37. Deve dize gelmezse üstüne yük vurulmaz (Ş.3/45)

38. Yalan gürültü eder, hakikat sessiz durur (Ş.3/47)
39. Daha küçük çarklardır, büyük çarkı çeviren (Ş.3/49)
40. Kovanın çilesidir kuyu dibinde dolmak (Ş.3/58)
41. Su kayayla boğuşmaz kenarından dolaşır (Ş.3/59)
42. Uyuzla yatıp kalkan uyuz olup kaşınır (Ş.3/67)
43. Hayır ekip biçersen, haramda gözün olmaz (Ş.31/68)
44. Dağlar yer değiştirir, insan huy değiştirmez (Ş.3/84)
45. Asil azmaz, bal kokmaz (Ş.3/118)
46. Hakir görme kimseyi, her geleni hızır bil (Ş.3/119)
47. Tohum gömülmeyince filizlenip yeşermez (Ş.3/145)
48. Devrilip yok olsa da dağ gider tozu kalır (Ş.3/160)
49. Terbiyeli de olsa aç köpek fırın yıkar (Ş.3/168)
50. Güneş arkanda ise gölgen önünde yürür (Ş.3/170)
51. Domuzun sıçtığı şey domuza azık olur (Ş.3/175)
52. Kara haber tez varır (Ş.2/76)
53. Kötü dost hatırını iyi günlerde sorar (3/13)
54. Buğday elin yok madem buğday dilin de mi yok (Ş.455)
55. Kökü sağlam ağaçlar fırtınadan gocunmaz (Ş.4/80)
56. Elmasın kusurlusu çakıl taşından makbul (Ş.4/107)
57. Sırrın ucunu veren tamamını kaybeder (Ş.4/113)
58. Öküz zayıf olsa da boynuzu ağır gelmez (Ş.4/119)

3.1.12.2. *Alkışlar*

İnsanlar kendileri için, iyiliklerini istedikleri insanlar için, iyi dileklerde bulup Allah'a yalvarırlar.

> *"Duâ, insanın kendisi ile içinde yaşadığı cemiyetin maddi ve manevi saadetinden yardım ve merhametini istemek üzere Tanrı'ya yaptığı bir hitap, bir sesleniştir. İptidai cemiyetlerde inanç, sihir, büyü ve fallardan unsurlar alarak beslenen dualar sözlü edebiyatın en yaygın türlerindendir''(Elçin, 2005).*

Fâzıl Bayraktar'ın hikâyelerinde de kalıplaşmış olan bu dua örneklerine sıkça rastlanmaktadır.

1. Tanrı taksiratını bağışlasın dedi (H./2/45)
2. Allah sahıbına bağışlasın (H./3/51)
3. Allah devletimize zeval vermesin (H./3/57)
4. Allah razı olsun kumandan beyimizden (H./3/58)
5. Allah'a şükürler olsun ki kafam içinde değil (H./6/96)
6. Ya Allah ya Settar (H./6/99)
7. -Allah dedi kendi kendine, rüyamı hayra tebdil et! (H./6/100)
8. İrehmetlik çok iyi bir insandı. Nur gölünde yatsın (H./15/163)
9. Buyurun hele helali hoş olsun (H.22/105)
10. Kurban olduğum güzel Allah kıyamete bırakmaz, hesabını sorar inşallah (H.6/78)
11. -Ne olmaması be? En ufağı kafam gibi. Şurdan bi dene kes de hararet söndürelim. Çakır dedemize rahmet okuyalım. (H.24/151)
12. Beğendiğinizi kesip yiyin; helali hoş olsun. (H.24/152)
13. -Buyurun yeğenler, dedi, afiyetle yiyin. Ceddime rahmet okumayı unutmayın (H.22/152)
14. -Ye ye, malın gibi ye; helali hoş olsun (H.32/115)
15. -Birden kafasına dank etti. Bu adam, ikide bir anlamlı anlamlı sırıtarak neden "Malın gibi ye, helalı hoş olsun" deyip durmuştu (H.32/116)
16. -Razılık da ne kelime hâkim beyim. Allah razı olsun sizden, verinde su mübarek elinizi öpeyim (H.32/121)
17. -Hay ceddine rahmet efendi gardaşım. (H.34/141)
18. -Hay ceddine rahmet Şevki efendi! (H.35/151)
19. Bulut kümesi, yayılıp yayılıp güneşin önünü kapatınca, aşağıda sıcaktan bunalan insanlar derin bir oh çekmişler. "Şu buluttan Allah razı olsun" demişler (H.35/157).

20. Bizim taşçı, bakıyor ki güneş olmanın da faydası yok. El açıp yalvarıyor Allah'a "Yüce Rabbim" diyor. "Ne olur beni bulut yap." Allah, taşçıyı bulut haline getiriyor (H.35/157).
21. Zavallı bulut, rüzgârın karşısında ne kadar zayıf kaldığını anlayınca, "Allahım diyor, "Beni rüzgâr haline getir ki, gerekirse fırtına, kasırga olup gücümü göstereyim!" (H.35/157).
22. Yüzbaşımdan Allah razı olsun. Bana doru yolu gösteren odur. Yedi sülalem bir yana o bir yana (H.36/165).
23. -Bak Nermin! Dünya ahiret bacım ol. Sana başka gözle bakmam mümkün değil (H.41/205).
24. -Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine (H.41/210).

3.1.12.3. *Kargışlar*

İnsanların istemedikleri durumlar, kendilerine karşı yapılan haksızlıklar, kötülükler karşısındaki duygularını kargışlar yolu dile getiriler.

Kargışlarda amaç, sözün etki gücünden yararlanarak arzu edilen sonuca ulaşmaktır. Kargışlar yolu ile yaratana, doğal güçlere ve diğer objelere yüz tutmak, onlara yalvarmak veya bir şeyin olmasını istemektir (Beydili, 2015).

Fâzıl Bayraktar'ın hikâyelerinde kargışlar şu örneklerle karşımıza çıkmaktadır:

1. Huyum kurusun, bu işte bir kadın parmağı var gibime geliyor (H./1/9).
2. Zıkkım iç, şimdi çığaranın sırası mı? (H./1/16).
3. Boyu devrilesice! İdam sehpalarında sallanırsın inşallah! Allahtan belanı bulursun inşallah (H./1/28).
4. Baba çıkası (H./3/52).
5. Alacağın olsun senin (H./3/54).
6. Haram olsun emzirdiğim süt (H./5/78).
7. Zehir zıkkım olsun da fitil fitil burnundan gelsin inşallah (H./5/78).

8. Hiçbir şey yemiyor davula dönesi (H./10/130).
9. Şart olsun (H./10/131).
10. Bu kızılkurt yiyesiceye nazar değdi herhal (H./11/136).
11. Huyum kurusun, mıknatıs var kıçımda sanki. Kalkamıyorum bir türlü (H.18/14).
12. Üstümde gök çimen bitsin eğer yaptıysam (H.21/97).
13. Allah layığını versin e mi? (H.22/104).
14. Satı Bey, baktı ki Çolak Kömüş'ten artık hayır yok; "Elalemin diline sermaye olmaktansa, satıp kurtulayım şu kızıl kurt yiyesice hayvandan'' diyerek Eflani Pazarı'na götürdü, bir çift öküzle trampa etti (H.29/78).
15. Hayri Efendi yapmacık bir öfke ile yanıtladı.
    -Hayriiii, çok susadım, acık su ver lan!
    -Zıkkım iç (H.32/124).
16. Gocabaş Emine, cöbür cöbür terleeya, ıkım ıkım ıkınıya. Bir yandan da şepleyip duruya:
    Zivtin kökünü yiyesice, a köpek, a …….
    Kayın pederi, o güzel el yazısı ile muskaya şunları yazmıştı:
17. "Elesin,
    Belesin,
    Sabaha varmadan ölesin" (38/14/181).

3.1.12.4. *Argo*

Aynı sosyal çevreye mensup ve belirli uğraşlar ile meşgul olan insanalar arasında kendilerine özgü kullandıkları sözcükler ve sözcük gurupları vardır. Bunlar ortak dilden meydana gelir.

Argo,"Her yerde ve her zaman kullanılmayan ve kullanılmaması gereken çoklukla eğitimsiz kişilerin söylediği söz ve ya deyim."(Akalın, 2011) Fâzıl Bayraktar, hikâyelerindeki kahramanları doğal ortamları içerisinde gerçekçi bir şekilde ele alır. Kahramanları, kendi ağız özelliklerine göre konuşturur. Bu sebeple hikâyelerinde argo ifadelere sıkça rastlanır. Hikâyelerde yer alan argo ifadeler şu şunlardır:

1. Kadın parmağı parti başkanına *sittir çekmiş* (H.1/4).
2. *Gavurun döllerini* bulup sıçan gibi deliklere sokmaz mıyım? (H.3/55)
3. Bu *ırzı gırık* memlekete disiplini sıkı bir adam lazımdı (H.3/57).
4. *Get len uçkuru düşük* (H.5/70).
5. *Deyyusun* veledine bakın hele (H.5/70).
6. *Irzı gırıktan* tut (H./5/77).
7. Karamaçagilin *göbellerine* uşaklık etmeyin (H./5/77).
8. Ben yenersem *sittirp gitsin* buralardan (H./9/119).
9. Kel Memiş denilen *deyyusun* nefesi ejderha olsa ne yazar (H.11/137).
10. Az yem verip de çok süt bekleyen karının *sıçayım gitsin ağzına* (H./11/137).
11. -Gardaş! Benim bu Hacıbey denen *dürzüden* neyim eksik? (H.17/3).
12. Peki bu Hacıbey *dürzüsünün,* bıtıraklı iki evlek tarlasından gayrı nesi kaldı ki? (H.17/3).
13. -Öylesine öyle de beşikteki *göbellerin* bile "Aygıro" demesine bozuluyorum Şevket a (H.17/5).
14. -Senin gibi boşboğazların ağzına *dolu dolu sıçmak* için Karababam! (H.18/16).
15. -Ülen *itin eniği,* yine ne *bok yedin* bakalım (H.21/96).
16. -Ülen *geçmişi kınalı!* Ülen ne zaman adam olacaksın sen (H.21/97).
17. -Hele *dürzüye* hele! Bir de bizi kargaya mı benzettin *götü eğri culuk civcisi* (H.21/97).
18. -Ulan muhtar, *ulan ırzı gırık dürzü, ulan nekes herif* (H.22/104).
19. -Bak Köşkölo; bilirsin seni severim. Amma velakin, bu *dürzünün* kırdığı ceviz bini geçti (H.22/108).
20. -Ulan *dürzü*; sen değil misin ona buna yalvaran. (H.22/109).
21. -*La utanmaz, hayasuz herif!* Sen bana hırsız mı diyorsun şimdi? (H.23/114).
22. -*La gobel! Ağzını yırtarın şindi* (H.23/114).
23. Emmim olacak o *ırzı gırıktan* tut, senin beşik arkadaşın, mektep arkadaşın Gara Memet'e kadar, herkes "Bildik bileli Karamaça Beyi'nin uşakları eker biçer'' deyip çıktılar (H.6/77).
24. -De bakalım *itin eniği*! Kim içermiş şekerli kayfeyi?
25. Ben bilirim bu *dürzüyü* (H.25/156).

26. Tepegöz sülalesi *uçkuru düşük* sülaledir (H.25/156).
27. -Seni gidi *gavurun adamı* seni! Bana *ağız yapıyorsun* değil mi? (H.18/13).
28. -Senin gibi boş boğazların *ağzına dolu dolu sıçmak* için karababam! (H.18/16).
29. Utanmaz adamın *ben ağzının ortasına…* (H.32/110).
30. -*seni gidi ırzı gırık!*
    -*seni gidi uçkuru düşük!*
    seni gidi *dürzü!* (H.32/110).
31. Şu Hayri *dürzüsüne* bir azizlik yapayım ki, ibreti âlem olsun (H.33/114).
32. Bu topal *dürzüsünün* yapamayacağı sakarlık yoktur (H.33/116).
33. *Ulan topal*, *ulan yanı çürük,* ben bunun hesabı sormaz mıyım? (H.33/116).
34. -Bu Topal *dürzüsü* kolay kolay ziyafet vermez (H. 33/116).
35. -Hayri efendi, şu *pezevenge* öyle bir şaka yapalım ki dillere destan olsun (H. 33/117).
36. -Kaşının bakalım *dürzüler,* kaşının! (H.34/139).
37. -Ulan Günöylo *dürzüsü,* kes sesini! Yanına gelirsem şart olsun *ağzının ortasına*…(H.33/143).

3.1.12.5. *Lakaplar*

Anadolu toplumunda bir kimse veya bir aileye sahip olduğu herhangi bir özelliğinden dolayı kendi isminden ayrı olarak başka bir isim takılır.

Lakap,"*Bir kimseye veya aileye kendi adından ayrı olarak sonradan takılan, o kimsenin veya o ailenin bir özelliğinden kaynaklanan ad" (TDK, 1998)*. "Lakap vermede alana ait kişilik özellikleri asıl kaynaktır. Kişinin tutum ve davranışları, karakter özellikleri, mizacı, fiziki görünüşü, yaşama biçimi, özel zevk ve yeteneklerini karşılayan veya çağrıştıran türlü isim ve sıfatlar ona lakap olabilmektedir. Kişinin karakter özelliklerinin yanı sıra başından geçen bir olaya, memleketine veya ailesine ait dikkat çeken özellikleri gösteren kelimeler de lakap olarak verilebilir" (Coşar, 2003).

Fâzıl Bayraktar'ın hikâyelerinde kullandığı kişiler gerçek kişilerdir. Yazar, hikâyelerinde toplumun her kesiminden insana yer verir. Hikâyelerindeki bu gerçek kahramanları lakapları ile birlikte kullanır. Yazarın hikâyelerinde kullandığı lakaplar kahramanların hikâyede büründükleri kişilere uygundur. Bir toplumun kültür özelliklerini yansıtan lakaplar Bayraktar'ın hikâyelerinde oldukça sık kullanılmıştır.

1. Kaymakam Karı (H./3/54).
2. Süğlüm Karı (H.3/54).
3. Gelin Güssüm (H.3/54).
4. Cinoz Karı (H.3/54).
5. Temek Karı (H.3/54).
6. Panganot Karı (H.3/54).
7. Habibe Karı (H.3/54).
8. Tavatur Gücük Mehmet (H./3/59).
9. Eğri Ahmet (H./4/65).
10. Yanıçürük Bahattin'in (H.5/72).
11. Kör Niyazi (H./6/ 75).
12. Gara Mehmet(H./6/77).
13. Karamaça Bey (H./6/77).
14. Yetimoğlan (H./6/81).
15. Kör Recep (H./6/81).
16. Deli Süfyan (H./6/81).
17. Hıdırların Ali (H./6/81).
18. Akyazılı Toz Osman (H./7/96).
19. Güdü Bahattin, Arap Nejat (H./7/108).
20. Kulüpçü Rıfat (H./7/108).
21. Tilki Selim (H.9/119).
22. Kel Memiş (H.11/134).
23. Esdük (H.11/147).
24. Ezdük (H.11/147).
25. Selük (H.11/147).

26. Helük (H.11/147).
27. Hebük (H.11/147).
28. Şefük (H.11/147).
29. Nezük (H.11/147).
30. Münük (H.11/147).
31. Müzük (H.11/147).
32. Hatça (H.11/147).
33. Anşa (H.11/147).
34. Fedim (H.11/147).
35. Aygıro (H.17/2).
36. Maçabeyi. (H.17/2).
37. Biber Hafız (H.20/85).
38. Mortocu (H.20/88).
39. Simsar Ağa (H.21/95).
40. Kambur Çavuş (H.21/96).
41. Kürt Hâkim (H.21/100).
42. Köşkölo (H.22/104).
43. Cinpiri Hasan (H.23/111).
44. Tergulak Celal (H.23/111).
45. Mırgıdı Aziz (H.23/113).
46. Gursaklı Seyin (H.21/114).
47. Zaloğlu (H.25/156).
48. Deli Muzaffer (H.26/20).
49. Yangabuz Ahmet (H.26/22).
50. Deli Süfyan (H.26/22).
51. Demircioğlu Numan (H.26/22).
52. Çakal Selim (H.1/23).
53. Deli Celal (H.30/90).
54. Köse Ismayıl (H.31/105).
55. Topal Hüsnü (H.32/114).
56. Mutuş (H.34/136).

57. Yürük (H.34/136).
58. Günöylo (H.34/136).
59. Koca Murat (H.34/136).
60. Çerkez Hasan (H.34/136).
61. Çakır Emmi (H.34/136).
62. Kaşatan Tevfik (H.34/136).
63. Zaloğlu Zeynel (H.34/136).
64. Kırbıyık Mehmet (H.34/136).
65. Kel Hamdi (H.36/162).
66. Tekne Ali (H.37/174).
67. Gocabaş Emine (H.37/174).
68. Bebez Hanım (H.37/174).
69. Topal Hüsnü Efendi (H.38/179).
70. Enli Mehmet (H.39/185).
71. Mıkçı (mıhçı) Numan (H.42/7).
72. Nalcı Hüsam (H.42/7).
73. Baltaconun Cemali (H.42/7).
74. Kara Mehmet Bey (H.43/26).
75. Dokuz Necati (H.45/45).
76. Maraz Ismayıl (H.46/53).
77. Kel Bekir (H.47/66).
78. Patahmet'in İpek (H.48/90).
79. Sarı Seyin (H.48/91).
80. Deli Server (H.50/115).
81. Ovacıklı Eğri Ahmet (H.51/119).
82. Kürt Mehmet (H.51/119).
83. Maraz İsmail (H.51/119).
84. Mustafa Çavuş (H.51/119).
85. Tellikozlu Mursalo (H.51/119).
86. Sıragömülü Ali (H.51/119).
87. Sıragömülü Bahadır (H.51/119).

88. Azdavaylı Reis Mustafa (H.51/119).
89. Azdavaylı Sarı Öküz (H.51/119).
90. Gürneli Rasim (H.51/119).
91. Ağzı Kara (H.51/119).
92. Kayaoğlu Hakkı (H.51/119).
93. Başköylü Eğri Aziz (H.51/119).
94. Eflanili Hüsnü (H.51/119).
95. Sidikli Mustafa (H.51/119).
96. Dapraklı Kel Mustafa (H.52/131).
97. Deli Hafız Hoca (H.52/133).
98. Kambur Çavuş (H.53/134).

3.1.13. Dil ve Anlatım

3.1.13.1. *Ağızlar*

Fâzıl Bayraktar, eserlerinde Türkçe'yi çok güzel kullanır. Hikâyelerindeki kahramanları mahallî ağızlarla konuşturmada oldukça başarılıdır. Yazar, anlatımında deyimler, atasözleri, söz kalıplarını da ustaca kullanır. Anadolu'da karşılaştığı insanlarla olan diyalogları, köyde yaşayan insanların yöre ağzıyla verir. Yazar, kahramanların duygu ve düşüncelerini gerçeğe uygun bir biçimde vermek için bunu yapar. Bayraktar, Anadolu'nun farklı yerlerinde yaşama fırsatı bulduğu için hikâyelerinde farklı yöre ağızlarına da yer vermiştir. Yazarın birçok hikâyesinde örneklerine rastladığımız yerel ifadeler şunlardır:

1. "Bu adam köyün ırahatını bozacak" (H. 3/51).
2. "Dur hele, dur, aklımı şamşurtma" (H. 3/53)..
3. "Get len, uçkuru düşük! Sana kız mı veririm ben" (H. 1/70).
4. "Len oğlum, senin kafa kağıdında kız mı yazar, oğlan mı? Mümkünü yoğumuş, ne biçim laf bu?" (H. 1/72).

5. “Ben ne edivereyim? Hiçbir şey yemiyor davula dönesi. Ne korunga beğenir, ne yonca” (H. 10/130).
6. “La Haşim! Bir vukuat mı var yoğusam? Davara hastalık filan bulaşmasın?” (H. 12/139).
7. “Nebiyin ben, ellisinde varımdır herhal, derdi” (H. 14/148).
8. “Gusura kalma, benim kara cümlem zayıftır Hacı Bey’im” (H. 17/5).
9. “Gız Zeliyka, bana bak hele!” (H. 22/102).
10. “Buyur buba!” (H. 22/102).
11. “Öğğ muhtar emmi!” (H. 22/102).
12. “Mıkdar evde yok”(H. 22/102).
13. “La yaşa dayımın kızı! Sen olmasan ben ne ederdim acaplayın?” (H. 22/105).
14. “La göbel! Ağzını yırtarın şindi” (H. 23/114).
15. “Öğğ Hamdi a!” (H. 24/153).
16. “Öğğğ” (H. 24/153).
17. “Biz karpuz yimeğe geldik” (H. 24/153).
18. “Buyurun ağanın!” (H. 24/153).
19. “Karı acık beni dinle! Zağar köpeği gibi çen çen edip durma” (H. 25/157).
20. “Ben vermişem kızımi bu kızın kardaşına. Almışam kızi, avrat etmişem” (H. 27/39).
21. “He vallah dorgidir. Birisi kocamiştir; küçügisi vardır, hastaliklidir (H. 27/39)”.
22. “Ederem ki nasıl ederem begim. Vardır böyyük arvattan yeddi çoccigim. Vardır küçügisi arvattan beş çoccigim. Olacak bu arvattan da beş çoccigim” (H. 27/39).
23. Küççik kızimi vermişem bunun böyyük kardaşına. Üstüne yigirmi beş tokli vermişem. Almışam aha buni, avrat etmişem (H. 27/39).
24. “Vay baboooo.. Begim, üsteğmenim, diyerek boynuma sarılıyor” (H. 27/44).
25. “Kirvem, ehlen ve sehlen! Kirvem, hoş gelmişsen, safa gelmişsen! Seyfo Çavuş sana kurban!” (H. 27/45).
26. “O kız benim bacisidir. Ben şikayet etmişem. Temür agayi” (H. 27/46).
27. “Bacımız, begimizin arvadıdır şimdi. Altı çoccigisi vardır” (H. 27/46).
28. “Hay efendi hay… Ben konuşurum ki nasıl konuşurum, abugat gibi konuşurum” (H. 29/79).

29. “Şu cahal başımnan ben ne bilirim hökumatı, mahkemeyi? İşim var, gücüm var benim”(H. 31/105)
30. “Ana dedi, bızlacı inek gibi ne dikilip duruyon orda, yörüsene!” (H. 31/106).
31. “A gız, o adam sabahlara kadar beni ırahatsız etti” (H. 31/109).
32. “Elin namuslu garısına göz dikip ışmar eden o utanmaz adamın ben ağzının ortasına…” (H. 31/110).
33. “Adam dedi uşak devşeğin arasında nesbetsüzlük edip durma” (H. 32/122).
34. “A nesibetsüz, a sümsük! Örük dalı gevrek olu, Depesi aşa gidersig de pis boğazın yüzünden ırgatlık günü ortalıkda galuruz” (H. 37/173).
35. “La garı, demiş, zağar kopeği gibi çen çen edip durma! Gurumsadım, bi göbel örüğü yimeyinen gıyamet ni gopar?” (H. 37/173).
36. “La garı, şindi inersem, çalmacınan ağzına sıçarın” (H. 37/174).
37. “Arif a, Arif a, dedi; sen utanmayan mı? Bide abıca uşakları oluşunuz. Yörü, düş öğüme bakıyın!” (H. 37/174).
38. “Bu Kel Bekir magulesini Selver Kadın seyirdirken doğurmuş herhal!” (H. 47/67).
39. “A köçek adam! İbileri yemleyiver!” (H. 47/68).
40. “Gız Tesbire, eline sağlık! Gözlemeler çok güzel olmuş emmee, tadı biraz kekremsi gibi” (H. 48/94).
41. “Şunu biraz gezdir bakıyın dayısının, dedi, teri gurusun azıcık” (H. 49/103).
42. “Aloo Hasan Ağamız gurumsamıştır. Bi bakraç, yoğurt ayranı getir de damağımız ıslansın”(H. 49/104).
43. “Lan dayısının, sana bir şey diyeceğim emme, bu adamın aklından zoru var elalem diyeceksin” (H. 52/133).

3.2. NAZIM UNSURLAR

Araştırmanın bu kısmında Fâzıl Bayraktar’ın eserlerinde nazım olarak yer alan mâni, türkü, tekerleme ve bilmece örneklerine yer verilmiştir.

3.2.1. Mâni

"Mâni, anonim Halk Edebiyatı mahsullerinin en yaygın olanlarındandır. Düğünlerde, kadın topluluklarında, iş yerlerinde, tarlalarda vb. söylenen mâni çoğunlukla hecenin 7 veya 8'lisi ile meydana getirilen dört mısralık manzumelerdir. Aşk, kıskançlık, gurbet gibi konuların işlendiği mâniler hece sayısı, dize sayısı, kafiyeleniş şekilleri itibari ile düz mâni, kesik mâni, cinaslı mâni olarak adlandırılırlar''(Elçin, 2005). Anonim halk edebiyatının en eski ürünlerinden olan mâni örneklerine Anadolu'nun hemen her coğrafyasında rastlanmaktadır. İnsanlar, sevgilerini, acılarını, özlemlerini yergilerini mâniler ile dile getirirler.

Evlerde, toplantı yerlerinde karşılıklı mâniler söylenerek hoşça vakit geçirilir. Mâni söylemek köyde yaşayan insanların hayatlarını renklendiren bir adettir (Banarlı, 1979).

"Bir toplumun dil ürünlerine o toplumun maddi ve manevi değerleri yansır. Aslında bu değerler o toplumun kendini oluşturan değerlerdir. Edebi ürün olarak kabul ettiğimiz mânilerimizde de toplumun ekonomik, sosyal ve siyasal pek çok yönünü bulabiliriz" (Akman, 2008).

Mânilerde ait oldukları toplumların adetlerini, sosyal durumlarını, düşünce biçimlerini görebiliriz.

Türkiye'de mânilerin söylendiği çeşitli ortamlar vardır. Ramazan ayında bekçi ve helasacılar, sokak satıcıları, niyete ve fala bakan kızlar, aşıklar, mahali sanatçılar, Hıdırellez ve nevruza katılan insanlar, saya gezenler, imeceye, sıra gecelerine düğün ve eğlencelere katılanlar kendilerine daima mâni söyleyebilmek için ortamlar bulmuşlardır. (Kaya, 2010)

Anonim halk edebiyatının önemli unsurlarından birisi olan mâniler sözlü gelenek yolu ile özel şahsiyetler üzerinden kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüze kadar gelmiştir. Mâniler sözlü gelenek içerisinde yaşatılan ürünler arasındadır. Fâzıl Bayraktar'ın

Kızlarsarayı Köyü'nün Kadın Sımalı Erkekleri hikâyesinde erkeklerin ekin biçerken biryandan mâni attıkları bir yandan da ekin biçtikleri geçmektedir. *Kaynanayı Netmeli Merdivenden İtmeli* hikâyesinde ise hikâye kahramanı Hatça Kadın, gençliğinde burçak yolarken kadınlarla beraber mâni attıklarını söyler ve birkaç mâni örneği verir.

Ekinler orak oldu
Yakınlar ırak oldu
Yar bana hiç yüz vermez
İçime merak oldu (H.3/60)

Ekinler ekilirken
Dibine dökülürken
Yârime kavuşurum
Kefenim dikilirken (H.3/60).

A benim hacı yârim
Başımın tacı yârim
Eller bana acımaz
Sen bari acı yârim (H.3/60).

Kaynanayı netmeli
Merdivenden itmeli
Tıngır mıngır düşerken
Gülüp göbek atmalı (H.16/161).

Eli nacaklı gelin
Dili bıçaklı gelin
Oğlanı ben doğurdum
Değnek bacaklı gelin (H.16/161).

İşte geldim höküm höküm
Davulum sırtımda yüküm
Benin devletli efendim

Evvel selamün aleyküm (M.49).

Çala çala golum şişti
Golumdan golçağım düştü
Bu evde gatmer oluyo
Nasibime üç gatmer düştü (M.49).

Ocak başında minder
Altını üstüne dönder
Benim şevketli efendim
Bahşişimi çabuk gönder (M.49).

Paklavayı yağlasana
Al bohçayı poğlasana
A benim canım efendim
Bahşişimi yollasana (M.49).

Destur deyip çıktım yola
Selam verdim sağa sola
Benim gıymatlı efendim
Sahurun mübarek ola (M.50).

Aşa cami direk ister
Söylemeye yürek ister
Benim karnım toktur emme
Arkadaşım börek ister (M.50).

Ne bakıyosun dölükten
Bana da gönder tavuktan
Daha çok söylerdim emme
Ellerim buydu soğuktan (M.50).

Bahşişimi aldım giderim
Hamdü senalar ederim
Benim gıymatlı efendim
Her yerde mehdin ederim (M.50).

Anna, baba, kardeşe ulaşmak ne güzel şey
Akraba, konu-komşu bulmak ne güzel şey
Bu kutsal bayramlarda gezerek hane hane
Sevgiyi gönüllerde bölüşmek ne güzel şey (M.51).

3.2.2. Tekerleme

"Tekerlemeler, masal, hikâye, bilmece ve halk tiyatrosu gibi bazı türler içinde veya müstakil olarak ortaya çıkan mahsullerdir. Masalcı, meddah, karagözcü, hoş-sohbet insan vb. maksatlarını anlatmaya başlarken dinleyicilerle seyirci topluluğunun dikkatlerini bir noktada birleştirme ihtiyacı duyarlar'' (Elçin, 2005). İhtiyaçtan doğan bu tekerleme örneklerine Bayraktar'ın hikâyelerinde de rastlanmaktadır. Yazarın, "Kıran Girdi Bozulduk", "Abaz Diye bir Köpek", "Teleferik Macerası", "Süzeyli Kel Bekir'in Şapka ile Meydan Güreşi", "Patahmet'in Hanı ve Sızma Ayvalık Zeytinyağı" Hikâyelerinde tekerleme örneklerine rastlıyoruz.

Biz biz idik
Otuz iki kız idik
Sıra sıra dizildik
Kıran girdi bozulduk (H.18/19).

Çoban altı olsa
Elinde balta olsa
Çoban oyuna dalsa
Ben koyuna dalsam
Altı çoban bir şey değil
İll de bir çoban ille de bir çoban (H.29/81).

Bir iki dingilden
Anasının ilkinden
Çıktım erik dalına
Baktım şeher yoluna
Yoldan deve geliyor
Birisine bindim
Ablam gile gittim
Ablam pilav pişirmiş
İçine sıçan düşürmüş
Sıçan on beş yaşında
Kara külah başında (H.34/143).

Çık çıkalım çardağa
Yem verelim ördeğe
Ördek yemi yemeden
Cıyak mıyak demeden
Arkudu burkudu
Çık dışarı (H.34/144).

Allah Allah illallah!
Hayırlar gele inşallah!
İki yiğit çıkmış meydane,
Biri birinden merdane,
Sıçan derisinden palan olmaz,
Her ananın doğurduğu pehlivan olmaz.
İstanbul'dan gelir tatar,
Tozu dumana katar.
Sıkı dur ey pehlivan,
Pehlivanın ustası
Sarmayı çözer, künde atar.
Alta gittim diye yerinme,
Üste çıktım diye sevinme!
Oyun, pehlivanın kalesidir,
Bilmeyene baş belasıdır.
Haydi aslanlarım,
Koç gibi güleşin,
Zorlanınca kuzu gibi meleşin!

Ağaların verdiği parsayı
Salavatınızla üleşin!
Pirimiz hazreti Hamza gitti pınara,
İkinizin işini Allah kayıra!
Hayda, varıven! (H. 47/69).

Tütün acı yapraktır
Onu içen ahmaktır
İçenin sonu topraktır (H.48/90).

3.2.3. Bilmece

"Bilmeceler, tabiat unsurları ile bu unsurlara bağlı hadiseleri; insan, hayvan ve bitki gibi canlıları; eşyayı, akıl, zekâ veya güzellik türünden mücerred kavramlarla dini konu ve motifleri vb. kapalı bir şekilde yakın uzak münasebetler ve çağrışımlarla düşünce ve dikkatimize aksettirerek bulmayı hedefleyen kalıplaşmış sözlerdir" (Elçin, 2005).

Anonim halk edebiyatı ürünlerinden olan bilmece örnekleri *Kıssadan Hisse* hikâyesinde görülmektedir. Hikâyenin başkahramanı olan Nefile Teyze, uzun kış gecelerinde kasabada bulunan insanlara hikâyeler anlatır, çocuklara zihin hesapları ve bilmeceler sorar. Hikâyede Nefile Teyze'nin sorduğu zihin hesaplama soruları ve bilmeceler şunlardır:

İki sekiz, bir on dokuz, üç yirmi bir otuz ne eder?
Seksen sarı at, doksan doru at, yüz kır at, nalı mıhı işe ne eder?
Bir kilo demir mi daha ağırdır, bir kilo pamuk mu? (H.35/152).

Benim bir tek kuyum var,
İçi dolu suyum var,
Su içinde yılan var,
Ağzında da alev var? (H.35/152).

Ana bir kız doğurmuş,
Ne ayağı var, ne başı;

Kız, bir ana doğurmuş,
Hem ayağı var hem başı? (H.35/152).

Anaya değmez, babaya değer;
Dayıya değmez, amcaya değer (H.35/152).

3.2.4. Türkü

Türküler, Anadolu insanının duygularını, düşüncelerini, dertlerini, mutluluklarını yansıtırlar. Milletlerin hafızalarında derin etkiler yaratan olaylar, kahramanlar ve aşklar türkülerin konusunu oluşturur.

"Türküler şekil yönünden kıtalar biçiminde, duraklı veya duraksız, 7-15 heceli kalıplarla yazılmıştır (Artun, 2004). Türküler doğumdan ölüme kadar ilgilendiren ayrılık, aşk, düğün, deprem, kıtlık, sel, gibi felaketler öldürme, eşkiyalık, savaş özetle neredeyse her konuda ortaya konulmuş manzum ve ezgili eserlerdir (Kaya, 2002). Türkü, olağanüstü, tabiat dışı vaka ve kişilere yer vermez, daha çok ferdi ve sosyal hadiselere dayanır. Bir olayı hikâye etmekten ziyade, Hâdise karşısındaki içli duyguları tepkileri dile getirir (Kabaklı, 1989).

Fâzıl Bayraktar'ın eserlerinde türkü örneklerinin yanı sıra yalnızca türkü isimlerinin geçtiği örnekler de yer alır. Yazarın, *Şekerli Kahve, Bir Kasabaya İki Deli Fazla, Teleferik Macerası, Eğri Ahmet, Süzeyli Kel Bekir'in Şapka ile Meydan Güreşi, Yalanbölmez* hikâyelerinde türkü örneklerine rastlıyoruz.

Yetimoğlan derler bir yiğit uşak,
Beline bağlamış fişekli kuşak,
Mavizer omuzda çıkmış geliyor
Serelim altına kuş tüyü döşek (H.6/84).

Derdimi ummana döktüm, asumane inledim
Yâre de, ağare hal-i derunum söyledim (H.26/14).

Çek deveci develeri yokuşa aman;
Gül memeler ak gerdanda tokuşa aman (H.34/142).

Eğri Ahmet'in karısı altın sarısı,
Eğri Ahmet'i vurdular gece yarısı (H.46/62).

Turnam nerden geliyon aslın Araç'tan
Kanadın ıslanmış; yağmurdan, yaştan (H.49/102).

Sepetçioğlu bir ananın kuzusu
Hiç gitmiyor kollarımın sızısı vay vay
Böyle imiş alnımızın yazısı
Yasıl dağlar yasıl, Osman Efem geliyor vay vay
Yaman olur Kastamonu uşağı
Salıvermiş ince belden kışağı (M.1/117).

Ellerin mektubu gelmiş okunur,
Benim yüreğime hançer sokulur (M.30).

SONUÇ

Hikâye, şiir, makale, inceleme, gibi birçok farklı alanda eser vererek çok yönlü kişiliğini ortaya koyan Fâzıl Bayraktar, Kastamonu'nun yetiştirdiği önemli şair ve yazarlardandır. Yazar, köyde doğmanın, çocukluk yıllarından itibaren köy ve kasaba insanı ile iç içe olmanın avantajı ile gerçekçi gözlemler yaparak Anadolu insanının hayatını hikâyelerinde yansıtmıştır. Fâzıl Bayraktar, kaleme aldığı hikâyelerinde; köy hayatının zorluklarını, köylü ile ağa çatışmasını, toprak sevgisini, namus, gibi konuları işlemiş ve Anadolu'da yaşayan insanların sorunları hakkında önemli tespitler yapmıştır. Yazar, "Diğdik Kuşu" hikâyesinde Anadolu'daki namus konusunu ve Anadolu insanının namus karşısındaki tutumunu,"Bıngıldaklı Çayır" hikâyesinde köyde yaşayan insanlar ile köy ağası arasında yaşanan çatışmayı, "Şekerli Kahve" hikâyesinde köyde var olan sınıfsal farklılığı, "Halüsinasyon" hikâyesinde askerlerin ruhsal durumunu ve yabancılaşma gibi konuları ele almıştır.

Fâzıl Bayraktar, Türk toplumunda giderek yok olan değerler için kaygılanmış, kaybolmaya yüz tutmuş değerlerimizin unutulmamasını, devamlılığının sağlanmasını istemiştir. Bayraktar, bu düşüncesinden yola çıkarak halk kültürü unsurlarının unutulamaması için çabalamış, eserlerinde folklor ve halk edebiyatına ait ürünlere bilinçli olarak ve sıkça yer vermiştir.

Çalışmamızda ilk olarak halk kültürü öğelerinden nesir tarzında olanlara yer verdik. Ele aldığımız ilk başlık, Türk toplum hayatında önemli bir yeri olan geçiş dönemleridir. Aile kurmanın başlangıcı olan evlilik ile ilgili adetleri ve ölüm sonrası adetlerden olan yas örneğini yazarın hikâyelerinde görmekteyiz.

Yazarın eserlerinde en sık yer verdiği halk kültürü unsurlarından bir tanesi de halk ekonomisidir. Anadolu insanının geçimini sağlamak için başvurduğu en önemli kaynak topraktır. Yazar, toprağa bağlı olarak hayatını devam ettiren Anadolu insanının yaşadığı

zorlukları da gerçekçi bir şekilde ele almıştır. Onun eserlerine baktığımızda Anadolu insanı için toprağın çok önemli olduğunu görebiliriz.

Fâzıl Bayraktar, hikâyelerinde kullandığı kahramanları, bulundukları şartlara göre tasvir etmiştir. Yazar, kahramanları tasvir ederken giyim tarzlarına da değinmiştir. Yazarın yaptığı tasvirlerden kahramanların sosyal durumları da anlaşılmaktadır.

Yazar, eserlerinde mimari yapılardan ve özelliklerinden de bahsetmiştir. Anadolu'daki mimarî, giyim kuşamda olduğu gibi bize Anadolu insanının sosyal durumu hakkında bilgi vermektedir. Bayraktar, "Aygıro'nun Beyliği" hikâyesinde köyde var olan bir konağı gerçekçi bir anlatımla tasvir etmiştir. Kaleme aldığı birkaç hikâyesinde de mimari yapıların bölümleri, süslemeleri yer almaktadır.

Fâzıl Bayraktar, Anadolu'nun zengin mutfak kültürünü yakından görmüş ve hikâyelerinde de kullanmıştır. Yazar, hikâyelerde yalnızca yiyecek ve içeceklerin isimlerini kullanmamış aynı zamanda yemeklerin yapılışına da yer vermiştir. Bayraktar'ın hikâyelerinde geçen yöresel yiyecek ve içecek isimleri şunlardır; yufka, bişi, hamurlu, gözleme, cizleme, güveç çöreği, kül çöreği, cincine, içikızıl, gelincik, mıkcık, kanlıca, balsaray, yelmük, kösküç, kölemez.

Fâzıl Bayraktar'ın birçok hiâyesinde, Türk toplum hayatında önemli bir yeri olan misafirperverlik konusu vardır. Çalışmada, misafirperverlik başlığı altında yazarın hikâyelerinde yer alan misafir karşılama ve ağırlama örneklerine yer verdik.

Yazarın hikâyelerinde inanışlar ile ilgili olarak; ahiret inancı ve kadere bağlılık muska yazma, ziyaret yerleri ile ilgili inanç ve uygulamalar ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Bayraktar, Anadolu insanının evliyalara olan inancını eleştirel bir yaklaşımla anlatmıştır.

Fâzıl Bayraktar'ın hikâyelerinde, Anadolu insanının eğlence unsurlarına da rastlanmaktadır. Toplumların eğlence anlayışlarını karşılayan, çocuk ve yetişkinler arasında oynanan oyun örnekleri yazarın hikâyelerinde geçmektedir.

Fâzıl Bayraktar, eserlerinde anonim halk edebiyatı unsurlarına da sıkça yer vermiştir. Bayraktar'ın eserlerinde yer alan anonim halk edebiyatı nazım ve nesir türleri şunlardır; mâni, tekerleme, bilmece, türkü, efsane, masal, fıkra, deyim, atasözü. Yazar, bu örnekleri çoğu zaman hikâye kahramanlarının ağzından vermiştir.

Fâzıl Bayraktar, eserlerinde Türkçe'yi en güzel şekilde kullanmıştır. Yazar, içerisinde yaşadığı coğrafyayı ve Anadolu insanını yakından tanır. Hikâyelerinde gerçek kişileri de kullmıştır. Yazar, hikâye kahramanlarını gerçeğe uygun biçimde vermek için yerel ifadeleri sıkça kullanmıştır. Hikâye kahramanlarını gerçek hayatta kullandıkları lakapları ile birlikte vermiştir. Yazar, hikâye kahramanlarını kendi doğal ortamlarında gerçekçi bir şekilde verdiği için argo örnekleri de hikâyelerde sıkça geçer. Yerel dilde kullanılan birçok deyim ve atasözüne tüm eserlerinde yer vermiştir. Anadolu insanının iyi ve kötü dileklerde bulundukları dua ve beddua örnekleri de hikâyelerde yer almaktadır.

Halk kültürüne duyduğu merakla, kültürel değerlere hâkim olan Bayraktar, Türk toplum hayatında var olan neredeyse tüm halk kültürü öğelerini eserlerinde kullnmıştır. Fâzıl Bayraktar, bu kültürel birikimle kaleme aldığı, Cumhuriyet Dönemi'nin en güzel örnekleri sayılabilecek hikâyelerini Türk edebiyatına ve gelecek kuşakların beğenisine sunmuştur.

KAYNAKLAR

Akalın, Ş. H. (2011) *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Akgül, D. (2018). *Talip apaydın'ın romanlarında halk edebiyatı ve halk kültürü unsurları üzerine bir inceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncüyıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

Akman, E. (2002). *Araç folklorundan örnekler (oycalı köyü/kastamonu)*. Ankara

Akman, E. (2004). *Safranbolu folklorundan örnekler*. Ankara: Gazi Kiatpevi.

Akman, E. (2008). Azerbaycan Mânilerinde/ Bayatlarında Meyve. *Turkish Studies, s.3-5*

Akman, E. (2008). Fâzıl bayraktar'ın hikâyeciliği ve hikâyelerinde halk kültürü unsurları, *Araçlı şair hikâyeci araştırmacı fâzıl bayraktar*. Ankara: Kültür Ajans Yayınları.

Akman, E. (2011). *Fâzıl bayraktar paşa'nın mektupları*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Aksoy, Ö. A. (1970). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi

Alptekin, A.B. (2011). *Halk bilimi araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Arı, B. (2012). Karacaoğlan'da ölüm ile ilgili unsurlar. *Türkoloji Sempozyumu Bildirileri*, Adana, Ekim, s.438-450.

Artun, E. (2004). *Türk halk edebiyatına giriş*. İstanbul.

Artun, E (2015). Anaonim türk halk edebiyatı nesri. Adana: Karahan Kitabevi

Artun, E. (2018). *Türk halk bilimi*. Adana: Karahan Kitabevi

Atlı, S. (2017) Köy seyirlik oyunlarından deve oyunu üzerine bir değerlendirme ve balıkesir-pamukçu deve oyunu. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature,* Cilt:3, Sayı: 2, Mayıs 2017, s. 16-40.

Aydoğdu, B. (2007). Hakkı kâmil beşe'nin eserlerinde folklorik unsurlar. *Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları*, *1*(1), s. 267-288.

Banarlı, N. S. (1979). *Türk edebiyatı tarihi*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları

Baran, M. (2006). Halk mimarisinin halk bilimi bağlamında değerlendirilmesine harran evleri örneği. *Milli Folklor*, (72), s. 141

Bayraktar, F. (1993). *Kadın parmağı*. İzmir: Akademi Kitabevi.

Bayraktar, F. (1996). *Bıngıldaklı çayır*. İzmir: Akademi Kitabevi.

Bayraktar, F. (1996). *Çeşitlemeler*. İzmir: Akademi Kitabevi.

Bayraktar, F. (1998). *Araçlı şehit ve gazi atalarımızın soy kütüğü*. İzmir: Akademi Kitabevi.

Bayraktar, F. (2001). *Bir kasabaya iki deli fazla*. İzmir: Akademi Kitabevi.

Bayraktar, F. (2004). *Kastamonu yöresi deyim ve mânileri*. İzmir: Akademi Kitabevi.

Bayraktar, F. (2005). *Harran güzellemesi*. Ankara: Akademi Kitabevi.

Bayraktar, F. (2010). *Derin Kar Senesi*. Ankara: Kültür Ajans Yayınları.

Bayraktar, F. (2011). *Araç Yöresinden Fıkralar ve Fıkramsı Anlatımlar*.

Beydili, C. (2015). *Türk mitolojisi ansiklopedik sözlük.* Ankara: Yurt Kitap-Yayın.

Boratav, P. N. (1973). 100 toruda türk folkloru. İstanbul: Gerçek Yayınevi

Boratav, P. N. (1978). *100 soruda türk halk edebiyat*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Boratav, P. N. (2002). *Halk hikâyeleri ve halk hikâyeciliği*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları

Çetişli, İ. (2009). *Metin tahlillerine giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları

Coşar, A. M. (2003). Trabzon'da kullanılan lakaplar üzerine bir derleme ve değerlendirme. *TDAY-Belleten, cilt.1, s.27-40*

Dilçin, D. (2000). *Edebiyatımızda atasözleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Elçin, Ş. (2005). *Türk halk edebiyatına giriş*. Ankara: Grafiker Yayınları.

Enginün, İ. (2010). *Cumhuriyet dönemi türk edebiyatı*. İstanbul: Dergah Yayınları.

Günay, U. (1986). *Aşık tarzı şiir geleneği ve rüya motifi:* Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

Gür, A, Engin, E (2015). *Cumhuriyet dönemi türk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Halman, T. S.(vd) (Ayşenur Külahlıoğlu İslam), (2006). *Türk edebiyatı tarihi*. İstanbul: TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları

Kabaklı, A. (1989). *Türk edebiyatı*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.

Kahraman, A. (1998). *TDV islam ansiklopedisi*. İslanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi.

Kalafat, Y. (1996). *İslamiyet ve türk halk inançları:* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

Kaplan, R. (1997). Cumhuriyet dönemi türk romanında köy. Ankara: Akçağ Yayınları.

Kaplan, M. (2012). *Kültür ve dil.* İstanbul: Dergâh Yayınları

Kaplan, M. (2016). *Türk edebiyatı üzerine araştırmalar.* İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kapucu, S. (2016). *Kemal bilbaşar'ın hikâyelerindeki halk edebiyatı ve halk kültürü unsurları üzerine bir inceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncüyıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

Kaya, D. (2002). *Halkbilim araştırmaları.* İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Kaya, D. (2010). *Türk halk edebiyatı terimleri sözlüğü.* Ankara: Akçağ Yayınları

Korkmaz, R(vd). (2013) (Ayşenur Külahlıoğlu İslam, Hülya Argunşah). *Yeni türk edebiyatı el kitabı*. Ankara:

Kudret, C. (2009). *Türk edebiyatında hikâye ve roman II.* İstanbul: İnkılâp Yayınevi.

Moran, B. (2001). *Türk romanına eleştirel bir bakış I.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Noyan, S. (2016). *Romanda mistik eğilimler.* Ankara: Hece Yayınları

Okay, O. (1996). Türk romanında köy gerçeği ve yaban. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kültürel Faaliyetler Dizini.* s. 43-51

Okay, O. (2005). *Batılılaşma devri türk edebiyatı*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Oğuz, Ö. M. (vd.). (2011). *Türk halk edebiyatı el kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları

Örnek. S. V. (1995). Türk halk bilimi. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Örnek. S. V. (2017). *Anadolu'da ve anadolu folklorunda ölüm*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları.

Parlatır, Şahin. İ.H (2011). *Türk dili sözlü ve yazılı anlatım türleri ile anlatım türleri*. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.

Sakaoğlu. S. (1973). *Gümüşhane masalları.* Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

Sakaoğlu. S. (2003). *101 Anadolu efsanesi.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Satoğlu. A (2001). Şair ve yazar fâzıl bayraktar. *Birinci Kastamomu Kültür Sempozyumu Bildirileri.* Kastamonu Valiliği İl Özel İdare Müdürlüğü Yayınları, s. 191-196

Tan, N. (1997). *Folklor (halk bilimi) genel bilgiler*. İstanbul:

Tan, N. (2008). *Araçlı şair hikâyeci araştırmacı fâzıl bayraktar*. Ankara: Kültür Ajans Yayınları.

Turan, F.A, Ozan, M. (2016). *Türk mitolojisine giriş*. Ankara: Gazi Kitabevi

Yazıcı, H. (1998). *TDV İslam ansiklopedisi. İslanbul*: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi

Yıldız, Ata, N (2001). Kastamonu'nun ilçesi abana'da düğün ve bayram adetleri. Birinci Kastamomu Kültür Sempozyumu Bildirileri. Kastamonu Valiliği İl Özel İdare Müdürlüğü Yayınları, s. 175-180

Yıldız, Ata, N. (2012). Manas destanında hoşgörü. *Milli Folklor*, 26 s. (47-50)

EKLER

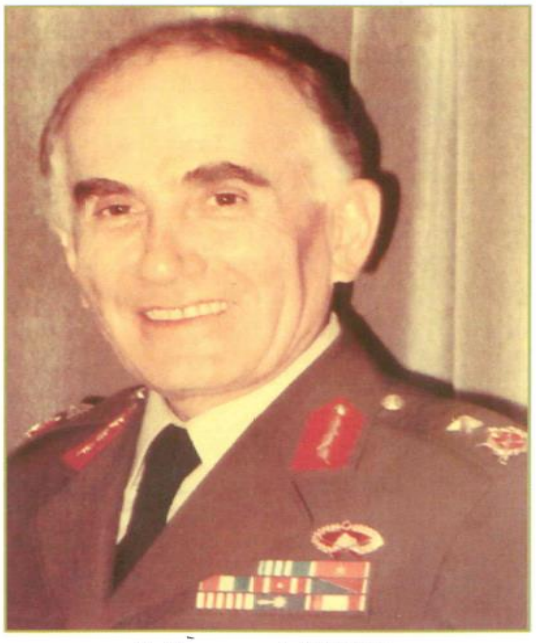
Jandarma Teğmen (1950)

Jandarma Üsteğmen (Roma, 1958)

Jandarma Albay (1975)

Tuğgeneral (1983)

3

[3] Nail Tan'ın "Araçlı Şair, Hikâyeci, Araştırmacı Fâzıl Bayraktar" kitabından alınmıştır.

Müzeyyen Hanım'la evlilik anısı (1952) [4]

Annesi Zehra ve eşi Müzeyyen Hanımlarla
Ankara'daki kiralık evlerinin bahçesinde (1953) [5]

[4] Nail Tan'ın "Araçlı Şair, Hikâyeci, Araştırmacı Fâzıl Bayraktar" kitabından alınmıştır.
[5] Nail Tan'ın "Araçlı Şair, Hikâyeci, Araştırmacı Fâzıl Bayraktar" kitabından alınmıştır.

Bayraktar ailesi bir arada; sol başta oğulları Kılıcaslan, sağda başta kızları Yıldız (1981)

6

Fâzıl BAYRAKTAR

[6] Nail Tan'ın "Araçlı Şair, Hikâyeci, Araştırmacı Fâzıl Bayraktar" kitabından alınmıştır.

Fâzıl BAYRAKTAR, Eşi Müzeyyen BAYRAKTAR ve Kızları Yıldız BAYRAKTAR

Fâzıl BAYRAKTAR'IN Katkılarıyla Yapılan Araç'taki Öğrenci Yurdu ve Fâzıl BAYRAKTAR.

Fâzıl BAYRAKTAR'IN Kastamonu Araç'ta Bulunan Evi

Fâzıl BAYRAKTAR'IN Mektupları

İzmir, 15.02.2017

Fazıl BAYRAKTAR
Em. General
63. Sok. No:1 D:8
Bornova / İZMİR
Tel: (0232) 339 35 35

Perihan hanım kızım,

Sağ elim ameliyatlı olduğu için bu mektubu sol elimle zorlanarak yazıyorum. Umarım okuyabilirsin.

Bulabildiğim mevcut kitaplarımdan birer nushâ gönderiyorum.

Serbest nazımlar yazdığım şiirler için "Harrow Güzellemesi", rübâi tarzı dörtlük ve beyitler için "Çeşitlemeler", hikâyelerim için "Hikâyeler Güldestesi" kitaplarım seni kronolat-sohbetsi yapacaklar.

Sohbetimizde Necip Fazıl tarzına ~~sap~~ sempati duyduğunu izlenimini edindim. "Çeşitlemeler" o tarz şiirleri ihtiva etmektedir. Beğeneceğinden eminim.

Ankara'ya kadar gelip hastanede ziyarette bulunman büyük nezaket ve zerafet göstergesi idi. Ziyadesi ile memnun ve müteheyyir oldum - Tekraren teşekkürler.

Hazırlayacağın tez için kolaylıklar dilerim gözlerinizi öperim Perihan hanım kızım.

Eşimin de selamı vardır.

Esenlikle kalın.

Fazıl Baykaktar
L. Bayraktar

Fazıl BAYRAKTAR
Em. General
63. Sok. No:1 D:8
Bornova / İZMİR
Tel: (0232) 339 35 35

02.11.2017, İzmir

Ferihan hanım kızım,

Hazırlamakta olduğunuz tez için sorduğunuz sorulara ilişkin cevabî düşüncelerim kısaca şöyledir:

Şiir'e, Lise yıllarında "aruz" denemeleri yaparak başladım. Özentî ile acemice yazdığım o şeylere şiir denemez tabiî...

1950'li yıllarda ideolojik esintilerle ölçülü hamasî şiirler yazmaya başladımsa da, gençlik heyecanı ile kaleme alınan, şimdiki değer ölçülerime göre şiir olarak vasıflandıramıyacağım şeylerdir onlar.

Gerçek anlamda şiire merhabayı deyişim, serbest nazımla yazdığım oldukça kaliteli şiirlerimin Varlık, Mavî gibî sanat dergilerinde yayımlanması ile başladı ve devam edegeldi.

Biyografimde de ifade edildiği gibi 1964 yılında "Ajans-Türk" Dergisine gönderdiğim şiirlerimin beğenilerek Ajans-Türk Dergisi tarafından yılın şairî olarak seçilmem ve şiirlerimin "Hazran Ovasından Mektuplar" adlı kitapta yayımlanması şiir sanatında kalfalık beratım olmuştur.

Şiir'de kalfa mısınız, usta mısınız diye soracak olursanız onun takdirini size bırakıyorum.

Emekli olduktan sonra ölçülü ve serbest nazımla şiirler yazmaya devam ettim. Yayınlanan kitaplarım sizde mevcuttur.

Hikâyelerimde kimden esinlendiğimi soruyorsunuz. Ortaokul yıllarından buyana yerli ve yabancı yüzlerce yazarı ayırt etmeden devamlı okuyan, okuyan, bu arada kendini geliştirerek durmaksızın yazan bir edebiyat emekçisi olarak yazmak ve okumak benim için vazgeçilmez bir meşgaledir.

- 2 -

Meslek hayatım boyunca gözlemlediğim enteresan hadiseleri anekdot olarak not eder, sonradan onları hikâye mizanseni içinde değerlendiririm.

Şunu bunu taklit etmek gibi, onu buna benzemek gibi zaafım ve kaygım yoktur. Üslûbum ve tarzım kendime özgüdür.

Sorduğunuz Hakkı Kâmil Beşe Araçlı'nın Moğsu Köyündendir. Gelmiş geçmiş en iyi hikâyecilerimizdendir. Bir hemşerimiz olarak bu değerli yazarla övünç duyarım.

Hikâyelerimdeki olaylar genellikle köy ve kasaba atmosferi içinde cereyan ettiği için bazı eleştirmenler üslup olarak beni Hakkı Kâmil Beşe'ye benzetirlerse de, onun etkisinde kaldığım gibi bir değerlendirmeyi uygun bulmam.

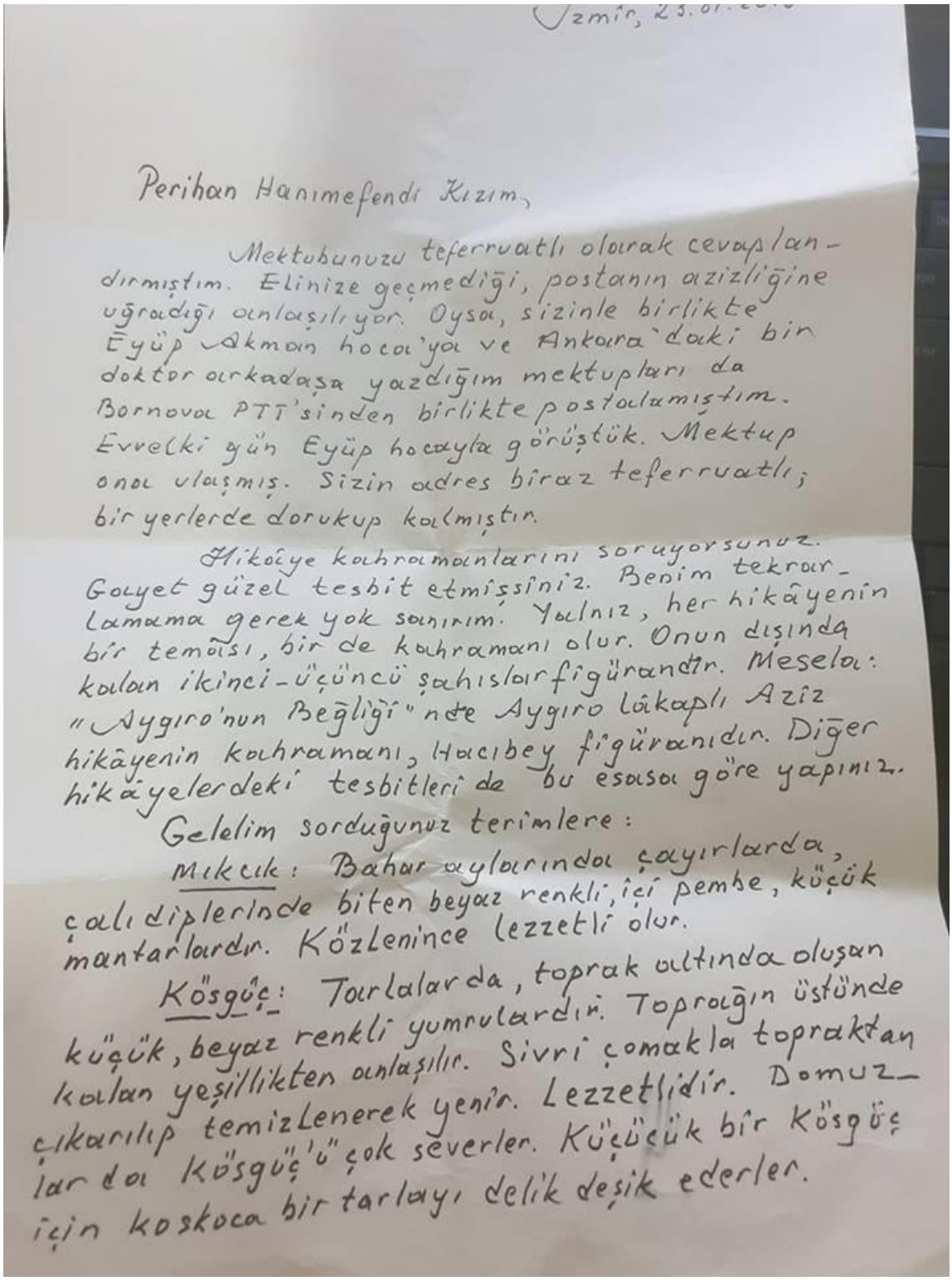
Perihan hanım kızım,

Mevcut olan kitaplarımın hepsi sende var. Onlardan bilistifâde tezini tez zamanda olgunlaştırmanı bekliyorum.

Başarı dileği ile gözlerinden öperim.

Fazıl Bayraktar

F. Bayraktar

İzmir, 23.01.[illegible]

Perihan Hanımefendi Kızım,

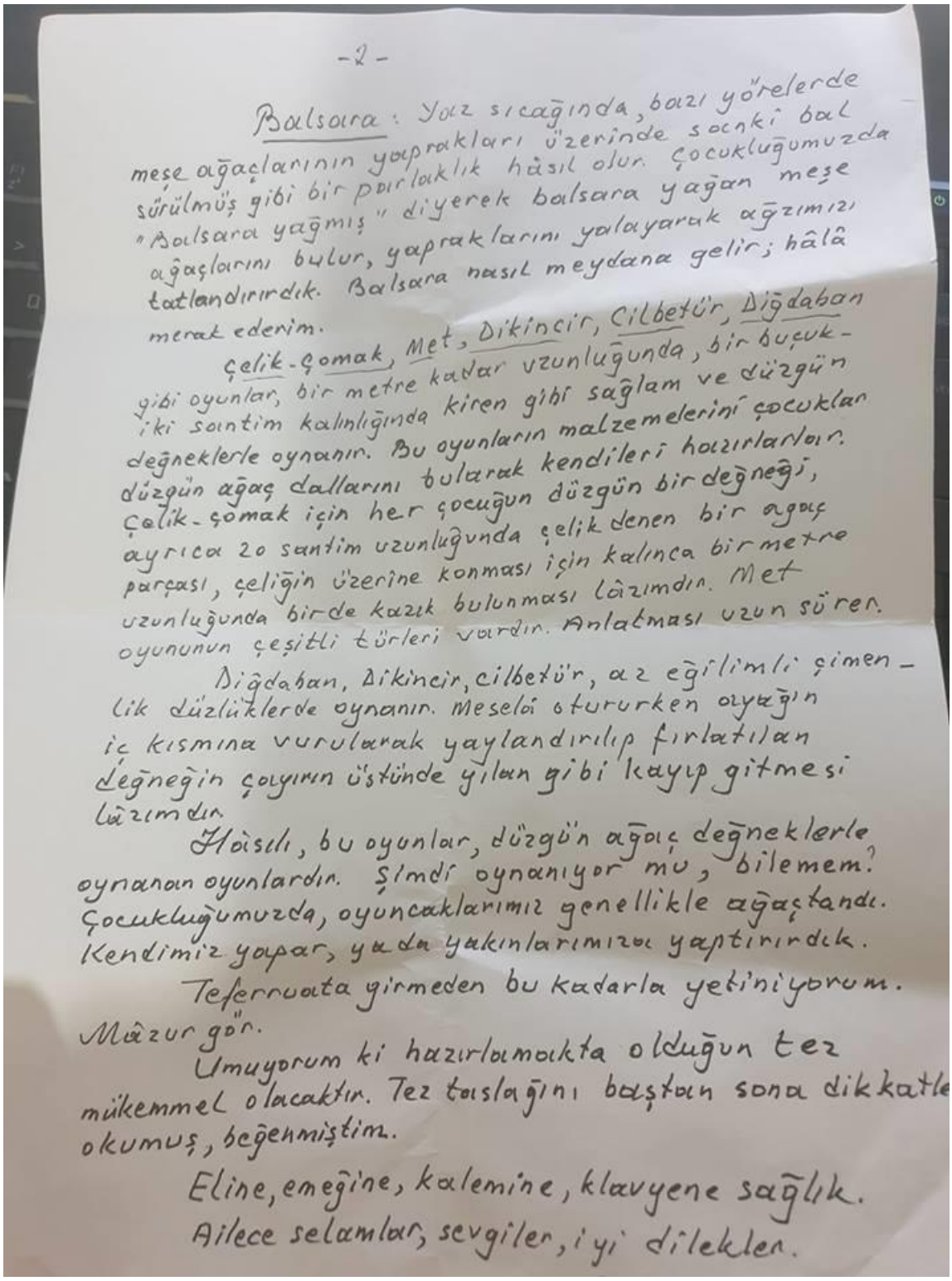
Mektubunuzu teferruatlı olarak cevaplandırmıştım. Elinize geçmediği, postanın azizliğine uğradığı anlaşılıyor. Oysa, sizinle birlikte Eyüp Akman hocaya ve Ankara'daki bir doktor arkadaşa yazdığım mektupları da Bornova PTT'sinden birlikte postalamıştım. Evvelki gün Eyüp hocayla görüştük. Mektup ona ulaşmış. Sizin adres biraz teferruatlı; bir yerlerde dorukup kalmıştır.

Hikâye kahramanlarını soruyorsunuz. Gayet güzel tesbit etmişsiniz. Benim tekrarlamama gerek yok sanırım. Yalnız, her hikâyenin bir temâsı, bir de kahramanı olur. Onun dışında kalan ikinci-üçüncü şahıslar figürandır. Meselâ: "Aygıro'nun Beğliği"nde Aygıro lâkaplı Azîz hikâyenin kahramanı, Hacıbey figüranıdır. Diğer hikâyelerdeki tesbitleri de bu esasa göre yapınız.

Gelelim sorduğunuz terimlere:

Mıkcık: Bahar aylarında çayırlarda, çalı diplerinde biten beyaz renkli, içi pembe, küçük mantarlardır. Közlenince lezzetli olur.

Köşgüç: Tarlalarda, toprak altında oluşan küçük, beyaz renkli yumrulardır. Toprağın üstünde kalan yeşillikten anlaşılır. Sivri çomakla topraktan çıkarılıp temizlenerek yenir. Lezzetlidir. Domuzlar da köşgüç'ü çok severler. Küçücük bir köşgüç için koskoca bir tarlayı delik deşik ederler.

-2-

Balsara: Yaz sıcağında, bazı yörelerde meşe ağaçlarının yapraklarının üzerinde sanki bal sürülmüş gibi bir parlaklık hâsıl olur. Çocukluğumuzda "Balsara yağmış" diyerek balsara yağan meşe ağaçlarını bulur, yapraklarını yalayarak ağzımızı tatlandırırdık. Balsara nasıl meydana gelir; hâlâ merak ederim.

Çelik-çomak, Met, Dikincir, Cilbetür, Dığdaban gibi oyunlar, bir metre kadar uzunluğunda, bir buçuk-iki santim kalınlığında kiren gibi sağlam ve düzgün değneklerle oynanır. Bu oyunların malzemelerini çocuklar düzgün ağaç dallarını bularak kendileri hazırlarlar. Çelik-çomak için her çocuğun düzgün bir değneği, ayrıca 20 santim uzunluğunda çelik denen bir ağaç parçası, çeliğin üzerine konması için kalınca bir metre uzunluğunda birde kazık bulunması lâzımdır. Met oyununun çeşitli türleri vardır. Anlatması uzun süren.

Dığdaban, Dikincir, cilbetür, az eğilimli çimenlik düzlüklerde oynanır. Meselâ otururken ayağın iç kısmına vurularak yaylandırılıp fırlatılan değneğin çayırın üstünde yılan gibi kayıp gitmesi lâzımdır.

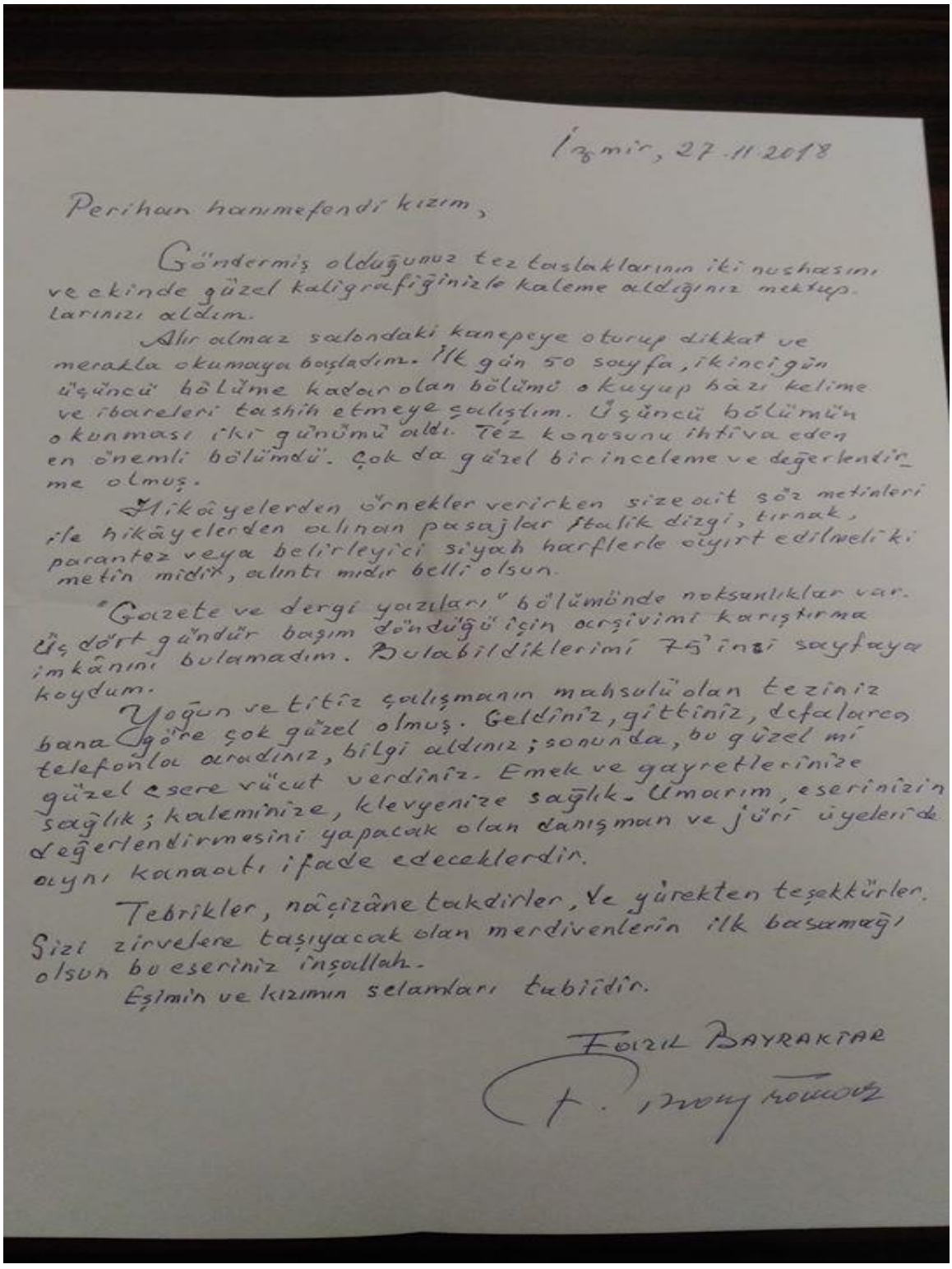
Hâsılı, bu oyunlar, düzgün ağaç değneklerle oynanan oyunlardır. Şimdi oynanıyor mu, bilemem? Çocukluğumuzda, oyuncaklarımız genellikle ağaçtandı. Kendimiz yapar, yada yakınlarımıza yaptırırdık.

Teferruata girmeden bu kadarla yetiniyorum. Mâzur gör.

Umuyorum ki hazırlamakta olduğun tez mükemmel olacaktır. Tez taslağını baştan sona dikkatle okumuş, beğenmiştim.

Eline, emeğine, kalemine, klavyene sağlık.

Ailece selamlar, sevgiler, iyi dilekler.

İzmir, 27.11.2018

Perihan hanımefendi kızım,

Göndermiş olduğunuz tez taslaklarının iki nushasını ve ekinde güzel kaligrafiğinizle kaleme aldığınız mektuplarınızı aldım.

Alır almaz salondaki kanepeye oturup dikkat ve merakla okumaya başladım. İlk gün 50 sayfa, ikinci gün üçüncü bölüme kadar olan bölümü okuyup bazı kelime ve ibareleri tashih etmeye çalıştım. Üçüncü bölümün okunması iki günümü aldı. Tez konusunu ihtiva eden en önemli bölümdü. Çok da güzel bir inceleme ve değerlendirme olmuş.

Hikâyelerden örnekler verirken size ait söz metinleri ile hikâyelerden alınan pasajlar italik dizgi, tırnak, parantez veya belirleyici siyah harflerle ayırt edilmeli ki metin midir, alıntı mıdır belli olsun.

"Gazete ve dergi yazıları" bölümünde noksanlıklar var. Üç dört gündür başım döndüğü için arşivimi karıştırma imkânını bulamadım. Bulabildiklerimi 75'inci sayfaya koydum.

Yoğun ve titiz çalışmanın mahsulü olan teziniz bana göre çok güzel olmuş. Geldiniz, gittiniz, defalarca telefonla aradınız, bilgi aldınız; sonunda, bu güzel mi güzel esere vücut verdiniz. Emek ve gayretlerinize sağlık; kaleminize, klevyenize sağlık. Umarım, eserinizin değerlendirmesini yapacak olan danışman ve jüri üyeleri de aynı kanaatı ifade edeceklerdir.

Tebrikler, nâçizâne takdirler, ve yürekten teşekkürler. Sizi zirvelere taşıyacak olan merdivenlerin ilk basamağı olsun bu eseriniz inşallah.

Eşimin ve kızımın selamları tabiidir.

Fevzi BAYRAKTAR

F. Bayraktar

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Perihan CALAY
Doğum Yeri ve Yılı : Kastamonu-1992

Medeni Hali : Bekâr
Yabancı Dili :
E-posta : perihancalay_9205@hotmail.com

Eğitim Durumu

Lise : Ahmet ŞİMŞEK Koleji- İstanbul
Lisans : Karabük Üniversitesi

Mesleki Deneyim

2015- Karabük Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (Öğr. Gör.)
2015-2016 YTB Suriyeliler İçin İleri Düzey Türkçe Eğitim Programı (Öğr. Gör.)
2016-2017 YTB Suriyeliler İçin İleri Düzey Türkçe Eğitim Programı (Öğr. Gör.)
2017-2018 YTB Suriyeliler İçin İleri Düzey Türkçe Eğitim Programı (Öğr. Gör.)
2015-2016 Yunus Emre Enstitüsü Yaz Okulu Programı (Öğr. Gör.)
2016-2017 Yunus Emre Enstitüsü Yaz Okulu Programı (Öğr. Gör.)
2017-2018 Yunus Emre Enstitüsü Yaz Okulu Programı (Öğr. Gör.)
2016-2018 KBÜ Yayınları, Türkçe Yaşamak (Yabancılara Türkçe Öğretimi Kitabı "Yazar")